

RAPORT-STUDIMOR

Mbi vlerësimin e ndikimit të Ligjit Shqiptar të
Regjistrimit të Pronësisë Përfituese në kuadrin e
Industrisë Nxjerrëse

Përgatiti: Elton Hysko

Avokat

Tiranë, 2025

Tabela e Përmbajtjes

- *Përmbledhje Ekzekutive*
- Rëndësia e Transparencës së Pronësisë Përfituese (PP).
- Rëndësia globale e transparencës së PP-ve
- OB Transparenca në Shqipëri: Situata aktuale dhe sfidat
- Konteksti historik i reformave të pronësisë përfituese të Shqipërisë
- Sfondi: Një thirrje zgjimi për reforma
- Vështrim i përgjithshëm i Iniciativës për Transparencën e Industrisë Nxjerrëse (EITI) dhe rëndësia e saj për Shqipërinë
- Miratimi i EITI nga Shqipëria
- Analizë gjithëpërfshirëse e Pronësisë Përfituese të Shqipërisë (PP)-Lidhur me legjislacionin
- Legjislacioni kryesor i pronësisë përfituese në Shqipëri
- Subjektet që i nënshtrohen regjistrimit bazuar në ligjin nr.112/2020 “Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues”.
- Struktura dhe organizimi i Qendrës Kombëtare të Biznesit (QKB)
- Standardi EITI 2023 (Kërkesa 2.5) dhe Legjislacioni për PP në Shqipëri.
- Standardi EITI 2023 dhe legjislacioni shqiptar për deklaratat e interesave private, duke përfshirë pasurinë dhe burimet e zyrtarëve dhe PEP.
- Krahasim i detajuar dhe i zgjeruar me direktivat e BE-së, udhëzimet e FATF-së dhe standardet e tjera ndërkombëtare mbi objektivin e pronësisë përfituese (OB)
- Rekomandime për ndryshime në legjislacionin shqiptar për deklarimin e pronësisë përfituese bazuar në standardin EITI të vitit 2023
- Vlerësim i Thelluar i Kornizave Institucionale në lidhje me Pronësinë Përfituese në Shqipëri
- Vendimi kryesor i Gjykatës së Drejtësisë mbi Pronësinë Përfituese
- Pronësia përfituese (PP) në MB
- Pronësia përfituese (PP) në Maqedoninë e Veriut
- Ndikimi real i transparencës së pronësisë përfituese në qeverisjen e burimeve natyrore
- Perspektiva e Shoqërisë Civile mbi Pronësinë Përfituese në Qeverisjen e Burimeve Natyrore në Shqipëri
- Perspektiva e Industrisë Nxjerrëse mbi Transparencën e Pronësisë Përfituese në Shqipëri
- Udhërrëfytyrë për transparencën e pronësisë përfituese (TPP)

Shtojca 1(lista e Pronarëve Përfitues të kompanive të industrisë nxjerrëse në Shqipëri bazuar në regjistrin e QKB-së të pronarëve përfitues)

Fjalor

AIF Agjencia e Inteligjencës Financiare
AML Kundër pastrimit të parave
AMLD Direktiva Kundër Pastrimit të Parave
PP Pronari përfitues / pronësia përfituese
TPP Transparenca e pronësisë përfituese
OSHC Organizata e Shoqërisë Civile
EITI Iniciativa për Transparencën e Industrisë Nxjerrëse
BE Bashkimi Evropian
FATF Task Forca e Veprimit Financiar
FSI Indeksi i Sekretit Financiar
ILDKPKI Inspektorati i Lartë i Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesit
FMN Fondi Monetar Ndërkombëtar
LO Pronari ligjor/pronësia ligjore
LP Ortakëri e kufizuar
LLP Ortakëri me përgjegjësi të kufizuar
QKB Qendra Kombëtare e Biznesit
OGP Partneriteti për Qeverisje të Hapur
PEP Personat e Ekspozuar Politikisht
SPAK Struktura e Posaçme Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar,
MB Mbretëria e Bashkuar
OKB Organizata e Kombeve të Bashkuara
UNODC Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin

Mirënjohje e veçantë

Dëshiroj të shpreh mirënjohjen time më të thellë për Qendrën Kombëtare të Biznesit (QKB) dhe për Sekretariatën Kombëtar Shqiptar për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (ALBEITI) për mbështetjen dhe bashkëpunimin e tyre të çmuar në përfundimin e këtij studimi mbi ndikimin e Ligjit për Regjistrin e Pronësive Perfituese në industrinë nxjerrëse.

Ekspertiza, përkushtimi dhe çiltërsia juaj kanë qenë të rëndësishme në formësimin e thellësisë dhe cilësisë së këtij hulumtimi. Vështrimet, të dhënat dhe udhëzimet e ofruara nga ekipet tuaja jo vetëm që pasuruan të kuptuarit tim, por gjithashtu theksuan rolin kritik të transparencës në nxitjen e llogaridhënies dhe zhvillimit të qëndrueshëm brenda sektorit.

Ky studim nuk do të ishte i mundur pa angazhimin tuaj për avancimin e qeverisjes së mirë dhe vullnetin tuaj për t'u përfshirë në dialog kuptimplotë.

***Faleminderit** për partneritetin, profesionalizmin dhe pasionin e vërtetë që vjen në këtë punë të rëndësishme.*

Përmbledhje Ekzekutive

Transparenca e pronësisë përfituese është thelbësore në trajtimin e korrupsionit, krimeve financiare dhe nxitjen e zhvillimit ekonomik. Ky studim vlerëson rëndësinë globale të transparencës së pronësisë përfituese dhe implikimet e saj specifike për Shqipërinë, një vend që kalon sfidat në qeverisje dhe industrinë e tij nxjerrëse.

Në nivel global, nisma të tilla si Task Forca e Veprimit Financiar (FATF) dhe Iniciativa Globale për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI) nënvizojnë rëndësinë e identifikimit të pronarëve të vërtetë të kompanive për të luftuar aktivitetet e paligjshme. Miratimi nga Shqipëria i Ligjit për Regjistrin e Pronarëve Përfitues (Ligji Nr. 112/2020) nënkupton përafrimin me këto standarde ndërkombëtare. Megjithatë, zbatimi ka nevojë për më shumë punë, veçanërisht në zbatimin dhe saktësinë e të dhënave, të cilat pengojnë potencialin e tij të plotë.

Industria nxjerrëse në Shqipëri – e pasur me burime si nafta, gazi dhe mineralet – theksohet si një sektor kritik ku transparenca e pronësisë përfituese mund të reduktojë ndjeshëm korrupsionin dhe të tërheqë investime të huaja. Duke respektuar standardet EITI, Shqipëria mund të përmirësojë qeverisjen, të rrisë besimin e investitorëve dhe të sigurojë përfitime të qëndrueshme të komunitetit. Rekomandimet përfshijnë përmirësimin e mekanizmave të zbatimit, përmirësimin e aksesit në regjistrat e pronësisë përfituese dhe nxitjen e bashkëpunimit ndërkombëtar për të adresuar sfidat ndërkufitare. Këto masa janë thelbësore jo vetëm për zhvillimin e brendshëm të Shqipërisë, por edhe për avancimin e aspiratave të saj për anëtarësim në Bashkimin Evropian.

1. Rëndësia e Transparencës së Pronësisë Përfituese (BO) globalisht dhe në Shqipëri

Transparenca e Pronësisë Përfituese është miratuar dhe monitoruar nga disa organizata ndërkombëtare. Rekomandimet e Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF)¹ kundër Pastrimit të Parave (AML) dhe Luftën kundër Financimit të Terrorizmit (CFT), si dhe Forumi Global i OECD-së për Transparencën dhe Shkëmbimin e Informacionit për Qëllime Tatimore (FF) kërkojnë vendet të sigurojnë disponueshmërinë e informacionit të pronësisë përfituese në territoret e tyre, të aksesueshme nga autoritetet për përdorimin e tyre dhe për shkëmbim me autoritetet e huaja, me qëllim, ndër të tjera, për të luftuar pastrimin e parave dhe evazionin fiskal. G-20 ka miratuar gjithashtu vënien në dispozicion të informacionit të pronësisë përfituese, duke miratuar Parimet e Nivelit të Lartë mbi Transparencën e Pronësisë Përfituese² në vitin 2014. Iniciativa për Transparencën e Industrisë Nxjerrëse (EITI) përfshiu transparencën e pronësisë përfituese në kërkesën 2.5³ të Standardit të saj.

Rekomandimet e Task Forcës së Veprimit Financiar⁴ kërkojnë që vendet të sigurojnë disponueshmërinë e pronësisë përfituese përmes kërkesave që bien mbi dy palë të ndryshme. Nga njëra anë, institucioneve financiare (p.sh. bankat) dhe bizneseve dhe profesioneve jo financiare të përcaktuara (p.sh. avokatë, noterë, ofrues të shërbimeve të korporatave) kërkohet, kryesisht sipas Rekomandimeve 10 dhe 22, të mbledhin informacion mbi pronësinë përfituese nga klientët e tyre si pjesë e procedurave të kujdesit të duhur ndaj klientit. Nga ana tjetër, vetë vendeve u kërkohet të sigurojnë transparencë të pronësisë përfituese për personat juridikë (p.sh. kompanitë) dhe marrëveshjet ligjore (p.sh. trustet) bazuar në Rekomandimet 24 dhe 25 respektivisht. Bazuar në versionin e mëparshëm të Rekomandimit 24 (përpara se reformat të bëheshin në mars 2022), vendet ishin në gjendje të siguronin transparencë të pronësisë përfituese duke ushtruar të paktën një nga tre mekanizmat: qasja e regjistrat (p.sh. një regjistër i pronësisë përfituese), qasja e kompanisë (personi juridik mbledh të dhënat e pronësisë përfituese) (personi juridik mbledh të dhëna pronësie përfituese) në dispozicion me bankat, ofruesit e shërbimeve të korporatave, autoritetet tatimore, regjistrat e tokës, etj.).

Një tjetër zhvillim i rëndësishëm i transparencës erdhi nga vendet që janë anëtare të Iniciativës për Transparencën e Industrisë Nxjerrëse (EITI). Që nga viti 2013, Standardi i Iniciativës për Transparencën e Industrisë Nxjerrëse (EITI) ka "rekomanduar që vendet zbatuese të mbajnë një regjistër të disponueshëm publikisht të pronarëve përfitues të entitetit(eve) të korporatës që bëjnë oferta, operojnë ose investojnë në aktive nxjerrëse". Ky standard për kompanitë nxjerrëse kërkon që vendet anëtare të zbulojnë publikisht informacionin e pronësisë përfituese të korporatave të përfshira në sektorin nxjerrës deri në vitin 2020. Krijimi i një regjistri të pronësisë përfituese kërkon reforma ligjore për të përcaktuar qëllimin dhe parametrin e zbulimit, duke përfshirë identifikimin e individëve

¹Task Forca e Veprimit Financiar, Standardet Ndërkombëtare për Luftën kundër Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit dhe Përhapjes. Rekomandimet e FATF (2012 - Përditësuar 2022) (Paris, Mars 2022) [qasur më 15 Prill 2022].

²Grupi i Punës kundër Korrupsionit të G20, "Parimet e nivelit të lartë të G20 mbi transparencën e pronësisë përfituese", 2015 [qasur më 9 nëntor 2022].

³EITI, 'Kërkesa EITI 2.5: Pronësia përfituese', 2019 [qasur më 9 nëntor 2022].

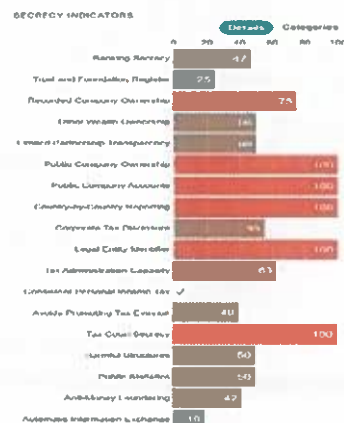
⁴Task Forca e Veprimit Financiar, Standardet Ndërkombëtare për Luftën kundër Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit dhe Përhapjes - Rekomandimet e FATF, 2012.

dhe automjeteve të korporatave që do t'i nënshtrohen kërkesave të raportimit; cila agjenci do të ngarkohet të mbledhë një informacion të tillë; si dhe si të mandatohen një sërë konsideratash të të dhënave dhe sistemeve. Legjislacioni për reforma efektive është një nga fazat kyçe të zbatimit të transparencës së pronësisë përfituese dhe siguron qëndrueshmërinë e reformave duke i bërë ato të afta të përballojnë sfidat e mundshme ligjore. Disa vende kanë respektuar angazhimet sektoriale, të tilla si deklaratat e kërkuara sipas Iniciativës për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI), të cilat kërkojnë që vendi të publikojë informacionin e pronësisë përfituese për kompanitë që operojnë në sektorin nxjerrës. Dhe Shqipëria është gjithashtu një nga ato vende. Pas Panama Papers në 2016 dhe Paradise Papers në 2017, më shumë vende filluan të zbatojnë ligjet e regjistrimit të pronësisë përfituese. Më 19 prill 2018, Parlamenti Evropian miratoi Direktivën e 5-të të BE-së kundër Pastrimit të Parave, e cila detyronte shtetet anëtare të mundësonin aksesin e publikut në regjistrat e pronësisë përfituese të kompanive. Vendet e BE-së gjithashtu duhej të krijonin regjistra të pronësisë përfituese për trustet që menaxhohen nga një administrues i besuar lokal, që kanë marrëdhënie biznesi lokal ose blejnë pasuri të paluajtshme në BE. Megjithatë, qasja në këtë informacion do t'i nënshtrohej një testi të interesit legjitim. Indeksi i Fshtetësisë Financiare 2022 ndriçon një qendër të vëmendjes mbi shtytjen në rritje globale për transparencë, veçanërisht kur bëhet fjalë për të ditur se kush zotëron dhe kontrollon me të vërtetë kompanitë.

Indeksi i Sekretit Financiar i Rrjetit të Drejtësisë Tatimore për vitin 2022 ka tronditur renditjen, me Shtetet e Bashkuara që zënë vendin e parë si mundësuesi më i madh i sekretit financiar për herë të parë. Kjo do të thotë që SHBA-ja tani luan një rol më të madh në fshehjen e pasurisë sesa parajsat tradicionale në det të hapur si Zvicra dhe Ishujt Kajman. Interesante, Ishujt Kajman, të cilët mbanin pozicionin e parë në indeksin e fundit, ranë ndjeshëm në vendin e 14-të pas prezantimit të reformave për të përmirësuar transparencën. Indeksi vlerëson se sa vende të ndryshme lejojnë individët dhe bizneset të fshehin para ose të përfshihen në praktika të fshehta financiare. Megjithatë, një renditje e lartë nuk do të thotë domosdoshmërisht se një vend ka ligjet më të fshehta - thjesht do të thotë se luan një rol më të madh në mundësimin e sekretit financiar në mbarë TPP. Ndërsa disa vende, si Ishujt Kajman, kanë prezantuar reforma për të përmirësuar transparencën, të tjerët vazhdojnë të jenë lojtarë kryesorë në financat në det të hapur. Në Indeksin e Sekretit Financiar 2022, Shqipërisë iu dha një notë 54 nga 100 e fshtetësisë, që do të thotë se ka ende hapësirë për përmirësim në transparencën financiare. Megjithatë, për shkak se Shqipëria luan një rol shumë të vogël në tregun global financiar offshore, ndikimi i saj i përgjithshëm në sekretin financiar në mbarë TPP është minimal.

123	Rank	47	FSI Value
54	Secrecy Score	<0 %	Global Scale Weight

Aftësia për të identifikuar pronarët përfitues - njerëzit që qëndrojnë pas subjekteve juridike që përfundimisht përfitojnë prej tyre - është bërë një përparësi kryesore për vendet që përpiqen të luftojnë krimin financiar, si pastrimi i parave dhe korrupsioni. Që nga marsi 2022, 39 juridiksione në mbarë TPP ose po ofronin, ose u kërkohej me ligj, të siguronin akses publik në informacionin e pronësisë përfituese. Këto vende po ndërmarrin hapa domethënës drejt hapjes së sistemeve të tyre financiare ndaj kontrollit, duke siguruar që strukturat e pronësisë të mos fshihen pas shtresave të subjekteve ligjore që mund të përdoren për të pastruar para ose për të financuar aktivitete të paligjshme. Midis këtyre juridiksioneve janë vende si Shqipëria, Mbretëria e Bashkuar, Maqedonia e Veriut, Gjermania, Estonia dhe Ukraina. Megjithatë, përderisa këto hapa përfaqësojnë progres të rëndësishëm, niveli i transparencës dhe plotësia e informacionit të dhënë ndryshon shumë. Nga ana tjetër, Shqipëria ka përdorur platformën EITI për të zbutur korrupsionin, për të përmirësuar qeverisjen e burimeve natyrore, për të zbatuar një politikë të të dhënave të hapura, për të futur reforma ligjore mbi pronësinë përfituese, për të rritur transparencën në tregtimin e mallrave dhe për të forcuar mbikëqyrjen e shoqërisë civile.

1.1 Vendet lider në transparencën e pronësisë

Disa vende dallohen për përpjekjet e tyre për të ofruar akses të plotë dhe të lehtë si për pronarët përfitues ashtu edhe për pronarët e ligjshëm të kompanive. Për shembull, vende si Ekuadori dhe Serbia kanë krijuar sisteme që lejojnë qasjen e publikut në këtë informacion falas, dhe është i disponueshëm në një format të thjeshtë online, që çdokush mund ta përdorë dhe kopjojë lehtësisht. Ky është një hap i madh në drejtimin e duhur, pasi u lejon qytetarëve, bizneseve, rregullatorëve dhe agjencive të zbatimit të ligjit të gjurmojnë pronarët përfundimtarë të kompanive, duke e bërë më të vështirë për aktorët e paligjshëm që të fshihen pas strukturave komplekse të korporatave.

1.2 Boshllëqet në transparencë: Aty ku vendet janë në rënie

Pavarësisht këtyre hapave pozitivë, shumë vende të tjera ende luftojnë me transparencën, veçanërisht kur bëhet fjalë për pronësinë përfituese - individët që kontrollojnë kompanitë në hije. Disa vende, ndonëse ofrojnë informacion të qartë dhe lehtësisht të aksesueshëm se kush zotëron ligjërisht kompanitë, nuk kanë krijuar ende sisteme për të gjurmuar se kush përfiton vërtet nga ato kompani. Për shembull, Norvegjia dhe Zelanda e Re janë të dyja shembuj të vendeve me transparencë të shkëlqyer kur bëhet fjalë për pronësinë ligjore. Ato ofrojnë qasje të lehtë në informacione se kush zotëron ligjërisht kompanitë dhe të dhënat janë të disponueshme në një format të qartë dhe të përdorshëm. Megjithatë, këtyre vendeve u mungojnë ende sistemet efektive për gjurmimin e pronarëve përfitues, që do të thotë se ndonëse është e lehtë të shihet se kush mban titullin ligjor të një kompanie, nuk është gjithmonë e qartë se kush po i tërheq fijen prapa skenave. Nga ana tjetër, Danimarka ka bërë përparime në gjurmimin e pronësisë përfituese, por ende ka boshllëqe kur bëhet fjalë për pronësinë ligjore. Vetëm disa pronarë të ligjshëm janë të detyruar të regjistrohen, gjë që krijon boshllëqe në sistem. Kjo do të thotë se ndërsa sistemi i Danimarkës për të identifikuar se kush kontrollon një kompani është i fortë, informacioni se kush e zotëron kompaninë ligjërisht nuk është aq i plotë sa duhet.

1.3 Çelësi për transparencën efektive të pronësisë

Që sistemi i një vendi të jetë plotësisht efektiv, ai duhet të plotësojë disa kritere:

- Informacione të pronësisë përfituese dhe ligjore duhet të mbledhen.
- Ky informacion duhet të përditësohet rregullisht.
- Duhet të publikohet në internet falas.
- Informacioni duhet të jetë i disponueshëm në një format që mund të kopjohet që e bën të lehtë për t'u përdorur, qoftë për organet e zbatimit të ligjit, gazetarët apo qytetarët e zakonshëm.

Kur një vend ka këtë lloj transparence, ajo zvogëlon në mënyrë dramatike aftësinë e individëve për t'u fshehur pas kompanive guaskë dhe identiteteve të rreme. Ai gjithashtu forcon integritetin financiar të vendit dhe ndihmon për të siguruar që ekonomia e tij të jetë më rezistente ndaj pastrimit të parave dhe korrupsionit.

1.4 Rruga përpara: Sigurimi që askush nuk ka mbetur prapa

Ndërsa përparimi i bërë nga 39 juridiksionet është premtues, ka ende një rrugë të gjatë për të bërë. Shumë vende kanë bërë hapa të rëndësishëm, por ende përballen me sfida në krijimin e sistemeve gjithëpërfshirëse dhe pa boshllëqe. Shembujt e Norvegjisë, Zelandës së Re dhe Danimarkës nxjerrin në pah kompleksitetin e përfshirë në balancimin e transparencës së pronësisë ligjore dhe të pronësisë përfituese. Secili vend ka bërë përparim në një fushë, por ata duhet të ndërmarrin hapa shtesë për të adresuar boshllëqet në tjetrën. Që vendet të arrijnë me të vërtetë transparencë të plotë financiare, si pronësia përfituese ashtu edhe pronësia ligjore duhet të kapen në mënyrë gjithëpërfshirëse, pa vend për interesa të fshehura apo pronarë të paregjistruar. Kjo është thelbësore jo vetëm për trajtimin e flukseve të paligjshme financiare, por edhe për ndërtimin e një sistemi financiar më transparent dhe të përgjegjshëm që funksionon për të gjithë.

1.5 Një Lëvizje në rritje për Transparencë

39 juridiksionet e përmendura në Indeksin e Sekretit Financiar 2022⁵ janë pjesë e një lëvizjeje globale në rritje drejt një transparence më të madhe financiare. Duke përmirësuar aksesin në informacion në lidhje me pronësinë e korporatave, këto vende po dërgojnë një mesazh se janë të përkushtuara për të luftuar krimin financiar, për të ndërtuar besimin në sistemet e tyre dhe për të nxitur një mjedis financiar më të drejtë. Megjithatë, kjo lëvizje nuk është pa sfida. Për shumë vende, zbatimi i plotë i sistemeve efektive kërkon tejkalimin e pengesave të rëndësishme ligjore dhe teknike. Por lajmi pozitiv është se po bëhet përparim dhe më shumë vende kanë filluar të kuptojnë rëndësinë e të diturit se kush qëndron në të vërtetë pas kompanive. Rruga drejt transparencës së plotë është e gjatë, por hapat e deritanishëm të këtyre juridiksioneve ofrojnë një shenjë shpresëdhënëse se sekreti financiar do të bëhet një gjë e së shkuarës.

2. Rëndësia globale e transparencës së PP-ve

2.1 Lufta kundër korrupsionit dhe pastrimit të parave.

Korrupsioni dhe pastrimi i parave janë të lidhura thelbësisht. Korrupsioni është një çështje e përhapur që kapërcen kufijtë dhe ndikon në ekonomi, qeverisje dhe shoqëri. **Banka Botërore specifikon se** “Korrupsioni pengon zhvillimin ekonomik duke reduktuar investimet e brendshme, duke dekurajuar investimet e huaja direkte, duke inkurajuar mbishpenzimet në

⁵<https://fsi.taxjustice.net/>

qeveri dhe duke shtrembëruar përbërjen e shpenzimeve qeveritare”. Kjo pasqyrë nënvizon nevojën kritike për masa efektive për të luftuar korrupsionin, veçanërisht në **sferën kundërpastrimit të parave (AML)**.

Çfarë është korrupsioni?

Korrupsioni është keqpërdorimi i pushtetit ose pozitës për përfitime personale, zakonisht duke përfshirë akte si ryshfeti, mashtrimi ose manipulimi i burimeve. Banka Botërore e përshkruan korrupsionin si **“Shpërdorimi i detyrës publike për përfitime private,”** duke theksuar keqpërdorimin e autoritetit për qëllime të paligjshme. Në mënyrë të ngjashme, Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik (OECD) e karakterizon korrupsionin si **“një fenomen i përhapur në transaksionet e biznesit ndërkombëtar,”** që përfshin një gamë të gjerë aktiviteteve të paligjshme, duke përfshirë përvetësimin dhe shitjen e ndikimit. Ndërsa këto përkufizime kapin aspekte kyçe të korrupsionit, ato mbeten të gjera dhe disi të paqarta, duke lënë hapësirë për interpretim dhe përshtatje në kontekste të ndryshme. Kjo paqartësi është e ngjashme me sfidat e para **përcaktimi i personave të ekspozuar politikisht (PEP)**, ku rregullatorët dhe vendosësit globalë të standardeve ofrojnë udhëzime fleksibël, por jo ekskluzive. Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin (UNODC) ka vënë në dukje se mungesa e një përkufizimi të standardizuar global të korrupsionit rrjedh nga **“Probleme ligjore, kriminologjike dhe politike”** që lindin gjatë përpjekjes për të harmonizuar qasjet në vende të ndryshme.

Shkaqet kryesore të korrupsionit.

Ashtu siç nuk ka një përkufizim universal, korrupsioni nuk ka një shkak të vetëm rrënjësor. Faktorët që nxisin aktivitetin korruptiv ndryshojnë shumë në varësi të kontekstit, të formuar nga mjediset politike, ekonomike dhe sociale. Ky kompleksitet e bën adresimin e korrupsionit sfidues, pasi ai shpesh rrjedh nga një kombinim ndikimesh dhe jo nga një burim i izoluar. Task Forca e Veprimit Financiar (FATF)⁶ u krijua në 1989 me një mision të qartë dhe kritik: të luftojë pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit. Këto çështje minojnë sigurinë globale dhe puna e FATF është një gur themeli në ruajtjen e integritetit financiar në mbarë TPP. Në zemër të tij janë 40 Rekomandimet, të cilat veprojnë si një grup praktikash më të mira për vendet që duhet të ndjekin. Ndërsa FATF nuk ka fuqinë ligjore për të zbatuar këto rekomandime, ajo ka fituar një reputacion si një mbikëqyrës i fuqishëm global. Vendet i marrin seriozisht vlerësimet e tij sepse vlerësimi i dobët - ose më keq, vendosja në "listën gri" - mund të dëmtojë reputacionin e tyre dhe të kufizojë aksesin në sistemet financiare ndërkombëtare.

Pse ka rëndësi FATF?

Standardet e FATF-së nuk kanë të bëjnë vetëm me shënimin e kutive të plotësuar si objektiva. Ato ndikojnë në mënyrën se si vendet perceptohen në sistemin financiar global. Nëse një vend shihet si i dobët në trajtimin e pastrimit të parave ose financimit të terrorizmit, ai mund të përballet me pasoja serioze, nga ulja e investimeve të huaja deri te aksesin i kufizuar në sistemet bankare ndërkombëtare. Kjo është arsyeja pse vendet përpiqen të përputhen me udhëzimet e FATF-së që ka të bëjë me qëndrimin në huret e mira të komunitetit financiar global.

⁶<https://www.fatf-gafi.org/en/home.html>

Rekomandimet 24 dhe 25: Ndriçimi mbi pronësinë.

Dy nga rekomandimet më kritike, R24 dhe R25, fokusohen në transparencën se kush zotëron dhe kontrollon me të vërtetë kompanitë, trustet dhe strukturat e tjera ligjore – të njohura si pronësia përfituese (BO). Këto rekomandime janë të lidhura me Rezultatin e Menjëhershëm 5 (IO5) të FATF-së, i cili mat se sa mirë vendet sigurojnë transparencën e PP-ve. Qëllimi është i thjeshtë por jetik: *parandaloni kriminelët që të fshihen pas strukturave komplekse të korporatave për të pastruar para ose për të financuar aktivitete të paligjshme*. FATF përditësoi këto rekomandime për të mbajtur ritmin me rreziqet në zhvillim. Në mars 2022, ai forcoi R24, duke theksuar rëndësinë e një regjistri qendror për informacionin e PP-ve dhe duke inkurajuar një qasje të shumë anshme për të siguruar efektivitet. R25 pasoi me përditësime të ngjashme në 2023, duke u mbështetur në vrullin për transparencë më të madhe.

Pse kanë rëndësi regjistrat qendrorë?

Ndërsa FATF nuk mandaton që vendet të krijojnë një regjistër qendror ose të bëjnë publik informacionin e PP-ve, udhëzimi i tij e bën të qartë: pa një regjistër të tillë, arritja e pajtueshmërisë me R24 është tepër e vështirë. Regjistrat qendrorë janë një mjet praktik—ato e bëjnë më të lehtë aksesin dhe verifikimin e shpejtë të informacionit, gjë që është thelbësore për trajtimin e krimit financiar. Këto përditësime tregojnë theksin në rritje të FATF-së mbi sistemet vepruese dhe transparente për të ndihmuar vendet të përmbushin qëllimet e tyre.

Fotografia më e madhe.

Ajo që e bën punën e FATF-së kaq ndikuese është se nuk ka të bëjë vetëm me rregullat, por ka të bëjë me krijimin e një sistemi financiar më të sigurt dhe më të drejtë për të gjithë. Duke hedhur dritë mbi strukturat e pronësisë dhe duke i mbajtur vendet përgjegjëse, FATF ndihmon në parandalimin e keqpërdorimit të sistemit financiar për qëllime të dëmshme. Përditësimet e fundit të R24 dhe R25 pasqyrojnë një njohje në rritje se transparenca nuk është thjesht një domosdoshmëri burokratike - është një gur themeli i besimit në sistemin financiar global. Në thelb, puna e FATF-së na kujton se integriteti financiar nuk ka të bëjë vetëm me numrat dhe rregulloret; ka të bëjë me ndërtimin e një sistemi ku besimi dhe llogaridhënia janë normë, jo përjashtim. Megjithatë, agjencitë kundër korrupsionit dhe **Përcaktuesit globalë të standardeve si Task Forca e Veprimit Financiar (FATF)** dhe Transparency International kanë identifikuar disa shkaqe të përsëritura që priren të çojnë në praktika korruptive. Një listë jo shteruese e këtyre shkaqeve përfshin:

- **Qeverisja e dobët:** Sipas FATF, **mungesa e llogaridhënies dhe transparencës** në institucionet publike mund të nxisë një mjedis të favorshëm për praktikën korruptive.
- **Faktorët ekonomikë:** **Pikat kryesore të Transparency International tregojnë** se nivelet e larta të varfërisë dhe papunësisë mund t'i detyrojnë individët të përfshihen në praktika korruptive, veçanërisht në rajone me mundësi të kufizuara ekonomike.
- **Korniza e dobët ligjore:** **Në raportin e tij vjetor 2023**, e njëjta organizatë identifikoi gjithashtu ligjet dhe zbatimin e pamjaftueshëm si faktorë kritikë që lehtësojnë korrupsionin.
- **Ndikimi politik:** Organizata të ndryshme kundër korrupsionit diskutojnë se si ndikimi politik mund të përkeqësojë korrupsionin, veçanërisht kur figurat politike përfshihen në praktika korruptive për të ruajtur pushtetin dhe kontrollin. Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimin (UNODC) elaboron këtë aspekt në burimet e tyre akademike, me titull **“Korrupsioni dhe politika krahasuese”**.

Llojet e korrupsionit.

Të kuptuarit e mënyrave të ndryshme të shfaqjes së korrupsionit është thelbësor për qeverisjen efektive dhe kornizat e pajtueshmërisë. Disa lloje të zakonshme të korrupsionit përfshijnë:

- **Ryshfeti:** Ofrimi, dhënia, marrja ose kërkimi i diçkaje me vlerë për të ndikuar në veprimet e një zyrtari ose një personi tjetër në një pozicion autoriteti.
- **Përvetësimi:** Keqpërdorimi i fondeve ose pronës që i është besuar kujdesit të një individi, shpesh duke përfshirë zyrtarë publikë ose punonjës.
- **Mashtrimi:** Praktika mashtruese që synojnë të sigurojnë përfitime të padrejta ose të paligjshme, duke përfshirë falsifikimin e dokumenteve ose pasqyrave financiare.
- **Nepotizmi:** Favoritizimi i treguar ndaj të afërmeve ose miqve të ngushtë në praktikën e punësimit ose promovimit, duke minuar drejtësinë në vendin e punës.
- **Shantazhet:** Pagesat e bëra dikujt në këmbim të lehtësimit të një transaksioni, që shpesh përfshin procese prokurimi ose kontrata qeveritare.

Ngjashëm me krimet e tjera të rënda, veprat e korrupsionit, si ryshfeti dhe vjedhja e fondeve publike, kryhen përgjithësisht me qëllim të përfitimit privat. Kur zyrtarët publikë ose individët përfshihen në aktivitete korruptive, ata paguhën duke përdorur para ose asete që nuk mund t'i përdorin lehtësisht hapur. Këtu hyn pastrimi i parave - i lejon kriminelët të pastrojnë dhe fshehin këto përfitime të paligjshme, duke e bërë më të vështirë për autoritetet që të gjurmojnë fondet në origjinën e tyre të paligjshme. FATF thekson se goditja e pastrimit të parave është thelbësore në luftën kundër korrupsionit, pasi zhvesh fitimet e kriminelëve dhe mundëson ndjekjen penale të atyre që janë përfshirë në fshehjen e parave të pista.

Korrupsioni gjithashtu njihet zyrtarisht si vepër penale kryesore e pastrimit të parave **sipas Direktivës së 6-të Kundër Pastrimit të Parave (6AMLD)**, që do të thotë se është një nga krimet thelbësore që gjenerojnë fonde të paligjshme të cilat më pas duhen pastruar. Pastrimi i parave është procesi i fshehjes së përfitimeve të paligjshme që janë krijuar nga aktiviteti kriminal. Duke pastruar me sukses të ardhurat e një veprë korrupsioni, përfitimet e paligjshme mund të përfitohen pa frikë se do të konfiskohen. Lufta kundër pastrimit të parave është një gur themeli i agjendës më të gjerë për të luftuar krimin e organizuar dhe të rëndë duke privuar kriminelët nga përfitimet e paligjshme dhe duke ndjekur penalisht ata që ndihmojnë në pastrimin e përfitimeve të tilla të fituara paligjshëm. FATF njeh lidhjen midis korrupsionit dhe pastrimit të parave, duke përfshirë mënyrën se si masat LPP/LFT ndihmojnë në luftimin e korrupsionit. Kjo është arsyeja pse çështjet e korrupsionit merren parasysh gjatë procesit të vlerësimit të ndërsjellë të FATF-së, i cili vlerëson pajtueshmërinë e vendeve me Rekomandimet e FATF-së. Për shembull, FATF merr në konsideratë se sa efektivisht zbatohen masat e LPP/LFT në një vend duke marrë parasysh numrin e hetimeve, ndjekjeve penale dhe dënimeve për pastrim parash, dhe sasinë e pasurisë së konfiskuar në lidhje me pastrimin e parave ose veprat kryesore themelore, duke përfshirë korrupsionin dhe ryshfetin (Rekomandimi 32). Gjithashtu, FATF merr në konsideratë nëse vendi mund të demonstrojë se ka një kornizë solide masash për të parandaluar dhe luftuar korrupsionin përmes respektimit të transparencës, parimeve të qeverisjes së mirë, kërkesave të larta etike dhe profesionale dhe ka krijuar një sistem gjyqësor mjaft efikas për të siguruar që vendimet gjyqësore të zbatohen

siç duhet (Metodologjia e FATF, paragrafët 6-7 dhe 15-)⁷. Këta elementë janë të rëndësishëm sepse dobësitë ose mangësitë e rëndësishme në këto fusha mund të pengojnë zbatimin efektiv të rekomandimeve të FATF.

Shembuj të profilit të lartë të korrupsionit.

FATF nënvizon disa shembuj të njohur të korrupsionit në vitin 2011(**Pastrimi i të ardhurave nga korrupsioni**). Edhe pse raporti u publikua më shumë se një dekadë më parë, shumë nga taktikat e përdorura në këta shembuj – nga krijimi i kompanive guackë me struktura komplekse pronësie të ryshfeti i avokatëve dhe profesionistëve të tjerë të portierëve – janë ende duke u përdorur nga zyrtarët e korruptuar sot.

Augusto Pinochet: Ish-diktatori kilian është i famshëm për regjimin e tij autoritar midis viteve 1971 dhe 1990, gjatë të cilit ai u akuzua për shkelje të rënda të të drejtave të njeriut, në vitin 2004, **Senati i SHBA-së hetoi aktivitetet financiare të Pinochet-it** dhe zbuloi se ai, me ndihmën e një banke me bazë në SHBA, devijoi miliona fonde publike në llogaritë personale duke krijuar entitete offshore në parajsat fiskale si Bahamas për të fshehur origjinën e tyre.

Vladimiro Montesinos: Si kreu i shërbimit inteligjent të Perusë nën Presidentin Alberto Fujimori (1990-2000), Montesinos orkestroi skema të ndryshme korruptive, veçanërisht përmes kontratave të mbrojtjes. Sipas një **raporti i lëshuar nga Zyra e Çështjeve Transnacionale**, Montesinos dyshohet se ka marrë miliona ryshfete për vendosjen e blerjes së 22 avionëve ushtarakë nga Bjellorusia në vitin 1996. Sipas bashkëpunëtorit të Montesinos, Peruja shpenzoi 20 milionë dollarë për çdo avion, kur në realitet secili kushtonte 5 milionë dollarë. Montesinos hodhi në xhep 15 milionë dollarë shtesë për çdo avion dhe **ngriti korporata guackë për të pastruar fondet**.

Jean-Claude Duvalier: I referuar shpesh si "Baby Doc", Duvalier sundoi Haitin nga viti 1971 deri në vitin 1986. Ai përvetësoi miliona dollarë nga qeveria Haitiane dhe i futi ato në llogaritë dhe investimet e bankave të huaja. Avokatët luajtën një rol kritik në maskimin e pasurisë së tij duke mbajtur llogari në emër të familjes Duvalier.

Frederick Chiluba: Ish-presidenti i Zambias u akuzua për shpërdorim të fondeve të konsiderueshme të qeverisë gjatë kohës së tij në detyrë nga 1991 deri në 2002. Ai përdori firma të ndryshme ligjore dhe ngriti komplekse **strukturat e korporatave për të errësuar rrjedhën e parave të përvetësuar**. Gjykatat vunë re se avokatët lehtësuan lëvizjen e këtyre fondeve në llogaritë personale dhe investime të tjera, duke pastruar në mënyrë efektive paratë që vinin nga arkat e qeverisë.

Një nga arsyet më të rëndësishme për zbatimin e transparencës së pronarëve përfitues në nivel global është lufta kundër korrupsionit. Korrupsioni ndodh shpesh kur ka mungesë të dukshmërisë në kompanitë ose asetet kontrolluese të individëve. Në shumë raste, kriminelët shfrytëzojnë kompani ose truste anonime për të fshehur aktivitetet e tyre të paligjshme. Duke kërkuar informacion të qartë dhe të arritshëm për individët që në fund të fundit zotërojnë ose kontrollojnë subjektet ligjore, vendet mund të gjurmojnë më lehtë aktivitetet korruptive, të gjurmojnë flukset e paligjshme financiare dhe të sigurojnë që shkelësit të mbahen përgjegjës. Pastrimi i parave, i cili është procesi i paraqitjes legjitime të përfitimeve të paligjshme, lulëzon gjithashtu në mjedise ku mungon transparenca e pronarëve përfitues. Transparenca i

⁷<https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Mutualevaluations/Fatf-methodology.html>

lejon organeve të zbatimit të ligjit dhe autoriteteve rregullatorë të zbulojnë transaksione të dyshimta financiare dhe të gjurmojnë rrjedhën e parave të paligjshme, duke reduktuar përfundimisht mundësitë për krime financiare në shkallë globale. Duke zbatuar në mënyrë efektive Rekomandimet e FATF-së, vendet mund:

- *ruajnë më mirë integritetin e sektorit publik*
- *mbrojnë institucionet e caktuara të sektorit privat nga abuzimi*
- *rritjen e transparencës së sistemit financiar*
- *të lehtësojë zbulimin, hetimin dhe ndjekjen penale të korrupsionit dhe pastrimit të parave, si dhe rikuperimin e pasurive të vjedhura.*

Praktikat më të mira për të zbutur rreziqet e korrupsionit

Për shkak të formave të ndryshme që mund të marrë korrupsioni, nuk ka asnjë plan të vetëm për ta luftuar atë. Megjithatë, firmat ende mund të ndërmarrin hapa të rëndësishëm për të zbutur rreziqet **duke adoptuar një qasje të bazuar në rrezik**. Duke i përshtatur strategjitë e tyre ndaj kërcënimeve dhe dobësive specifike, organizatat mund të mbrojnë efektivisht kundër korrupsionit. Për të zbutur ekspozimin ndaj aktiviteteve korruptive, ekipet e pajtueshmërisë mund të zbatojnë praktikat më të mira të mëposhtme:

- **Kontrolloni klientët për ekspozimin politik dhe rrezikun e sektorit për të zbutur ekspozimin ndaj individëve dhe industrive me rrezik të lartë. PEP-të janë veçanërisht të cënueshëm ndaj përfshirjes në aktivitete korruptive**, dhe shqyrtimi gjithëpërfshirës është thelbësor për të ndihmuar organizatat të menaxhojnë këto rreziqe në mënyrë efektive.
- **Përdorni modele të avancuara të vlerësimit të rrezikut që vlerësojnë në mënyrë dinamike klientët dhe transaksionet bazuar në faktorë të tillë si ekspozimi politik, rreziku gjeografik dhe dobësitë e industrisë. Përditësimet e rregullta të këtyre modeleve sigurojnë që aktivitetet me rrezik të lartë të raportohen dhe të zbuten në kohë reale.**
- **Zbatoni kujdes të shtuar të duhur (EDD) për klientët dhe transaksionet me rrezik të lartë**, veçanërisht ato të lidhura me rajone politikisht të paqëndrueshme ose sektorë të prirur ndaj korrupsionit. Hetime të plota për **pronësinë përfituese** dhe marrëdhëniet me palët e treta janë thelbësore për identifikimin e rreziqeve të fshehura.
- **Përshtatja e strategjive kundër korrupsionit bazuar në një kuptim të plotë të paqëndrueshmërisë politike rajonale, mjediseve rregullatore dhe rreziqeve specifike të sektorit lokal.** Vlerësimet e rregullta u mundësojnë ekipeve të pajtueshmërisë të qëndrojnë përpara kërcënimeve të korrupsionit në zhvillim dhe të rregullojnë kornizat e tyre në përputhje me rrethanat.
- **Rregulloni strategjitë kundër korrupsionit duke qëndruar të përditësuar mbi tendencat globale, duke përfshirë mbikëqyrjen shtrënguese të profesioneve kyçe të portierëve si avokatët, kontabilistët dhe agentët e pasurive të paluajtshme që mund të lehtësojnë transaksionet e paligjshme. Kjo përputhet me udhëzimet nga organizata si FATF, e cila **theksojnë rolin e ndërmjetësve në mundësimin e korrupsionit** dhe pastrim parash.**
- **Sigurohuni që politikat kundër ryshfetit dhe korrupsionit (ABC) të përfshihen në të gjithë organizatën, nga menaxhimi i lartë tek punonjësit e nivelit fillestar. Kjo krijon një përgjegjësi të unifikuar për parandalimin e korrupsionit.**

- Trajtoni rregullisht punonjësit për sjelljen etike dhe politikat kundër korrupsionit, duke u siguruar se mund të identifikojnë dhe raportojnë aktivitete të dyshimta. Siç rekomandon FATF, një kulturë e fortë etike është një mbrojtje thelbësore kundër korrupsionit në të gjitha nivelet organizative.
- Për të mësuar më shumë rreth zbutjes së rreziqeve të korrupsionit mund ti referoheni FATF ne blogun: Si të forcohen kornizat kundër korrupsionit: 4 njohuri të zbatueshme.

Zbutni rreziqet e korrupsionit me zgjidhje të avancuara

FATF u ofron firmave inteligjencën globale të rrezikut dhe pajtueshmërisë udhëheqëse në treg për të ndihmuar ekipet e pajtueshmërisë të monitorojnë në mënyrë efektive aktivitetet e paligjshme financiare, përfshirë korrupsionin. Të fuqizuara nga Inteligjenca Arifciale dhe shtresat e inteligjencës përfshijnë:

Media negative: Platforma u mundëson ekipeve të pajtueshmërisë të filtrojë mediat e padëshiruara duke përdorur kategori të përafruara me taksonominë kryesore të krimit të FATF, duke siguruar një qasje të fokusuar ndaj rreziqeve përkatëse të korrupsionit. Me përpunimin e avancuar të gjuhës natyrore (NLP), zgjidhja ndihmon gjithashtu firmat të minimizojnë rezultatet false, duke dhënë rezultate të sakta dhe të përshtatshme.

PEP-të: Përdoret qasje programatike për përditësimin e të dhënave PEP dhe zgjedhjet ndryshojnë çdo ditë. Kjo u mundëson kompanive të vlerësojnë me saktësi rreziqet PEP duke përdorur grafikun tonë gjithëpërfshirës të njohurive, i cili harton marrëdhëniet me të afërmit dhe bashkëpunëtorët e ngushtë (RCA) – thelbësore për identifikimin e lidhjeve të mundshme të korrupsionit.

Sanksionet: Zgjidhja rrit strategjitë e krimit financiar me të dhënat e sanksioneve globale, duke u fokusuar në subjektet e kontrolluara nga individë të sanksionuar. Falë qasjes së teknologjisë së thellë, firmat marrin përditësime në kohë reale, duke i ndihmuar ato të qëndrojnë përpara sfidave të pajtueshmërisë që lidhen me korrupsionin.

2.2 Rritja e llogaridhënies dhe qeverisjes

Transparenca e pronësisë përfituese nxit përgjegjshmëri më të madhe në operacionet e biznesit. Kur palët e interesuara, duke përfshirë investitorët, rregullatorët dhe shoqërinë civile, mund të kenë akses në informacione për pronarët e vërtetë të kompanive, bëhet më e vështirë për ata pronarë që të përfshihen në aktivitete mashtruese ose të dëmshme pa shqyrtim. Kjo lloj mbikëqyrjeje çon në një qeverisje më të mirë të korporatës, duke siguruar që kompanitë drejtohen me përgjegjësi dhe duke marrë parasysh ndikimet sociale dhe mjedisore të veprimeve të tyre. Për më tepër, ai forcon besimin midis bizneseve, qeverive dhe qytetarëve.

2.3 Lehtësimi i pajtueshmërisë tatimore dhe parandalimi i evazionit fiskal

Transparenca në pronësisë përfituese ndihmon në luftimin e evazionit fiskal, një problem i rëndësishëm që prek si vendet në zhvillim ashtu edhe ato të zhvilluara. Kur pronësia e një kompanie fshihet pas strukturave komplekse ose juridiksioneve në det të hapur, bëhet më e lehtë të shmangësh taksat. Transparenca u lejon autoriteteve tatimore të identifikojnë se kush përfiton nga fitimet e korporatave, duke siguruar që detyrimet tatimore të përmbushen.

Globalisht, kjo mund të ndihmojë në mbylljen e hendekut tatimor dhe në promovimin e sistemeve më të drejta tatimore, duke kontribuar në stabilitetin dhe rritjen ekonomike.

2.4 Mbështetja e Bashkëpunimit Global dhe Zhvillimit të Qëndrueshëm

Shumë çështje, si ndryshimet klimatike, pandemitë dhe terrorizmi ndërkombëtar, kërkojnë bashkëpunim global për t'u trajtuar në mënyrë efektive. Vendet që miratojnë politika të transparencës së pronësisë përfituese kanë më shumë gjasa të angazhohen në bashkëpunime ndërkombëtare, pasi ato perceptohen si transparente dhe të përkushtuara ndaj qeverisjes së mirë. Ky bashkëpunim është jetik për arritjen e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm të Kombeve të Bashkuara (SDG), veçanërisht SDG 16⁸, e cila bën thirrje për paqe, drejtësi dhe institucione të forta. Transparenca forcon institucionet, redukton korrupsionin dhe siguron që përpjekjet ndërkombëtare të mos minohen nga interesat e fshehura financiare.

3. OB Transparenca në Shqipëri: Situata aktuale dhe sfidat

Shqipëria ka bërë progres të rëndësishëm vitet e fundit në avancimin e transparencës së pronësisë përfituese. Si një vend kandidat për anëtarësim në Bashkimin Evropian (BE), Shqipëria ka qenë nën presion për t'u përfruar me rregulloret dhe standardet e BE-së, veçanërisht në fushën e kundër pastrimit të parave (AML) dhe luftës kundër financimit të terrorizmit (CFT). Kuvendi i Shqipërisë miratoi Ligjin për Regjistrimin e Pronarëve Përfitues (Ligji nr. 112/2020)⁹ për të siguruar që kompanitë dhe personat juridikë të zbulojnë pronarët e tyre përfitues. Ky ishte një hap kyç në përmirësimin e transparencës financiare të vendit dhe përafrimin me standardet ndërkombëtare.

3.1 Lufta kundër korrupsionit dhe përmirësimi i qeverisjes në Shqipëri

Shqipëria është pjesë e vëzhgimit të Indeksit të Perceptimit të Korrupsionit të Transparency International¹⁰. Mungesa e informacionit të qartë mbi pronësinë përfituese ka qenë një faktor kyç që mundëson korrupsionin në vend, veçanërisht në fushat e prokurimit publik dhe kontraktimit të qeverisë. Duke rritur transparencën në pronësinë e kompanive, Shqipëria mund të reduktojë mundësitë për korrupsion. Kur individëve u kërkohet të zbulojnë aksionet e tyre të pronësisë, bëhet më e vështirë për elitat e lidhura politikisht të heqin burimet publike ose të përfshihen në marrëveshje korruptive.

3.2 Lehtësimi i Investimeve të Huaja dhe Forcimi i Ekonomisë së Shqipërisë

Një nga avantazhet e transparencës së pronësisë përfituese në Shqipëri është potenciali për të nxitur investimet e huaja direkte (IHD). Investitorët kanë më shumë gjasa të angazhohen në një treg ku ka informacion të qartë dhe të besueshëm për kompanitë ku po investojnë. Aftësia për të gjurmuar strukturat e pronësisë redukton rrezikun e mashtrimit dhe rrit besimin e

⁸https://onetreepanted.org/pages/un-sustainable-development-goals?g_adtype=&g_network=x&g_keyword=&g_placement=&g_campaignid=21768496970&g_adid=&g_merchantid=&g_ifcreative=&g_location=&g_69=&g_keywordid=&g_campaign=account&g_acctid=611-028-5007&g_partition=&g_productchannel=&g_productid=&g_ifproduct=&g_locinterest=&g_adgroupid=&g_ad_source=1&gclid=EAlaIqobChMIoM_A3JOriwMVZzAGAB0WHS6EEAA YASAAEgKWK_D_BwE

⁹https://fiu.gov.al/wp-content/uploads/2024/06/Ligji-për-Regjistrin-e-Pronarëve-Përfitues_112-2020-përditësuar-1.pdf

¹⁰<https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/alb>

investitorëve. Për më tepër, duke iu përmbajtur standardeve ndërkombëtare, Shqipëria mund të tërheqë investitorë që kanë prioritet praktikat transparente dhe etike të biznesit, duke kontribuar përfundimisht në zhvillimin ekonomik të vendit.

3.3 Përafrimi me pritshmëritë e BE-së dhe normat ndërkombëtare

Ndërsa Shqipëria kërkon të anëtarësohet në Bashkimin Evropian, është thelbësore të tregojë përkushtimin e saj për ruajtjen e shtetit të së drejtës, forcimin e institucioneve demokratike dhe luftimin e korrupsionit. BE-ja ka qenë një avokat i fortë për transparencën e pronësisë përfituese dhe vendet që dështojnë të zbatojnë masat adekuate rrezikojnë të përballen me vonesa në procesin e anëtarësimit. Prandaj, përpjekjet e Shqipërisë për të rritur transparencën e pronësisë përfituese janë jetike jo vetëm për përmirësimin e qeverisjes brenda vendit, por edhe për avancimin e ambicieve të saj për t'u anëtarësuar në BE.

Konkluzioni

Si përfundim, rëndësia e transparencës së pronësisë përfituese është e padiskutueshme si globalisht ashtu edhe brenda Shqipërisë. Në nivel global, është thelbësore për të luftuar korrupsionin, pastrimin e parave dhe evazionin fiskal, duke promovuar përgjegjshmërinë dhe qeverisjen e mirë. Në Shqipëri, zbatimi i transparencës së pronësisë përfituese mund të luajë një rol vendimtar në frenimin e korrupsionit, tërheqjen e investimeve dhe përafrimin me standardet e BE-së. Ndërkohë që është bërë përparim i rëndësishëm, sfidat mbeten, veçanërisht në zbatimin dhe pajtueshmërinë. Megjithatë, forcimi i vazhdueshëm i transparencës së pronësisë përfituese në Shqipëri do të jetë një hap i rëndësishëm në ndërtimin e një të ardhmeje më transparente, të përgjegjshme dhe të begatë për vendin dhe qytetarët e tij.

4. Konteksti historik i reformave të pronësisë përfituese të Shqipërisë

Rrugëtimi i Shqipërisë drejt përmirësimit të transparencës së Pronësisë Përfituese (BO) është ndikuar nga disa faktorë, duke përfshirë sfidat e saj historike, integrimin e saj në kornizat globale dhe rajonale dhe ndjekjen e anëtarësimit në Bashkimin Evropian (BE). Angazhimi i vendit për të rritur transparencën, veçanërisht në fushat e qeverisjes së korporatave, kundër pastrimit të parave (AML), anëtarësimit në EITI dhe luftimit të financimit të terrorizmit (CFT), ka qenë një aspekt kritik i axhendës së tij të reformës moderne. Ky studim shqyrton kontekstin historik të reformave të Pronësisë Përfituese të Shqipërisë, duke gjurmuar zhvillimin nga epoka postkomuniste deri në përpjekjet e saj aktuale për t'u përafruar me standardet ndërkombëtare.

4.1 Tranzicioni postkomunist i Shqipërisë (1990)

Tranzicioni i Shqipërisë nga një regjim i rreptë komunist në një ekonomi tregu në fillim të viteve 1990 shënoi fillimin e ndryshimeve të thella në sistemet politike, ekonomike dhe sociale të vendit. Nën qeverisjen komuniste, Shqipëria ishte një nga vendet më të izoluar në TPP, me një ekonomi tejet të centralizuar dhe pak ekspozim ndaj tregjeve globale. Rënia e regjimit komunist në vitin 1991 çoi në privatizimin e shpejtë të aseteve shtetërore, por ky proces ishte i mbushur me jo efikasitet, korrupsion dhe mungesë rregullimi. Një numër i madh vendburimesh të vogla dhe disa të mëdha minerale janë nxjerrë dhe trajtuar pjesërisht intensivisht në vitet 1944-1990 dhe shumë më pak intensivisht në periudhën pas vitit 1990, për shkak të periudhës së tranzicionit dhe paqëndrueshmërisë së përgjithshme ekonomike dhe

politike. Trashëgimia e saj komuniste (1944-1990), e cila diktoi zhvillimin e sektorëve të ndryshëm industrialë, e ndjekur nga një periudhë tranzicioni politik (1991-2005) u karakterizua nga institucione apatike, ndotje e rënduar e tokës dhe ndikime shtesë negative mjedisore. Edhe pse nuk ka të dhëna për të gjithë periudhën e shfrytëzimit, vetëm në periudhën 1986-1996 janë shfrytëzuar: 25 milionë tonë gur gëlqeror; 7.1 milion ton mineral kromi (d.m.th. 1989 vendi i tretë në shkallë botërore për vëllimet e nxjerra); 6.8 milion ton mineral bakri; 5 milion ton mineral hekur-nikel; 12.5 milion ton qymyr; 100 000 ton bitum natyral; 500 000 ton rërë bituminoze. Shqipëria është gjithashtu një vend i pasur me lëndë të para natyrore, si krom, bakër, ferronikel, qymyr, bitum si dhe naftë bruto që mund të furnizojë lëndë të para primare dhe dytësore për disa nga nevojat evropiane. Gjatë viteve 1990, Shqipërisë i mungonin kuadri institucional dhe infrastruktura ligjore e nevojshme për të mbështetur një ekonomi tregu transparente dhe funksionale. Strukturat e pronësisë së biznesit ishin të errëta dhe mungesa e rregulloreve të qarta lejonte përhapjen e praktikave korruptive. Mungesa e informacionit të pronësisë përfituese si në sektorin privat ashtu edhe në atë publik do të thoshte se ishte jashtëzakonisht e vështirë të gjurmoheshin flukset e paligjshme financiare ose të identifikoheshin pronarët e vërtetë pas kompanive dhe asetëve. Këto sfida penguan aftësinë e vendit për të tërhequr investime të huaja dhe minuan besimin e publikut në ekonominë e tregut të sapokrijuar.

4.2 Vitet 2000: Fillimi i reformave dhe presioni i jashtëm

Në fillim të viteve 2000, Shqipëria kishte bërë përparim të dukshëm në liberalizimin e ekonomisë së saj duke përfshirë industrinë nxjerrëse, por ajo ende përballlej me sfida të rëndësishme lidhur me korrupsionin, krimin e organizuar dhe mungesën e transparencës në pronësinë e biznesit. Kuadri qeverisës dhe rregullator i Shqipërisë mbeti i dobët dhe përpjekjet e saj për të luftuar pastrimin e parave dhe krimet financiare ishin të pamjaftueshme. Integrimi i vendit në institucionet financiare globale, duke përfshirë Fondin Monetar Ndërkombëtar (FMN) dhe Bankën Botërore, i ekspozoi këto mangësi. Gjatë kësaj periudhe, Shqipëria u përball me presion në rritje nga organizatat ndërkombëtare për të përmirësuar transparencën dhe standardet e saj të qeverisjes. Bashkimi Evropian, në veçanti, bëri presion për përgjegjshmëri më të madhe dhe reforma ligjore në vendet kandidate, përfshirë Shqipërinë, si pjesë e përpjekjeve më të gjera të BE-së për të krijuar një treg të brendshëm të unifikuar dhe për të promovuar stabilitetin në Ballkan. Si rezultat, Shqipëria filloi të fokusohet më shumë në përafrimin e kuadrit të saj ligjor dhe institucional me normat ndërkombëtare që lidhen me pastrimin e parave (AML) dhe kundër financimit të terrorizmit (CFT). Në vitin 2005, Shqipëria u bashkua me Grupin e Shteteve Kundër Korrupsionit të Këshillit të Evropës (GRECO).¹¹ dhe e angazhuar për të përafruar politikat e saj me standardet ndërkombëtare kundër korrupsionit. Ky angazhim kërkonte ndryshime në fusha të ndryshme, duke përfshirë transparencën e korporatës. Angazhimi gradual i Shqipërisë me kornizat ndërkombëtare krijoi terrenin për shtytjen e saj të mëvonshme për reforma gjithëpërfshirëse të PP-ve.

4.3 Nxitja e Shqipërisë për anëtarësim në BE (2010)

Rrugëtimi i Shqipërisë drejt anëtarësimit në Bashkimin Evropian (BE) ka qenë çdo gjë tjetër veçse i thjeshtë. Është një histori e endur me vendosmëri, reforma të guximshme dhe shpresën e një kombi që kërkon të sigurojë vendin e tij mes familjes demokratike të Evropës. Aplikimi i Shqipërisë për anëtarësim në BE në fillim të viteve 2010 e intensifikoi fokusin tek

¹¹<https://www.coe.int/en/web/greco>

reformat, duke përfshirë ato që lidhen me transparencën, anti-korrupsionin dhe qeverisjen e korporatave. BE-ja ka qenë një avokate e fortë për transparencën e PP-ve, duke e njohur atë si një komponent thelbësor të luftës kundër korrupsionit, pastrimit të parave dhe evazionit fiskal. Ndërsa aspirata e Shqipërisë për anëtarësim në BE rritej, BE-ja i kërkoi vendit të miratonte ligje dhe rregullore që do të përmirësonin transparencën dhe do ta bënë sektorin e korporatave më të përgjegjshëm. Në vitin 2013, Shqipërisë iu dha statusi kandidat për anëtarësim në BE, i cili erdhi me një sërë kushtesh. Ndër to ishte zbatimi i reformave për të luftuar pastrimin e parave dhe forcimin e sistemeve financiare dhe ligjore të vendit. Këto kushte theksuan gjithashtu rëndësinë e transparencës së pronësisë përfituese, pasi BE-ja tashmë po lëvizte drejt një kuadri rregullator më rigoroz për të trajtuar krimet financiare nëpër shtetet e saj anëtare.

Që kur iu dha statusi i kandidatit në vitin 2014, Shqipëria ka hyrë në një rrugë ambicioze transformimi. Pritjet e BE-së ishin të qarta: sundimi i ligjit, demokracia, të drejtat e njeriut dhe angazhimi për të luftuar korrupsionin. Shqipëria u përgjigj me reforma gjithëpërfshirëse në drejtësi, përpjekje për të forcuar institucionet publike dhe ligje që synojnë krimin e organizuar dhe pastrimin e parave. Një nga reformat më të dukshme ishte Reforma në Drejtësi, e nisur në vitin 2016, e cila synonte të pastronte një sistem drejtësie të rrënuar nga jo efikasiteti dhe korrupsioni. Gjyqtarët dhe prokurorët iu nënshtruan proceseve rigoroze të verifikimit, duke rezultuar në shkarkimin e shumë prej tyre për praktika jo etike. Procesi i verifikimit në Shqipëri, i nisur në vitin 2016, synoi të vlerësonte gjyqtarët, prokurorët dhe asistentët ligjorë bazuar në pasuritë e tyre, integritetin e të kaluarës dhe aftësitë profesionale. Nga 805 individë të vlerësuar, vetëm 373 plotësuan me sukses kriteret, duke rezultuar në shkarkimin ose dorëheqjen e 430 magistratëve. Konkretisht, 268 u shkarkuan në shkallë të parë, 105 dhanë dorëheqjen, 49 u ndërprejnë proceset pa vendim të formës së prerë dhe në 8 raste hetimi administrativ u mbyll.

Gjatë shtatë viteve, procesi i verifikimit zbuloi raste të shumta të pasurisë së pajustificuar mes gjyqtarëve, sjellje të pahijshme profesionale dhe lidhje të papërshtatshme me krimin e organizuar. U identifikuan çështje të tilla si fshehje pasurie, deklarime të rreme, konflikt interesi dhe veprime fiktive. Në disa raste, gjyqtarët u përpoqën të vononin procesin ose të shmangnin verifikimin.

Ndërsa procesi i verifikimit është vlerësuar për vendosjen e standardeve të reja në luftën kundër korrupsionit gjyqësor, ai ka sjellë gjithashtu sfida, duke përfshirë mungesën e gjyqtarëve dhe vonesat në proceset gjyqësore. Plotësimi i vendeve vakante dhe ruajtja e standardeve të larta mbeten sfida kryesore për të ardhmen e sistemit të drejtësisë në Shqipëri. Për më tepër, procesi ka ndikuar në përfaqësimin gjinor brenda sistemit të drejtësisë, duke përmbysur raportet e mëparshme gjinore. Nga 1 janari 2025, çështjet e pazgjidhura më parë nën juridiksionin e komisionerëve publikë i janë kaluar Strukturës së Posaçme Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar (SPAK). Pavarësisht këtyre sfidave, procesi i vettingut konsiderohet si një reformë e rëndësishme në drejtësinë shqiptare, duke kontribuar në rritjen e integritetit, profesionalizmit dhe transparencës. Institucionet ndërkombëtare, përfshirë BE-në, e shohin atë si një sukses që forcon rrugën e Shqipërisë drejt integritetit në BE.

Kjo lëvizje e guximshme tregoi përkushtimin e Shqipërisë ndaj parimeve të BE-së, megjithëse la gjithashtu boshllëqe të përkohshme në sistemin gjyqësor që ende po trajtohen sot. Në vitin 2020, Shqipëria arriti një moment historik të rëndësishëm kur BE-ja dha dritën jeshile për fillimin e bisedimeve të anëtarësimit. Megjithatë, këto bisedime erdhën me një sërë kushtesh, duke përfshirë përparimin e mëtejshëm në përpjekjet kundër korrupsionit,

luftën kundër krimit të organizuar dhe mbrojtjen e të drejtave themelore, veçanërisht në lidhje me lirinë e shtypit. Në vitin 2024, Shqipëria e gjen veten më afër se kurrë këtij objekti, megjithatë rruga mbetet e mbushur me mundësi dhe sfida. Që nga viti 2024, Shqipëria ka bërë përparim të lavdërueshëm. Vendi ka përmirësuar pozicionin e tij në indekset ndërkombëtare që lidhen me qeverisjen dhe transparencën. Lufta kundër pastrimit të parave dhe krimit financiar ka qenë një fushë kyçe e fokusit, veçanërisht duke pasur parasysh shtytjen globale për transparencë financiare.

Megjithatë, sfidat mbeten. BE-ja monitoron nga afër përpjekjet e Shqipërisë për të forcuar pavarësinë e gjyqësorit, për të garantuar lirinë e medias dhe për të frenuar ndërhyrjen politike në institucionet publike. Për më tepër, procesi i përafrimit të ligjeve të Shqipërisë me kuadrin ligjor kompleks të BE-së, i njohur si Acquis Communautaire, është një detyrë e vazhdueshme që kërkon vullnet të fortë politik dhe kapacitet administrativ. Pavarësisht këtyre pengesave, fryma e integritetit në BE rezonon fuqishëm në shoqërinë shqiptare. Për shumë njerëz, anëtarësimi në BE nuk ka të bëjë vetëm me politikën - ka të bëjë me sigurimin e një të ardhmeje të rrënjësuar në stabilitetin, rritjen ekonomike dhe vlerat e përbashkëta të demokracisë.

Ndërsa rruga e Shqipërisë drejt BE-së formësohet nga reformat politike, e ardhmja e saj ekonomike – veçanërisht në industrinë nxjerrëse – luan një rol kritik në stabilitetin afatgjatë të vendit. I pasur me burime natyrore si krom, bakër, hekur-nikel, naftë dhe gaz, sektori nxjerrës i Shqipërisë ka një potencial të jashtëzakonshëm. Një moment kyç në përpjekjet e Shqipërisë për të përmirësuar transparencën e PP-ve erdhi me miratimin e Ligjit për Regjistrimin e Pronarëve Përfitues në 2020 (Ligji Nr. 112/2020)¹². Ky ligj kërkonte që kompanitë dhe personat e tjerë juridikë të tregonin pronarët e tyre përfitues në Qendrën Kombëtare të Regjistrimit. Ligji ishte një hap i rëndësishëm në luftën kundër korrupsionit dhe aktiviteteve të paligjshme financiare dhe e përafroi Shqipërinë me Direktivën e BE-së kundër Pastrimit të Parave (AMLD).¹³ Megjithatë, zbatimi i këtij ligji ishte i ngadalshëm dhe sfidat mbetën në lidhje me saktësinë e të dhënave dhe mekanizmat e zbatimit. Pavarësisht këtyre pengesave, miratimi i ligjit shënoi një pikë kthese kyçe në reformat e transparencës në Shqipëri, pasi demonstroi gatishmërinë e vendit për të përafuar me standardet e BE-së dhe për të adresuar çështjen e pronësisë së fshehur.

4.4 Vitet 2020: Përpjekjet dhe Sfidat e Vazhduara

Në vitet 2020, përpjekjet e Shqipërisë për të forcuar transparencën e pronësisë përfituese kanë vazhduar, me fokus në zbatimin, pajtueshmërinë dhe sigurimin e saktësisë së të dhënave të pronësisë përfituese. Në vitin 2020, Shqipëria miratoi gjithashtu një grup të ri ligjesh në përputhje me Direktivën e 5-të të BE-së Kundër Pastrimit të Parave, e cila përfshinte dispozita shtesë për rritjen e transparencës në strukturat e pronësisë së personave juridikë. Duke njohur këto sfida, Shqipëria bëri një hap të madh përpara me miratimin e Ligjit për Regjistrimin e Pronarëve Përfitues (Ligji Nr. 112/2020)¹⁴. Ky ligj kërkon që kompanitë, veçanërisht ato që operojnë në sektorë të ndjeshëm si minierat dhe energjia, të zbulojnë pronarët e tyre të vërtetë, jo vetëm kompanitë e para ose përfaqësuesit.

¹²<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

¹³https://finance.ec.europa.eu/financial-crime/anti-money-laundering-and-counter-funding-terrorism-eu-level_en

¹⁴<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

Kjo reformë nuk ishte vetëm për të shënuar një kuti për kërkesat e BE-së. Ishte një lëvizje transformuese e krijuar për të:

- **Luftuar korrupsionin** duke ekspozuar interesa të fshehura pas strukturave të korporatës.
- **Tërheqjen e investimeve të huaja** duke krijuar një mjedis biznesi të drejtë dhe transparent.
- **Promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm** duke siguruar që pasuria e burimeve natyrore të përfitojë shoqërinë më të gjerë shqiptare, jo vetëm disa të privilegjuar.

Pavarësisht këtyre përparimeve, sfidat mbeten. Peizazhi kompleks i biznesit në Shqipëri, ku një numër i konsiderueshëm kompanish janë të lidhura me juridiksione offshore ose subjekte të huaja, vazhdon të komplikojë përpjekjet për të siguruar transparencë të plotë. Për më tepër, shqetësimet për mungesën e monitorimit dhe zbatimit efektiv vazhdojnë. Shumë biznese ende dështojnë të raportojnë informacionin e saktë të pronësisë përfituese dhe ndëshkimet për mospërputhje zbatohen vazhdimisht.

4.5 Reputacioni dhe perspektivat ndërkombëtare të Shqipërisë

Reformat e vazhdueshme të Shqipërisë në transparencën e pronësisë përfituese janë kritike jo vetëm për qeverisjen e saj të brendshme, por edhe për reputacionin e saj ndërkombëtar. BE-ja mbetet një partner kyç dhe aftësia e Shqipërisë për të përmbushur kërkesat e anëtarësimit në BE do të varet nga progresi i saj i vazhdueshëm në luftën kundër korrupsionit dhe përmirësimin e transparencës. Për më tepër, përpjekjet e Shqipërisë për të zbatuar reformat e pronësisë përfituese janë thelbësore për marrëdhëniet e saj me organizata të tjera ndërkombëtare, si Task Forca e Veprimit Financiar (FATF)¹⁵, i cili monitoron pajtueshmërinë me standardet globale kundër pastrimit të parave. Ndërsa Shqipëria vazhdon të përmirësojë kuadrin e saj rregullator dhe të zbatojë përputhshmërinë me ligjet e transparencës së pronësisë përfituese, ajo mund të forcojë ekonominë e saj, të tërheqë investime të huaja dhe të forcojë institucionet e saj demokratike. Reformat do të luajnë gjithashtu një rol vendimtar në reduktimin e korrupsionit dhe për të siguruar që vendi të jetë më i pajisur për të trajtuar sfidat e reja, si rritja e krimit kibernetik dhe natyra në zhvillim e krimeve financiare. BE-ja nuk po shikon vetëm reformat politike të Shqipërisë, por po shqyrton gjithashtu sesi vendi menaxhon ekonominë, burimet natyrore dhe financat publike. Qeverisja e mirë në sektorin nxjerrës është një lakmus për aftësinë e Shqipërisë për të trajtuar fondet e BE-së dhe për të marrë pjesë në tregun e vetëm. Në fakt, çështjet si transparenca e pronësisë përfituese, masat kundër korrupsionit dhe qëndrueshmëria mjedisore nuk janë vetëm detaje teknike – ato janë vlera thelbësore të BE-së. Aftësia e Shqipërisë për të menaxhuar burimet e saj nxjerrëse në mënyrë transparente dhe të qëndrueshme do t'i dërgojë një sinjal të fuqishëm Brukselit se vendi është gati të jetë një anëtar i besueshëm i familjes evropiane.

Konkluzioni

Rrugëtimi i Shqipërisë drejt përmirësimit të Transparencës së Pronësisë Përfituese është rezultat i faktorëve të brendshëm dhe presioneve të jashtme, veçanërisht dëshirës së saj për t'u anëtarësuar në Bashkimin Evropian. Nga tranzicioni i saj nga komunizmi në vitet 1990 deri në ndjekjen e anëtarësimit në BE në vitet 2000 dhe 2010, Shqipëria ka lëvizur gradualisht drejt miratimit të kuadrit ligjor gjithëpërfshirës që synon rritjen e transparencës, luftimin e

¹⁵<https://www.fatf-gafi.org/en/home.html>

korupsionit dhe përmirësimin e qeverisjes së korporatave. Prezantimi i ligjit të vitit 2020 për regjistrimin e pronësisë përfituese shënoi një moment historik, duke e përafruar Shqipërinë me standardet e BE-së. Sfidat e vazhdueshme që lidhen me zbatimin dhe kompleksitetin e mjedisit të biznesit vazhdojnë të testojnë efektivitetin e këtyre reformave. Megjithatë, angazhimi i Shqipërisë për të rritur transparencën e pronësisë përfituese mbetet një komponent jetik i axhendës së reformës së qeverisjes dhe është thelbësor për aspiratat e vendit për anëtarësim në BE dhe zhvillimin e tij më të gjerë ekonomik dhe politik. Rruga e Shqipërisë drejt BE-së nuk ka të bëjë vetëm me plotësimin e listave kontrolluese; ka të bëjë me transformimin e strukturës së shoqërisë, si funksionojnë institucionet, si funksionojnë bizneset dhe si angazhohen qytetarët me qeverinë e tyre. Industria nxjerrëse është një mikrokozmos i këtij udhëtimi më të gjerë, duke reflektuar si përparimin e bërë ashtu edhe punën që ka ende përpara. Në vitin 2024, Shqipëria ndodhet në një moment kyç. Zgjedhjet e bëra sot në qeverisje, menaxhim ekonomik dhe politikë sociale, do të formojnë jo vetëm afatin kohor të pranimit në BE, por të ardhmen e vendit për brezat që do të vijnë.

5. Sfondi: Një thirrje zgjimi për reforma

Rrugëtimi i Shqipërisë përmes Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF)¹⁶ Procesi i listës gri është një histori elastike, reformash dhe njohjeje ndërkombëtare. E vendosur në listën gri në shkurt 2020, Shqipëria u përball me sfida të rëndësishme në adresimin e mangësive në masat e saj kundër pastrimit të parave (AML) dhe kundër financimit të terrorizmit (CFT). Megjithatë, gjatë disa viteve, vendi bëri përparim të konsiderueshëm, duke kulmuar me heqjen e tij nga lista gri në tetor 2023. Ky transformim jo vetëm që pasqyron angazhimin e Shqipërisë ndaj standardeve ndërkombëtare financiare, por gjithashtu nënkupton dëshirën e saj për të rritur reputacionin e saj ndërkombëtar, për të tërhequr investime të huaja dhe për t'u integruar më mirë në sistemin financiar global. Kur Shqipëria u vendos në listën gri të FATF në shkurt 2020, ishte një thirrje zgjimi për vendin për të forcuar masat e tij për parandalimin e krimit financiar. Të qenit në listën gri do të thoshte se Shqipëria konsiderohej të rrezikohet të përdorej për pastrim parash dhe financim terrorizmi, gjë që mund të kishte pasoja të rënda për ekonominë e saj, duke përfshirë aksesin e kufizuar në tregjet financiare ndërkombëtare, një reputacion të dëmtuar dhe një kontroll të shtuar nga organet ndërkombëtare.

Fillimisht, performanca e Shqipërisë në aspektin e përputhshmërisë teknike me standardet e FATF u vlerësua e pamjaftueshme, duke shënuar vetëm 57%. Ndërsa Shqipëria nuk dështoi asnjë rekomandim individual të FATF-së, ajo u klasifikua si "pjesërisht në përputhje" në pesë fusha kryesore, duke përfshirë:

- **Rekomandimi 7:** Sanksionet financiare të synuara në lidhje me financimin e terrorizmit
- **Rekomandimi 15:** Teknologjitë e reja (p.sh. asetet virtuale)
- **Rekomandimi 24:** Transparenca dhe Pronësia Përfituese e Personave Juridik
- **Rekomandimi 26:** Rregullimi dhe Mbikëqyrja e Institucioneve Financiare
- **Rekomandimi 38:** Ndihma Juridike e ndërsjellë

Pavarësisht këtyre mangësive të pjesshme, Shqipëria u angazhua për zbatimin e planit të saj të veprimit, duke kërkuar të korrigjojë këto mangësi dhe të përmbushë standardet ndërkombëtare për parandalimin e krimit financiar.

¹⁶<https://www.fatf-gafi.org/en/home.html>

5.1 Veprimet e ndërmarra dhe progresi i arritur: Një marshim i qëndrueshëm përpara

Angazhimi i Shqipërisë ndaj reformave ishte i dukshëm që herët, madje edhe përpara listimit gri. Në vitin 2020, Shqipëria amendoj Ligjin e saj Antimafia, duke përmirësuar ndjeshëm menaxhimin e aseteve kriminale të konfiskuara, një hap kritik për të siguruar që të ardhurat e krimit të mos lejohen të qarkullojnë brenda ekonomisë legjitime. Për më tepër, në vitin 2021, hyri në fuqi një ligj i ri që u kërkon kompanive të regjistrojnë si pronarët e tyre përfitues ashtu edhe llogaritë bankare. Ky ishte një moment historik i rëndësishëm në përmirësimin e transparencës, duke e bërë më të vështirë rrjedhjen e fondeve të paligjshme përmes sistemit financiar.

Megjithatë, ritmi i reformave u pa si shumë i ngadaltë nga FATF. Si rezultat, në mars 2022, FATF i kërkoi Shqipërisë të vazhdojë të ecë përpara me planin e saj të veprimit, duke paralajmëruar se afatet e saj kishin skaduar. Thirrja e FATF-së për të përshpejtuar reformat ishte e qartë: Shqipëria duhej të bënte më shumë për të adresuar boshllëqet në kuadrin e saj të LPP/LFT, ose do të rrezikonte të përballej me izolim të mëtejshëm në skenën globale. Për meritë të Shqipërisë, ajo i mori seriozisht këto paralajmërime. Deri në tetor 2022, FATF i zgjati Shqipërisë një afat të ri deri në shkurt 2023, duke i dhënë vendit një dritare shtesë për të finalizuar dhe zbatuar pjesët e mbetura të planit të veprimit.

5.2 Pika e Kthimit: Shkurt 2023 dhe polemika e PVT-së

Deri në shkurt 2023, Shqipëria kishte bërë përparim të konsiderueshëm, duke adresuar shumë nga shqetësimet e FATF. Megjithatë, kishte një çështje madhore që qëndronte ende mbi përpjekjet e saj: Shqipëria prezantoi një program të Pajtueshmërisë Vullnetare Tatimore (PVT). Ky program, i krijuar për të inkurajuar shmangësit e taksave që të zbulojnë vullnetarisht pasuritë e tyre në këmbim të gjobave të reduktuara, ngriti shqetësime të rëndësishme nga FATF. Organizata kishte frikë se PVT-ja e propozuar mund të minonte përpjekjet e vendit për LPP/LFT, veçanërisht nëse përfshin amnisti kriminale ose stimuj që mund të nxisin veprimtari të paligjshme financiare. FATF deklaroi shprehimisht se projektligji i Shqipërisë për PVT-në nuk përputhej me standardet ndërkombëtare për menaxhimin e rreziqeve që lidhen me programe të tilla. Ai rekomandoi që Shqipëria ose të rishikonte ligjin për t'u përafruar me parimet e FATF ose ta braktiste atë krejtësisht. Si kundërpërgjigje, Shqipëria tërhoqi projektligjin e PVT-së, duke sinjalizuar gatishmërinë e saj për t'i dhënë përparësi respektimit të normave ndërkombëtare.

5.3 Vizita në terren dhe heqja nga lista: Një fitore e fituar me vështirësi

Pasi Shqipëria tërhoqi ligjin e diskutueshëm të PVT-së, FATF autorizoi një vizitë në terren për të verifikuar zbatimin e reformave të saj LPP/LFT. Ky vlerësim në terren u zhvillua në gusht 2023 dhe FATF arriti në përfundimin se Shqipëria kishte bërë përparim thelbësor në adresimin e mangësive të saj. Si rezultat, në tetor 2023, Shqipëria u hoq zyrtarisht nga lista gri e FATF¹⁷.

Ky heqje nga lista shënoi një arritje të madhe për Shqipërinë, duke i sinjalizuar komunitetit ndërkombëtar se vendi ishte përafruar me sukses me standardet e FATF-së. Ishte një dëshmi

¹⁷<https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/High-risk-and-other-monitored-jurisdictions/Increased-monitoring-october-2023.html>

e punës së palodhur, përkushtimit dhe reformave të ndërmarra nga Shqipëria për të përmirësuar kuadrin e saj të LPP/LFT.

5.4 Ndikimi më i gjerë: Çfarë do të thotë heqja nga lista për Shqipërinë

Heqja nga lista gri e FATF-së sjell një mori rezultatesh pozitive për Shqipërinë. Ndërkombëtarisht, heqja nga lista rrit reputacionin e Shqipërisë, duke u sinjalizuar investitorëve të huaj dhe institucioneve financiare ndërkombëtare se vendi ka bërë hapa të rëndësishëm në garantimin e integritetit të sistemit të tij financiar. Kjo është thelbësore për tërheqjen e investimeve të huaja, pasi investitorët kanë më shumë gjasa të investojnë në një vend që është në përputhje me standardet ndërkombëtare kundër pastrimit të parave. Për më tepër, heqja nga lista ndihmon Shqipërinë të lehtësojë transaksionet bankare brenda dhe jashtë vendit, duke reduktuar barrierat për të kryer biznes financiar me vendet e tjera. Kjo është e rëndësishme për tregtinë, investimet dhe turizmin, sektorë që mund të ndikohen negativisht nga një status i listuar në gri. Një tjetër pasojë e rëndësishme e heqjes nga lista është ulja e kostos së borxhit. Kur vendet janë në listën gri, ato përballen me kosto më të larta huamarrjeje pasi huadhënësit ndërkombëtarë i shohin ato si rrezik më të lartë. Duke hequr këtë rrezik, Shqipëria mund të ketë akses në financim me norma më të favorshme, duke përfutur ekonominë e saj dhe duke mbështetur zhvillimin e ardhshëm.

5.5 Perspektiva pozitive ekonomike

Heqja nga lista është mirëpritur edhe nga Fondi Monetar Ndërkombëtar (FMN¹⁸), e cila ka vlerësuar elasticitetin ekonomik të Shqipërisë. FMN deklaroi se ekonomia e Shqipërisë ishte bërë një nga performuesit më të fortë në rajon, me perspektivat e saj ekonomike që pritet të mbeten të forta në vitet e ardhshme. Kjo perspektivë pozitive ekonomike mbështet më tej idenë se reformat e LPP/LFT të vendit kanë kontribuar në një mjedis financiar më të qëndrueshëm dhe transparent.

5.6 Pozicioni i Shqipërisë në renditjen globale të AML

Pavarësisht se është hequr nga lista, Shqipëria ende përballlet me sfida. Indeksi i Bazelit AML¹⁹, i cili vlerëson vendet në bazë të rrezikut të pastrimit të parave, aktualisht rendit Shqipërinë me notën 4.35/10 (rrezik mesatar)²⁰. Kjo pasqyron se, ndërkohë që Shqipëria ka bërë progres të rëndësishëm, ka ende punë për të bërë për të eliminuar plotësisht rreziqet që lidhen me pastrimin e parave.

Në vlerësimet e fundit të FATF, Shqipëria shënoi:

- **67% për pajtueshmërinë teknike:** Një përmirësim i dukshëm nga vitet e mëparshme, duke reflektuar kuadrin rregullator të përmirësuar dhe aftësitë e zbatimit të vendeve.
- **33% për efektivitetin:** Kjo tregon se ndërkohë që Shqipëria ka bërë progres në përmirësimin e kuadrit ligjor, efektiviteti i mekanizmave të saj të zbatimit dhe zbatimit kërkon ende fuqizim të mëtejshëm.

¹⁸<https://www.imf.org/en/Home>

¹⁹<https://baselgovernance.org/basel-aml-index>

²⁰<https://index.baselgovernance.org/>

Rezultati i treguesit FATF u përmirësua pak nga 5.56 përpara heqjes së Shqipërisë në 5.15 më pas, duke reflektuar lëvizjen e saj të vazhdueshme drejt përputhshmërisë.

5.7 Shikimi përpara: Ruajtja e momentit

Ndërsa Shqipëria ka bërë përparim të konsiderueshëm, puna e saj nuk ka përfunduar ende. Komisioni Evropian, në komunikimin e tij mbi politikën e zgjerimit të BE-së, theksoi rëndësinë e sigurimit që çdo ligj i ardhshëm i PVT-së - nëse futet - të jetë në përputhje me ligjet e BE-së dhe standardet ndërkombëtare. Vendi duhet të vazhdojë të ndërtojë në vrullin e heqjes së tij të suksesshme nga lista duke ruajtur angazhimin e tij për transparencë, duke forcuar mekanizmat e zbatimit dhe duke siguruar që sistemi i tij financiar të mbetet elastik ndaj krimeve financiare. Si përfundim, rrugëtimi i Shqipërisë nga lista gri në heqjen nga lista gri FATF është një arritje e rëndësishme. Ai nënvizon angazhimin e vendit ndaj reformave dhe dëshirën e tij për t'u integruar plotësisht në ekonominë globale. Sfidat me të cilat është përballur dhe progresi që ka bërë demonstrojnë rëndësinë e reformave të vazhdueshme, përshtatshmërisë dhe respektimit të standardeve ndërkombëtare në luftën kundër pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit.

6. Vështrim i përgjithshëm i Iniciativës për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI) dhe rëndësia e saj për Shqipërinë

Hyrje

Iniciativa për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI)²¹ është një standard global që synon promovimin e transparencës dhe llogaridhënies në industritë nxjerrëse – si nafta, gazi, minera dhe burime të tjera natyrore. EITI kërkon të përmirësojë menaxhimin e burimeve natyrore duke siguruar që qeveritë, kompanitë dhe shoqëria civile të kenë akses në informacion të qartë dhe të besueshëm në lidhje me të ardhurat e krijuara nga nxjerrja e këtyre burimeve. Qëllimi përfundimtar i EITI është të luftojë korrupsionin, të rrisë besimin e publikut dhe të nxisë zhvillimin e qëndrueshëm. Për vende si Shqipëria, e cila është e pasur me burime natyrore, por ka luftuar me çështjet e qeverisjes, miratimi i standardit EITI ka një potencial të rëndësishëm për përmirësimin e transparencës, llogaridhënies dhe menaxhimit efektiv të burimeve. Kjo ese ofron një pasqyrë të EITI-t dhe diskuton rëndësinë e tij me zhvillimin dhe reformat e qeverisjes në Shqipëri.

6.1 Iniciativa për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI): Një përmbledhje

EITI u lançua në vitin 2002 pas publikimit të raportit "*Mallkimi i Burimeve*" nga Banka Botërore dhe organizata të tjera zhvillimore. Objektivi kryesor i nismës është të trajtojë "mallkimin e burimeve", një fenomen ku vendet e pasura me burime natyrore shpesh përjetojnë qeverisje të dobët, korrupsion dhe performancë të dobët ekonomike pavarësisht pasurisë së tyre. EITI synon të sigurojë që të ardhurat e krijuara nga nxjerrja e burimeve natyrore të menaxhohen në mënyrë transparente dhe të barabartë, duke përfutur të gjithë popullsinë.

Standardi EITI kërkon që vendet të zbulojnë informacionin kryesor në lidhje me sektorët e tyre nxjerrës, si p.sh.

²¹<https://eiti.org/>

- **Pagesat e bëra nga kompanitë:** Këto përfshijnë taksat, honoraret dhe pagesat e tjera që i bëhen qeverisë.
- **Të ardhurat e marra nga qeveritë:** Këto janë pagesat që qeveria mbledh nga kompanitë nxjerrëse.
- **Kontratat dhe licencat:** Publikimi i kontratave ndërmjet qeverive dhe kompanive për të lejuar kontrollin publik.
- **Pronësia përfituese:** Informacion se kush zotëron dhe kontrollon kompanitë nxjerrëse, duke adresuar paqartësinë e strukturave të pronësisë në këtë sektor.

Vendeve që zbatojnë standardin EITI u kërkohet të prodhojnë raporte të rregullta, shpesh me ndihmën e auditorëve të pavarur, për të siguruar që informacioni është i saktë dhe i verifikueshëm. EITI inkurajon pjesëmarrjen e shumë palëve, duke përfshirë përfaqësuesit e qeverisë, kompanitë dhe shoqërinë civile, në procesin e mbledhjes, verifikimit dhe raportimit të të dhënave.

6.2 Rëndësia e EITI

EITI luan një rol kritik në nxitjen e qeverisjes së mirë, pasi promovon llogaridhënien dhe transparencën në sektorët që shpesh janë të prirur ndaj korrupsionit. Industritë nxjerrëse janë burime jetike të të ardhurave për shumë vende, por nëse të ardhurat e tyre keq menaxhohen ose fshihen, kjo mund të çojë në sfida të rëndësishme ekonomike dhe sociale. Fokusi i EITI-t në transparencë shërben për disa qëllime:

- **Luftimi i Korrupsionit:** Duke i bërë transparente flukset financiare, EITI redukton mundësitë për praktika korruptive, si përvetësimi i të ardhurave apo ryshfeti në proceset e licencimit.
- **Përmirësimi i besimit publik:** Qytetarët kanë më shumë gjasa t'u besojnë qeverive të tyre kur mund të shohin se si po përdoret pasuria nga burimet natyrore. Transparenca në gjenerimin e të ardhurave nga industritë nxjerrëse mund të zvogëlojë trazirat sociale dhe të përmirësojë marrëdhëniet midis qeverive dhe qytetarëve të tyre.
- **Mbështetja e Zhvillimit të Qëndrueshëm:** EITI siguron që burimet natyrore të përdoren në mënyrë efikase dhe të qëndrueshme. Kur pasuria e burimeve menaxhohet në mënyrë transparente, ajo mund të kontribuojë në zhvillimin më të gjerë ekonomik, të reduktojë pabarazinë dhe të mbështesë progresin afatgjatë shoqëror.
- **Tërheqja e investimeve:** Për kompanitë, EITI ofron një mjedis biznesi të qartë dhe të parashikueshëm. Kur qeveritë tregojnë transparencë, kompanitë kanë më shumë gjasa të investojnë, pasi zvogëlon rreziqet që lidhen me korrupsionin dhe pasigurinë rregullatore.

6.3 Pronësia përfituese bazuar në Standardin EITI 2019²².

Standardi EITI 2023 përmban një sërë kërkesash që duhet të respektohen nga vendet që zbatojnë standardin EITI dhe nga kompanitë nxjerrëse që operojnë në to. Kërkesa 2.5 fokusohet në zbulimin e pronësisë përfituese, ndërsa kërkesat 2.2, 2.3 dhe 2.6 përmbajnë gjithashtu dispozita që lidhen me pronësinë përfituese.

Objektivi i Kërkesës 2.5 është t'i mundësojë publikut të dijë se kush zotëron dhe kontrollon përfundimisht kompanitë që operojnë në industritë nxjerrëse të vendit,

²²<https://eiti.org/search?keywords=beneficial+ownership>

veçanërisht ato të identifikuara nga grupi shumëpalësh si me rrezik të lartë, për të ndihmuar në parandalimin e praktikave të pahijshme dhe korruptive në menaxhimin e burimeve nxjerrëse dhe për të ndihmuar në monitorimin e pronësisë përfituese të personave të ekspozuar politikisht. Dispozitat sipas kësaj kërkesë përfshijnë si më poshtë:

- Vendeve zbatuese u kërkohet të kërkojnë dhe kompanive u kërkohet të zbulojnë publikisht informacionin e pronësisë përfituese të subjekteve korporative që aplikojnë ose mbajnë një interes pjesëmarrës në një licencë ose kontratë për kërkimin ose prodhimin e naftës, gazit ose minierave.
- Vendet zbatuese inkurajohen të mbajnë një regjistër të disponueshëm publik të pronarëve përfitues të entiteteve korporative që aplikojnë ose mbajnë një interes pjesëmarrës në një licencë ose kontratë për kërkimin ose prodhimin e naftës, gazit ose minierave, duke përfshirë identitetin e pronarëve të tyre përfitues (emri, kombësia, vendi i banimit, nëse personi fizik është PEP; dhe detajet se si është pronësia; ose niveli i kontrollit të pronësisë).
- Vendeve zbatuese u kërkohet të kërkojnë zbulimin e plotë të informacionit të pronësisë përfituese të PEP-ve, pavarësisht nga niveli i pronësisë së tyre.
- Grupit me shumë palë i kërkohet të:
 - Dokumentoni politikën e qeverisë dhe diskutimin e saj mbi zbulimin e pronësisë përfituese, duke përfshirë detaje mbi dispozitat ligjore përkatëse; praktikatat aktuale të zbulimit; dhe çdo reformë të planifikuar ose në vazhdim.
 - Bini dakord për një përkufizim të termit "pronar përfitues", në përputhje me standardin EITI, duke përfshirë një prag pronësie të përafruar me llojin dhe nivelin e rrezikut që vendi synon të trajtojë (10% ose më i ulët inkurajohet). Ai gjithashtu duhet të specifikojë detyrimet e raportimit për PEP-të.
 - Zbuloni çdo boshllëk ose dobësi të rëndësishme në raportimin mbi informacionin e pronësisë përfituese, duke përfshirë çdo njësi ekonomike që nuk ka dorëzuar të gjithë ose disa informacione të pronësisë përfituese.
 - Vlerësoni çdo mekanizëm ekzistues për të siguruar besueshmërinë e informacionit të pronësisë përfituese dhe bini dakord për një qasje për të siguruar saktësinë e informacionit që ata ofrojnë.
 - Kompanitë e listuara publikisht (PLC) dhe filialet në pronësi të plotë u kërkohet të zbulojnë emrin e bursës dhe të përfshijnë një lidhje me dosjet e bursës ku janë të listuara për të lehtësuar aksesin e publikut në informacionin e pronësisë së tyre përfituese. Grupi me shumë aktorë inkurajohet të rishikojë gjithëpërfshirjen dhe besueshmërinë e informacionit të pronësisë të shpalosur në dosjet e bursës.
 - Nga ndërmarrjet shtetërore (NSH) kërkohet të zbulojnë emrin e shteteve që zotërojnë ose kontrollojnë NSH-në, nivelin e pronësisë dhe detajet se si ushtrohet pronësia ose kontrolli.
 - Vendeve zbatuese u kërkohet të zbulojnë pronarët ligjorë të subjekteve korporative, duke përfshirë pjesën e pronësisë. Kompanitë inkurajohen të zbulojnë strukturën e tyre të pronësisë.

Objektivi i kësaj kërkesë është t'i mundësojë publikut të dijë se kush zotëron dhe kontrollon përfundimisht kompanitë që operojnë në industritë nxjerrëse të vendit, veçanërisht ato të identifikuara nga grupi shumëpalësh si me rrezik të lartë, për të ndihmuar në parandalimin e praktikave të pahijshme dhe korruptive në menaxhimin e burimeve nxjerrëse dhe për të ndihmuar në monitorimin e pronësisë së personave të ekspozuar politikisht.

6.4 Pronësia përfituese bazuar në standardin EITI 2023²³.

Përveç kësaj, Standardi EITI 2023 ka përforcuar lidhjen midis licencimit dhe informacionit të pronësisë përfituese, duke ndihmuar në sigurimin e dhënies së licencave subjekteve transparente dhe të përgjegjshme. Kërkesat 2.2 për kontratën dhe ndarjen e licencave dhe 2.3 për Regjistrat e licencave thonë:

- "Kur licencat jepen përmes një procesi tenderimi, qeveria duhet të zbulojë listën e aplikantëve, duke përfshirë pronarët e tyre përfitues në përputhje me Kërkesën 2.5, dhe kriteret e ofertës."
- "Vendet zbatuese inkurajohen të lidhin regjistrat e licencave të disponueshme publikisht me platforma të tjera qeveritare që zbulojnë ose mbajnë informacion në përputhje me Kërkesën 2.5 për pronarët ligjorë dhe përfitues të kompanive të naftës, gazit dhe minierave."

Standardi EITI 2023 inkurajon gjithashtu, sipas Kërkesës 2.6.e, që NSH-të të zbulojnë identitetin dhe pronësinë përfituese të agentëve ose ndërmjetësve, furnitorëve ose kontraktorëve të tyre për transaksione materiale, të cilat mund të ndihmojnë në mbylljen e rrugëve për korrupsion. Sipas kërkesës 1.2.b), si kompanitë mbështetëse EITI ashtu edhe kompanitë raportuese pritët të publikojnë një politikë kundër korrupsionit që përcakton mënyrën se si menaxhojnë rrezikun e korrupsionit, duke përfshirë përdorimin e tyre të të dhënave të pronësisë përfituese. Një informacion i tillë mund të ndihmojë sektorin privat për të trajtuar në mënyrë aktive rreziqet duke identifikuar me kë po bëjnë biznes.

7. Miratimi i EITI nga Shqipëria

Duke njohur rëndësinë e transparencës në menaxhimin e burimeve dhe rëndësinë e saj me integrimin në BE, Shqipëria iu bashkua zyrtarisht Iniciativës për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI) në vitin 2013. Ky ishte një hap i rëndësishëm në përpjekjet e vendit për të përmirësuar qeverisjen dhe tërheqjen e investimeve të huaja në sektorin nxjerrës. Qeveria shqiptare e mbështeti këtë nismë dhe u angazhua për zbatimin e EITI në mars 2009 dhe u bë vend kandidat për EITI në maj 2009²⁴. Sekretariati EITI Albania u krijua nga Vendimi i KM datë 07.07.2010. Grupi me shumë palë të interesuara u krijua nga Urdhri i Kryeministrit më 21.07.2011, i përbërë nga shoqëria civile, kompanitë që operojnë në industrinë nxjerrëse dhe qeveria. Zëvendësministri i Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë drejton Grupin Shumëpalësh të ngarkuar me zbatimin dhe mbikëqyrjen e nismës EITI në Shqipëri. Në prill 2011, Shqipëria publikoi Raportin e saj të parë EITI për vitin fiskal 2009. Raporti nxjerr në pah mospërputhje të parëndësishme të pagesave të kompanive dhe të ardhurave të deklaruar nga shteti. Në gusht 2011, u publikua Raporti i Validimit mbi zbatimin e EITI Shqipëri. Në qershor 2012, Shqipëria publikoi Raportin e dytë EITI për vitin fiskal 2010. Më 2 maj 2013, Shqipëria bëhet një vend në përputhje me EITI. Në përputhje me standardin EITI, Bordi Ndërkombëtar e shpalli Shqipërinë një vend të përputhshëm. Shqipëria duke qenë një vend në përputhje me EITI solli ndryshime në VKM për Sekretariatit: anëtarësimin. Pajtureshmëria me standardin EITI do të thotë se vendi ka një proces efektiv për deklarimin dhe rakordimin vjetor të të gjitha të ardhurave që vijnë nga sektori i industrisë nxjerrëse. Ky proces u mundëson qytetarëve të shohin se sa të ardhura merr vendi i tyre nga kompanitë e naftës, gazit dhe minierave.

²³<https://eiti.org/eiti-standard>

²⁴<https://www.albeiti.org/site/en/eiti-in-albania/>

Në përputhje me standardin e ri EITI, Shqipëria brenda vitit 2014 publikoi dy Raporte EITI, Raporti EITI 2011, më 27 qershor 2014 dhe Raporti EITI 2012 më 21 nëntor 2014. Më tej, në përputhje me Standardin EITI më 23 dhjetor 2015 Shqipëria publikoi Raportin EITI 2013-2014 dhe për herë të parë përfshihet sektori i Hidroenergjisë. Në përputhje me Standardin e Ri EITI më 1 shkurt 2017 Shqipëria publikoi Raportin EITI 2015. Gjatë vitit 2017 për zbatimin dhe performancën e standardit EITI, Shqipëria iu nënshtroi Procesit Ndërkombëtar të Validimit nga Bordi Ndërkombëtar EITI në Oslo. Në shkurt 2018, Bordi Ndërkombëtar EITI nxori një vendim zyrtar se Shqipëria ka bërë përparim të rëndësishëm në zbatimin e Standardit EITI. Në Raportin e Validimit thuhet se Shqipëria në 55% të kapitujve ka një performancë shumë të kënaqshme (përfshirë angazhimin e qeverisë dhe biznesit, kuadrin ligjor, kontributin në ekonomi, debatin publik, etj.); në 45% të kapitujve ka performancë të konsiderueshme (udhëheqja e MSG, angazhimi i shoqërisë civile) dhe vetëm 5% vlerësohen si të pamjaftueshme ose pa progres. Më 15 shkurt 2018, Sekretariati Kombëtar EITI publikoi Raportin EITI 2016 dhe në dhjetor 2020 publikoi Raportin EITI 2017-2018. Në shtator 2024 Sekretariati Kombëtar EITI publikoi Raportin EITI 2019-2020-2021. Angazhimi i Shqipërisë ndaj EITI ka qenë pjesë e axhendës së saj më të gjerë të reformave që synon përafrimin me praktikatat më të mira ndërkombëtare, veçanërisht kur ajo kërkon të anëtarësohet në Bashkimin Evropian. BE-ja ka inkurajuar fuqimisht Shqipërinë dhe vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor që të miratojnë masa transparence në industrinë nxjerrëse si pjesë e procesit të anëtarësimit në BE. Anëtarësimi në EITI shërben si një sinjal për komunitetin ndërkombëtar se Shqipëria është e angazhuar për përmirësimin e qeverisjes dhe reduktimin e korrupsionit.

7.1 Rëndësia e EITI me Shqipërinë

Pjesëmarrja e Shqipërisë në EITI ka disa përfitime kryesore dhe është shumë e rëndësishme për përpjekjet e vazhdueshme të vendit për të forcuar qeverisjen, për të rritur përgjegjshmërinë dhe për të përmirësuar menaxhimin e burimeve të tij natyrore.

a. Rritja e qeverisjes dhe reduktimi i korrupsionit

Fokusi i EITI-t në transparencën në sektorin nxjerrës mund të përmirësojë ndjeshëm qeverisjen në Shqipëri. Miratimi i kërkesave të raportimit EITI nga qeveria shqiptare ndihmon në sigurimin që kompanitë nxjerrëse të bëjnë të ditur pagesat e bëra ndaj shtetit dhe që qeveria të publikojë të ardhurat që merr. Kjo hapje mund të zvogëlojë mundësitë për korrupsion duke ekspozuar mospërputhjet e mundshme ndërmjet pagesave të bëra dhe të ardhurave të marra. Për më tepër, publikimi i kontratave ndërmjet qeverisë dhe kompanive nxjerrëse mundëson një kontroll dhe llogaridhënie më të madhe publike. Duke pasur parasysh sfidat historike të Shqipërisë me korrupsionin, veçanërisht në ndërmarrjet shtetërore dhe në menaxhimin e burimeve natyrore, zbatimi i EITI ofron një mjet për të adresuar këto çështje. Raportimi EITI krijon një kornizë për trajtimin e flukseve të paligjshme financiare, evazionit fiskal dhe praktikave të tjera të paligjshme që kanë minuar më parë pasurinë e burimeve të vendit.

b. Promovimi i Zhvillimit Ekonomik dhe Investimeve

Duke respektuar standardin EITI, Shqipëria u dërgon një sinjal të qartë investitorëve të mundshëm se sektori i saj nxjerrës është i përkushtuar ndaj transparencës dhe llogaridhënies. Kjo është kritike për tërheqjen e investimeve të huaja direkte (IHD) në një industri që është kyçe për zhvillimin ekonomik të vendit. Transparenca në mënyrën se si menaxhohen të ardhurat nga burimet natyrore mund të krijojë besim midis investitorëve, vendas dhe

ndërkombëtarë, dhe të inkurajojë investimet në kërkimin dhe zhvillimin e minierave, naftës dhe gazit. EITI mund të ndihmojë gjithashtu që pasuria e gjeneruar nga këto industri të kanalizohet në një zhvillim më të gjerë ekonomik dhe shërbime publike.

c. Forcimi i besimit publik dhe angazhimit të qytetarëve

EITI promovon një qasje gjithëpërfshirëse ndaj qeverisjes duke përfshirë organizatat e shoqërisë civile dhe publikun në monitorimin e nxjerrjes së burimeve natyrore. Në Shqipëri, ku besimi i publikut në institucionet qeveritare ka qenë historikisht i ulët, ky lloj angazhimi është vendimtar. Disponueshmëria e të dhënave të besueshme për nxjerrjen e burimeve dhe gjenerimin e të ardhurave u mundëson qytetarëve të mbajnë përgjegjësinë qeverinë dhe të kërkojnë një menaxhim më efektiv të burimeve të vendit. Kjo mund të ndihmojë në zbutjen e trazirave sociale, veçanërisht në komunitetet e prekura nga aktivitetet nxjerrëse, duke siguruar që popullsia lokale të përfitojë nga pasuria e gjeneruar nga sektori.

d. Mbështetja e Procesit të Integritetit të Shqipërisë në BE

Ndërsa Shqipëria vazhdon përpjekjet e saj për t'u integruar në Bashkimin Evropian, përafrimi me standardet dhe rregulloret e BE-së bëhet thelbësor. EITI është pjesë e agjendës më të gjerë të qeverisjes dhe antikorrupsionit të BE-së dhe angazhimi i Shqipërisë për transparencë në industrinë nxjerrëse përputhet me pritshmëritë e BE-së për qeverisje të mirë. Miratimi i EITI është një hap drejt demonstrimit të përkushtimit të vendit për zbatimin e praktikave më të mira të BE-së dhe përmbushjen e detyrimeve të tij si një kandidat për anëtarësim në BE.

Sfidat dhe perspektiva e së ardhmes

Ndërsa miratimi i EITI nga Shqipëria ka qenë një hap pozitiv drejt transparencës më të madhe, sfidat mbeten. Një sfidë kryesore është siguri i zbatimit të plotë dhe të saktë të standardeve EITI në të gjitha industrinë nxjerrëse. Ekzistojnë gjithashtu shqetësime për kapacitetin e institucioneve qeveritare për të monitoruar dhe zbatuar në mënyrë efektive përputhshmërinë me kërkesat EITI. Për më tepër, përfshirja e vazhdueshme e shoqërisë civile dhe organizatave të pavarura është thelbësore për të siguruar që të dhënat jo vetëm të mbledhen, por edhe të përdoren në mënyra kuptimplota për të nxitur llogaridhënien dhe reformën. Megjithatë, aplikimi i vazhdueshëm i EITI në Shqipëri paraqet një mundësi unike për të përmirësuar qeverisjen në sektorin nxjerrës dhe për të zhbllokuar potencialin e burimeve natyrore të vendit për të mirën e njerëzve.

Konkluzioni

Iniciativa për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI) luan një rol jetik në promovimin e transparencës, reduktimin e korrupsionit dhe sigurimin e menaxhimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore në nivel global. Për Shqipërinë, EITI është veçanërisht i rëndësishëm pasi vendi kërkon të forcojë qeverisjen, të tërheqë investime dhe të përputhet me standardet e BE-së. Pjesëmarrja e Shqipërisë në EITI përfaqëson një hap kritik në përpjekjet e saj të vazhdueshme për të përmirësuar menaxhimin e burimeve të saj natyrore, për të rritur besimin e publikut dhe për të kontribuar në një zhvillim më të gjerë ekonomik dhe social. Duke vazhduar të përqafojë dhe zbatojë standardet EITI, Shqipëria mund të krijojë një sektor nxjerrës më transparent dhe të përgjegjshëm, duke përfituar si qytetarët e saj ashtu edhe komuniteti global.

7.2 Përmbledhja e Validimit EITI të Shqipërisë (2021).

Progresi i Shqipërisë në zbatimin e Iniciativës për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI) ka qenë pozitiv, me raportin e Validimit të finalizuar më 31 dhjetor 2021²⁵, dhe dorëzuar në Bordin EITI.

Bazuar në Raportin e vlefshmërisë për Shqipërinë (2021) mbi Kërkesat EITI:

Plotësohen plotësisht: 19 kërkesa

Kryesisht plotësohen: 8 kërkesa

Plotësohet pjesërisht: 1 kërkesë

Dhënia e informacioneve shpjeguese sistematike: Procesi EITI i Shqipërisë mbështetet gjithnjë e më shumë në deklaratimet sistematike, duke përmirësuar transparencën në industritë nxjerrëse.

Angazhimi i shoqërisë civile: Pjesëmarrja më e gjerë e shoqërisë civile ka rritur debatin publik dhe llogaridhënien.

Përafrimi me Prioritetet Kombëtare: Objektivat EITI përputhen me objektivat kombëtare, duke u fokusuar në tranzicionin energjetik dhe sektorin hidroenergjetik, kritik për ekonominë e Shqipërisë.

Platforma për Reformë: Palët e interesuara kanë përdorur kuadrin EITI si një platformë për diskutime publike mbi reformat në industrinë nxjerrëse.

Përpjekjet e Shqipërisë për EITI demonstrojnë progres domethënës, duke nxitur transparencën dhe duke u përafruar me prioritetet kombëtare. Përqendrimi i vazhdueshëm në kërkesat e paplotësuara dhe angazhimi i palëve të interesuara do t'i forcojë më tej këto arritje.

7.3 Gjetjet e Validimit EITI mbi Pronësinë Përfituese (BO) në Shqipëri.

Validimi EITI për Shqipërinë thekson progresin dhe boshllëqet në përmbushjen e Kërkesës 2.5 mbi transparencën e pronësisë përfituese (BO).

Progres i arritur

Kuadri ligjor në fuqi: Ligji Nr. 112/2020 kërkon që të gjitha kompanitë e regjistruara në Shqipëri të tregojnë pronësinë përfituese. Regjistri i PP-ve, i menaxhuar nga Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB), u lançua në vitin 2021.

Mbledhja sistematike e të dhënave: Të dhënat e PP-ve u kërkuar nga të gjitha shoqëritë nxjerrëse, ku 59 nga 127 kompani u përgjigjën për Raportin EITI 2017-2018. Regjistri i PP-ve shpalos publikisht të dhëna të pjesshme, duke përfshirë emrat, shtetësinë, përqindjet e pronësisë dhe llojet e kontrollit.

Përafrimi me standardet: MSG miratoi praktikën më të mira ndërkombëtare duke përcaktuar PEP-të me një prag më të ulët të pronësisë (10%).

Çështjet kryesore të identifikuar

Zbulim jo i plotë: Jo të gjitha kompanitë nxjerrëse kanë dorëzuar të dhënat e PP-ve dhe shumë parashtrës ishin të paplota. QKB nuk tregon publikisht nëse pronarët përfitues janë PEP.

Boshllëqet e verifikimit: Shqipërisë i mungojnë mekanizmat e fortë për të verifikuar deklaratat e PP-ve përtej ndëshkimeve për mospërputhje.

Sfidat e aksesueshmërisë publike: Ndërsa regjistri i PP-ve është publik, ai përjashton disa detaje kritike, si identifikimin e plotë të PEP, adresat e banimit ose datat e plota të lindjes.

Të dhënat e PP-ve për kompanitë me pronësi të huaj dhe shoqëritë mëmë të listuara në bursa nuk janë përfshirë.

²⁵<https://eiti.org/board-decision/2022-15>

Ndjekje e kufizuar në raportim: Nuk ka kryqëzim sistematik të të dhënave të PP-ve me regjistrat e tjerë apo angazhim të vazhdueshëm me agjencitë rregullatore, si Inspektorati i Lartë për Deklarimin e Pasurive dhe Konflikt Interesash.

Vlerësimi i Validimit

Validimi arriti në përfundimin se ndërsa Shqipëria ka trajtuar shumicën e aspekteve të kërkesave të Fazës I të Standardit EITI për BO, ai nuk ka të bëjë me: Sigurimi i aksesit të plotë publik në të dhënat e OB për kompani. Adresimi i mangësive në proceset e mbledhjes dhe verifikimit të të dhënave. Sigurimi i raportimit gjithëpërfshirës për PEP-të dhe kompanitë e listuara publikisht.

Hapat e ardhshëm për Shqipërinë

Për të përmirësuar pajtueshmërinë, Shqipëria duhet: Të përmirësojë proceset e verifikimit për të dhënat e OB. Integrimi i identifikimit PEP në zbulimet publike. Siguroni pjesëmarrjen e plotë të kompanisë dhe adresoni raportimin e paplotë. Forconi bashkëpunimin me organet mbikëqyrëse për të përmirësuar saktësinë dhe besueshmërinë e të dhënave.

8. Analizë Gjithëpërfshirëse e Pronësisë Përfituese të Shqipërisë-Lidhur me legjislacionin.

8.1 Konteksti historik i legjislacionit të Pronarit Përfitues në Shqipëri

Kuadri ligjor i Shqipërisë rreth transparencës së pronësisë përfituese ka evoluar ndjeshëm gjatë dekadës së fundit, i nxitur nga sfidat e brendshme të qeverisjes, presioni ndërkombëtar dhe ambicia e vendit për t'u anëtarësuar në BE. Përpara miratimit të legjislacionit të rëndësishëm lidhur me Pronarin Përfitues, peizazhi të korporatave të Shqipërisë i mungonte transparenca, veçanërisht në industritë nxjerrëse dhe ndërmarrjet shtetërore. Kjo paqartësi lejoi që korrupsioni, evazioni fiskal dhe pastrimi i parave të lulëzojnë, duke minuar si ekonominë ashtu edhe besimin e publikut në institucionet qeveritare. Lëvizja e vendit drejt legjislacionit gjithëpërfshirës të PP-ve u përshpejtua në vitet 2010, veçanërisht si pjesë e procesit të tij të integritetit në Bashkimin Evropian (BE). BE-ja ka theksuar prej kohësh nevojën që shtetet anëtare dhe kandidatët të zbatojnë standarde të rrepta kundër korrupsionit, kundër pastrimit të parave dhe qeverisjes së korporatave, të cilat përfshijnë transparencën e pronësisë përfituese.

8.2 Kuptimi i Personave të Ekspozuar Politikisht (PEP) në kuadrin ligjor të Shqipërisë

Shqipëria, si shumë vende, përballlet me sfida të rëndësishme në parandalimin e pastrimit të parave, korrupsionit dhe financimit të terrorizmit. Një nga komponentët më kritikë të kuadrit ligjor shqiptar që synon trajtimin e këtyre çështjeve përfshin identifikimin dhe menaxhimin e Personave të Ekspozuar Politikisht (PEP). Koncepti i PEP-ve është një fokus qendror në përpjekjet e Shqipërisë për të përafruar me standardet ndërkombëtare kundër pastrimit të parave (AML) dhe për të forcuar qëndrueshmërinë e sistemit të saj financiar ndaj keqpërdorimit nga individë në pozita pushteti. Për të kuptuar plotësisht se si Shqipëria e trajton çështjen e PEP-ve, është thelbësore të zhyteni në legjislacionin dhe se si ai ka evoluar me kalimin e kohës. Ligji Nr. 9917, datë 19.05.2008, i njohur si Ligji LPP, vendos bazën se si përcaktohen dhe rregullohen personat e ekspozuar politikisht në vend. Nëpërmjet një sërë

ndryshimesh dhe përditësimesh, ky ligj është përshtatur për të përmbushur standardet dhe rekomandimet ndërkombëtare, veçanërisht nga Task Forca e Veprimit Financiar (FATF) dhe Bashkimi Evropian. Zemra e përkufizimit të PEP në Shqipëri vjen nga ligji nr. 9917, i cili rregullon Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimin e Terrorizmit. Ky ligj ka pësuar disa ndryshime për të siguruar që Shqipëria të përmbushë detyrimet globale kundër pastrimit të parave dhe të adoptojë praktikatat më të mira në monitorimin dhe rregullimin e PEP. Disa ndryshime kryesore përfshijnë:

1. **Ligji Nr. 10 391 (2011)**
2. **Ligji Nr. 66/2012 (2012)**
3. **Ligji Nr. 44/2017 (2017)**
4. **Ligji Nr. 33/2019 (2019)**
5. **Ligji Nr. 120/2021 (2021)**
6. **Ligji Nr. 62/2023 (2023)**

Këto rishikime jo vetëm që kanë përmirësuar përkufizimin e PEP, por kanë përfshirë edhe Direktivën e Katërt të BE-së kundër Pastrimit të Parave (2015/849). Ndryshimet më të fundit synojnë të sigurojnë që Shqipëria të përputhet me standardet e FATF dhe t'u përgjigjet gjetjeve specifike nga Money Val, organi evropian i vlerësimit për përpjekjet kundër pastrimit të parave.

8.3 Çfarë është saktësisht një PEP?

Me fjalë të thjeshta, PEP-të janë individë që mbajnë ose kanë mbajtur poste të rëndësishme politike, publike ose qeveritare. Për shkak të roleve të tyre me ndikim, ata mund të kenë më shumë gjasa të përfshihen në aktivitete të paligjshme financiare, të tilla si pastrimi i parave ose korrupsioni.

Sipas Ligjit për PP²⁶, PEP-të përfshijnë kategoritë e mëposhtme të individëve:

1. Mbajtësit e funksioneve publike:

- Njerëz që mbajnë ose kanë mbajtur poste të larta në qeveri ose organizata ndërkombëtare. Këtu përfshihen krerët e shteteve, ministrat, anëtarët e parlamentit, gjyqtarët e lartë, ambasadorët, oficerët e lartë ushtarakë dhe drejtuesit e lartë në kompanitë publike dhe organizatat ndërkombëtare.

2. Familjarët e PEP-ve:

- Ligji shtrihet për anëtarët e ngushtë të familjes, si p.sh.
 - Bashkëshortët apo bashkëjetuesit.
 - Fëmijët dhe bashkëshortët apo bashkëjetuesit e tyre.
 - Prindërit e PEP-ve.

3. Bashkëpunëtorët e ngushtë:

- Kjo përfshin njerëz që kanë marrëdhënie të ngushta biznesi, personale ose profesionale me PEP-të. Për shembull, mund të jenë individë që zotërojnë bashkërisht një kompani ose kanë marrëdhënie të rëndësishme financiare me PEP-në në fjalë.

²⁶ https://fiu.gov.al/wp-content/uploads/2024/05/Law.9917_amended_2023.pdf

PEP konsiderohen se e mbajnë këtë emërtim deri në tre vjet pas largimit nga detyra. Kjo për të siguruar që edhe pasi të ketë përfunduar roli i tyre publik, ndikimi ose potenciali i tyre për korrupsion mund të vazhdojë të monitorohet.

8.4 Si paraqesin rreziqe PEP-të?

PEP mund të sjellin rreziqe të konsiderueshme financiare për shkak të aksesit të tyre në fuqi dhe burime. Rreziqet kryesore që lidhen me PEP përfshijnë:

1. **Korrupsioni:** PEP-të mund të jenë më të ndjeshëm ndaj përdorimit të ndikimit të tyre politik për përfitime personale ose biznesi, duke çuar në ryshfet ose keqpërdorim të burimeve publike.
2. **Pastrimi i Parave:** Disa PEP mund të përdorin pozicionet e tyre për të pastruar fonde të paligjshme, duke kanalizuar para përmes kompanive ose subjekteve për të maskuar origjinën e tyre.
3. **Financimi i Terrorizmit:** PEP, ose bashkëpunëtorët e tyre, mund të përfshihen në financimin e aktiviteteve të paligjshme, duke përfshirë terrorizmin, drejtpërdrejt ose tërthorazi.

Megjithatë, është e rëndësishme të theksohet se jo të gjitha PEP-të paraqesin të njëjtin nivel rreziku. Faktorë të ndryshëm kontribuojnë në vlerësimin e profilit të rrezikut të një PEP, si:

- **Vendndodhja gjeografike:** Rajoni në të cilin operon PEP. Disa vende ose rajone mund të kenë një incidencë më të lartë të korrupsionit ose krimit financiar.
- **Pozicioni dhe ndikimi:** Zyrtarët e rangut të lartë përgjithësisht kanë më shumë ndikim, gjë që mund të çojë në rreziqe më të mëdha financiare ose etike.
- **Spektori i Operacionit:** Disa sektorë, si burimet natyrore ose kontraktimet qeveritare, janë më të prirur për keqpërdorim të pushtetit për shkak të shkallës së tyre dhe aksioneve financiare.
- **Marrëdhëniet me ndërmjetësit:** Përfshirja e palëve të treta (si agjentët, shitësit ose avokatët) mund të shtojë kompleksitetin dhe të rrisë rreziqet e keqbërjes financiare.

8.5 Roli i Institucioneve Financiare dhe Bizneseve

Për të zbutur rreziqet që lidhen me PEP-të, bizneset dhe institucionet financiare duhet të kryejnë kujdes të shtuar të duhur (EDD) kur kanë të bëjnë me këta individë ose entitete të lidhura me to. Kjo mund të përfshijë:

- **Kryerja e kontrolleve të plota të sfondit** mbi PEP-të dhe bashkëpunëtorët e tyre të ngushtë.
- **Monitorimi i transaksioneve** për aktivitete të pazakonta ose shuma të mëdha që nuk kanë arsyetim të qartë.
- **Kuptimi i strukturës së pronësisë** në rastet kur përfshihen PEP-të, për të siguruar transparencë dhe gjurmim të burimit të fondeve.

Dështimi për të kryer këto kontrolle mund t'i ekspozojë bizneset ndaj dëmtimit të reputacionit, ndëshkimeve rregullatore, apo edhe veprimeve ligjore, pasi trajtimi i flukseve të paligjshme financiare është rreptësisht i ndaluar sipas ligjit ndërkombëtar.

8.6 Ndryshimet në ligj: Përditësimet kryesore

Ndryshimet e vitit 2023 në Ligjin për PP sollën disa ndryshime të rëndësishme, duke përfshirë:

1. **Përfshirja e zyrtarëve të menaxhimit të mesëm dhe të ulët:** Përkufizimi i ri tani përfshihet individët në drejtimin e mesëm ose të ulët nga klasifikimi si PEP, pavarësisht nëse atyre u kërkohet të deklarojnë pasuritë e tyre sipas ligjit shqiptar.
2. **Përsosja e pronësisë përfituese:** Ndryshimet tani përfshijnë përkufizimin e "pronarit përfitues" me Ligjin për Regjistrin e Pronarëve Përfitues. Kjo siguron qëndrueshmëri në identifikimin e individëve të vërtetë që kontrollojnë përfundimisht subjektet juridike ose marrëveshjet financiare.
3. **Zgjerimi i Subjekteve të Obliguar:** Është zgjeruar fushëveprimi i subjekteve që i nënshtrohen Ligjit PP. Profesionistët si avokatët, noterët, auditorët dhe këshilltarët fiskalë tani klasifikohen si subjekte të detyruara dhe duhet të respektojnë kërkesat e kujdesit të duhur kur ndërveprojnë me PEP-të.
4. **Rritja e shqyrtimit të anëtarëve të familjes dhe bashkëpunëtorëve:** Ligji përcakton në mënyrë eksplicite anëtarët e familjes dhe bashkëpunëtorët e ngushtë të PEP-ve, duke siguruar që këta individë të jenë gjithashtu subjekt i monitorimit për aktivitete të paligjshme të mundshme.

8.7 Sfidat dhe mundësitë për bizneset

Ndërkohë që kuadri ligjor i Shqipërisë për menaxhimin e rreziqeve PEP ka evoluar ndjeshëm, bizneset ende përballen me sfida në zbatimin e praktikave efektive të shqyrtimit të PEP dhe të kujdesit të duhur. Pengesat kryesore përfshijnë:

- **Mungesa e Vetëdijes:** Jo të gjitha kompanitë janë plotësisht të vetëdijshme për detyrimet e tyre sipas Ligjit Regjistrin të Pronarit Përfitues, gjë që mund të çojë në dështime të pajtueshmërisë.
- **Strukturat komplekse të pronësisë:** Në disa raste, PEP-të mund të përdorin struktura komplekse korporative për të fshehur pronësinë e tyre ose kontrollin e aseteve, duke e bërë të vështirë për bizneset të gjurmojnë pronarët e vërtetë.
- **Transaksionet ndërkufitare:** Kur PEP përfshihen në transaksione ndërkombëtare, mund të jetë më e vështirë të verifikohet historia e tyre dhe të monitorohen në mënyrë efektive aktivitetet e tyre.

Megjithatë, këto sfida paraqesin gjithashtu mundësi për bizneset që të përmirësojnë kornizat e tyre të pajtueshmërisë. Duke investuar në teknologjitë e avancuara të monitorimit, mjetet e vlerësimit të rrezikut dhe programet e trajnimit të punonjësve, bizneset mund të sigurojnë se nuk janë të ekspozuar ndaj rreziqeve të trajtimit të PEP-ve të përfshirë në aktivitete të paligjshme.

Konkluzioni

Përpjekjet legjislative të Shqipërisë për të rregulluar Personat e Ekspozuar Politikisht (PEP) janë një pjesë thelbësore e strategjisë më të gjerë të vendit për të luftuar korrupsionin, pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit. Nëpërmjet ligjit PP dhe ndryshimeve të tij të mëvonshme, Shqipëria ka krijuar një kuadër ligjor që përputhet me standardet ndërkombëtare, duke ofruar një qasje të qartë dhe të strukturuar për menaxhimin e rreziqeve

që vijnë nga PEP. Për bizneset, të kuptuarit e përkufizimit të PEP-ve, rreziqeve që lidhen me to dhe kërkesave të kujdesit të duhur është thelbësor për të siguruar që ato të mbeten në përputhje me ligjin shqiptar dhe standardet ndërkombëtare të Ligjit të Pronësisë përfituese. Ndërsa rruga drejt përputhshmërisë mund të jetë komplekse, ajo ofron një mundësi për bizneset që të mbrojnë operacionet e tyre, të mbrojnë reputacionin e tyre dhe të kontribuojnë në luftën kundër korrupsionit dhe krimit financiar.

9. Legjislacioni kryesor i pronësisë përfituese në Shqipëri

Suksesi i Shqipërisë në përmirësimin e transparencës së pronësisë përfituese është rezultat i disa faktorëve të rëndësishëm që kanë forcuar llogaridhënien dhe kanë ulur sekretin financiar.

9.1 Një kornizë e fortë ligjore

Një nga arsytet më të mëdha të përparimit të Shqipërisë është krijimi i një themeli të fortë ligjor. Në vitin 2020, vendi prezantoi Ligjin Nr. 112/2020²⁷, i cili krijoi Regjistrin e Pronarëve Përfitues (RBO) - një bazë të dhënash e centralizuar që kërkon që bizneset të zbulojnë pronarët e tyre të vërtetë. Ky ligj siguron që kompanitë që operojnë në Shqipëri nuk mund të fshihen pas shtresave të pronësisë anonime, duke e bërë më të lehtë gjurmimin e flukseve financiare dhe parandalimin e aktiviteteve të paligjshme si pastrimi i parave, korrupsioni dhe evazioni fiskal. **Vite përpara se ligji të hynte në fuqi, MSG, EITI Shqiptar ra dakord për një përkufizim të pronësisë përfituese në përputhje me standardin EITI.**

9.2 Qasja e publikut në informacionin e pronësisë

Ndryshe nga disa vende ku të dhënat e pronësisë përfituese janë të kufizuara, Shqipëria ka bërë përpjekje të konsiderueshme për të siguruar që ky informacion të jetë lehtësisht i aksesueshëm për publikun. Gazetarët, studiuesit dhe organizatat e shoqërisë civile mund të kenë akses në regjistër, duke u mundësuar atyre të hetojnë strukturat e korporatave dhe të zbulojnë lidhjet e fshehura midis bizneseve dhe figurave me ndikim. Ky nivel transparence promovon besimin e publikut dhe lejon një shqyrtim më të madh të kontratave qeveritare dhe marrëdhënieve të biznesit.

9.3 Të dhëna të besueshme dhe të verifikuara

Një sfidë e madhe në shumë vende është besueshmëria e të dhënave të pronësisë, por Shqipëria ka ndërmarrë hapa për të siguruar saktësinë. Regjistri i Pronësisë përfituese kërkon që bizneset të ofrojnë informacion të detajuar dhe të verifikuar për pronarët e tyre të vërtetë. Autoritetet i kontrollojnë këto të dhëna për të reduktuar rrezikun e deklarimeve të rreme ose strukturave mashtruese të pronësisë. Duke ruajtur integritet të lartë të të dhënave, Shqipëria ka forcuar besueshmërinë e nismave të saj të transparencës dhe ka ulur rrezikun e krimit financiar.

9.4 Pamja më e madhe në rrugën e legjislacionit.

Këto përpjekje tashmë kanë bërë një ndryshim. Gazetarët investigativë e kanë përdorur regjistrin për të ekspozuar konfliktet e interesit, duke zbuluar lidhjet midis politikanëve dhe

²⁷<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

sipërmarrjeve të mëdha të biznesit, duke përfshirë industrinë fitimprurëse të minierave. Të dhënat kanë ndihmuar gjithashtu në zbulimin e skemave të evazionit fiskal që përfshijnë kompani shqiptare me lidhje ndërkombëtare. Ndërsa Shqipëria ka bërë përparim mbresëlënës, ka gjithmonë vend për përmirësim—si p.sh. miratimi i Standardit të Të Dhënave të Pronësisë Përfituese (BODS) për ta bërë informacionin më të strukturuar dhe më të aksesueshëm globalisht. Megjithatë, masat aktuale të transparencës shënojnë një hap të rëndësishëm përpara në luftën kundër korrupsionit dhe sekretit financiar.

Guri themeltar i reformave ligjore të Shqipërisë lidhur me OB-të është ai **Ligji Nr.112/2020 “Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues”²⁸** dhe **Ligji nr. 6/2022 “Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 112/2020, “Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues”**, i ndryshuar. Ky ligj shënoi një ndryshim të rëndësishëm drejt transparencës në sektorin e korporatave në Shqipëri dhe e afroi vendin me standardet e BE-së në lidhje me publikimin e PP-ve.

Shqipëria ka bërë hapa të rëndësishëm në përmirësimin e transparencës dhe luftimin e pastrimit të parave duke krijuar një regjistër publik për pronësinë përfituese (OB) nëpërmjet ligjit 112/2020, miratuar në vitin 2020. Ky ligj u kërkon bizneseve dhe organizatave të zbulojnë se kush i zotëron apo kontrollon realisht ato, duke synuar parandalimin e krimeve financiare dhe përafrimin e vendit me standardet e BE-së. Ligji 112/2020²⁹ vendos rregulla të qarta për identifikimin e pronarëve përfitues, duke siguruar që ky informacion të jetë i regjistruar në mënyrë qendrore dhe i aksesueshëm për publikun. Menaxhuar nga Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB), regjistri mban përgjegjësi subjektet për mbajtjen e përditësuar të të dhënave të tyre të pronësisë. Në vitin 2022, ligji u ndryshua për të adresuar sfidat praktike, si futja e dënimeve më të drejta, thjeshtimi i futjes së të dhënave me mjete të automatizuara dhe dhënia e bizneseve më shumë kohë për të raportuar ndryshimet. Shtytja për këtë ligj nuk kishte të bënte vetëm me reformat lokale. Shqipëria ishte vendosur në listën gri të Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF) në vitin 2020, duke sinjalizuar dobësi në sistemin e saj kundër pastrimit të parave. Largimi nga kjo listë u bë prioritet dhe duke adresuar këto mangësi, Shqipëria doli me sukses nga lista gri në vitin 2023. Kjo ishte gjithashtu pjesë e përpjekjes më të madhe të vendit për të përmbushur kërkesat e anëtarësimit në BE. Mbështetja nga partnerët ndërkombëtarë, duke përfshirë Këshillin e Evropës dhe agjencinë gjermane të zhvillimit GIZ, ndihmoi në formësimin e ligjit dhe rritjen e ndërgjegjësimin për rëndësinë e tij.

Pavarësisht këtyre arritjeve, udhëtimi nuk ka qenë pa pengesa. Një çështje kryesore ka qenë përcaktimi se kush kualifikohet si pronar përfitues. Për shembull, a duhet të përfshihen themeluesit e një organizate, të besuarit e saj ose drejtuesit e lartë të saj? Kjo paqartësi e ka bërë sfiduese përputhshmërinë, veçanërisht për organizatat e shoqërisë civile (OSHC-të), të cilat e kanë kritikuar ligjin se është tepër i gjerë në shtrirjen e tij. Një tjetër pikë pengese është transparenca në pronësinë e huaj. Ndërsa ligji mbulon teknikisht shtetasit e huaj që zotërojnë ose kontrollojnë kompani të regjistruara në Shqipëri, zbatimi i kësaj ka rezultuar i vështirë kur këto subjekte refuzojnë të japin informacionin e tyre. Kritikët kanë vënë në dukje gjithashtu se ato marrëveshje të aksionarëve të emëruar - ku një aksionar i listuar vepron në emër të një pronari të fshehur - mbeten një pikë qorre. Ligji 112/2020 është një hap premtues drejt një transparence më të madhe financiare në Shqipëri. Ndërsa sfidat mbeten, adresimi i këtyre çështjeve ballë për ballë do të forcojë kuadrin e vendit kundër korrupsionit dhe do të forcojë rrugën e tij drejt anëtarësimit në BE. Angazhimi për të rafinuar këtë sistem tregon se

²⁸<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

²⁹<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

Shqipëria është serioze në ndërtimin e një të ardhmeje më transparente dhe të përgjegjshme. Pjesët kryesore legislative që kanë formësuar regjimin e PP-ve të Shqipërisë përfshijnë:

a. Ligji për Regjistrin e Pronarëve Përfitues (Ligji Nr.112/2020)³⁰

I miratuar në vitin 2020, pas një konsultimi publik, ky ligj urdhëron që kompanitë, personat juridikë dhe disa struktura të tjera biznesi të zbulojnë pronarët e tyre përfitues. “Ligji për Regjistrin e Pronarëve Përfitues” u miratua zyrtarisht për krijimin e një sistemi të qartë dhe transparent për identifikimin e individëve që në fund të fundit kontrollojnë ose përfitojnë nga personat juridikë që operojnë në Shqipëri. Ky ligj përcakton detyrimet për subjekte të caktuara për të regjistruar pronarët e tyre përfitues, me qëllim rritjen e transparencës, parandalimin e pastrimit të parave dhe luftimin e veprimtarive të paligjshme financiare. Ky ligj përputhet me përkufizimin e dhënë nga Grupi i Punës Ndërinstitucional (MSG) dhe kërkon që subjektet që i nënshtrohen ligjit të identifikojnë dhe dokumentojnë pronarët përfitues. Gjithashtu, ekzistojnë një sërë aktesh nënligjore që e rregullojnë këtë çështje³¹.

Më poshtë do të gjeni lidhjen ku përmbledhen të gjitha informacionet në lidhje me Legjislacionin për Pronarët Përfitues: <https://qkb.gov.al/legjislacioni/legjislacioni-p%C3%ABr-regjistrimin-e-pronarit-p%C3%ABrfitues/> Përsa i përket Regjistrit të Pronarëve Përfitues, ai është publik dhe të gjithë të interesuarit mund ta përdorin atë: <https://qkb.gov.al/kerko/kerko-ne-regjistrin-e-pronareve-perfitues-rpp/k%C3%ABrko-p%C3%ABrsubjekt-raportues/>

Ligji është përafruar me Direktivën e 4-të të BE-së kundër Pastrimit të Parave (AMLD), e cila u kërkon shteteve anëtare të krijojnë regjistra të pronësisë përfituese për kompanitë, trustet dhe personat e tjerë juridikë. Objektivat kryesore të këtij ligji janë:

- **Kërkesat për zbulim:** Të gjithë personat juridikë në Shqipëri, përfshirë shoqëritë, fondacionet dhe shoqatat, duhet të regjistrojnë pronarët e tyre përfitues në Qendrën Kombëtare të Regjistrimit (QKR). Kjo përfshin informacione të tilla si emrat, adresat, datat e lindjes, kombësia dhe përqindja e pronësisë ose kontrollit të ushtruar nga pronari përfitues.
- **Qasja publike:** Ligji siguron që ky informacion është i aksesueshëm nga publiku, duke i lejuar palët e interesuara, si investitorët, gazetarët dhe organizatat e shoqërisë civile, të shqyrtojnë të dhënat. Kjo transparencë synon të reduktojë mundësitë për pastrim parash, evazion fiskal dhe korrupsion. (<https://QKB.gov.al/kerko/kerko-ne-regjistrin-e-pronareve-perfitues-rpp/k%C3%ABrko-p%C3%ABrsubjekt-raportues/>)
- **Pajtueshmëria dhe gjobat:** Kompanitë që nuk përmbushin kërkesat për zbulimin e PP-ve përballen me gjoba dhe në disa raste mund të hiqen nga regjistri i biznesit. Ligji gjithashtu mandaton përditësime të rregullta të të dhënave të pronësisë përfituese për të siguruar saktësi dhe afat kohor.

Ky ligj rregullon përcaktimin e pronarit përfitues, subjekteve të detyruara, të cilat duhet të regjistrojnë pronarët përfitues, krijimin, funksionimin dhe administrimin e Regjistrit të Pronarëve Përfitues, procedurën dhe mënyrën e regjistrimit dhe mbajtjes së të dhënave të regjistruara të pronarëve përfitues, si dhe masat ndëshkuese në rast të mosregjistrimit të pronarëve përfitues. Ky ligj përafrohet pjesërisht me Direktivën (BE) 2015/849 të Parlamentit

³⁰<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

³¹[eiti-raport-per-viet-2019-2020-2021.pdf](#)

Evropian dhe të Këshillit, datë 20 maj 2015, "Për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime pastrimi parash apo financimi i terrorizmit, që ndryshon Rregulloren (BE) nr. 648/2012 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, dhe shfuqizimin e Direktivës 2005/60 / KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit dhe Direktivës së Komisionit 2006/70 / KE ", e ndryshuar". Numri CELEX 32015L0849, Gazeta Zyrtare e Bashkimit Evropian, seria L, nr. 141, datë 5.6.2015, fq 73– 117. Regjistri e bën më të lehtë aksesin e publikut mbi informacionin se kush zotëron realisht bizneset, duke nxitur transparencën dhe diskutimet e informuara. Gazetarët investigativë, në veçanti, i kanë përdorur këto të dhëna për të gërmuar më thellë në strukturat e korporatave, për të zbuluar interesa të fshehura dhe për të ekspozuar aktivitete të dyshimta.

Për shembull, Shoqëria civile raportoi se si gazetarët përdorën të dhënat e pronësisë përfituese për të zbuluar lidhjet midis politikanëve me ndikim dhe sipërmarrjeve fitimprurëse të minierave në Shqipëri, duke ngritur shqetësime për konflikte të mundshme interesi dhe parregullsi në mënyrën se si jepeshin kontratat. Regjistri ka luajtur gjithashtu një rol kyç në ekspozimin e skemave të evazionit fiskal që përfshijnë kompanitë shqiptare me lidhje ndërkombëtare, duke ndihmuar në ndriçimin e keqpërdorimeve financiare.

b. Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit (Ligji Nr. 9917/2008, i ndryshuar)

Edhe pse nuk është i fokusuar në mënyrë specifike, Ligji Kundër Pastrimit të Parave është i lidhur ngushtë me rregullimin e pronësisë përfituese. Ligji hedh themelet për kuadrin më të gjerë të transparencës financiare të Shqipërisë, duke u kërkuar subjekteve raportuese të identifikojnë dhe verifikojnë identitetin e klientëve të tyre dhe të pronarëve përfitues të klientëve të korporatave. Ligji është ndryshuar disa herë për të përafruar me standardet ndërkombëtare, duke përfshirë direktivat e 4-të dhe të 5-të të BE-së kundër pastrimit të parave, të cilat i kushtojnë më shumë rëndësi identifikimit dhe transparencës së pronarëve përfitues në transaksione të ndryshme financiare. Ligji u jep autoriteteve fuqinë për të kryer kujdesin e duhur dhe për të hetuar rastet e mundshme të pastrimit të parave ose financimit të terrorizmit të lidhura me strukturat e fshehta të pronësisë.

c. Ligji për Transparencën Financiare në Prokurimin Publik (Ligji Nr. 9643/2006)

Ky ligj, ndonëse fokusohet kryesisht në prokurimin publik, thekson edhe transparencën në lidhje me strukturat e pronësisë së kompanive të përfshira në kontratat qeveritare. Ligji urdhëron që kompanitë që konkurrojnë për projektet e prokurimit publik të zbulojnë pronarët e tyre përfundimtarë përfitues për të siguruar që procesi i prokurimit të jetë i lirë nga korrupsioni dhe që fondet publike të përdoren në mënyrë efikase. Ky ligj plotëson përpjekjet e bëra nga ligji i regjistrimit të PP-ve duke siguruar transparencë në marrëdhëniet e biznesit me qeverinë.

d. Ligji për Qendrën Kombëtare të Regjistrimit (Ligji Nr. 9723/2007)

Ligji për Qendrën Kombëtare të Regjistrimit përcakton institucionin përgjegjës për mbajtjen e regjistrimit të biznesit në Shqipëri. QKR-ja luan një rol vendimtar në zbatimin e ligjit të regjistrimit të PP-ve , pasi ka për detyrë mbledhjen dhe ruajtjen e të dhënave për pronarët përfitues. QKR-ja ka një përgjegjësi kritike për të garantuar saktësinë dhe aksesueshmërinë e të dhënave në përputhje me kërkesat ligjore.

- e. Akti Normativ, Nr. 12, datë 25.3.2021 "Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 112/2020, "Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues".
- f. Vendim i Këshillit të Ministrave nr.1088, datë 24.12.2020.
- g. Vendimi nr. 273, datë 12.5.2021 për disa shtesa dhe ndryshime në vendimin nr. 1088, datë 24.12.2020, të Këshillit të Ministrave, "Për përcaktimin e mënyrës dhe procedurave të regjistrimit dhe publikimit të të dhënave për pronarët përfitues, si dhe nga organet kompetente shtetërore dhe njoftimi i detyruar nga autoritetet shtetërore".
- h. Vendimi nr. 328, datë 18.5.2022 për disa shtesa dhe ndryshime në vendimin nr. 1088, datë 24.12.2020, të Këshillit të Ministrave, "Për përcaktimin e mënyrës dhe procedurave të regjistrimit dhe publikimit të të dhënave për pronarët përfitues, si dhe njoftimin nga organet kompetente shtetërore dhe subjektet e detyruara", i ndryshuar.
- i. Vendimi nr. 352, datë 26.5.2022 për disa ndryshime në vendimin nr. 1090, datë 24.12.2020, të Këshillit të Ministrave, "Për përcaktimin e rregullave për funksionimin e regjistrit të pronarëve përfitues, për mënyrën e komunikimit elektronik dhe shkëmbimit të të dhënave ndërmjet qendrës kombëtare të biznesit dhe organeve shtetërore përgjegjëse, si dhe për mënyrën dhe afatet e komunikimit ndërmjet regjistrit të regjistrit të pronarëve përfitues dhe organizatave jofitimprurëse".
- j. Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 1090, datë 24.12.2020.
- k. Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 739, datë 23.11.2022 "Për miratimin e procedurave të rimbursimit të masave administrative të shlyera, të paguara, sipas ligjit nr. 112/2020, "Për regjistrin e pronarëve përfitues", i ndryshuar.
- l. Urdhri nr. 25, datë 3.2.2021 "Për miratimin e tarifave për lëshimin e ekstrakteve për të dhënat e pronarëve përfitues të regjistruar në regjistrin e pronarëve përfitues dhe tarifat për dhënien e informacionit për të dhënat e regjistruara në regjistër, të cilat nuk janë lirisht të aksesueshme dhe publike".
- m. Ligji nr. 9049, datë 10.04.2003 "Për deklarimin dhe kontrollin e pasurisë, detyrimeve financiare të të zgjedhurve dhe nëpunësve të caktuar publikë" ndryshuar me ligjin nr.9367, datë 7 prill 2005 (Botuar në Fletoren Zyrtare nr. 31, datë 11.05.2005), me ligjin nr. 9475 datë 9 shkurt 2006 (Botuar në Fletoren Zyrtare nr. 19 datë 9 Mars 2006) dhe me ligjin 9529 datë 11 maj 2006 (Botuar në Fletoren Zyrtare nr. 56, datë 8 qershor 2006)

Qëllimi dhe fushëveprimi i Ligjit Nr. 9049, datë 10.04.2003 "Për deklarimin dhe kontrollin e pasurisë, detyrimeve financiare të të zgjedhurve dhe nëpunësve të caktuar publikë". Ndryshuar me ligjin nr.9367, datë 7 prill 2005 (Botuar në Fletoren Zyrtare nr. 31, datë 11.05.2005), me ligjin nr. 9475 datë 9 shkurt 2006 (Botuar në Fletoren Zyrtare nr. 19 datë 9 Mars 2006) dhe me ligjin 9529 datë 11 maj 2006 (Botuar në Fletoren Zyrtare nr. 56, datë 8 qershor 2006)

- Deklarimi i interesave private përpara marrjes së detyrës është një kërkesë ligjore për individët që hyjnë në administratën publike.
- Ai është projektuar si një mekanizëm parandalues për të reduktuar rreziqet e korrupsionit dhe për të siguruar llogaridhënie.

Mjeti Kundër Korrupsionit

- **Rëndësia:**
 - Vepron si një mjet për parandalimin e korrupsionit dhe zbulimin e sjelljes së keqe.
 - Rrit transparencën duke ofruar njohuri mbi pasuritë dhe të ardhurat e zyrtarëve publikë.

- **Roli publik:**
 - Përfshirja e publikut inkurajohet duke lejuar akses në pasuritë e deklaruar, duke nxitur llogaridhënien dhe besimin në qeverisje.

Kuadri Ligjor

- **Ligjet përkatëse:**
 - Ligji shqiptar për deklarimin e pasurisë detyron publikimin e të dhënave të deklaruar në përputhje me:
 - Ligji për të Drejtën e Informimit.
 - Ligji për Mbrojtjen e të Dhënave Personale.
 - **Vendimi i Gjykatës Kushtetuese (Nr. 16, datë 11.11.2004):**
 - Njohur interesin ligjor të publikut për të pasur akses në informacion të detajuar mbi:
 - Puna dhe veprimtaria e zyrtarëve.
 - Të ardhurat, pasuria dhe burimet e personave apo zyrtarëve të zgjedhur.
 - Pohoi se ky ekuilibër ndërmjet transparencës dhe mbrojtjes së të dhënave personale është i drejtë dhe i justifikuar.

Qasja publike në deklarata

- **Mekanizmi i aksesit:**
 - Deklaratat janë të aksesueshme sipas kërkesës nëpërmjet Inspektoratit të Lartë të Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesit (ILDKPKI).
- **Roli i ILDKPKI:**
 - Përgjegjës për përcaktimin:
 - **Kushtet**, kriteret, procedurat dhe afatet për sigurimin e aksesit në deklaratat e pasurisë.
 - Siguron pajtueshmërinë me:
 - **Ligji nr 8503:** "Për të drejtën e informimit mbi dokumentet zyrtare."
 - **Ligji nr.8517:** "Për mbrojtjen e të dhënave."

Rëndësia e Deklaratave të Pasurive

- **Transparenca:**
 - Deklaratat e pasurisë ofrojnë një mekanizëm thelbësor ligjor për të luftuar korrupsionin.
 - Ato mundësojnë shqyrtimin publik të gjendjes financiare të zyrtarëve, duke siguruar integritet dhe llogaridhënie.
- **Bilanci i interesave:**
 - Kuadri balancon të drejtën e publikut për të ditur dhe mbrojtjen e të dhënave personale.

Mekanizmi i Shqipërisë për deklarimin e interesave private luan një rol jetik në luftën kundër korrupsionit mes zyrtarëve të lartë. Themeluar në 1995 dhe reformuar në 2003, ai përputhet me standardet ndërkombëtare, duke përfshirë Konventën e Kombeve të Bashkuara kundër Korrupsionit (UNCAC) dhe përfshin parimet thelbësore të identifikuara nga Transparency International.

Karakteristikat kryesore:

1. Deklarata Gjithëpërfshirëse:

- Zyrtarët duhet të zbulojnë pasuritë, detyrimet, burimet e të ardhurave, dhuratat dhe konfliktet e mundshme të interesit.
- Eksperienca dyvjeçare e sistemit të deklarimit elektronik ofron efikasitet më të madh.

2. E detyrueshme për zyrtarët e lartë:

- Deklaratat janë të nevojshme para dhe pas marrjes së detyrës, si dhe periodikisht gjatë mandatit të tyre.

3. Mbikëqyrja Institucionale:

- Një organ i pavarur (ILDKPKI) monitoron, kontrollon dhe zbaton pajtueshmërinë me ligjet për deklarimin e pasurisë.

4. Kuadri Ligjor:

- Ligjet e përditësuara në 2012, 2014, 2017 dhe 2018 dhe neni 257/a i Kodit Penal forcojnë dënimet për deklarimet e rreme ose të fshehta.

Sfidat dhe rekomandimet:

• Bashkëpunimi:

- Përmirësimi i koordinimit ndërmjet agjencive të zbatimit të ligjit dhe inteligjencës financiare për të luftuar skemat e sofistikuara të korrupsionit.

• Pavarësia Institucionale:

- Ruajtja dhe forcimi i pavarësisë dhe llogaridhënies së ILDKPKI.

Duke adresuar këto sfida, Shqipëria mund të rrisë më tej transparencën dhe llogaridhënien, duke forcuar luftën e saj kundër korrupsionit.

n. Ligji nr. 9367, datë 7.4.2005 “Për parandalimin e konfliktit të interesit në ushtrimin e funksioneve publike”.

Ky ligj përcakton masat dhe politikat e miratuara në Shqipëri për të parandaluar dhe trajtuar konfliktet e interesit në administratën publike si një mekanizëm për të luftuar korrupsionin, për të forcuar integritetin institucional dhe për të përmbushur detyrimet ndaj standardeve ndërkombëtare si Kombet e Bashkuara dhe Bashkimi Evropian.

Gjetjet kryesore

1. Përkufizimi i Konfliktit të Interesit:

- Ligji shqiptar e përkufizon konfliktin e interesit si një situatë ku interesat private, të drejtpërdrejta ose të tërthorta, ndërhyjnë ose duket se ndërhyjnë në ekzekutimin e duhur të detyrave publike.
- Ai përfshin konflikte faktike, potenciale dhe të dukshme, që shtrihen në interesa të të afërmeve ose subjekteve të jashtme.

2. Konflikti i vazhdueshëm i interesit:

- Identifikon rastet kur konfliktet e interesit lindin në mënyrë të përsëritur me kalimin e kohës.

- Zyrtarëve u kërkohet që në mënyrë proaktive t'i zbusin këto situata përmes masave të tilla si transferimi i interesave private ose përjashtimi i tyre nga vendimmarrja.
3. **Kuadri Ligjor:**
- Legjislacioni kryesor përfshin ligjin nr. 9637 (i ndryshuar) për parandalimin e konfliktit të interesit në funksionet publike, duke parashikuar procedura për parandalimin, zbulimin dhe zgjidhjen.
 - Neni 6 i ligjit i detyron zyrtarët që në mënyrë aktive të parandalojnë konfliktet përmes masave transparente dhe në kohë.
4. **Institucionet përgjegjëse:**
- **ILDKPKI (Inspektorati i Lartë i Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesit)** luan një rol qendror në monitorimin dhe auditimin e përputhshmërisë.
 - Bashkëpunimi me institucionet publike, zyrtarët eprorë dhe njësitë e specializuara është thelbësor për parandalimin dhe zgjidhjen e konflikteve.
5. **Sfidat kryesore:**
- Barriera të rëndësishme mbeten emërimet politike dhe nepotizmi në administratën publike.
 - Zbatimi dhe zbatimi i dobët i kornizës legjislative pengojnë progresin.
 - Konfliktet e vazhdueshme të interesit janë më të vështira për t'u zbuluar dhe zgjidhur për shkak të natyrës së tyre të përsëritur.

Rekomandime

1. **Forcimi Institucional:**
- Rritja e bashkëpunimit ndërmjet institucioneve qendrore dhe vendore dhe ILDKPKI për parandalimin e vazhdueshëm të konflikteve.
 - Përmirësimi i bashkëpunimit me organet e prokurorisë, si SPAK, për trajtimin më të mirë të rasteve të raportuara.
2. **Ngritja e Kapaciteteve:**
- Ofroni trajnime të specializuara, udhëzime dhe mbështetje për zyrtarët publikë dhe autoritetet përgjegjëse.
 - Përmirësimi i mekanizmave për vlerësimin rast pas rasti të situatave të konfliktit.
3. **Reformat Rregullatore:**
- Balancon mekanizmat e zbatimit me integritetin institucional dhe vendimmarrjen etike.
 - Vendosni udhëzime të qarta për zgjidhjen e konflikteve të vazhdueshme të interesit.
4. **Transparenca dhe Përgjegjshmëria:**
- Sigurohuni që zyrtarët publikë të respektojnë masat e parandalimit të konfliktit dhe të mbajnë një nivel të lartë llogaridhënieje në vendimmarrje.

Konkluzioni

Shqipëria ka bërë përpjekje të konsiderueshme për të harmonizuar legjislacionin e saj të konfliktit të interesit me standardet ndërkombëtare. Megjithatë, mangësitë në zbatim, zbatim dhe koordinim institucional mbeten sfida që duhet të adresohen për të përmirësuar transparencën dhe integritetin në administratën publike. Forcimi i bashkëpunimit, reformat

rregullatore dhe iniciativat për ndërtimin e kapaciteteve janë kritike për arritjen e progresit të qëndrueshëm.

9.5 Shoqëria civile që monitoron Ligjin Nr.112/2020 “Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues”.

Përpjekjet e Shqipërisë për të krijuar një regjistër të fuqishëm të pronësisë përfituese shënojnë një hap të rëndësishëm drejt transparencës financiare dhe masave kundër korrupsionit. Shoqëria civile nga ana tjetër po bën një punë shumë të mirë në monitorim të Ligjit Nr.112/2020 “Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues”. Qendra për Transparencë dhe Informim të Lirë në vitin 2023 publikoi një Raport për këtë. Ky raport vlerëson zbatimin aktual, identifikon sfidat kryesore dhe rekomandon përmirësime për të rritur pajtueshmërinë dhe përgjegjshmërinë publike.

Gjetjet kryesore tek Raporti i Qendrës për Transparencë dhe Informim Falas:

- **Fokusi në industri:** Rishikimi përfshiu 86 kompani në sektorin nxjerrës, i cili përbën 90% të prodhimit të burimeve natyrore të Shqipërisë.
- **Strukturat e pronësisë:**
 - 23 kompani kanë pronësi plotësisht transparente.
 - 10 kompani paraqesin elementë të paverifikueshëm pronësie, duke ngritur shqetësime për pajtueshmërinë.
 - 7 kompani kanë pronësi indirekte të lidhura me subjekte të huaja.
 - 2 kompani nuk raportuan pronësinë përfituese.
 - 1 kompani është e regjistruar në një parajsë fiskale (Maltë), me një tjetër në Qipro.
- **Mangësitë rregullatore:**
 - 30% e kompanive kishin probleme me regjistrimin fillestar.
 - Transparenca e sektorit të naftës mbetet e pamjaftueshme, me tre nga gjashtë firmat e naftës të regjistruara në parajsat fiskale.
 - Aksesit i publikut në të dhënat e pronësisë ekziston, por barrierat ligjore kufizojnë transparencën e plotë.

Rekomandime:

1. **Ulja e pragut të pronësisë:** Ulja e pragut të zbulimit nga 25% në 10% për sektorin nxjerrës dhe në 1% për personat e ekspozuar politikisht.
2. **Përmirësimi i mekanizmave të verifikimit:** Forcimi për kontrollet e kryqëzuara me të dhënat tatimore dhe dosjet e korporatave dhe caktoni një organ të pavarur mbikëqyrës.
3. **Përmirësimi i aksesueshmërisë publike:** Zgjerimi në të dhënat e regjistrit për të përfshirë adresat e banimit dhe miratoni mjetet e pajtueshmërisë dixhitale.
4. **Sqarimi i përkufizimeve të pronësisë indirekte:** Adresimi për paqartësitë në regjistrimin e aksionerëve për të mbyllur boshllëqet e mundshme.
5. **Reforma legjislative:** Sigurimi i pjesëmarrjes së shoqërisë civile në ndryshimet e ardhshme ligjore dhe futja e auditimeve të rastësishme për të verifikuar pretendimet e pronësisë.

Konkluzione të Qendrës për Transparencë dhe Informim të Lirë në vitin 2023:

Regjistri i pronësisë përfituese në Shqipëri është një nismë premtuese, por kërkon reforma të mëtejshme për t'u përafruar me standardet e BE-së dhe udhëzimet EITI. Zbatimi i masave më të forta të verifikimit dhe përmirësimi i aksesueshmërisë do të forcojë transparencën dhe do të pengojë sjelljen e pahijshme financiare në sektorin nxjerrës.

9. Subjektet që i nënshtrohen regjistrimit bazuar në ligjin nr.112/2020 “Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues”.

Detyrimet sipas këtij ligji zbatohen për një gamë të gjerë subjektesh, duke përfshirë personat fizikë, subjektet në pronësi të plotë të institucioneve të pushtetit qendror ose vendor, bashkësitë fetare dhe partitë politike. Nuk ka dallim ndërmjet kompanive që operojnë në sistemin e industrisë nxjerrëse dhe kompanive të tjera. Legjislacioni në Shqipëri i trajton në të njëjtën mënyrë.

9.1 Afatet e regjistrimit

- **Subjektet ekzistuese:** Subjektet e krijuara para hyrjes në fuqi të këtij ligji kishin detyrimin të identifikonin pronarët e tyre përfitues, të mbanin dokumentacionin përkatës dhe të regjistronin informacionin e kërkuar jo më vonë se data 31 dhjetor 2020. Regjistrimi do të përfundonte brenda 60 ditëve nga krijimi i Regjistrit të Pronarëve përfitues, por ishte parashikuar deri më 31 janar 2021.
- **Subjektet e reja:** Subjektet e inkuorpuara pas hyrjes në fuqi të ligjit duhet të regjistrojnë të dhënat e pronarëve të tyre përfitues brenda 30 ditëve nga themelimi i tyre.
- **Amendamentet:** Çdo ndryshim në pronësinë përfituese duhet të përditësohet brenda 30 ditëve nga modifikimi.

9.2 Procedura e regjistrimit fillestar të të dhënave të pronarit përfitues

1. Subjektet e detyruara të regjistrojnë pronarë përfitues

Detyrimi ligjor për regjistrimin e pronarëve përfitues zbatohet për subjektet e mëposhtme të regjistruara në Republikën e Shqipërisë:

- Kompanitë me Përgjegjësi të Kufizuar (SHPK)
- Shoqëritë Aksionare
- Partneritetet
- Ortakëritë e kufizuara
- Degët dhe përfaqësitë e kompanive të huaja
- Shoqatat e kursim-kreditit dhe unionet e tyre
- Shoqëritë e bashkëpunimit të ndërsjellë
- Shoqëritë e bashkëpunimit bujqësor
- Çdo person tjetër juridik që kërkohet me ligj të regjistrohet në Qendrën Kombëtare të Biznesit (QKB)
- Organizatat jofitimprurëse, duke përfshirë fondacionet, shoqatat, qendrat dhe degët e organizatave jofitimprurëse të huaja të regjistruara në Shqipëri
- Personat juridikë dhe sipërmarrjet aksionerë të cilëve përfshijnë individë ose persona të tjerë juridikë, shqiptarë apo të huaj, me përjashtim të institucioneve në pronësi të autoriteteve qendrore/vendore të Republikës së Shqipërisë.

Përfashtimet

Subjektet e mëposhtme janë të përfashtuara nga detyrimi:

- Tregtarët individualë të regjistruar në Regjistrin Tregtar
- Bashkësitë fetare
- Partitë politike
- Personat juridikë dhe sipërmarrjet në pronësi të plotë të autoriteteve qendrore ose vendore të Shqipërisë, me kusht që asnjë individ të mos ketë 25% ose më shumë të pronësisë.

2. Konsideratat kryesore për identifikimin dhe regjistrimin e pronarëve përfitues

Kur regjistrohet një pronar përfitues për një subjekt raportues në Regjistrin Tregtar ose Regjistrin e Organizatave Jofitimprurëse, duhet të merren parasysh përkufizimet e mëposhtme (sipas ligjit nr. 112/2020 dhe vendimit nr. 1088/2020):

Pronari përfitues: Një individ që zotëron ose kontrollon përfundimisht një person juridik nëpërmjet pronësisë direkte ose indirekte të aksioneve, të drejtave të votës ose kapitalit të mjaftueshëm. Për organizatat jofitimprurëse, kjo përfshin individë që kontrollojnë efektivisht vendimmarrjen ose emërojnë/heqin shumicën e organeve vendimmarrëse.

Pronësia e drejtpërdrejtë: Pronësia e 25% ose më shumë të aksioneve, kapitalit ose interesave pronësore nga një individ.

Pronësia indirekte: Pronësia e mbajtur ose kontrolli i ushtruar në mënyrë indirekte nëpërmjet një ose më shumë personave juridikë që zotërojnë 25% ose më shumë të aksioneve, kapitalit ose interesave pronësore.

Besimi: Një marrëveshje ligjore ku një administrues i besuar mban pronësinë në emër të përfituesve. Pronarët përfitues në truste përfshijnë:

- Kolonja
- Të besuarit
- Përfituesit (ose klasa e përfituesve)
- Çdo individ tjetër që ushtron kontrollin përfundimtar mbi besimin

3. Afati kohor për Regjistrimin Fillestar

Subjektet që u kërkohet të regjistrojnë pronarët përfitues duhet t'u përmbahen afateve kohore të mëposhtme:

- Për subjektet raportuese të regjistruara në Regjistrin Tregtar, regjistrimi i pronarëve përfitues bëhet njëkohësisht me regjistrimin e personit juridik.
- Për aplikimet fillestare të refuzuara që përfshijnë pronësi indirekte, regjistrimi duhet të bëhet brenda 40 ditëve kalendarike nga refuzimi.
- Për organizatat jofitimprurëse, regjistrimi duhet të bëhet brenda 40 ditëve kalendarike nga data e regjistrimit si person juridik.

4. Hapat për Regjistrim

Për Subjektet e Regjistrimit Tregtar:

Regjistrimi kryhet njëkohësisht me regjistrimin e personit juridik duke përdorur një formular të vetëm.

Për Organizatat Jofitimprurëse:

Procesi kryhet nëpërmjet portalit elektronik e-Albania:

1. Përfaqësuesit e autorizuar identifikohen duke përdorur identifikim elektronik dhe një nënshkrim elektronik të kualifikuar.
2. Zgjidhni formularin e aplikimit “Regjistrimi fillestar i pronarit përfitues”.
3. Sistemi plotëson automatikisht informacionin e përgjithshëm të entitetit.
4. Përfaqësuesi plotëson formularin, ngarkon dokumentet mbështetëse dhe e dorëzon atë në mënyrë elektronike.
5. Sistemi gjeneron një numër rasti për gjurmim dhe dërgon një email konfirmimi.
6. Aplikacioni shqyrtohet nga zyrtarët e QKB.

5. Të dhënat e detyrueshme për pronarët përfitues

Për individët:

- Emri dhe mbiemri
- Numri personal i identifikimit ose detajet e pasaportës
- Data e lindjes
- Shtetësia
- Adresa e vendbanimit të përhershëm

Për organizatat:

- Të dhënat e identifikimit të pronarit përfitues
- Data e emërimit si pronar përfitues
- Lloji i pronësisë (direkt/indirekt) dhe përqindje

6. Dokumentacioni Mbështetës

Aplikimi duhet të përfshijë dokumente që vërtetojnë:

1. Numri unik i identifikimit dhe emri i subjektit raportues
2. Të dhënat e identifikimit të pronarit përfitues
3. Pronësia ose kontrolli i 25% ose më shumë të aksioneve ose të drejtave të votës
4. Çdo dokumentacion tjetër përkatës

Dispozita të veçanta

Nëse të gjitha përpjekjet për të identifikuar një pronar përfitues dështojnë, njësi ekonomike duhet ta dokumentojë këtë dhe të regjistrojë individin që ushtron kontrollin përfundimtar sipas ligjit në fuqi.

1. Një deklaratë me shkrim nga përfaqësuesi ligjor i subjektit raportues, duke përshkruar qartë hapat e ndërmarrë për identifikimin e pronarit përfitues dhe arsyet pas këtij identifikimi.
2. Dokumentacioni që vërteton se individ i identifikuar si pronar përfitues ka kontroll mbi njësinë ekonomike.

Nëse, pasi provon të gjitha metodat e mundshme, subjekti raportues nuk mund të identifikojë pronarin përfitues, por nuk ka arsye të dyshojë për ndonjë gjë të pazakontë, ai duhet të regjistrojë personin(ët) në pozicionin(et) më të lartë drejtues si pronar(ët) përfitues. Në këtë rast, subjekti duhet të mbajë shënime që shpjegojnë dhe konfirmojnë veprimet e ndërmarra për të identifikuar pronarin përfitues, sipas ligjit për Regjistrin e Përfituesve. Kjo përfshin:

1. Një deklaratë me shkrim nga përfaqësuesi ligjor që përshkruan hapat dhe arsyet për identifikimin e pronarit përfitues.
2. Dokumentacioni që verifikon pozicionin drejtues të individit(ve) të identifikuar.

9.3 Informacion shtesë në lidhje me dokumentacionin shoqërues për paraqitjen e aplikimit:

1. Kërkesat e përgjithshme për dokumentet shoqëruese:

- Dokumentet shoqëruese duhet të jenë pa korrigjime ose fshirje të paautorizuara, në përputhje me dispozitat ligjore përkatëse. Përmbajtja e tyre duhet të jetë qartësisht e dukshme, e lexueshme dhe e përshtatshme për të kapur një imazh elektronik të dokumentit.

2. Kërkesat për gjuhën dhe përkthimin:

- Të gjitha dokumentet shoqëruese duhet të dorëzohen në gjuhën shqipe. Së bashku me dokumentin në gjuhën shqipe, aplikanti mund të paraqesë një përkthim të vërtetuar në një gjuhë të huaj. Dokumentet private dhe dokumentet zyrtare nga juridiksionet e huaja duhet të shoqërohen me një përkthim të vërtetuar në gjuhën shqipe dhe duhet të legalizohen në përputhje me ligjet kombëtare në fuqi dhe marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë.

3. Mospërputhje ndërmjet dokumenteve të gjuhës shqipe dhe asaj të huaj:

- Në rast mospërputhjesh ndërmjet dokumentit në gjuhën shqipe dhe versionit në gjuhën e huaj, ky i fundit nuk mund t'u drejtohet palëve të treta. Megjithatë, palët e treta mund t'u referohen të dhënave në dokumentin në gjuhë të huaj, përveç rastit kur subjekti provon se i treti ka pasur dijeni për përmbajtjen e dokumentit në gjuhën shqipe.

4. Afati kohor i dorëzimit të dokumentit:

- Dokumentacioni duhet të përgatitet brenda 90 ditëve kalendarike nga data e paraqitjes së kërkesës për regjistrim fillestar për pronarët përfitues.

9.4 Procesi i Vendimmarrjes së Qendrës Kombëtare të Biznesit (QKB):

1. Rishikimi dhe Vendimi:

- Aplikimet për regjistrimin fillestar të pronarëve përfitues do të shqyrtohen nga stafi i autorizuar i QKB (QKB) sipas radhës që ato dorëzohen. Vendimi do të merret brenda dy ditëve pune nga marrja e aplikimit dhe do të rezultojë në një nga rezultatet e mëposhtme:
 - Miratimi
 - Pezullimi
 - Refuzimi
- 2. Verifikimi nga regjistruesi i QKB:**
 - Regjistruesi i autorizuar (zyrtari i QKB) do të verifikojë sa vijon:
 - Identiteti i nënshkruesit dhe nëse ata janë të autorizuar për të bërë regjistrimin.
 - Plotësia e të dhënave të kërkuara për pronarët përfitues, siç përcaktohet nga ligji që rregullon regjistrin e pronarëve përfitues.
 - Paraqitja e duhur e dokumentacionit shoqërues që vërteton të dhënat që duhen regjistruar.
 - Nëse dokumentet shoqëruese janë pa korrigjime apo fshirje të paautorizuara dhe nëse përmbajtja e tyre është e qartë dhe e lexueshme, duke mundësuar imazhin elektronik të dokumentit.
 - Respektimi i afatit ligjor për paraqitjen e të dhënave të pronësisë përfituese siç përcaktohet në ligjin përkatës.
 - Nëse ndonjë dënim administrativ është shlyer në përputhje me ligjin nr. 112/2022, i ndryshuar.
 - Nëse të dhënat që dorëzohen për regjistrim ndryshojnë nga informacioni i kërkuar nga ligji.
- 3. Përgjegjësia për saktësinë:**
 - Përgjegjësia për saktësinë dhe vërtetësinë e fakteve të raportuara, të dhënave dhe dokumenteve shoqëruese të paraqitura në regjistrin elektronik bie mbi subjektet raportuese dhe personat e autorizuar për të bërë regjistrimin, në përputhje me ligjet në fuqi.
- 4. Procesi i miratimit:**
 - Nëse regjistruesi i autorizuar i QKB-së konstaton se aplikimi përputhet me kërkesat ligjore për regjistrin e pronësisë përfituese, aplikimi do të miratohet dhe regjistrimi do të përfundojë jo më vonë se dy ditë pune pas dorëzimit.
- 5. Pezullimi dhe Refuzimi i Aplikimeve:**
 - Nëse aplikimi nuk është në përputhje, ai do të pezullohet brenda dy ditësh, me arsye specifike dhe subjektit i jepet 30 ditë afat për të adresuar çdo mangësi. Pas përfundimit të periudhës 30-ditore, nëse zgjidhen mangësitë, aplikimi do të miratohet. Përndryshe, do të refuzohet.
- 6. E drejta për të riaplikuar:**
 - Në rast refuzimi, subjektet raportuese kanë të drejtë të riaplikojnë dhe aplikimi i ri do të trajtohet si një kërkesë e re. Megjithatë, riaplikimi nuk e përjashton subjektin raportues nga sanksionet për moskryerjen e regjistrimeve të kërkuara brenda afateve ligjore.
- 7. Njoftimi i Vendimit të QKB-së:**

- Vendimet e QKB-së në lidhje me miratimin, pezullimin ose refuzimin e një aplikacioni do të shpallen publikisht në regjistër. Data e njoftimit do të jetë data e publikimit në regjistër. Vendimi do t'i komunikohet edhe me shkrim përfaqësuesit të autorizuar të subjektit raportues me email nëpërmjet portalit elektronik e-Albania.

9.5 Sanksionet për mospërputhje me Regjistrin e Pronësisë Përfituese:

1. Mosrespektimi i afateve:

- Subjektet që nuk respektojnë afatet ligjore për regjistrimin fillestar ose për regjistrimin e ndryshimeve faktike (si zëvendësimi, shtimi ose heqja e një pronari përfitues) do të gjobiten, siç përcaktohet në nenin 13 të ligjit për regjistrin e pronësisë përfituese.

2. Ndikimi i gjobave të papaguara:

- Nëse gjoba nuk paguhet dhe regjistrimi i detyrueshëm nuk kryhet, QKB ose autoriteti përkatës për regjistrimin e organizatave jofitimprurëse do të:
 - Pezullimi i shërbimeve ndaj subjektit raportues, me përjashtim të regjistrimit të ndryshimeve në të dhënat e përfaqësuesit ligjor.
 - Ndryshoni statusin e entitetit raportues nga "aktiv" në "i pezulluar/pasiv".

9.6 Transferimi i të dhënave sipas ligjit nr. 6/2022 dhe regjistrimi i subjekteve përpara hyrjes në fuqi të ligjit:

1. Transferimi i të dhënave për subjektet e regjistruara para hyrjes në fuqi të ligjit:

- Për subjektet me pronësi të drejtpërdrejtë të regjistruar në regjistrin tregtar përpara hyrjes në fuqi të ligjit 6/2022, QKB, në bashkëpunim me AKSHI, do të transferojnë të dhënat e pronarëve përfitues në Regjistrin e Pronësisë përfituese brenda datës 30 qershor 2022. Këto subjekte do të mund të përditësojnë më pas të dhënat e pronarëve përfitues brenda QKB.

2. Përditësimi i të dhënave të pronarit përfitues:

- Subjektet që kanë pronësi indirekte ose janë organizata jofitimprurëse dhe janë regjistruar përpara ligjit nr.6/2022, duhet të kryejnë regjistrimin fillestar dhe të përditësojnë të dhënat e pronarëve përfitues brenda datës 30 qershor 2022.

9.7 Ndryshimi i të dhënave të pronarit përfitues:

1. Aplikimi për ndryshime në të dhënat e pronarit përfitues:

- Çdo e dhënë e regjistruar gjatë regjistrimit fillestar të një pronari përfitues mund të modifikohet/përditësohet me kërkesë të përfaqësuesit ligjor, brenda afateve ligjore dhe procedurave të përcaktuara si më poshtë:
 - **Ndryshimet:** Nëse të dhënat e regjistruara ndryshojnë, përfaqësuesi ligjor duhet të paraqesë amendamentin brenda 90 ditëve nga ndryshimi faktik.
 - **Përditësimet:** Nëse një subjekt i detyruar identifikon mospërputhje midis të dhënave në Regjistrin e Pronësisë përfituese dhe të dhënave të

veta, ai duhet të njoftojë me shkrim subjektin raportues dhe QKB-në brenda 10 ditëve kalendarike.

2. Përditësimi i të dhënave të pronarit përfitues:

- Aplikimi për ndryshim/përditësim duhet të dorëzohet nga përfaqësuesi i autorizuar nëpërmjet portalit elektronik, e-Albania, pas vërtetimit elektronik dhe përdorimit të një certifikate të kualifikuar për nënshkrimin dixhital, në përputhje me legjislacionin përkatës për nënshkrimet elektronike.

9.8 Dokumentacioni shoqërues për Aplikimin:

1. Përfaqësuesi i autorizuar që paraqet aplikimin elektronik për regjistrimin e pronarit përfitues duhet të ngarkojë dokumentet e mëposhtme në format elektronik:
 - Dokumentacioni që vërteton numrin unik të identifikimit dhe emrin e subjektit raportues.
 - Dokumentacioni që verifikon të dhënat e identifikimit të pronarit përfitues.
 - Dokumentacioni nga autoriteti përkatës regjistruar që vërteton se pronari përfitues zotëron të paktën 25% të aksioneve, të drejtave të votës ose të drejta të tjera përkatëse të subjektit.
2. **Kur pronësia përfituese nuk mund të identifikohet:**
 - Nëse, pas shterimit të të gjitha metodave të identifikimit, pronari përfitues nuk mund të identifikohet, subjekti raportues duhet të dokumentojë dhe justifikojë hapat e ndërmarrë për identifikimin e pronarit përfitues, bazuar në individin kontrollues ose në zyrtarin më të lartë në njësi.

10.Struktura dhe organizimi i Qendrës Kombëtare të Biznesit (QKB)

Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) është organizuar në bazë të Urdhrit të Kryeministrit nr.80, datë 10.05.2022, i cili ndryshon Urdhrin e Kryeministrit nr.136, datë 29.10.2020, për miratimin e strukturës dhe organizimit të QKB-së. QKB ka gjithsej 83 punonjës dhe operon në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë.

10.1 Buxheti i QKB

- **2021:** QKB kishte një buxhet 194 123 641 lekë. Kjo u nda si më poshtë:
 - 29.08% për transfertat në njësitë e vetëqeverisjes vendore
 - 31.68% për shpenzimet e personelit
 - 33.42% për shpenzimet operative
 - 5.82% për shpenzimet kapitale
 - 27.03% e kostove janë mbuluar nga tarifat e shërbimit.
- **2022:** Buxheti i rishikuar ishte 228 925 025 lekë, me:
 - 166 470 025 lekë për shpenzime korrente
 - 60 655 000 lekë për grante të pushtetit vendor
 - 1 800 000 lekë për shpenzime kapitale.
- **2023:** Buxheti i rishikuar ishte 124 353 209 lekë, me:

- 122 353 209 lekë për shpenzime korrente
- 2 000 000 lekë për shpenzime kapitale.

Statistikat mbi Regjistrin e Pronësisë Përfituese (QKB)

- **2021:**
 - 38 305 aplikime në Regjistrin e Pronarëve Përfitues
 - 24 388 subjekte të regjistruara në Regjistrin e Pronarëve Përfitues.
- **2022:**
 - 21,240 aplikime për regjistrim fillestar në Regjistrin e Pronarëve Përfitues
 - 3365 aplikime për ndryshime të të dhënave në Regjistrin e Pronarëve Përfitues.
- **2023:**
 - Gjithsej 7,952 aplikime të përpunuara në Regjistrin e Pronarëve Përfitues, duke përfshirë:
 - 7570 aplikime nga subjektet tregtare
 - 382 aplikime nga organizata jofitimprurëse.

Deri më 30 qershor 2023, Regjistri i Pronarëve Përfitues ishte i mbushur me afërsisht:

- 97.5% e personave juridikë
- 94.75% e OIQ-ve.

Të dhënat e pronësisë përfituese në regjister janë përdorur nga autoritetet përkatëse, si Drejtoria për Parandalimin e Pastrimit të Parave (DPPP), Komisioni Kundër Korrupsionit (AKK) dhe Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare (AMF), në shkallë të ndryshme. Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) ka një manual publik dhe të aksesueshëm që i ndihmon kompanitë të kuptojnë dhe të ndjekin procedurën për regjistrimin e pronarëve.

Lidhje manuale: <https://qkb.gov.al/media/38143/procedura-p%C3%ABr-regjistrimin-fillestar-t%C3%AB-pronarit-p%C3%ABrfitues.pdf>

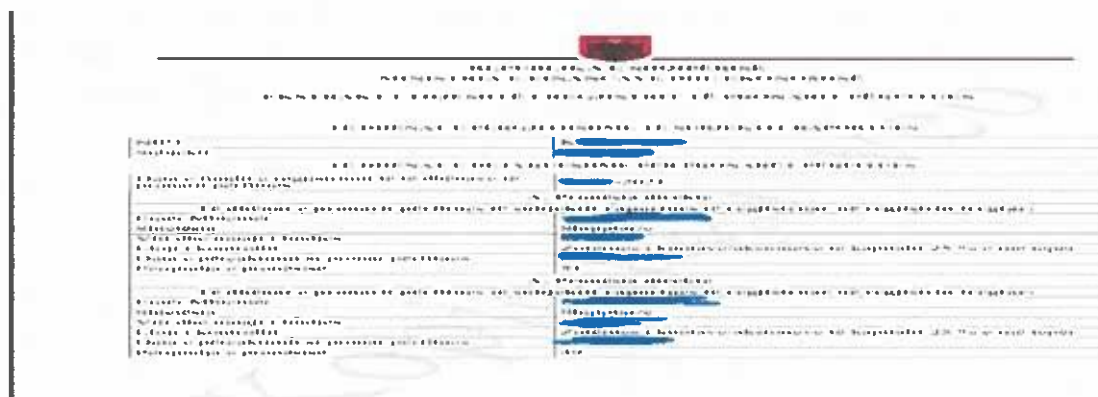
Gjithashtu, në faqen zyrtare të QKB-së ka njoftime të vazhdueshme për mënyrën dhe procedurën që duhet ndjekur: <https://qkb.gov.al/redaksia/njoftime/mbi-regjistrimin-e-pronar%C3%ABve-p%C3%ABrfitues/> <https://qkb.gov.al/redaksia/njoftime/njoftim-per-regjistrin-e-pronareve-perfitues-per-subjektet-tregtare/>

Bazuar në Regjistrin e PP që menaxhohet nga Qendra Kombëtare e Biznesit çdokush mund të aksesojë dhe të informohet në çdo kohë për të dhënat mbi Pronësinë përfituese të kompanive që operojnë në territorin e Shqipërisë. **Më poshtë është një shembull i thjeshtë se si të merrni informacionin mbi Pronësinë Përfituese për një kompani që operon në fushën e industrisë nxjerrëse të zgjedhur rastësisht.**

Hapi 1

Hapi 4 (përfundimtar)

10.2 Konteksti i përgjithshëm

Qendra Kombëtare e Biznesit është një nga institucionet që ofron për këtë studim shumicën e informacionit teknik në lidhje me Regjistrin e Pronarëve Përfitues. Në bazë të intervistave dhe diskutimeve me zinxhirin institucional është përgatitur një sqarim specifik për mënyrën se si funksionon ky regjistër. Sqarimet e mëposhtme ofrojnë një

pamje specifike dhe zyrtare që nga rruga fillestare e regjistrimit të PP-ve në Shqipëri e deri më tani në vitin 2025. Sipas ligjit 112/2020³², i ndryshuar, përcaktohet se Regjistri i Pronarëve Përfitues administrohet nga Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB). Qendra Kombëtare e Biznesit është përgjegjëse për:

- a) regjistrimin, administrimin, përpunimin dhe mbajtjen në regjistër të të dhënave të deklaruara nga subjektet raportuese;
- b) sigurimin e disponueshmërisë së të dhënave të Regjistrit, në përputhje me nenin 7 të këtij ligji;
- c) Lëshimin e ekstrakteve për të dhënat e regjistruara në regjistër.

Gjithashtu, në nenin 2 të këtij ligji, specifikohet se ky ligj zbatohet për subjektet raportuese, personat juridikë të regjistruar në Republikën e Shqipërisë si më poshtë:

- a) Shoqëritë me përgjegjësi të kufizuara; b) shoqëritë aksionare; c) Ortakëritë e përgjithshme;
- d) Shoqëritë komandite; e) zyrat e përfaqësimit dhe degët e shoqërive të huaja; f) shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre; g) Shoqëritë e bashkëpunimit të ndërsjellë; h) Shoqëritë e bashkëpunimit bujqësor; i) Çdo person tjetër juridik që kërkohet me ligj të regjistrohet në QKB.

Për çdo numër identifikimi tatimor (NIPT) të lëshuar dhe për përditësimet e të dhënave të pronësisë përfituese, zbatohen dispozitat e ligjit nr. 112/2020 të ndryshuar. Në rast të mosrespektimit të procedurave të përcaktuara në këtë ligj, parashikohen masa përmbarimore dhe kundërvajtje administrative, siç përcaktohet në nenin 13 të ligjit.

Si e siguron Regjistri i PP transparencë në pronësi në sektorin nxjerrës? A ka masa specifike për këtë industri me rrezik të lartë?

Subjekteve raportuese u kërkohet të mbajnë dhe mbajnë shënime dhe dokumente mbështetëse të sakta, të përditësuara, në bazë të të cilave identifikohen pronarët përfitues të subjektit dhe natyra e kontrollit të ushtruar nga këta pronarë. Ata duhet të deklarojnë pronarët e tyre përfitues brenda afateve ligjore sa herë që ndodhin ndryshime. Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) dhe autoriteti përgjegjës për mbajtjen e Regjistrit të Organizatave Jofitimprurëse zbatojnë masa të rrepta ndaj subjekteve raportuese që kryejnë shkelje të përcaktuara në nenin 13, pika 2 e ligjit (siç është mosregjistrimi ose përditësimi i të dhënave të pronësisë përfituese brenda afateve të përcaktuara). Këto masa përfshijnë:

- Refuzimi i ofrimit të shërbimeve për subjektet që nuk respektojnë kushtet, me përjashtim të regjistrimit të ndryshimeve në lidhje me informacionin e përfaqësuesit ligjor.
- Ndryshimi i statusit të subjekteve të papajtueshme nga “aktive” në “të pezulluara” si në regjistrin tregtar ashtu edhe në Regjistrin e Organizatave Jofitimprurëse deri në pagimin e gjobës dhe regjistrimin e të dhënave të kërkuara të pronësisë përfituese.

³²<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

Sipas ligjit, këto janë masat konkrete që QKB ndërmerr ndaj subjekteve raportuese që nuk deklarojnë pronarët e tyre përfitues. Përgjegjësia për saktësinë dhe vërtetësinë e informacionit, të të dhënave të njoftuara dhe dokumenteve shoqëruese të depozituara në regjistrin elektronik i takon subjekteve raportuese dhe personave të autorizuar përgjegjës për regjistrimin, në përputhje me ligjet në fuqi.

Çfarë hapash ka ndërmarrë Shqipëria për të harmonizuar kuadrin e saj të PP me standardet ndërkombëtare, siç janë rekomandimet e FATF dhe udhëzimet EITI?

Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB), me mbështetjen e Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë (MEF), nisi reformat ligjore për zbatimin e rekomandimeve të Komitetit të Ekspertëve për Vlerësimin e Masave Kundër Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit (MONEYVAL) të Këshillit të Evropës. Kjo nismë çoi në hartimin e ligjit "Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues", i cili u miratua në Kuvendin e Shqipërisë më 29 korrik 2020. Ligji nr. 112/2020 "Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues"³³ është hartuar në përputhje me dispozitat e Direktivës së 4-të të BE-së Kundër Pastrimit të Parave (BE) 2015/849 të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 20 maj 2015, "për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave ose financimit të terrorizmit", e cila ndryshon Rregulloren e BE-së Nr. Këshilli, dhe shfuqizon Direktivën 2005/60/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit, si dhe Direktivën e Komisionit 2006/70/KE. Ligji është përditësuar në përputhje me Direktivën e 5-të, e cila, përveç kërkesave të tjera, mandaton aksesin e publikut në informacionin për Pronarët Përfitues.

Cilat sfida apo rreziqe specifike janë identifikuar për të siguruar transparencën e pronësisë përfituese në industrinë nxjerrëse?

Asnjë analizë specifike e rrezikut nuk është kryer në lidhje me këtë çështje, pasi është përgjegjësi e subjektit raportues të regjistrojë të dhënat e pronësisë përfituese dhe të mbajë shënime të sakta. Subjekti mbahet përgjegjës për saktësinë dhe vërtetësinë e të dhënave të ofruara.

10.3 Kuadri Ligjor dhe Rregullator

Cilat ligje apo rregullore, si ligji nr. 112/2020, rregullojnë deklaratën e pronësisë përfituese në Shqipëri? A ka dispozita specifike për industrinë nxjerrëse?

Deklarata e pronësisë përfituese në Shqipëri rregullohet kryesisht nga kuadri ligjor i mëposhtëm:

- **Ligji Nr.112/2020** "Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues", ndryshuar me ligjin nr. 6/2022 "Për ndryshimet dhe shtesat në ligjin nr. 112/2020".
- **Vendim Nr.1088, datë 24.12.2020** "Për përcaktimin e metodës dhe procedurave për regjistrimin dhe publikimin e të dhënave të pronësisë përfituese, si dhe procedurat e njoftimit nga autoritetet shtetërore kompetente dhe subjektet e detyruara".
- **Vendim nr.1090, datë 24.12.2020**, "Për përcaktimin e rregullave për funksionimin e Regjistrit të Pronarëve Përfitues, Metodave të Komunikimit Elektronik dhe Shkëmbimit

³³<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

të të Dhënave ndërmjet Qendrës Kombëtare të Biznesit dhe Autoriteteve Shtetërore, si dhe Metodave dhe Afatet e Komunikimit ndërmjet Regjistrimit të PP, Regjistrimit Tregtar dhe Regjistrimit të Organizatave Jofitimprurëse.”

Nuk ka dispozita specifike që rregullojnë deklaratën e pronësisë përfituese ekskluzivisht për industrinë nxjerrëse.

Si e përcakton ligji një "pronar përfitues" për kompanitë në sektorin nxjerrës? A janë adresuar qartë pronësia indirekte, aksionarët e emëruar dhe personat e ekspozuar politikisht (PEP)?

Detyrimi për të identifikuar një pronar përfitues lind nga strukturat e pronësisë direkte dhe indirekte. Ja se si ligji i përcakton këto terma:

1. Pronësia e drejtpërdrejtë:

Një individ që zotëron 25% ose më shumë të aksioneve, interesave të kapitalit ose të drejtave të pronësisë në një njësi ekonomike raportuese konsiderohet pronar përfitues. Për shembull, nëse një subjekt tregtar ka një aksioner (individ) që zotëron më shumë se 25% të aksioneve, ai aksionar duhet të deklarohet si pronar përfitues në Regjistrin e Pronësisë Përfituese.

2. Rastet pa një aksioner 25%+:

Nëse asnjë individ i vetëm nuk zotëron më shumë se 25% të aksioneve (p.sh., kompania ka 10 aksionarë secili me 10%), pronësia përfituese përcaktohet në bazë të Vendimit Nr. 1088/2020, i cili përshkruan kriteret shteruese për identifikimin e pronarit përfitues, si p.sh.

- Individ i që përcakton vendimet e marra nga personi juridik.
- Individ i që kontrollon emërimin, përzgjedhjen ose shkarkimin e shumicës së organeve vendimmarrëse ose ekzekutive brenda njësisë.
- Nëse asnjë individ nuk ushtron një kontroll të tillë, pronari përfitues identifikohet si individ(ët) që mbajnë pozicionin më të lartë ekzekutiv brenda njësisë ekonomike raportuese.

3. Pronësia indirekte:

Përkufizohet si pronësi ose kontroll i ushtruar nga një individ nëpërmjet një ose më shumë personave juridikë, të cilët veçmas ose kolektivisht zotërojnë 25% ose më shumë të aksioneve, interesave të kapitalit neto ose të drejtave të pronësisë në një njësi ekonomike raportuese. Për shembull, nëse një ent tregtar është në pronësi të një personi tjetër juridik, pronësia përfituese konsiderohet indirekte dhe duhet të sigurohet dokumentacioni për të gjurmuar dhe identifikuar pronarin përfitues përfundimtar, i cili duhet të jetë gjithmonë një individ, jo një person juridik.

4. Aksionarët e emëruar dhe personat e ekspozuar politikisht (PEP):

Ndërsa ligji ofron mekanizma për të identifikuar pronësinë indirekte, aksionarët e emëruar dhe PEP adresohen në mënyrë indirekte përmes kërkesave të përgjithshme për të shpalosur pronësinë dhe kontrollin përfundimtar përfitues. Procesi i identifikimit kërkon që të gjitha

shtresat e pronësisë të zbulohen për të siguruar transparencë, pavarësisht nëse janë të përfshirë ndërmjetës apo të emëruar.

5. Përfshirjet:

Personat fizikë (pronarët individualë) nuk u kërkohet të deklarojnë një pronar përfitues në Regjistrin e Pronësisë Përfituese pasi individit konsiderohet në thelb pronari përfundimtar. Ky kuadër synon të rrisë transparencën dhe të harmonizojë mjedisin rregullator të Shqipërisë me standardet ndërkombëtare, megjithëse aktualisht mungojnë masat specifike për industrinë nxjerrëse.

A kërkohet që të gjitha subjektet në industrinë nxjerrëse, duke përfshirë sipërmarrjet e përbashkëta dhe ndërmarrjet shtetërore, të pajtohen me raportimin e PP?

Sipas ligjit të ndryshuar nr. 112/2020³⁴, detyrimi për të raportuar pronësinë përfituese zbatohet për personat juridikë të mëposhtëm të regjistruar në Republikën e Shqipërisë:

1. Subjektet që kërkohen për të raportuar pronësinë përfituese:

- **Kompanitë me Përgjegjësi të Kufizuar (SHPK)**
- **Shoqëritë Aksionare (SH.A.)**
- **Ortakëritë e Përgjithshme**
- **Ortakëritë e kufizuara**
- **Zyrat e Përfaqësimit dhe Degët e Kompanive të Huaja**
- **Shoqatat e Kursim Kreditit dhe unionet e tyre**
- **Shoqëritë e bashkëpunimit të ndërsjellë**
- **Shoqëritë e Bashkëpunimit Bujqësor**
- **Çdo person tjetër juridik që kërkohet me ligj për t'u regjistruar në Qendrën Kombëtare të Biznesit (QKB)**
- **Organizatat jofitimprurëse (OJF), duke përfshirë fondacione, shoqata, qendra dhe degë të OJF-ve të huaja të regjistruara në Shqipëri**
- **Personat Juridik dhe Ndërmarrjet aksionerë e të cilët përfshijnë individë ose persona të tjerë juridikë (shqiptarë dhe të huaj), duke përjashtuar rastet kur aksionerët janë ekskluzivisht institucione të qeverisjes qendrore ose vendore të Shqipërisë.**

Ky kuadër ligjor mbulon shumicën e subjekteve që operojnë në industrinë nxjerrëse, duke përfshirë sipërmarrjet e përbashkëta dhe ndërmarrjet shtetërore (NSH), me kusht që ato të përmbushin kriteret e listuara më sipër.

2. Subjektet e përjashtuara nga detyrimet e raportimit të PP-ve :

- **Personat fizikë (pronarët individualë) regjistruar në regjistrin tregtar**
- **Personat Juridik dhe Ndërmarrjet ku aksioner i vetëm është një institucion i qeverisjes qendrore ose vendore të Republikës së Shqipërisë**
- **Bashkësitë Fetare**
- **Partitë Politike**

Pikat kryesore për industrinë nxjerrëse:

³⁴<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

- **Ndërmarrjet e Përbashkëta (JV):** Nëse sipërmarrja e përbashkët është e strukturuar si një person juridik (p.sh., një SH.PK ose SH.A.) i regjistruar në Shqipëri, ajo duhet të jetë në përputhje me kërkesat e raportimit të PP.
- **Ndërmarrjet Shtetërore (NSH):**
 - Nëse një NSH është në pronësi të plotë të një institucioni të qeverisjes qendrore ose lokale, ajo përjashtohet nga raportimi i PP-ve.
 - Nëse NSH-ja ka aksionarë privatë (individë ose persona juridikë), kërkohet të raportojë pronësinë e saj përfituese.
- **Kompanitë e huaja:** Degët ose përfaqësitë e shoqërive të huaja të regjistruara në Shqipëri janë të detyruara të respektojnë.
- **Strukturat indirekte të pronësisë:** Subjektet me zinxhirë pronësie komplekse, duke përfshirë strukturat në det të hapur, duhet të zbulojnë pronarët përfitues përfundimtarë (PPF), të cilët duhet të jenë gjithmonë persona fizikë.

Kjo qasje gjithëpërfshirëse siguron përafrimin me standardet ndërkombëtare për transparencë, megjithëse ndërmarrjet plotësisht shtetërore janë të përjashtuara, siç përcaktohet me ligj.

Si përputhet Korniza e OB me ligjet e privatësisë dhe të mbrojtjes së të dhënave?

Sipas nenit 4 të ligjit nr.112/2020³⁵, Regjistri i Pronësisë Përfituese (RPP) është krijuar për të garantuar sigurinë e të dhënave, duke zbatuar parimet e mjaftueshmërisë dhe proporcionalitetit të të dhënave në lidhje me përpunimin e të dhënave, në përputhje të plotë me legjislacionin shqiptar për mbrojtjen e të dhënave.

Dispozitat kryesore për mbrojtjen e të dhënave dhe privatësinë:

1. **Masat e sigurisë së të dhënave:**
 - Regjistri i PP-ve është krijuar me masa mbrojtëse për të mbrojtur të dhënat personale, duke siguruar përpunim të sigurt të të dhënave duke respektuar të drejtat e privatësisë së individëve.
 - Parimet e minimizimit të të dhënave (duke mbledhur vetëm të dhënat e nevojshme) dhe proporcionalitetit zbatohen për të shmangur mbledhjen e tepërt të të dhënave ose keqpërdorimin.
2. **Informacioni i aksesueshëm publikisht (neni 7, pika 1):** Disa informacione bazë për pronarët përfitues janë lirisht të aksesueshme për publikun, duke përfshirë:
 - **Emri i plotë** të pronarit përfitues
 - **Kombësia**
 - **Viti dhe muaji i lindjes**
 - **Data e Përcaktimit** si pronar përfitues
 - **Lloji dhe përqindja e pronësisë**(direkt ose indirekt)
3. **Qasje e kufizuar e të dhënave (neni 7, pikat 2–8):** Të dhënat e tjera personale në Regjistrin e PP-ve që nuk janë të aksesueshme publikisht mund të aksesohen vetëm në kushte specifike:
 - **Përfaqësuesit e autorizuar:** Individët e autorizuar për të përfaqësuar një njësi ekonomike raportuese mund të kenë akses në të dhënat që lidhen me entitetin e tyre.
 - **Autoritetet shtetërore kompetente:** Organet qeveritare me mandate ligjore (p.sh. autoritetet tatimore, njësitë kundër pastrimit të parave) kanë akses

³⁵<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

elektronik të lirë, të drejtpërdrejtë dhe të pakufizuar në të gjitha të dhënat e regjistruara për të përmbushur detyrat e tyre ligjore.

- **Subjektet e detyruara:** Subjektet që i nënshtrohen detyrimeve kundër pastrimit të parave (AML) mund të kenë akses në të dhëna jo publike vetëm kur është e nevojshme për të përmbushur përgjegjësitë e tyre ligjore.
- **Palët e Treta me Interes Legjitim:** Çdo person mund të kërkojë qasje në të dhëna jo publike nëse vërteton një interes legjitim. Kjo kërkesë duhet të dorëzohet me shkrim ose në mënyrë elektronike dhe QKB (Qendra Kombëtare e Biznesit) do të vlerësojë nëse interesi është i vlefshëm.

4. Masat mbrojtëse kundër abuzimit (neni 7, pikat 6–8):

- QKB shqyrton kërkesat për të dhëna për të siguruar që ka një interes legjitim dhe nuk ka arsye të arsyeshme për kufizimin e aksesit.
- **Kërkesat mund të refuzohen** nëse zbulimi do ta ekspozonte pronarin përfitues ndaj rreziqeve joproporcionale, të tilla si mashtrimi, zhvatja, ngacmimi, rrëmbimi, dhuna ose frikësimi.
- Kërkesat përpunohen brenda 10 ditëve pune pas verifikimit të interesit të ligjshëm dhe pagesës së tarifave të aplikueshme.

5. Mbrojtja e individëve të cenueshëm:

- Qasja mund të kufizohet nëse pronari përfitues është i mitur ose ligjërisht i paafte.
- Masat mbrojtëse zbatohen nëse zbulimi i të dhënave mund të krijojë rreziqe sigurie për pronarin përfitues.

Përafrimi me standardet ndërkombëtare:

- Kuadri është në përputhje me ligjet e BE-së për mbrojtjen e të dhënave, veçanërisht me parimet e Rregullores së Përgjithshme të Mbrojtjes së të Dhënave (GDPR), megjithëse Shqipëria ka ligjet e saj kombëtare për mbrojtjen e të dhënave.
- Qasja balancon nevojën për transparencë (për të luftuar pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit) me të drejtën e privatësisë për individët, siç rekomandohet nga udhëzimet e FATF dhe EITI.

Ky fokus i dyfishtë siguron që kuadri i PP-ve të Shqipërisë të mbështesë transparencën financiare dhe mbrojtjen e të dhënave personale.

10.4 Zbatimi dhe Pajtueshmëria

Si i regjistrojnë kompanitë nxjerrëse informacionin e pronësisë së tyre përfituese (PP)? A ka një proces të përshtatur duke marrë parasysh kompleksitetin e sektorit?

Regjistrimi i informacionit të pronësisë përfituese nga kompanitë nxjerrëse ndjek procedurat e përshkruara në:

- **Ligji Nr.112/2020** “Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues³⁶” të ndryshuar, dhe
- **Vendim KM (VKM) Nr.1088, datë 24.12.2020.** “Për përcaktimin e mënyrës dhe procedurave për regjistrimin dhe publikimin e të dhënave të pronësisë përfituese dhe njoftimin nga autoritetet shtetërore kompetente dhe subjektet e detyruara”.

³⁶<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

Ky proces zbatohet në mënyrë uniforme për të gjitha subjektet raportuese të regjistruara në Shqipëri, përfshirë ato në sektorin nxjerrës me forma ligjore si:

- Kompanitë me Përgjegjësi të Kufizuar (SHPK)
- Shoqëritë Aksionare (SH.A.)
- Partneritete (të përgjithshme dhe të kufizuara)
- Degët dhe përfaqësitë e shoqërive të huaja
- Organizatat jofitimprurëse (nëse ka)

Nuk ka asnjë proces të specializuar apo të përshtatur projektuar posaçërisht për kompanitë nxjerrëse, pavarësisht kompleksitetit që shpesh lidhet me strukturat e pronësisë në këtë sektor.

Çfarë hapash ndërmerr Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) për të verifikuar saktësinë e informacionit të PP-ve të paraqitura nga kompanitë nxjerrëse?

Përgjegjësia për saktësinë dhe vërtetësinë e fakteve, të dhënave dhe dokumenteve mbështetëse të paraqitura në regjistrin elektronik bie tërësisht mbi:

- **Subjektet raportuese** veten e tyre, dhe
- **Personat e autorizuar** përgjegjës për procesin e regjistrimit.

QKB nuk kryen verifikim proaktiv të të dhënave të paraqitura, me përjashtim të kontrolleve administrative bazë. Roli i tij është kryesisht:

- **Rishikon plotësinë** e dorëzimit,
- Sigurohet që të plotësohen fushat e detyrueshme dhe
- Konfirmon që dokumentet mbështetëse janë bashkangjitur aty ku kërkohet.

Verifikimi i saktësisë së të dhënave mbështetet shumë në:

- **Mekanizmat e përputhshmërisë së brendshme** brenda kompanive,
- Mbikëqyrja nga autoritetet kompetente shtetërore (p.sh. autoritetet tatimore, njësitë e inteligjencës financiare) gjatë inspektimeve ose kontrolleve.

Cilat janë sanksionet për kompanitë nxjerrëse që nuk përmbushin kërkesat e PP ose dorëzojnë informacione të rreme? Sa shpesh aplikohen këto sanksione?

Sanksionet janë të detajuara në nenin 13 të ligjit nr. 112/2020³⁷, i ndryshuar. Shkeljet administrative dhe gjobat përkatëse përfshijnë:

1. **Dështimi për të regjistruar fillimisht të dhënat e pronësisë përfituese:**
 - **Brenda afatit standard:** Gjobë 50 000 lekë (~400€).
 - **Nëse vonohet më shumë se 40 ditë pas afatit:** Gjobë 600 000 lekë (~4 800 €).
2. **Dështimi për të regjistruar Ndryshimet në të dhënat e BO:**
 - Nëse ndryshimet nuk regjistrohen brenda afatit ligjor: Gjobë prej 400,000 lekë (~3,200 €).

³⁷<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

3. Mospërbushje e përgjithshme me detyrimet ligjore:

- Mospërbushja e detyrimeve të përgjithshme sipas nenit 5: Gjobë 50 000 lekë (~400€).

4. Masat shitesë të zbatimit:

- QKB mund të pezullojë statusin e shoqërisë nga "aktive" në "të pezulluar" në Regjistrin Tregtar dhe në Regjistrin e Organizatave Jofitimprurëse deri në:
 - Gjoha paguhet dhe
 - Të dhënat e OB-së që mungojnë ose të pasakta janë regjistruar saktë.
- Kompanitë me status të pezulluar nuk mund të kenë akses në shërbime të caktuara QKB, përveç përditësimit të informacionit të përfaqësuesit ligjor.

5. Procesi i apelimit:

- Gjohat mund të ankimohen drejtpërdrejt në gjykatën administrative kompetente sipas Kodit të Procedurave Administrative.

Sa shpesh aplikohen këto sanksione?

Ndërsa ligji përshkruan qartë gjobat, shpeshtësia e zbatimit varet nga:

- Aktivitetet e mbikëqyrjes rregullatore nga autoritetet shtetërore,
- Mekanizmat e monitorimit në vend në QKB, dhe
- Raporte apo ankesa paraqitur nga palët e treta në lidhje me mospërputhjen.

Nuk ka të dhëna specifike të disponueshme mbi numrin e saktë të sanksioneve të aplikuara ndaj kompanive nxjerrëse. Megjithatë, kompanitë që operojnë në sektorë me rrezik të lartë si ato nxjerrëse shpesh i nënshtrohen një shqyrtimi më të ngushtë për shkak të ekspozimit të tyre ndaj rreziqeve të pastrimit të parave dhe korrupsionit.

Statusi aktual i Regjistrimit të PP për shoqëritë nxjerrëse në Shqipëri

1. Normat dhe mangësitë e regjistrimit

Për të përcaktuar përqindjen e kompanive nxjerrëse që kanë regjistruar me sukses informacionin e tyre për Pronësinë Përfituese (PP), kërkohen hapat e mëposhtëm:

- Identifikimi i NIPT-ve (Numrat e Identifikimit Tatimor) për të gjitha shoqëritë nxjerrëse që operojnë në Shqipëri.
- Verifikim në statusin e tyre të regjistrimit nëpërmjet Qendrës Kombëtare të Biznesit (QKB) ose bazave të të dhënave përkatëse të qeverisë.

Aktualisht, pa akses në këtë grup të dhënash specifike, nuk është e mundur të sigurohet një përqindje e saktë. Megjithatë, vëzhgimet e përgjithshme nga praktikantët rregullatorë tregojnë se:

- Kompanitë më të mëdha nxjerrëse priren të pajtohen në mënyrë më të qëndrueshme për shkak të shqyrtimit rregullator.
- Mangësitë ekzistojnë, veçanërisht me kompanitë më të vogla, sipërmarrjet e përbashkëta ose subjektet me struktura komplekse pronësie, ku pronësia indirekte dhe palët e huaja të interesuara mund të komplikojnë pajtueshmërinë.

2. Monitorimi dhe Raportimi i Ndryshimeve në Pronësinë përfituese

QKB monitoron ndryshimet në pronësinë përfituese si më poshtë:

- **Afati i raportimit:** Kompanitë duhet të raportojnë çdo ndryshim në pronësinë përfituese brenda 90 ditëve kalendarike nga data e ndryshimit aktual.
- **Njoftimi nga autoritetet shtetërore:**
 - Nëse konstatohen mospërputhje nga autoritetet kompetente shtetërore (p.sh. organet tatimore, njësitë kundër pastrimit të parave), atyre u kërkohet të njoftojnë QKB-në brenda 10 ditëve pune.
 - Ky njoftim duhet të përfshijë dokumente mbështetëse për të vërtetuar nevojën për përditësime të të dhënave.
- **Përgjigja e QKB:**
 - QKB duhet të përditësojë Regjistrin e PP-ve brenda 2 ditëve pune pas marrjes së njoftimit dhe verifikimit të dokumenteve të ofruara.

3. Qasja në informacionin e PP-ve

Qasja në të dhënat e Pronësisë Përfituese është e shkallëzuar në bazë të llojit të kërkuarit:

- **Qasje elektronike e pakufizuar:**

I jepet autoriteteve shtetërore kompetente për përmbushjen e mandateve ligjore, duke përfshirë:

- Drejtoria e Përgjithshme për Parandalimin e Pastrimit të Parave
- Banka e Shqipërisë
- Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve
- Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare
- Drejtoria e Policisë së Shtetit
- Prokuroritë
- Struktura e Posaçme Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar (SPAK)

- **Qasja publike:**

Informacioni bazë për PP është i aksesueshëm publikisht, duke përfshirë:

- Emri i plotë i pronarit përfitues
- Kombësia
- Viti dhe muaji i lindjes
- Data e përcaktimit si pronar përfitues
- Lloji dhe përqindja e pronësisë (direkte ose indirekte)

- **Qasje e kufizuar për subjektet private:**

Subjektet e tjera (p.sh. institucionet financiare, bizneset) mund të kërkojnë të dhëna shtesë nëse demonstrojnë një interes legjitim. Kërkesat duhet të dorëzohen me shkrim ose në mënyrë elektronike, dhe QKB vlerëson legjitimitetin përpara se të japë akses.

10.5 Integrimi me sisteme të tjera qeveritare

Regjistri i PP është i integruar me disa baza të të dhënave kryesore kombëtare për të rritur efikasitetin dhe saktësinë e të dhënave:

- **Integrimi i Regjistrat Tatimor:**

Lidhje elektronike direkte me Drejtorinë e Përgjithshme të Tatimeve³⁸ lejojnë verifikimin e kryqëzuar të të dhënave të pronësisë dhe informacionit tatimor.

- **Sistemet kundër pastrimit të parave:**

Shkëmbimi i të dhënave në kohë reale me Agjencinë e Inteligjencës Financiare³⁹ (Drejtoria e Përgjithshme për Parandalimin e Pastrimit të Parave) mbështet monitorimin e aktiviteteve të dyshimta.

- **Regjistrat e Prokurimeve Publike:**

Ndonëse nuk është e detajuar në mënyrë eksplicite, ka një shtytje në rritje për lidhjen e të dhënave të PP me platformat e prokurimit publik për të përmirësuar transparencën në kontratat qeveritare, veçanërisht në sektorët me rrezik të lartë si ato nxjerrëse.

- **Baza e të dhënave gjyqësore dhe të zbatimit të ligjit:**

Akses i integruar për subjekte si SPAK⁴⁰, Policia e Shtetit dhe Prokuroria mundësojnë hetime më të shpejta për krimet financiare dhe korrupsionin.

Vëzhgimet kryesore:

- **Akses i fortë institucional:** Institucionet shtetërore shqiptare kanë mekanizma të fuqishëm aksesit për të dhënat e PP, vendimtare për përpjekjet kundër korrupsionit dhe monitorimin e pajtueshmërisë.
- **Sfidat:** Mangësitë e pajtueshmërisë vazhdojnë, veçanërisht në strukturat komplekse të korporatave dhe subjektet me pronësi të huaj.
- **Zonat e përmirësimit:** Rritja e lidhjes ndërmjet të dhënave të PP dhe sistemeve të prokurimit mund të forcojë më tej transparencën në sektorin nxjerrës.

Tarifat e aksesit për informacionin e pronësisë përfituese (PP) në Shqipëri

A ka tarifa për të hyrë në informacionin e PP-ve ? Si janë të strukturuar këto tarifa, veçanërisht për institucionet publike apo private?

³⁸<https://www.tatime.gov.al/>

³⁹<https://fiu.gov.al/en/about-us/historical-overview/>

⁴⁰<https://spak.gov.al/>

Po, tarifat aplikohen për aksesin në lloje të caktuara të informacionit të PP-ve , veçanërisht kur të dhënat nuk janë të disponueshme publikisht. Struktura e tarifës rregullohet nga Urdhri nr. 25, datë 3 shkurt 2021, me titull:

- *“Për miratimin e tarifave për lëshimin e ekstrakteve të të dhënave të pronësisë përfituese të regjistruara në Regjistrin e PP-ve dhe tarifat për dhënien e informacionit jo publik”.*

Struktura e tarifës:

1. **Informacioni i disponueshëm publikisht:**
 - **Pa pagesë:** Informacioni bazë që është i aksesueshëm nga publiku (p.sh., emri, kombësia, përqindja e pronësisë) mund të merret pa asnjë tarifë.
2. **Informacione jo-publike (Qasje e kufizuar):**
 - **Tarifa aplikohet:** Për të dhënat që nuk janë të aksesueshme lirisht, individët ose subjektet duhet:
 - **Paraqisni një kërkesë me shkrim ose elektronike,** dhe
 - **Provoni një interes të ligjshëm** për të hyrë në informacion.
 - **Verifikimi i pagesës:** Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) verifikon si legjitimitetin e kërkesës ashtu edhe pagesën e tarifës së kërkuar përpara se të publikojë informacionin.
3. **Afati kohor i përpunimit:**
 - QKB-së i kërkohet t'u përgjigjet kërkesave të vlefshme brenda 10 ditëve pune pas konfirmimit të pagesës dhe interesit ligjor.
4. **Përfshirjet për autoritetet shtetërore:**
 - **Autoritetet kompetente shtetërore** (p.sh. organet tatimore, organet kundër korrupsionit) kanë akses elektronik të lirë, të drejtpërdrejtë dhe të pakufizuar në të dhënat e PP-ve , si pjesë e detyrave të tyre ligjore.

Shënim: Shumat e sakta të tarifave përcaktohen nga urdhri zyrtar dhe mund të ndryshojnë në bazë të llojit dhe vëllimit të të dhënave të kërkuara.

Sfidat kryesore në zbatimin e transparencës së PP-ve në sektorin nxjerrës krahasuar me industrinë e tjera

Ndërsa QKB nuk është përgjegjëse për kryerjen e analizave të rrezikut, bazuar në praktikat më të mira ndërkombëtare dhe karakteristikat e sektorit, sfidat e mëposhtme vërehen zakonisht në industrinë nxjerrëse:

1. **Strukturat komplekse të pronësisë:**
 - Kompanitë nxjerrëse shpesh kanë zinxhirë pronësie me shumë shtresa, që përfshijnë entitete në det të hapur, sipërmarrje të përbashkëta dhe investime ndërkufitare, duke e bërë të vështirë identifikimin e pronarit përfitues përfundimtar (UBO).
2. **Rrezik i lartë i korrupsionit dhe aktiviteteve të paligjshme:**
 - Sektori është i prekshëm ndaj korrupsionit, ryshfetit dhe pastrimit të parave, veçanërisht në rajone të pasura me burime natyrore, ku transaksionet e mëdha financiare janë të zakonshme.
3. **Mungesa e rregulloreve të specializuara:**

- Ndryshe nga sektori financiar, industrisë nxjerrëse mund t'i mungojnë rregulloret e përshtatura për të adresuar rreziqet e saj specifike të transparencës, duke u mbështetur në ligjet e përgjithshme për zbulimin e PP.
- 4. **Pajtueshmëria jo konsistente:**
 - **Ndërmarrjet shtetërore (NSH)** dhe kompanitë me pronësi të huaj mund të përballen me zbatimin e paqëndrueshëm të kërkesave të PP, veçanërisht kur përfshihen persona të ekspozuar politikisht (PEP).
- 5. **Ndërgjegjësimi i kufizuar publik:**
 - Shpesh ka një ndërgjegjësim të ulët të publikut për rëndësinë e transparencës së PP, duke reduktuar presionin e jashtëm për kompanitë që të pajtohen.
- 6. **Çështjet e cilësisë dhe verifikimit të të dhënave:**
 - Të dhënat e OB-së raportohen vetë nga kompanitë dhe QKB nuk e verifikon në mënyrë aktive saktësinë e tyre përtej kontrolleve administrative. Kjo mund të çojë në regjistrime jo të plota ose të pasakta.

Adresimi i këtyre sfidave kërkon bashkëpunim të fortë ndërmjet agjencive, mekanizma të përmirësuar verifikimi dhe udhëzime specifike sektoriale të përafruara me standardet ndërkombëtare si Iniciativa për Transparencën e Industrisë Nxjerrëse (EITI).

10.6 Përafrimi me standardet ndërkombëtare

Çfarë përpjekjesh ka bërë Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) për të harmonizuar kuadrin e OB të Shqipërisë me standardet FATF dhe EITI?

- **Ligji Nr.112/2020 "Për Regjistrin e Pronarëve Përfitues"**⁴¹ është hartuar në përputhje me dispozitat e Direktivës së 4-të të BE-së kundër Pastrimit të Parave (Direktiva (BE) 2015/849) e Parlamentit dhe Këshillit Evropian, e datës 20 maj 2015.
- Kjo direktivë fokusohet në parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit, duke ndryshuar Rregulloren (BE) Nr. 648/2012 dhe duke shfuqizuar direktivat e mëparshme (2005/60/KE dhe 2006/70/KE).
- Kuadri ligjor u përditësua me Direktivën e 5-të të BE-së, duke rritur kërkesat e transparencës, veçanërisht në lidhje me aksesin e publikut në informacionin e pronësisë përfituese (OB).

Ndërsa kuadri i PP-ve të Shqipërisë përputhet me direktivat e BE-së, ai gjithashtu përfshin pjesërisht rekomandime nga Task Forca e Veprimit Financiar (FATF), veçanërisht në lidhje me:

- **Saktësia dhe verifikimi i të dhënave**
- **Transparenca e strukturave të pronësisë**
- **Akses për autoritetet kompetente dhe publikun**

Sa mirë i plotëson legjislacioni shqiptar kërkesat standarde të EITI 2023 për Pronësinë Përfituese?

- Kuadri ligjor aktual përputhet gjerësisht me direktivat e BE-së kundër pastrimit të parave, të cilat mbulojnë aspektet kyçe të Standardit EITI 2023 në lidhje me transparencën e PP.

⁴¹<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

- Megjithatë, legjislacioni nuk adreson plotësisht kërkesat specifike EITI për industrinë nxjerrëse, si p.sh.
 - **Zbulimi i zinxhirëve të pronësisë** për të gjitha shoqëritë me licencë në sektorin nxjerrës.
 - **Mekanizmat e verifikimit** përshtatur me kompleksitetin e strukturave të pronësisë së industrisë nxjerrëse.
 - **Aksesueshmëria publike** për të dhënat e detajuara të PP, përtej informacionit bazë të disponueshëm aktualisht.

A janë identifikuar boshllëqe midis kuadrit të PP-ve të Shqipërisë dhe praktikave më të mira ndërkombëtare, veçanërisht për industrinë nxjerrëse?

- **Asnjë analizë formale e boshllëqeve** është kryer për të vlerësuar në mënyrë specifike kuadrin e PP-ve të Shqipërisë kundrejt praktikave më të mira ndërkombëtare në sektorin nxjerrës.
- QKB merr pjesë në takime dhe seminare brenda dhe jashtë vendit për të shkëmbyer praktikatat më të mira me vendet që kanë regjistruar më të avancuar të PP.
- Pavarësisht kësaj, zyrtarisht nuk janë identifikuar boshllëqe specifike sektoriale për industrinë nxjerrëse.

A ka marrë QKB-ja asistencë teknike ose financiare nga organizata si EITI, GIZ ose Banka Botërore për të përmirësuar transparencën e PP-ve në sektorin nxjerrës?

- QKB nuk ka marrë asistencë teknike ose financiare nga organizata të tilla si EITI, GIZ ose Banka Botërore për të rritur transparencën e PP-ve në sektorin nxjerrës.

Marrëdhëniet kryesore:

1. **Përafrimi me standardet e BE-së:** Kuadri i PP-ve të Shqipërisë është në përputhje me direktivat e BE-së për LPP-në, duke mbuluar pjesërisht rekomandimet e FATF-së.
2. **Pajtueshmëria e pjesshme EITI:** Ndërsa disa kërkesa të EITI 2023 janë përmbushur, ka boshllëqe në masat e transparencës specifike për sektorin për industrinë nxjerrëse.
3. **Asnjë mbështetje e jashtme:** Ndryshe nga disa vende, Shqipëria nuk ka përfituar nga asistencë teknike e jashtme për të forcuar transparencën e PP në sektorë me rrezik të lartë si ato nxjerrëse.
4. **Mungesa e analizës së boshllëqeve:** Ekziston nevoja për një vlerësim gjithëpërfshirës të boshllëqeve për të identifikuar mangësitë në zbulimin e PP, veçanërisht në industrinë e prirura ndaj korrupsionit dhe strukturat komplekse të pronësisë.

10.7 Monitorimi dhe Vlerësimi

Çfarë treguesish përdor Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) për të matur se sa efektivisht Transparenca e PP ndihmon në luftimin e korrupsionit dhe krimeve financiare në industrinë nxjerrëse?

- **Verifikimi i saktësisë së të dhënave:**

Të dhënat e PP të raportuara nga kompanitë verifikohen nga autoritetet shtetërore të inspektimit dhe verifikimit, veçanërisht në fushën e taksave, si pjesë e funksioneve të tyre të mbikëqyrjes ligjore.

- Procesi i verifikimit siguron që informacioni në Regjistrin e PP-ve të përputhet me të dhënat e mbajtura nga vetë kompanitë, siç përcaktohet në nenin 5 të ligjit nr. 112/2020.

Megjithatë, nuk janë raportuar metrikë apo tregues specifikë të performancës për të matur ndikimin e drejtpërdrejtë të transparencës së PP-ve në reduktimin e korrupsionit ose krimeve financiare në industrinë nxjerrëse.

A janë kryer ndonjë auditim apo vlerësim për të analizuar përputhshmërinë e kompanive nxjerrëse me kërkesat e PP-ve ? Cilat ishin rezultatet?

- Nuk ka auditime apo vlerësime të pajtueshmërisë janë kryer posaçërisht për sektorin nxjerrës nga QKB.
- Kryerja e analizave të tilla është jashtë fushës së përgjegjësive të QKB-së.
- Monitorimi i pajtueshmërisë përgjithësisht bie nën juridiksionin e autoriteteve të tjera shtetërore, si administrata tatimore, njësitë kundër pastrimit të parave dhe agjencitë e zbatimit të ligjit.

10.8 Ndërgjegjësimi dhe Angazhimi i Palëve të Interesit

Çfarë nismash ka ndërmarrë QKB për të informuar kompanitë nxjerrëse në lidhje me përgjegjësitë e tyre sipas kornizës së PP-ve ?

QKB ka zhvilluar një fushatë të përgjithshme ndërgjegjësimi që synon të gjitha subjektet raportuese, përfshirë ato në industrinë nxjerrëse. Iniciativat kryesore përfshijnë:

1. Fushatat informative:

- Përdorimi i faqes zyrtare të QKB dhe platformës e-Albania për njoftime dhe përditësime.
- Njoftimet pop-up në faqet e internetit të QKB dhe e-Albania për t'i kujtuar bizneseve detyrimet e tyre ligjore.
- Video ndërgjegjësuere dhe materiale demonstruese për të edukuar palët e interesuara mbi proceset e regjistrimit dhe përditësimit.

2. Takimet Konsultative:

- Angazhimi me subjekte të detyruara si banka, noterë dhe avokatë.
- Këta ndërmjetës luajnë një rol në informimin e klientëve të tyre (entitetet raportuese) për regjistrimin e PP-ve dhe përditësimin e kërkesave gjatë rrjedhës së aktiviteteve të tyre të biznesit.

10.9 Planet dhe reformat e ardhshme

Cilat plane janë aktualisht në progres për të përmirësuar më tej regjistrin e PP-ve , veçanërisht për kompanitë nxjerrëse?

- Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) vazhdon të zbatojë kuadrin ligjor ekzistues, kryesisht Ligjin Nr. 112/2020⁴² dhe Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 1088 (dt. 24.12.2020), që rregullojnë procedurat për regjistrimin e PP-ve dhe funksionimin e Regjistrit të PP-ve .
- **Nuk ka plane apo reforma specifike** aktualisht janë duke u zhvilluar që fokusohen ekskluzivisht në sektorin nxjerrës.

A po shqyrton QKB-ja masa shtesë, të tilla si zbulimi i detyrueshëm i personave të ekspozuar politikisht (PEP) ose rregulla më të rrepta për pronësinë e huaj në sektorin nxjerrës?

- QKB nuk po shqyrton asnjë masë shtesë në lidhje me zbulimin e detyrueshëm të PEP-ve ose rregullore më të rrepta për pronësinë e huaj në industrinë nxjerrëse.
- Kuadri aktual i trajton të gjithë sektorët në mënyrë uniforme, pa masa specifike të bazuara në rrezik për sektorët me rrezik të lartë si ato nxjerrëse.

Cila është strategjia afatgjatë e QKB-së për të siguruar që transparenca e PP-ve të mbetet e fortë dhe e adaptueshme ndaj sfidave të reja në industrinë nxjerrëse?

- Fokusi afatgjatë i QKB mbetet në:
 - **Rritja e ndërgjegjësimit** dhe edukimin e subjekteve raportuese për detyrimet e tyre ligjore.
 - Ofrimi i mbështetjes së vazhdueshme për kompanitë që përballen me sfida në regjistrimin apo dokumentacionin e PP-ve .
 - Sigurimi që të dhënat e OB-së të regjistrohen saktë dhe të përditësohen menjëherë në përputhje me ligjin.
- QKB-ja funksionon kryesisht si një organ administrativ, me rolin e tij të kufizuar në regjistrimin, përpunimin dhe mirëmbajtjen e të dhënave të PP-ve, në vend të politikë bërjes ose zbatimit proaktiv.

Cila është gasja e qeverisë shqiptare në lidhje me uljen e pragut të raportimit të pronësisë përfituese nën 25%?

- Një projektligj i titulluar “Për identifikimin e pronarëve përfitues të partnerëve të sektorit publik” është dorëzuar për shqyrtim në QKB.
- Ky projektligj propozon deklarin e çdo përqindje të pronësisë që zotëron një individ si pronar përfitues, që mund të përfaqësojë një zhvendosje nga pragu aktual prej 25%.

A ka një konsideratë të vazhdueshme për të ulur këtë prag më tej?

- QKB mbetet e hapur për diskutime në lidhje me ndryshimet e mundshme të ligjit nr. 112/2020.
- Ndërsa mandati i QKB-së përqendrohet në administrim, ai mbështet nismat legislative që mund të rrisin transparençën dhe të ulin prahun e PP-ve për të kapur më shumë informacion mbi pronësinë.

Çfarë sfidash është përballur QKB në regjistrimin praktik të pronarëve përfitues?

⁴²<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

- QKB funksionon në mënyrë rigoroze sipas kuadrit ligjor të parashikuar nga Ligji Nr. 112/2020⁴³ dhe Vendimi nr. 1088/2020, i cili përshkruan procedurat për regjistrimin e OB.
- **Sfidat kryesore të hasura përfshijnë:**
 - **Strukturat komplekse të pronësisë,** veçanërisht për kompanitë shumëkombëshe ose sipërmarrje të përbashkëta.
 - **Mungesa e vetëdijes** ose mirëkuptim ndërmjet bizneseve lidhur me detyrimet e tyre të raportimit të PP-ve .
 - **Vështirësi në verifikimin e pronësisë së huaj** kur pronarët përfitues regjistrohen nëpërmjet subjekteve offshore.
 - **Vonesat në dorëzimin e të dhënave** dhe mosrespektimi i afateve, shpesh për shkak të mekanizmave të pamjaftueshëm të pajtueshmërisë së brendshme brenda kompanive.

Marrëdhëniet kryesore:

1. Reforma të kufizuara specifike për sektorë:

Aktualisht nuk janë planifikuar reforma të synuara për sektorin nxjerrës, megjithëse janë duke u konsideruar ndryshime më të gjera ligjore.

2. Ulje e mundshme e pragut BO:

Projektligji që fokusohet te partnerët e sektorit publik mund të paraqesë kërkesa për deklarimin e çdo përqindje pronësie, duke ndikuar potencialisht në rregulloret e ardhshme të PP-venë të gjithë sektorët.

3. Fokusi operacional:

Roli i QKB-së mbetet administrativ, duke u fokusuar në regjistrimin e të dhënave dhe mbështetjen e pajtueshmërisë, pa përfshirje të drejtpërdrejtë në zbatim apo politikë bërje.

4. E hapur ndaj ndryshimeve legjislative:

Ndërsa OKB-ja nuk nis reformat ligjore, ajo mbetet e hapur ndaj propozimeve që synojnë të përmirësojnë transparencën e PP-ve dhe efektivitetin rregullator.

Burimet njerëzore dhe financiare për Regjistrin e Pronësisë Përfituese (RPP)

Çfarë burimesh njerëzore ka Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) për të mbuluar aktivitetet e Regjistrimit të Pronësisë Përfituese?

- Drejtoria e Regjistrimit të Pronësisë përfituese në strukturën organizative të QKB-së është përgjegjëse për mbikëqyrjen e të gjitha aktiviteteve që lidhen me Regjistrin e Pronësisë Përfituese (RPP).
- Kjo drejtori merret me:
 - **Regjistrimin** administrimin, përpunimin dhe mirëmbajtjen e të dhënave të PP-ve të dorëzuara nga subjektet raportuese.

⁴³<https://qkb.gov.al/media/38115/fz-2020-149-f.pdf>

- **Shërbimet mbështetëse** për subjektet që përballen me sfida me paraqitjen e të dhënave të PP-ve .

Bazuar në strukturën dhe organikën e QKB⁴⁴ numri i punëdhënësve që punojnë në Regjistrin e Pronësisë Përfituese është 5 persona që është më pak se 10% e numrit total të punëdhënësve.

Cili është buxheti i QKB-së për të siguruar funksionimin e Regjistrit të Pronësisë Përfituese ndër vite?

- Buxheti i QKB-së për Regjistrin e PP-ve nuk është i detajuar veçmas. Ai përfshihet në buxhetin e përgjithshëm të alokuar për QKB-në për funksionet e saj operacionale.
- **Administrata teknike** e sistemit të informacionit të QKB-së, përfshirë edhe Regjistrin e PP-ve, administrohet nga Agjencia Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit (AKSHI), sipas vendimit nr. 673, datë 22.11.2017, për riorganizimin e AKSHI.
- **Përgjegjësitë e AKSHI-t** përfshijnë:
 - Rritja e sigurisë dhe efikasitetit të sistemit,
 - **Mirëmbajtja dhe menaxhimi** i sistemeve dhe infrastrukturës IT.
 - Ofrimi i mbështetjes teknike për infrastrukturën e centralizuar të TI-së nëpër institucionet qeveritare.

Sanksionet për mospërputhje me kërkesat e deklaramit të Pronarit Përfitues

Që kur RPP u bë funksionale deri në vitin 2024, sa sanksione janë lëshuar për mospërputhje me kërkesat e deklaramit të PP-ve ? Sa nga këto subjekte të sanksionuara i përkasin industrisë nxjerrëse?

- Për nxjerrjen e këtyre të dhënave, QKB-ja kërkon NIPT-të e bizneseve që operojnë në industrinë nxjerrëse.
- Aktualisht, QKB nuk ruan të dhëna sanksionesh specifike për sektorin pa identifikues të detajuar të lidhur me kompanitë nxjerrëse.

Vëzhgimet kryesore:

1. **Shpërndarja e burimeve:**
 - Drejtoria e Regjistrimit të Pronësisë Përfituese është përgjegjëse për aktivitetet e PP-ve, të mbështetura teknikisht nga AKSHI.
 - Detajet e buxhetit janë integruar brenda kuadrit më të gjerë financiar të QKB-së pa një ndarje të veçantë për Regjistrin e PP-ve .
2. **Të dhëna të kufizuara specifike për industrinë:**
 - QKB nuk gjurmon metrikat specifike të sektorit, duke përfshirë normat e pajtueshmërisë dhe sanksionet që lidhen me industrinë nxjerrëse.
3. **Varësia e të dhënave nga NIPT-të:**
 - Statistikat gjithëpërfshirëse, duke përfshirë numrin e bizneseve nxjerrëse të regjistruara dhe sanksionet, mund të prodhohen vetëm me marrjen e të dhënave specifike të NIPT-it.

⁴⁴https://qkb.gov.al/media/35553/Urdhri_Nr_80,_date_10_05_2022_%E2%80%9C_P%C3%ABr_nj%C3%AB_Nd_ryshim_n%C3%AB_Urdhrin_136.pdf

4. Potenciali për përmirësim:

- Krijimi i mekanizmave raportues specifike për sektorët dhe auditimet e rregullta mund të rrisin transparencën, veçanërisht për industritë me rrezik të lartë si industritë nxjerrëse.

Çfarë sanksionesh janë aplikuar për mosdeklarim të pronësisë përfituese ndër vite duke filluar nga viti 2021?

Shkeljet e mëposhtme përbëjnë kundërvajtje administrative dhe i nënshtrohen gjobave të përshkruara më poshtë:

- a) Mosregjistrimi fillimisht i të dhënave të pronësisë përfituese brenda afatit të përcaktuar në shkronjën “b” të pikës 3, të nenit 5 të këtij ligji, dënohet me gjobë prej 50 000 lekë (pesëdhjetë mijë lekë);
- b) Mosregjistrimi fillimisht i të dhënave të pronësisë përfituese brenda afatit të përcaktuar në shkronjën “c” të pikës 3, të nenit 5 të këtij ligji, dënohet me gjobë prej 50 000 lekë (pesëdhjetë mijë lekë);
- c) Mosregjistrimi i të dhënave të pronësisë përfituese brenda 40 (dyzet) ditëve pas skadimit të afatit të përcaktuar në shkronjën “b” të pikës 3, të nenit 5 të këtij ligji, dënohet me gjobë prej 600 000 lekë (gjashtëqind mijë lekë);
- ç) Mosregjistrimi i të dhënave të pronësisë përfituese brenda 40 (dyzet) ditëve pas mbarimit të afatit të përcaktuar në shkronjën “c” të pikës 3, të nenit 5 të këtij ligji, dënohet me 600 000 lekë (gjashtëqind mijë lekë);
- d) Mosregjistrimi i çdo ndryshimi në të dhënat e regjistruara të depozituara në regjistër brenda afatit të përcaktuar në shkronjën “ç” të pikës 3, të nenit 5 të këtij ligji, dënohet me 400 000 (katërqind mijë lekë) gjobë.

Çfarë të ardhurash krijohen nga Regjistri i Pronësisë Përfituese (RPP) në lidhje me sanksionet?

Regjistri i Pronësisë Përfituese (RPP) administrohet nga Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB). QKB është përgjegjëse për:

- a) **Regjistrimin, administrimin, përpunimin dhe mirëmbajtjen** e të dhënave të deklaruara nga subjektet raportuese në regjistër;
- b) **Sigurimi i disponueshmërisë** për të dhënat e regjistrit në përputhje me nenin 7 të këtij ligji;
- c) **Lëshimi i ekstrakteve** për të dhënat e regjistruara në regjistër;
- d) **Ndërmarrja e veprimeve të tjera** në përputhje me këtë ligj.

Shkeljet që përbëjnë kundërvajtje administrative dhe dënohen me gjobë përcaktohen në nenin 13 të ligjit nr.112/2020, i ndryshuar.

Cilat janë nevojat e QKB-së për të lehtësuar regjistrimin e pronësisë përfituese për sa i përket sistemeve, burimeve, financimit ose kërkesave të tjera?

Përgjegjësia e QKB-së është vetëm për:

- **Regjistron, administron, përpunon dhe mirëmban** të dhënat e deklaruara nga subjektet raportuese në Regjistrin e Pronësisë përfituese.
- Institucioni fokusohet në përmirësimin e sistemeve teknike dhe proceseve administrative të nevojshme për të mbështetur regjistrimin efektiv të PP-ve .

11. Standardi EITI 2023 (Kërkesa 2.5) dhe Legjislacioni për PP në Shqipëri.

Ligji për Regjistrin e Pronarëve Përfitues (2020)⁴⁵ në Shqipëri është një hap i madh drejt përmirësimit të kërkesave të transparencës të përcaktuara nga Standardi EITI 2023. Ai hedh një bazë solide duke vendosur një kuadër ligjor për të zbuluar se kush zotëron dhe kontrollon me të vërtetë kompanitë. Megjithatë, megjithëse ligji është një fillim i mbarë, përafrimi i plotë i tij me Standardin EITI kërkon punë të mëtejshme për të forcuar zbatimin dhe për të përmirësuar mjetet që e mbështesin atë. Bazuar në vlefshmërinë e Shqipërisë në vitin 2021, specifikohet se: Në përputhje me Kërkesën 2.5 dhe për t'u përgatitur për fazën e dytë të Vlefshmërisë së Kërkesës 2.5 nga janari 2022 e në vazhdim, Shqipërisë i kërkohet të sigurojë që pronësia përfituese e të gjitha kompanive që zotërojnë ose aplikojnë për një licencë për minierat, naftën dhe gazin²⁰ është plotësisht e plotë dhe e plotësuar²⁰. ndërkohë, në përputhje me Kërkesën 2.5.c, Shqipërisë i kërkohet të sigurojë që MSG të publikojë një vlerësim të gjithë përfshirjes dhe besueshmërisë së deklarimeve të pronësisë përfituese të secilës kompani që zotëron ose aplikon për një licencë minerare ose naftë dhe gaz. Në përputhje me kërkesën 2.5.d, Shqipëria duhet të sigurojë që personat e ekspozuar politikisht që zotërojnë në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë aksione në kompanitë nxjerrëse në Shqipëri, të identifikohen publikisht ose nëpërmjet raportimit EITI ose nëpërmjet portaleve qeveritare të aksesueshme publikisht. Shqipëria, nëpërmjet MSG-së, inkurajohet të rishikojë pragjet e saj PEP për raportim për të siguruar përafrimin e kërkesave 2.5.d dhe 2.5.f.ii. Kompanitë e listuara publikisht, duke përfshirë filialet në pronësi të plotë të kompanive të listuara në bursa, u kërkohet të zbulojnë emrin e bursës dhe të përfshijnë një lidhje me dosjet e bursës ku janë të listuara, në përputhje me Kërkesën 2.5.f.iii.

Gjatë viteve të fundit, Shqipëria ka bërë hapa të rëndësishëm në rritjen e transparencës në industrinë e saj nxjerrëse, veçanërisht në miniera, naftë dhe gaz. Këto përmirësime kanë ardhur si përgjigje ndaj kërkesave ndërkombëtare, veçanërisht Standardit të Iniciativës për Transparencën e Industrisë Nxjerrëse (EITI), i cili mandaton zbulimin e pronësisë përfituese – duke identifikuar në thelb se kush zotëron ose kontrollon në fund kompanitë që operojnë në këta sektorë me vlerë të lartë.

11.1 Reforma ligjore dhe institucionale sipas standardit EITI.

Një moment historik kyç në progresin e Shqipërisë ishte miratimi pas një konsultimi publik të ligjit nr. 112/2020 për Regjistrin e Pronarëve Përfitues.⁴⁶, i cili hyri në fuqi në vitin 2021. Ky ligj kërkon që të gjitha bizneset, përfshirë ato në sektorin nxjerrës, të regjistrojnë pronarët e tyre përfundimtarë përfitues (UBO) në një bazë të dhënash qendrore. Qëllimi i këtij legjislacioni është të parandalojë korrupsionin, pastrimin e parave dhe konfliktet e interesit duke siguruar që strukturat e fshehura të pronësisë të mos përdoren për të fshehur aktivitetet e paligjshme. Për ta zbatuar këtë, Shqipëria krijoi Regjistrin e Pronarëve Përfitues, i menaxhuar

⁴⁵ <https://qkb.gov.al/legislation/legislation-for-neeeficiary-owners/laws/>

⁴⁶ <https://qkb.gov.al/legislation/legislation-for-neeeficiary-owners/laws/>

nga Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB). Ky regjistër dixhital ofron një mënyrë të strukturuar që kompanitë të zbulojnë pronarët e tyre të vërtetë dhe siguron që ky informacion të jetë i aksesueshëm për autoritetet. Deri në janar 2022, kompanitë që zotëronin ose aplikonin për një licencë minerare, naftë ose gaz, duhej të paraqisnin informacion të detajuar të pronësisë, me gjopa për mospërputhje. Një tjetër reformë e madhe ligjore ishte forcimi i ligjeve kundër korrupsionit dhe pastrimit të parave, duke përafruar kuadrin ligjor të Shqipërisë me standardet e Bashkimit Evropian. Qeveria ka punuar për harmonizimin e rregulloreve të saj me rekomandimet e Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF), duke përforcuar transparencën në transaksionet financiare dhe strukturat e pronësisë.

○ Zbatimi i EITI dhe Zbulimet e Pronësisë Përfituese

Shqipëria, si një anëtare e EITI, ka përmirësuar gradualisht zbulimin e informacionit për industrinë e saj nxjerrëse. Sipas Validimit të fundit EITI (një proces që vlerëson përpunjen e një vendi me standardet e transparencës), Shqipërisë i është kërkuar të:

- Sigurohuni që të gjitha kompanitë që aplikojnë ose mbajnë licenca nxjerrëse të zbulojnë plotësisht pronarët e tyre përfitues.
- Vlerësoni rregullisht gjithë përfshirjen dhe besueshmërinë e këtyre zbulimeve të pronësisë.
- Identifikoni publikisht personat e ekspozuar politikisht (PEP) që zotërojnë drejtpërdrejt ose tërthorazi aksione në kompanitë nxjerrëse. PEP-të përfshijnë zyrtarë qeveritarë, anëtarë të familjeve të tyre dhe bashkëpunëtorë të ngushtë, të cilët mund të kenë ndikim të padrejtë mbi vendimmarrjen në këtë sektor.

Për të përmbushur këto kërkesa, Grupi Shumë Palësh i Shqipërisë (MSG), i cili mbikëqyr zbatimin e EITI, ka nxitur për një mekanizëm më të detajuar të raportimit publik. Kjo siguron që pronësia e kompanive nxjerrëse jo vetëm të regjistrohet, por të jetë gjithashtu e aksesueshme për shqyrtim publik përmes portaleve qeveritare ose raporteve EITI. Për më tepër, kompanitë e listuara publikisht që operojnë në sektorin nxjerrës të Shqipërisë tani u kërkohej të bëjnë të ditur se në cilën bursë janë të listuara, së bashku me lidhjet me dosjet e tyre në bursë. Kjo masë parandalon pronësinë e fshehtë përmes subjekteve offshore ose të listuara jashtë vendit.

○ Mjetet dixhitale për transparencë

Për t'i bërë më të aksesueshme të dhënat e industrisë nxjerrëse, Shqipëria ka zhvilluar disa platforma dixhitale:

1. **Portali i të dhënave të hapura** (Albeiti Portali i të dhënave të hapura⁴⁷ dhe Portali i të dhënave të hapura të Agjencisë Kombëtare të Burimeve Natyrore⁴⁸) – Kjo platformë ofron të dhëna të shkarkueshme për industrinë nxjerrëse, duke e bërë më të lehtë për studiuesit, gazetarët dhe shoqërinë civile të gjurmojnë pronësinë e kompanive dhe flukset financiare.
2. **Kadastrat e Minierave** (Albeiti Mining Cadastre⁴⁹ dhe Agjencia Kombëtare e Kadastrës Minerare të Burimeve Natyrore⁵⁰) – Një sistem dixhital që harton të

⁴⁷ <https://opendata.albeiti.org/>;

⁴⁸ <http://www.akbn.gov.al/category/te-dhenat-e-hapura/>

⁴⁹ <https://miningcadastre.albeiti.org/>

⁵⁰ <https://akbn.maps.arcgis.com/>

gjitha licencat e minierave, naftës dhe gazit në Shqipëri, duke përfshirë detajet e pronësisë dhe informacionin e kontratës. ;

Këto platforma shërbejnë si mjete të rëndësishme për promovimin e llogaridhënies dhe reduktimin e mundësive për korrupsion.

Konkluzioni

Në përgjithësi, Shqipëria ka bërë përparim të rëndësishëm në përafrimin e qeverisjes së industrisë nxjerrëse me standardet ndërkombëtare të transparencës. Reformat ligjore dhe institucionale të prezantuara që nga viti 2020 kanë hedhur bazat për një përgjegjshmëri më të madhe dhe vendosja e mjeteve dixhitale ka përmirësuar aksesin e publikut në informacion. Të gjitha kompanitë që operojnë në sektorin e industrisë nxjerrëse zbulojnë plotësisht pronarët e tyre përfitues. Disa firma kanë vonuar përditësimin e të dhënave të tyre të pronësisë dhe mekanizmat përmbartës dhe autoritetet shqiptare kanë reaguar menjëherë për këtë duke marrë masa administrative dhe duke i gjobitur. Për më tepër, ndërsa ligji kërkon identifikimin e PEP-ve, ky informacion monitorohet dhe kontrollohet në mënyrë aktive nga autoritetet si p.sh. Agjencia e Inteligjencës Financiare – AIF, Struktura e Posaçme Kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar, SPAK, Byroja Kombëtare e Hetimit, Inspektorati i Lartë i Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesit etj.

Në Qeverinë Shqiptare është gjithashtu një diskutim i vazhdueshëm për uljen e pragut të përqindjes së pronësisë që kualifikon dikë si pronar përfitues, duke e bërë më të vështirë për figurat me ndikim të fshehin aksionet e tyre në kompanitë nxjerrëse. Suksesi i vazhdueshëm i këtyre reformave do të varet nga vullneti i fortë politik, zbatimi efektiv rregullator dhe angazhimi aktiv i shoqërisë civile. Nëse Shqipëria do të qëndrojë në këtë rrugë, ajo jo vetëm që do të përmbushë kërkesat EITI, por do të ndërtojë edhe një industri nxjerrëse më transparente dhe të qëndrueshme, nga e cila përfiton ekonomia dhe shoqëria.

11.1 Kërkesat kryesore të Standardit EITI 2023 kundrejt Ligjit Shqiptar për Pronësinë Përfituese

Kërkesa EITI	Dispozitat e Ligjit Shqiptar	Përputhshmëria
Shpalosja publike e pronarëve përfitues	Ligji i detyron kompanitë të zbulojnë PP-të e tyre në Regjistrin Kombëtar të Pronarëve Përfitues (RPP), i aksesueshëm për publikun.	✓Në Përputhje
Përkufizimi i pronësisë përfituese	Shqipëria e përkufizon PP si pronësi/kontroll të të paktën 25% të aksioneve ose të drejtave të votës, ose forma ekuivalente të kontrollit.	✓Në Përputhje, por mund të ketë nevojë për përsosje për zbatimin më të gjerë të mekanizmave të kontrollit nga EITI.
Fushëveprimi i subjekteve që kërkohen për të shpalosur	Të gjitha kompanitë, veçanërisht ato në sektorë me rrezik të lartë si industrinë nxjerrëse, duhet të regjistrojnë pronarë përfitues.	✓Zbatohet përputhshmëria e lidhur me kusht për sektorin specifik.
Verifikimi i të dhënave të OB	Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) është përgjegjëse për mbledhjen dhe verifikimin e informacionit të PP-ve.	✓Në Përputhje .Shqipëria ka mekanizma verifikimi nga institucione të ndryshme si Agjencia e Inteligjencës

Kërkesa EITI	Dispozitat e Ligjit Shqiptar	Përputhshmëria
		Financiare, Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve, Prokuroria e Posaçme (SPAK), Inspektorati i Lartë i Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesit (ILDKPKI) që ofrojnë mundësinë për të përmbushur standardet rigoroze të EITI.
Personat e Ekspozuar Politikisht (PEP)	PEP-të janë identifikuar, me kërkesa të detajuara, por shqyrtimi shtesë për përfshirjen e tyre mund të mos përputhet plotësisht me kërkesat e detajuara të EITI.	⚠️ Përafruar pjesërisht: Legjislacioni shqiptar kërkon kontrollin nga Agjencia e Inteligjencës Financiare, Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve, Prokuroria e Posaçme (SPAK), Inspektorati i Lartë i Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesit (ILDKPKI). Mundkërkojnë kontrolle më të forta dhe zbulim të masave për zbutjen e rrezikut.
Përfshirja gjinore	Nuk ka kërkesë të qartë për mbledhjen e të dhënave të PP-ve të ndara sipas gjinisë, por sistemi është i detyrueshëm dhe lehtësisht i dallueshëm në bazë gjinore.	✓: Në Përputhje ofron akses në bazë gjinore
Përditësimet dhe sanksionet në kohë	Kompanitë duhet të përditësojnë rregullisht të dhënat e tyre për PP; mospërputhja rezulton me gjoba.	✓: Në Përputhje nëse zbatimi është i fuqishëm.
Aksesueshmëria e të dhënave të lexueshme nga makineritë dhe publike	Të dhënat janë të disponueshme publikisht dhe në formate të lexueshme.	✓: Në Përputhje: ofron pajtueshmëri të plotë.

○ **Pikat e forta të ligjit shqiptar në lidhje me standardin EITI 2023**

1. **Mandati ligjor dhe fokusimi në sektorët me rrezik të lartë:** Ligji kërkon dhënie informacionesh shpjeguese gjithëpërfshirëse për të gjitha subjektet, përfshirë ato në industrinë nxjerrëse, gjë që përputhet me fokusin e EITI.
2. **Regjistri Publik/Transparenca:** Duke i bërë publike të dhënat e PP-ve, Shqipëria përmbush objektivin e transparencës së EITI-t. Ligji krijon një regjister publik që rrit përgjegjshmërinë.
3. **Sanksionet/Dënimet e pajtueshmërisë:** Dënimet për mospërputhje ofrojnë një mekanizëm përmbarues. Kompanitë përballen me gjoba për dështimin në përditësimin ose zbulimin e të dhënave të tyre, duke promovuar respektimin e rregullave.

○ **Mangësitë dhe Sfidat**

1. **Verifikimi i të dhënave:**

- EITI kërkon verifikim të fortë për të siguruar saktësinë dhe për të parandaluar raportimin e rremë.
 - Mekanizmat e Shqipërisë janë ende duke u zhvilluar për të përmbushur standardet EITI.
2. **Monitorimi i PEP:**
 - EITI thekson një shqyrtim shtesë për PEP-të për të zbutur rreziqet e korrupsionit.
 - Shqipëria ka nevojë për më shumë udhëzime të përmirësuara dhe zbatim në këtë fushë.
 3. **Përfshirja gjinore:**
 - Standardi EITI 2023 përfshin kërkesat për të dhënat e PP-ve të ndara sipas gjinisë, të cilat ligji i Shqipërisë nuk i trajton por ato gjithësi trajtohen ne regjister.
- **Rekomandime për shtrirje të plotë**
1. **Forconi verifikimin:**
 - Rritja e kapacitetit të QKB-së për vërtetimin e të dhënave të PP-ve përmes ndërlidhjes me regjistrat dhe auditimet e tjera zyrtare.
 2. **Përmirësimi i raportimit PEP:**
 - Kërkojnë nga kompanitë të zbulojnë marrëdhëniet me PEP-të dhe të raportojnë masat për zbutjen e rrezikut.
 3. **Auditime të rregullta:**
 - Kryerja e auditimeve periodike të zbulimeve të PP-ve , veçanërisht për kompanitë nxjerrëse, për të siguruar pajtueshmërinë.

11.2 Personat e Ekspozuar Politikisht (PEP)

Përfshirja e Personave të Ekspozuar Politikisht (PEP) në kuadrin legjislativ të Shqipërisë, siç përcaktohet në ligjet e mëposhtme, kontribuon ndjeshëm në përafrimin me Standardin EITI 2023 mbi Pronësinë Përfituese (PP). Le të shqyrtojmë situatën në detaje:

Ligjet përkatëse që përcaktojnë PEP-të në Shqipëri

1. **Ligji nr. 9367, datë 7.4.2005 (“Për parandalimin e konfliktit të interesit në ushtrimin e funksioneve publike”):**
 - Përcakton kategoritë e zyrtarëve publikë dhe përshkruan masat për parandalimin e konfliktit të interesit.
 - Mbulon individët në pozita të autoritetit politik, anëtarët e familjes së tyre dhe bashkëpunëtorët e ngushtë.
2. **Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit (Ligji Nr. 9917/2008, i ndryshuar):**
 - Mandaton rritjen e kujdesit të duhur për PEP-të, duke përfshirë identifikimin dhe monitorimin e transaksioneve financiare që përfshijnë PEP-të.

Sipas ligjit PPP, një PEP është dikush që kërkohet të deklarojë pasuritë e tyre, duke përfshirë:

- **zyrtarë të qeverisë në role të larta**
- **Anëtarët e familjes të zyrtarëve**
- **Bashkëpunëtorët e ngushtë me lidhje personale ose biznesi**

Ky përkufizim përfshin individët që mbajnë role të rëndësishme në qeveri ose ndërmarrje publike, si brenda dhe jashtë vendit, si p.sh.

- Krerë shtetesh apo qeverish
- Politikanë apo zyrtarë të lartë ushtarakë
- Drejtues të kompanive shtetërore
- Zyrtarë të lartë të partive politike

PEP-të përjashtojnë punonjësit e nivelit të mesëm dhe të ri, siç përcaktohet nga legjislacioni i shërbimit civil. Organizatat këshillohen që t'i klasifikojnë dhe dokumentojnë plotësisht këta individë për të siguruar pajtueshmërinë dhe për të zbutur rreziqet.

11.3 Pse PEP-të kërkojnë vëmendje të veçantë

PEP-të shpesh zënë pozita që mund të shfrytëzohen për përfitime financiare, korrupsion ose aktivitete të tjera të paligjshme. Megjithatë, jo të gjitha PEP-të paraqesin të njëjtin nivel rreziku. Faktorët që ndikojnë në nivelet e rrezikut përfshijnë:

- Shteti ose rajoni ku operon PEP
- Industria ose sektori i përfshirë
- Pozicioni, ndikimi ose autoriteti i individit
- Qëllimi dhe aktiviteti i llogarisë

Organizatat që angazhohen me PEP me rrezik të lartë mund të përballen me dëmtim të reputacionit, shqyrtim rregullator dhe pasoja të mundshme ligjore. Monitorimi dhe menaxhimi i marrëdhënieve me PEP-të me kujdes është thelbësor për të shmangur këto gracka.

Zbutja e rreziqeve me PEP

Menaxhimi i marrëdhënieve me PEP-të në mënyrë efektive fillon me politika, procedura dhe monitorim të vazhdueshëm. Këtu janë hapat kryesorë që organizatat mund të ndërmarrin:

1. **Identifikoni individët kryesorë:** Verifikoni identitetin e mbajtësve të llogarisë dhe përfituesve, duke përfshirë rolet dhe përkatësitë e tyre.
2. **Bëni pyetjet e duhura:** Mblidhni informacion për punësimin, industrinë dhe çdo lidhje me ndikimin politik ose rreziqet e korrupsionit.
3. **Gjurmoni burimin e pasurisë:** Kuptoni se ku e kanë origjinën asetet dhe fondet e PEP.
4. **Aktiviteti i monitorimit:** Vëzhgoni me vëmendje aktivitetin e llogarisë për çdo transaksion të pazakontë ose me rrezik të lartë.
5. **Vlerësoni familjen dhe bashkëpunëtorët:** Përcaktoni nëse anëtarët e familjes ose bashkëpunëtorët janë të përfshirë në transaksione ose kanë akses në llogari.
6. **Qëndroni të informuar:** Rishikoni rregullisht informacionin e disponueshëm publikisht dhe bazat e të dhënave të qeverisë për të identifikuar çdo ndryshim ose rrezik.

Vigjilenca e vazhdueshme është thelbësore. Procedurat duhet të jenë proporcionale me nivelin e rrezikut dhe të përshtaten me specifikat e secilit rast.

Hapat Praktikë për Organizatat

Për të qëndruar në përputhje dhe për të menaxhuar rreziqet që lidhen me PEP, organizatat duhet:

- Krijoni politika dhe udhëzime të qarta për identifikimin dhe trajtimin e PEP-ve.
- Sigurohuni që menaxhmenti të përfshihet në vendimet për llogaritë me rrezik të lartë.
- Monitoroni rregullisht llogaritë e PEP për të zbuluar ndonjë aktivitet të dyshimtë.
- Trajtoni stafin për të njohur flamujt e kuq, të tilla si transaksione të mëdha ose të pashpjegueshme.

Çfarë duhet të kërkonin në llogaritë PEP

Organizatat duhet t'i kushtojnë vëmendje:

- Modele të aktivitetit të llogarisë që nuk përputhen me qëllimin e deklaruar.
- Transaksionet që përfshijnë industri ose vende me rrezik të lartë.
- Pasuri e pashpjegueshme ose ndryshime të papritura në sjelljen financiare.
- Anëtarët e familjes ose bashkëpunëtorët që angazhohen në aktivitete të rëndësishme të llogarisë.

Nëse lindin shqetësime, përshkallëzoni ato për hetime të mëtejshme. Gjithmonë dokumentoni veprimet e ndërmarra për të siguruar llogaridhënie.

Një qasje e ekuilibruar

Ndërsa disa PEP paraqesin rreziqe më të larta, të tjerët mund të mos kërkojnë shqyrtim intensiv. Është e rëndësishme t'i qasemi secilit rast me një ekuilibër të përpikmërisë dhe proporcionalitetit, duke siguruar që burimet të fokusohen në menaxhimin e rreziqeve më të rëndësishme. Duke qëndruar të informuar, duke zbatuar politika të forta dhe duke ruajtur transparencën, organizatat mund të ndërtojnë besim dhe të mbrohen nga rreziqet që lidhen me PEP-të.

11.4 Kërkesat e standardit EITI 2023 për PEP-të

1. Identifikimi i PEP-ve si Pronarë Përfitues:

- Kompanitë në sektorin nxjerrës duhet të zbulojnë nëse pronarët e tyre përfitues janë PEP.
- Zbulimi përfshin detajimin e natyrës së kontrollit të PEP dhe rreziqeve të mundshme.

2. Shqyrtim shtesë për PEP-të:

- Vendet duhet të zbatojnë kërkesa më strikte për të identifikuar dhe monitoruar rreziqet që lidhen me përfshirjen e PEP në industrinë nxjerrëse.

3. Raportimi Publik:

- Informacioni rreth PEP-ve të lidhura me pronësinë përfituese duhet të jetë i aksesueshëm publikisht.

A i plotëson plotësisht kuadri legjislativ i Shqipërisë kërkesat EITI?

Kërkesa EITI	Kuadri ligjor aktual i Shqipërisë	Analiza e boshllëqeve
Identifikimi i PEP-ve si Pronarë Përfitues	PEP-të janë të përcaktuara në ligjet ekzistuese dhe bazuar në pragun prej 25% ekziston një kërkesë e qartë për të lidhur PEP-të me pronësinë përfituese në RPP.	✓ Pajtueshmëria: Ekziston një lidhje ndërmjet statusit PEP dhe pronësisë përfituese në sektorin nxjerrës.
Shqyrtim zgjeruar i PEP-të	Kërkohet kujdes i shtuar i duhur për transaksionet financiare që përfshijnë PEP-të sipas ligjeve kundër pastrimit të parave.	✓ Pajtueshmëria: Shqyrtimi specifik për nxjerrjen e roleve të PEP-ve dhe rreziqeve shoqëruese është i mbuluar. Institucione si Agjencia e Inteligjencës Financiare, Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve, Prokuroria e Posaçme (SPAK), Inspektorati i Lartë i Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesit (ILDKPKI) mbulon këtë fushë.
Raportimi Publik i PEP-ve në Zbulimet e PP-ve	Ligjet aktuale mandatojnë publikimin e përfshirjes së PEP në regjistrin e pronësisë përfituese për më shumë se 25% të pragut.	⚠ Pjesërisht në përputhje: Transparenca publike e pronësisë së lidhur me PEP kërkohet sipas EITI dhe kjo varet nga kërkesa specifike e pragut në legjislacionin shqiptar

Pikat e forta të Kornizës së Shqipërisë

1. Përkufizime të vendosura:

- PEP-të janë të përcaktuara qartë, dhe aktivitetet e tyre financiare i nënshtrohen kujdesit të shtuar sipas ligjeve ekzistuese.

2. Mekanizmat e Parandalimit:

- Ligji i konfliktit të interesit në Shqipëri trajton abuzimet e mundshme të pushtetit nga PEP-të në funksione publike.

Mangësitë në përputhje të plotë me standardin EITI 2023

1. Mungesa e integritetit me Regjistrin e Pronësisë Përfituese:

- Nuk ka asnjë kërkesë eksplicite sipas Ligjit për Regjistrin e Pronarëve Përfitues për të identifikuar PEP-të si pronarë përfitues ose për të zbuluar përfshirjen e tyre, por ekziston një kërkesë për t'i shpalosur ato në bazë të nivelit të pragut.

2. Fokus i pamjaftueshëm specifik për sektorin:

- Ligjet ekzistuese fokusohen në PEP në një kontekst të përgjithshëm financiar, por mund të kenë nevojë për më shumë dispozita specifike për industritë nxjerrëse, të cilat janë fokusi i EITI.

3. Transparenca:

- Raportimi publik i përfshirjes së PEP nuk është i detyrueshëm për më pak se 25% të pragut, i cili është kritik për pajtueshmërinë me EITI.

4. Zbutja e rreziqeve:

- Nuk ka kërkesa të qarta për më pak se 25% të pragut për të shpalosur ose adresuar rreziqet që lidhen me përfshirjen e PEP në strukturat e pronësisë përfituese.

Rekomandime për Pajtueshmërinë e Plotë EITI

1. Ndryshimi i Ligjit për Pronësinë Përfituese:

- Futja e kërkesave specifike për identifikimin dhe zbulimin e PEP-ve si pronarë përfitues në sektorin nxjerrës në minimumin e pragut të tyre. Parashikimet në draftin e ri të ulët të OB në Shqipëri të propozuar nga QKB e përmbushin këtë kërkesë.
- Mandati që kompanitë të raportojnë natyrën e kontrollit ose ndikimit të ushtruar nga PEP-të në minimumin e pragut të tyre.

2. Përmirësimi i zbulimit publik:

- Kërkojnë që informacioni mbi përfshirjen e PEP në pronësinë përfituese të jetë i aksesueshëm publikisht në minimumin e pragut të tyre, në përputhje me theksin e EITI-t mbi transparencën.

3. Monitorimi specifik për sektorin:

- Zhvillimi i më shumë mekanizmave për monitorimin e përfshirjes së PEP-së në mënyrë specifike në industritë nxjerrëse për të zbutur rreziqet e korrupsionit.

4. Integrimi i ligjeve ekzistuese:

- Përafroni Ligjin për Regjistrin e Pronarëve Përfitues me ligjet kundër pastrimit të parave dhe konfliktit të interesit për të krijuar një kornizë të unifikuar që adreson PEP-të në pronësi përfituese.

Konkluzioni

Ndërsa kuadri ligjor ekzistues i Shqipërisë për PEP-të (Ligji nr. 9367 dhe ligji nr. 9917) ofron një bazë solide, mund të ketë nevojë për disa dispozita shtesë për të përmbushur plotësisht standardin EITI 2023 për pronësinë përfituese. Duke integruar plotësisht mbikëqyrjen e PEP në ligjet e pronësisë përfituese, Shqipëria mund të reduktojë rreziqet e korrupsionit, të krijojë besimin e publikut dhe të tërheqë investime të përgjegjshme në industritë e saj nxjerrëse. Kërkohen ndryshime specifike dhe rregullore të fokusuara në sektor për të siguruar përafrimin e plotë, veçanërisht në fushat e zbulimit publik, menaxhimit të rrezikut dhe monitorimit të industrisë nxjerrëse. Shqipëria është në rrugën e duhur, por disa përditësime të synuara për uljen e pragut për PEP-të mund të bëjnë një ndryshim të madh në arritjen e transparencës dhe llogaridhënies të parashikuar nga Standardi EITI 2023.

12. Standardi EITI 2023 dhe legjislacioni shqiptar për deklaratat e interesave private, duke përfshirë pasurinë dhe burimet e zyrtarëve dhe PEP.

Ekziston një lidhje midis kuadrit shqiptar për deklaratat e pasurisë dhe Kërkesës 2.5 të Standardit EITI (Iniciativa për Transparencën e Industrive Nxjerrëse) 2023.

12.1.1 Kërkesa EITI 2.5: Pronësia përfituese

Kërkesa 2.5 e standardit EITI 2023 fokusohet në zbulimin e pronësisë përfituese për të promovuar transparencën në industritë nxjerrëse. Aspektet kryesore përfshijnë:

1. Zbulimi publik:

- Qeverive u kërkohet të japin informacion mbi pronarët e vërtetë përfitues të kompanive nxjerrëse.
- Kjo përfshin individë që në fund të fundit zotërojnë, kontrollojnë ose përfitojnë nga këto kompani.

2. Kuadri Ligjor dhe Rregullator:

- Krijimi i mekanizmave për identifikimin dhe publikimin e informacionit të pronësisë përfituese.
- Sigurimi i mekanizmave të tillë në përputhje me ligjet për mbrojtjen e të dhënave dhe interesin publik.

3. Qasja në informacion:

- Informacioni i pronësisë përfituese duhet të bëhet i disponueshëm publikisht në një format të aksesueshëm.

4. Verifikimi dhe Përgjegjësia:

- Qeveritë duhet të sigurojnë saktësinë e të dhënave të pronësisë përfituese nëpërmjet mekanizmave të verifikimit.

5. Aplikimi në Sektorin Nxjerrës:

- Synon në mënyrë të veçantë sektorët e naftës, gazit dhe minierave për të rritur transparencën dhe për të luftuar korrupsionin.

12.1.2 Lidhja me Kuadrin Shqiptar

Sistemi shqiptar për deklarimin e interesave private përputhet me disa parime të Kërkesës 2.5:

1. Transparenca dhe Akses Publik

- Ligji shqiptar detyron aksesin e publikut në deklaratat e interesave private, duke përfshirë pasurinë dhe burimet e zyrtarëve.
- Në mënyrë të ngjashme, deklaratat e pronësisë përfituese të EITI synojnë të ofrojnë transparencë për individët që përfitojnë nga kompanitë në industritë nxjerrëse.

Ky sistem promovon mbikëqyrjen publike dhe llogaridhënien, e cila përputhet me frymën e Kërkesës 2.5 EITI.

2. Masat parandaluese dhe kundër korrupsionit

- Të dy kornizat fokusohen në parandalimin e korrupsionit:
 - Sistemi shqiptar përdor deklaratat e pasurisë për të monitoruar konfliktet e mundshme të interesit.
 - EITI kërkon zbulimin e pronësisë për të reduktuar flukset e paligjshme financiare dhe pronësinë e fshehur në industritë nxjerrëse.

3. Kuadri ligjor dhe institucional

- Roli i ILDKPKI si një organ institucional i pavarur në Shqipëri pasqyron institucionet e nevojshme sipas Kërkesës 2.5 EITI për të zbatuar zbulimin, për të vendosur

procedura dhe për të menaxhuar aksesin e publikut duke respektuar ligjet për mbrojtjen e të dhënave.

- Ligji identifikon sfidat e koordinimit ndërmjet institucioneve si ILDKPKI dhe organeve të tjera. Këto sfida vlejnë edhe për zbulimin e pronësisë përfituese, gjë që kërkon bashkëpunim midis autoriteteve tatimore, rregullatorëve financiarë dhe zbatimit të ligjit për të verifikuar të dhënat e pronësisë dhe për të parandaluar abuzimet.

4. Interesi dhe Bilanc Publik

- Gjykata Kushtetuese e Shqipërisë ka theksuar balancën ndërmjet transparencës dhe mbrojtjes së të dhënave personale, e cila përputhet me parimin e EITI-t për vënien në dispozicion të të dhënave të pronësisë përfituese pa cenuar standardet ligjore të privatësisë.

5. Zbatueshmëria në Industritë Nxjerrëse

- Ndërsa sistemi shqiptar i deklarimit të pasurisë zbatohet gjerësisht për zyrtarët publikë dhe PEP-të, parimet e tij mund të shtrihen në menaxhimin e deklarimeve në industritë nxjerrëse. Për shembull:
 - Sigurimi që zyrtarët e përfshirë në sektorin nxjerrës të deklarojnë interesat e tyre.
 - Publikimi i informacionit të pronësisë përfituese për transparencë në industritë e minierave, naftës dhe gazit.

Marrëveshje kryesore

Ndërsa kuadri shqiptar trajton kryesisht deklaratat e pasurisë së zyrtarëve publikë, mekanizmat dhe parimet e tij përputhen ngushtë me Kërkesën 2.5 të EITI për pronësinë përfituese:

- Të dyja theksojnë transparencën, aksesin publik dhe llogaridhënien.
- Të dyja kërkojnë korniza të forta institucionale për të zbatuar zbulimet.
- Të dy synojnë të parandalojnë korrupsionin dhe flukset e paligjshme financiare.

Mangësitë në Plotësimin e Kërkesës EITI 2.5

- 1. Pronësia përfituese kundrejt Deklaratave të Pasurive:**
 - Sistemi i Shqipërisë gjurmon pasuritë dhe interesat personale të zyrtarëve publikë, jo pronësinë përfituese të kompanive nxjerrëse.
 - EITI kërkon zbulimin e individëve që zotërojnë, kontrollojnë ose përfitojnë nga kompanitë nxjerrëse, gjë që është një kërkesë e veçantë.
- 2. Regjistri Publik i Pronësisë Përfituese:**
 - EITI bën thirrje për një regjistër të aksesueshëm publik të pronësisë përfituese në sektorin nxjerrës. Shqipëria aktualisht nuk mban një regjistër të tillë posaçërisht për këtë qëllim.
- 3. Verifikimi i të dhënave të pronësisë përfituese:**

- Ndërsa ILDKPKI verifikon deklaratat e pasurisë, në Shqipëri nuk ka asnjë proces formal për të verifikuar informacionin e pronësisë përfituese në industrinë nxjerrëse.

4. Aksesueshmëria teknike:

- EITI thekson vënien në dispozicion të të dhënave të pronësisë përfituese në formate të hapura dhe të lexueshme nga makina. Sistemi shqiptar për deklarimin e pasurisë nuk e plotëson domosdoshmërisht këtë standard.

Konkluzioni

Sistemi i deklarimit të pasurisë në Shqipëri mbështet objektivat e Kërkesës 2.5 EITI sepse:

Korniza e deklarimit të pasurisë zbatohet gjerësisht për PEP-të, zyrtarët publikë dhe personat e lidhur me ta dhe jo vetëm për sektorin nxjerrës. EITI kërkon një fokus në kompanitë që operojnë në naftë, gaz dhe miniera, të cilat sistemi i Shqipërisë nuk i adreson drejtpërdrejt, por mbulon gjithçka. Ndërkohë që ligji fokusohet në parandalimin e konflikteve të interesit në administratën publike, parimet e tij të transparencës, llogaridhënies dhe koordinimit institucional janë në përputhje të ngushtë me Kërkesën 2.5 EITI. Megjithatë, për të përmbushur plotësisht standardin, Shqipëria duhet t'i shtrijë këto parime në industrinë nxjerrëse duke zbatuar politika specifike për transparencën e pronësisë përfituese.

13. Krahësim i detajuar dhe i zgjeruar me direktivat e BE-së, udhëzimet e FATF-së dhe standardet e tjera ndërkombëtare mbi objektivin e pronësisë përfituese (OB)

Hyrje

Transparenca e pronësisë përfituese (BO) është një komponent thelbësor i kornizave të qeverisjes globale të krijuara për të luftuar korrupsionin, pastrimin e parave dhe flukset e paligjshme financiare. Koncepti i OB-së i referohet personit fizik ose personave që në fund të fundit zotërojnë ose kontrollojnë një person juridik, si një kompani ose trust. Përpjekjet globale dhe rajonale për të rritur transparencën e PP-ve kanë çuar në krijimin e kornizave ligjore, direktivave dhe udhëzimeve që synojnë përmirësimin e identifikimit dhe zbulimit të pronarëve përfitues. Shqipëria, si pjesë e procesit të saj të integritetit në Bashkimin Evropian (BE) dhe në përgjigje të thirrjeve globale për më shumë transparencë, ka zbatuar reforma për t'u përfruar me këto standarde ndërkombëtare. Ky kapitull ofron një krahasim të detajuar dhe të zgjeruar të legjislacionit të pronësisë përfituese të Shqipërisë me direktivat e BE-së, udhëzimet e Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF) dhe standardet e tjera ndërkombëtare që synojnë arritjen e transparencës në PP. Ne do të eksplorojmë objektivat, ngjashmëritë dhe ndryshimet midis rregulloreve të Shqipërisë dhe atyre të vendosura nga BE, FATF dhe praktikatat më të mira globale, duke analizuar mënyrën se si Shqipëria është përshtatur me këto korniza.

13.1.1 Pasqyrë e Standardeve Ndërkombëtare dhe Udhëzimeve për Pronësinë Përfituese

Përpara se të thellohem në krahasim, është thelbësore të kuptohen standardet dhe udhëzimet kryesore ndërkombëtare që kanë formësuar kuadrin ligjor që rrethon pronësinë përfituese.

a. Udhëzimet e Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF).

FATF është një organ ndërqeveritar përgjegjës për zhvillimin dhe promovimin e politikave për të luftuar pastrimin e parave, financimin e terrorizmit dhe kërcënime të tjera ndaj sistemit financiar ndërkombëtar. Rekomandimet e FATF-së konsiderohen si standardi global për masat kundër pastrimit të parave (AML) dhe luftimit të financimit të terrorizmit (CFT).

- **Rekomandimi 24 i FATF:** Ky rekomandim urdhëron që vendet duhet t'u kërkojnë subjekteve juridike që të mbajnë informacion të saktë dhe të përditësuar për pronarët e tyre përfitues. FATF sugjeron që informacioni duhet të jetë i aksesueshëm për autoritetet kompetente dhe, në disa raste, për publikun. FATF thekson se akses i efektiv në informacionin e pronësisë përfituese është thelbësor për zbulimin dhe parandalimin e pastrimit të parave, financimit të terrorizmit dhe evazionit fiskal.
- **Rekomandimi 25 i FATF:** Ky rekomandim thekson nevojën për transparencë në pronësinë e marrëveshjeve ligjore, të tilla si trustet, dhe kërkon që juridiksionet të sigurojnë që sistemet e regjistrimit të besimit të jenë të vendosura dhe të aksesueshme për autoritetet.
- **Përkufizimi i FATF-së për Pronësinë Përfituese:** Sipas FATF-së, pronësia përfituese përkufizohet si personi fizik që zotëron ose kontrollon përfundimisht një person juridik, drejtpërdrejt ose tërthorazi. Kjo përfshin individë që zotërojnë 25% ose më shumë të aksioneve ose të drejtave të votës së njësisë ekonomike, ose që kontrollojnë ose influencojnë ndryshe njësinë ekonomike.

b. Direktivat e Bashkimit Evropian (BE) mbi Pronësinë Përfituese

BE-ja ka prezantuar disa masa legislative që synojnë përmirësimin e transparencës në sektorët financiarë dhe të korporatave, duke përfshirë pronësinë përfituese. Këto direktiva përfshijnë:

- **Direktiva e 4-të Kundër Pastrimit të Parave (AMLD4, 2015):** AMLD i 4-të kërkon që shtetet anëtare të BE-së të krijojnë regjistra të centralizuar, të aksesueshëm dhe publik të pronësisë përfituese. Direktiva urdhëron që kompanitë, trustet dhe subjektet e tjera juridike t'u zbulojnë autoriteteve kombëtare pronarët e tyre përfitues. Ai specifikon se informacioni i pronësisë duhet të jetë i saktë, i përditësuar dhe i aksesueshëm nga publiku për qëllime transparence.
- **Direktiva e 5-të Kundër Pastrimit të Parave (AMLD5, 2018):** AMLD i 5-të forcon dispozitat e AMLD-së dhe zgjeron hapësirën e transparencës së pronësisë përfituese. Kjo direktivë kërkon që shtetet anëtare të përmirësojnë aksesin në të dhënat e pronësisë përfituese për ata me interes legjitim, duke përfshirë gazetarët, organizatat e shoqërisë civile dhe publikun e gjerë. Ai gjithashtu zgjeron përkufizimin e pronësisë përfituese për të përfshirë individët që kontrollojnë një njësi ekonomike nëpërmjet mjeteve indirekte, të tilla si nëpërmjet kompanive ndërmjetëse ose trusteve.
- **Direktiva e 6-të Kundër Pastrimit të Parave (AMLD6, 2020):** LPP-ja e 6-të përpunon më tej përkufizimin e “veprave penale që lidhen me pastrimin e parave” dhe përgjegjësinë penale të personave juridikë, por gjithashtu forcon transparencën e pronësisë përfituese duke rritur dënimet për mospërputhje dhe duke përmirësuar cilësinë e të dhënave të raportuara.

Direktivat e BE-së theksojnë nevojën për korniza të forta ligjore për të siguruar që identitetet e atyre që kontrollojnë njësitë ekonomike të zbulohen, verifikohen dhe të jenë të aksesueshme për autoritetet përkatëse.

c. Konventa e Kombeve të Bashkuara Kundër Korrupsionit (UNCAC)

UNCAC, i miratuar nga Kombet e Bashkuara në 2003, është i vetmi instrument universal ligjërues kundër korrupsionit. Ai përfshin dispozita që kërkojnë që vendet të rrisin transparencën në qeverisjen e korporatave, duke përfshirë zbulimin e pronësisë përfituese. Megjithatë nuk është aq i detajuar sa udhëzimet e FATF-së ose të BE-së, UNCAC inkurajon vendet të miratojnë masa kundër korrupsionit që trajtojnë flukset e paligjshme financiare, korrupsionin në sektorin privat dhe nevojën për transparencë financiare.

13.1.2 Krahësimi i legjislacionit shqiptar të pronësisë përfituese me standardet ndërkombëtare

Kuadri ligjor i Shqipërisë për transparencën e pronësisë përfituese është përmirësuar ndjeshëm vitet e fundit, veçanërisht me miratimin e Ligjit për Regjistrimin e Pronarëve Përfitues (Ligji Nr. 112/2020)⁵¹, i cili mandaton zbulimin e informacionit të PP-ve për kompanitë, fondacionet dhe personat e tjerë juridikë. Më poshtë, ne krahasojmë legjislacionin e Shqipërisë në lidhje me OB-të me rekomandimet e FATF-së, direktivat e BE-së dhe standardet e tjera globale.

a. Rekomandimet e FATF dhe Kuadri Ligjor i Shqipërisë

- **Rekomandimi 24 i FATF:**

- **Kërkesat e FATF:** FATF rekomandon që vendet të sigurojnë që subjektet juridike të zbulojnë informacion të saktë dhe të përditësuar për pronarët e tyre përfitues. Ky informacion duhet të jetë i aksesueshëm për autoritetet kompetente dhe, në disa raste, për publikun.
- **Reagimi i Shqipërisë:** Ligji nr. 10128/2018 i Shqipërisë kërkon që kompanitë dhe personat juridikë të deklarojnë pronarët e tyre përfitues pranë Qendrës Kombëtare të Regjistrimit (QKR), e cila siguron transparencën e të dhënave të pronësisë. Ndërsa ligji urdhëron që informacioni të jetë i aksesueshëm nga publiku, mbeten sfida në verifikimin e saktësisë dhe plotësinë e të dhënave. Për më tepër, megjithatë informacioni është i aksesueshëm në internet, Shqipëria ende nuk ka siguruar akses gjithëpërfshirës për shoqërinë civile dhe palët e tjera të interesuara aq lehtë sa rekomandon FATF.

- **Rekomandimi 25 i FATF:**

- **Kërkesat e FATF:** Ky rekomandim kërkon regjistrimin e trusteve dhe marrëveshjeve të tjera ligjore, me informacion të aksesueshëm mbi pronësinë përfituese.
- **Reagimi i Shqipërisë:** Kuadri ligjor aktual i Shqipërisë synon kryesisht kompanitë dhe personat juridikë të caktuar, por Ligji për OB i vitit 2020 nuk mbulon plotësisht trustet ose fondacionet në të njëjtën thellësi si AMLD-ja e 5-të e BE-së. Ndërsa qasja e Shqipërisë po evoluon, ajo ende po punon për zbatimin e masave për transparencë të plotë, duke përfshirë edhe marrëveshje të ngjashme me besimin.

b. Direktivat e BE-së (AMLD4, 5, dhe 6) dhe Kuadri Ligjor i Shqipërisë

- **AMLD e 4-të dhe e 5-të e BE-së:**

⁵¹<https://qkb.gov.al/legislation/legislation-for-beneficiary-owners/laws/>

- **Kërkesa e BE-së:** Direktivat e 4-të dhe të 5-të kundër pastrimit të parave kërkojnë që të krijohen regjistra të pronësisë përfituese në shtetet anëtare të BE-së dhe që ky informacion të jetë i aksesueshëm nga publiku. AMLD i 5-të zgjeron gjithashtu aksesin në të dhëna dhe kërkon që ato të jenë të disponueshme për subjektet me interes legjitim, si gazetarët dhe organizatat e shoqërisë civile.
- **Reagimi i Shqipërisë:** Ligji nr. 10128/2018 i Shqipërisë përputhet me LPP-në e 4-të dhe të 5-të në atë që mandaton zbulimin e pronarëve përfitues përmes një regjistri publik të menaxhuar nga Qendra Kombëtare e Regjistrimit. Ligji lejon aksesin e publikut në informacionin e pronësisë përfituese dhe përputhet me kërkesat e BE-së në parim. Megjithatë, mbeten sfida lidhur me plotësinë dhe besueshmërinë e të dhënave, si dhe zbatimin e plotë të aksesit në informacion për organizatat e shoqërisë civile dhe gazetarët.
- **AMLD e 6-të e BE-së:**
 - **Kërkesa e BE-së:** AMLD i 6-të prezanton ndëshkime më të rrepta për mospërputhje me kërkesat e raportimit të pronësisë përfituese dhe synon të sigurojë që të dhënat të jenë me cilësi të lartë.
 - **Reagimi i Shqipërisë:** Ndërsa ligji i Shqipërisë parashikon gjoba për mospërputhje (si gjobat dhe çregjistrimi), zbatimi i këtyre dënimeve nuk është gjithmonë konsistent. Shqipëria ende përballet me sfida për të siguruar që kompanitë të respektojnë saktësinë e të dhënave dhe detyrimet e raportimit.

c. UNCAC dhe Kuadri Ligjor i Shqipërisë

- **Kërkesa UNCAC:** UNCAC bën thirrje për transparencë në menaxhimin e sistemeve financiare dhe qeverisjen e korporatave, duke përfshirë identifikimin e pronarëve përfitues.
 - **Reagimi i Shqipërisë:** Ligji i Shqipërisë për Regjistrimin e Pronarëve Përfitues përputhet me thirrjen e UNCAC për një transparencë më të madhe të korporatës. Duke u kërkuar kompanive të zbulojnë pronarët e tyre përfitues, Shqipëria përputhet me frymën e UNCAC. Megjithatë, dispozitat e UNCAC janë më pak të detajuara se ato të FATF-së dhe BE-së, dhe zbatimi i Shqipërisë është më tej në përputhje me standardet e BE-së dhe FATF-së.

Përfundim: Shtrirja dhe boshllëqet

Ligji i Shqipërisë për Regjistrimin e Pronarëve Përfitues (2020)⁵² shënon një hap të rëndësishëm drejt përafrimit me standardet ndërkombëtare, veçanërisht rekomandimet e FATF dhe direktivat e BE-së AMLD. Objektivat kryesore të transparencës së PP-ve – të tilla si lufta kundër pastrimit të parave, promovimi i qeverisjes së mirë dhe rritja e llogaridhënies – janë qendrore për reformat e Shqipërisë. Megjithatë, mbeten disa boshllëqe:

- **Cilësia dhe verifikimi i të dhënave:** Shqipëria përballet me sfida për të siguruar që të dhënat e pronësisë përfituese të jenë të sakta, të besueshme dhe të përditësuara, siç kërkohet nga Rekomandimet 24 të FATF-së dhe AMLD-të e BE-së.
- **Trustet dhe strukturat komplekse të pronësisë:** Kuadri ligjor i Shqipërisë është ende duke e kapur hapin për sa i përket mbulimit të trusteve dhe strukturave të tjera

⁵²<https://qkb.gov.al/legislation/legislation-for-beneficiary-owners/laws/>

komplekse të pronësisë, siç theksohet nga Rekomandimi 25 i FATF dhe AMLD i BE-së.

- **Qasja dhe Zbatimi:** Ndërsa Shqipëria ka bërë hapa përpara në ofrimin e aksesit të publikut në informacionin e pronësisë përfituese, nevojiten përmirësime të mëtejshme në sigurimin e aksesit të plotë të publikut dhe zbatimit të fuqishëm të dënimeve për mospërputhje, në përputhje me direktivat e FATF dhe BE.

Në përgjithësi, Shqipëria ka bërë përparim të lavdërueshëm drejt përafrimit të kuadrit ligjor me standardet ndërkombëtare, por reformat dhe përmirësimet e vazhdueshme janë të nevojshme për të përmbushur plotësisht pritshmëritë globale për transparencën e pronësisë përfituese.

14.Rekomandime për ndryshime në legjislacionin shqiptar për deklarimin e pronësisë përfituese bazuar në standardin EITI të vitit 2023

Hyrje

EITI (Iniciativa për Transparencën e Industrive Nxjerrëse) është një standard global për transparencën në sektorin nxjerrës, i fokusuar në zbulimin e informacionit financiar në lidhje me aktivitetet e nxjerrjes së burimeve. Një nga parimet kryesore të tij është transparenca e pronësisë përfituese (BO), e cila kërkon që vendet dhe kompanitë të zbulojnë individët që në fund të fundit zotërojnë ose kontrollojnë kompanitë në sektorin nxjerrës. Shqipëria ka bërë përparim në zbatimin e transparencës së pronësisë përfituese (OB), por ka fusha ku kuadri ligjor mund të forcohet për t'u përafruar plotësisht me standardet ndërkombëtare si standardi EITI i vitit 2023. Ky seksion ofron rekomandime për ndryshime ligjore në legjislacionin e pronësisë përfituese në Shqipëri, duke u mbështetur në praktikën më të mira nga vende të tjera me korniza të forta të zbulimit të PP-ve .

14.1 Forcimi i saktësisë dhe verifikimit të të dhënave të PP

Rekomandim: Ndryshimi i Ligjit Shqiptar për Regjistrimin e Pronarëve Përfitues (2020)⁵³ të përfshijë mekanizma më të rreptë për verifikimin e informacionit të pronësisë përfituese.

- **Çështja:** Ndërsa ligji i Shqipërisë urdhëron që kompanitë të zbulojnë pronarët e tyre përfitues, ka shqetësime për saktësinë e të dhënave që dorëzohen. Informacioni i paqëndrueshëm ose i pasaktë i PP-ve minon qëllimin e transparencës dhe mund të pengojë përpjekjet për të luftuar korrupsionin, evazionin fiskal dhe pastrimin e parave.
- **Propozim amendamenti:** Ligji duhet të ndryshohet për të përfshirë dispozita specifike për verifikimin e informacionit të PP-ve nga autoritetet publike përpara se ai të regjistrohet zyrtarisht. Kjo mund të përfshijë krijimin e një procesi të pavarur verifikimi nëse autoritetet publike do të kontrollojnë të dhënat e PP me informacione të tjera financiare ose përmes bashkëpunimit me bankat dhe institucionet e tjera financiare.
- **Shembull nga vendet e tjera:**

⁵³<https://qkb.gov.al/legislation/legislation-for-beneficiary-owners/laws/>

- **Mbretëria e Bashkuar:** Shtëpia e Kompanive në Mbretërinë e Bashkuar është përgjegjëse për mbajtjen e Regjistrimit të Personave me Kontroll të rëndësishëm (PSC). Për të përmirësuar saktësinë, Mbretëria e Bashkuar prezantoi masa ku kompanive u kërkohej të përditësojnë informacionin e tyre për PP çdo vit dhe kompanitë mund të përballen me gjopa për mosdorëzimin e të dhënave të sakta. Për më tepër, palëve të treta, siç janë institucionet financiare, mund t'u kërkohej të verifikojnë informacionin përpara dorëzimit për të siguruar përputhjen me ligjin.
- **Franca:** Kodi Tregtar Francez kërkon që të gjitha të dhënat e pronësisë përfituese të ofruara nga kompanitë duhet të verifikohen nga Zyra Franceze Kundër Mashtrimit. Në rast mospërputhje, kompanitë përballen me penalitete dhe i nënshtrohen hetimeve të mëtejshme.

14.2 Zgjerimi i fushës së zbulimit të PP-ve për të përfshirë një gamë më të gjerë subjektsh

Rekomandim: Ndryshimi i Ligjit për Regjistrimin e Pronarëve Përfitues për të siguruar që trustet, fondacionet dhe personat e tjerë juridikë që mund të errësojnë pronësinë e vërtetë të kompanive nxjerrëse janë të përfshira në kërkesat për zbulimin e PP-ve .

- **Çështja:** Legjislacioni aktual i Shqipërisë synon kryesisht kompanitë dhe personat juridikë të caktuar, por nuk adreson plotësisht subjektet si trustet, fondacionet dhe strukturat komplekse të pronësisë, të cilat mund të përdoren për të fshehur identitetin e pronarëve përfitues në industrinë nxjerrëse.
- **Propozim amendamenti:** Ligji duhet të ndryshohet për të siguruar që trustet, fondacionet dhe çdo marrëveshje tjetër ligjore që kontrollon kompanitë nxjerrëse duhet gjithashtu të zbulojnë pronarët e tyre përfitues. Kjo do të siguronte një pamje më të qartë të pronësisë dhe kontrollit në sektorin nxjerrës.
- **Shembull nga vendet e tjera:**
 - **Norvegjia:** Ligji i Regjistrimit të Kompanive të Norvegjisë kërkon që jo vetëm kompanitë, por edhe fondacionet dhe trustet të zbulojnë pronarët e tyre përfitues. Kuadri i zbulimit të PP-ve të Norvegjisë përfshin të gjitha subjektet juridike që mund të angazhohen në nxjerrjen e burimeve dhe u kërkon atyre të dorëzojnë të dhëna të plota dhe të përditësuara të pronësisë, të cilat më pas janë të aksesueshme për publikun.
 - **Kanadaja:** Në Kanada, Regjistri Federal i Pronësisë Përfituese shtrihet përtej kompanive për të përfshirë entitete të tjera juridike si partneritetet e kufizuara dhe trustet. Kjo siguron që të gjitha subjektet, pavarësisht nga struktura e tyre, të përfshihen në procesin e dhënies së informacioneve shpjeguese të PP-ve .

14.3 Rritja e rolit të shoqërisë civile dhe gazetarëve në monitorimin e pajtueshmërisë së PP-ve

Rekomandim: Forcimi i dispozitave ligjore për të inkurajuar organizatat e shoqërisë civile (OSHC) dhe gazetarët që të përdorin në mënyrë efektive të dhënat e PP-ve në monitorimin e korrupsionit dhe transparencës financiare në sektorin nxjerrës.

- **Çështja:** Megjithatë ligji i Shqipërisë për PP-të lejon aksesin e publikut në të dhënat e pronësisë, roli i shoqërisë civile dhe gazetarëve në monitorimin e pajtueshmërisë dhe përdorimin e të dhënave për qëllime transparence mbetet i kufizuar.

- **Propozim amendamenti:** Ndryshimi i ligjit për të përfshirë dispozita që lehtësojnë pjesëmarrjen aktive të organizatave të shoqërisë civile (OSHC) dhe gazetarëve në përdorimin e të dhënave të PP-ve për të monitoruar aktivitetet e nxjerrjes së burimeve. Kjo mund të përfshijë krijimin e platformave për raportimin e mospërputhjeve, rritjen e ndërgjegjësimit për rëndësinë e transparencës së PP-ve dhe inkurajimin e sinjalizimit për korrupsionin në lidhje me industrinë nxjerrëse.
- **Shembull nga vendet e tjera:**
 - **Gjeorgjia:** Transparency International Georgia dhe OSHC-të e tjera lokale luajnë një rol vendimtar në përdorimin e të dhënave të PP-ve për monitorimin e sektorit nxjerrës. Qeveria ka mbështetur iniciativat e tyre duke ofruar akses të lirë në të dhëna dhe duke krijuar mekanizma për sinjalizimin e parregullsive.
 - **Indonezia:** Në Indonezi, platforma e Iniciativës për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI) lejon pjesëmarrjen aktive të OSHC-ve në monitorimin e pronësisë përfituese dhe raportimin e mospërputhjeve. Gazetarët inkurajohen të hetojnë dhe raportojnë për çdo mospërputhje në të dhënat e PP-së, duke ndihmuar në zbulimin e rasteve të mundshme të korrupsionit.

14.4 Nxitja e bashkëpunimit ndërkombëtar për zbulimin e PP-ve

Rekomandim: Ndryshimi i kuadrit ligjor shqiptar për të siguruar bashkëpunimin ndërkombëtar në ndarjen e të dhënave të pronësisë përfituese, veçanërisht brenda sektorit nxjerrës, për t'u përshtatur me standardet ndërkombëtare.

- **Çështja:** Duke pasur parasysh natyrën komplekse, ndërkufitare të shumë industrive nxjerrëse, bashkëpunimi ndërkombëtar është thelbësor për të siguruar zbulimin efektiv të PP-ve. Pa mekanizma të mjaftueshëm për të ndarë të dhënat ndërmjet vendeve, të dhënat e pronësisë përfituese mund të fragmentohen, duke e bërë të vështirë gjurmimin e flukseve të paligjshme financiare.
- **Propozim amendamenti:** Shqipëria duhet të marrë në konsideratë marrjen e masave që nxisin ndarjen ndërkombëtare të të dhënave dhe bashkëpunimin me juridiksione të tjera. Kjo mund të përfshijë lidhjen e marrëveshjeve për ndarjen e të dhënave të PP-ve me vendet e tjera, veçanërisht ato të përfshira në operacionet e industrisë nxjerrëse me kompanitë shqiptare, për të siguruar zbulim të plotë përtej kufijve.
- **Shembull nga vendet e tjera:**
 - **Australia:** Departamenti i Punëve të Brendshme të Australisë bashkëpunon me autoritetet financiare ndërkombëtare për të ndarë të dhënat e BO, veçanërisht në lidhje me kompanitë që operojnë në sektorin nxjerrës. Kjo siguron që korporatat shumëkombëshe me operacione në Australi dhe juridiksione të tjera të zbulojnë me saktësi pronarët e tyre përfitues në të gjitha vendet.
 - **Afrika e Jugut:** Afrika e Jugut është anëtare e EITI dhe është angazhuar të ndajë të dhënat e BO me vendet e tjera në rajon. Autoritetet e Afrikës së Jugut punojnë ngushtë me vendet fqinje për të siguruar qëndrueshmëri në raportimin e PP-ve dhe për të rritur transparencën në sektorin nxjerrës.

Konkluzioni

Duke zbatuar ndryshimet e rekomanduara në kuadrin ligjor të Shqipërisë, vendi mund të harmonizojë më tej praktikën e tij të zbulimit të pronësisë përfituese me standardet ndërkombëtare, veçanërisht ato të përshkruara në standardin EITI të vitit 2023. Amendamentet e rekomanduara fokusohen në përmirësimin e saktësisë dhe verifikimit të të dhënave, zgjerimin e fushës së zbulimit për të përfshirë besimet dhe entitetet e ndërlukuara të publikut, aksesimin dhe përmirësimin e shoqërisë sonë. gazetarët dhe nxitja e bashkëpunimit ndërkombëtar për ndarjen e të dhënave të PP-ve . Këto reforma jo vetëm që do ta ndihmonin Shqipërinë të përmbushë angazhimet e saj në kuadër të nismave ndërkombëtare të transparencës, por gjithashtu do të kontribuojnë në luftën globale kundër korrupsionit, flukseve të paligjshme financiare dhe qeverisjes së dobët në industrinë nxjerrëse.

15. Vlerësim i Thelluar i Kornizave Institucionale në lidhje me Pronësinë Përfituese në Shqipëri

Hyrje

Çështja e transparencës së Pronësisë Përfituese (PP) është bërë një fokus qendror në përpjekjet e Shqipërisë për të luftuar korrupsionin, pastrimin e parave dhe flukset e paligjshme financiare. Duke pasur parasysh rëndësinë e saj strategjike në luftën globale për transparencën financiare, Shqipëria ka miratuar korniza të ndryshme institucionale që synojnë zbulimin dhe gjurmimin e informacionit të pronësisë përfituese, veçanërisht për personat juridikë dhe individët që zotërojnë ose kontrollojnë në fund kompani, veçanërisht në sektorët nxjerrës dhe financiarë. Ky seksion paraqet një vlerësim të thellë të kuadrit institucional që rregullon zbulimin e pronësisë përfituese në Shqipëri, duke eksploruar institucionet kryesore, rolet e tyre, sfidat dhe efektivitetin e përgjithshëm të sistemit.

15.1.1 Themelet Ligjore dhe Institucionale për Pronësinë Përfituese në Shqipëri

Kuadri institucional i Shqipërisë për transparencën e PP-ve është ndërtuar mbi një sërë ligjesh, rregulloresh dhe organesh të krijuara për të siguruar mbledhjen, menaxhimin dhe aksesin efektiv të të dhënave të PP-ve . Elementet thelbësore të kësaj kornize përfshijnë:

a. Ligji Nr. 112/2020 - Ligji për Regjistrimin e Pronarëve Përfitues⁵⁴

Ligji për Regjistrimin e Pronarëve Përfitues (2020) përfaqëson gurmthelin e kuadrit ligjor të Shqipërisë për transparencën e PP-ve . Ligji detyron regjistrimin dhe zbulimin e pronarëve përfitues të personave juridikë, duke përfshirë kompanitë dhe subjektet e tjera të përfshira në aktivitete tregtare.

- **Roli institucional:** Qendra Kombëtare e Regjistrimit (QKR) është institucioni parësor përgjegjës për zbatimin e këtij ligji. Ajo mban Regjistrin Qendror të Pronarëve Përfitues, duke siguruar që të dhënat mbi pronësinë përfituese të kompanive të mbledhen, verifikohen dhe vihen në dispozicion të autoriteteve përkatëse dhe publikut.
- **Kërkesat:** Sipas këtij ligji, shoqëritë duhet të regjistrojnë në QKR identitetin e pronarëve përfitues brenda 30 ditëve nga regjistrimi. Ky informacion përditësohet çdo vit dhe sa herë që ka një ndryshim në pronësi ose kontroll. Subjektet juridike duhet të japin informacion mbi pronarët e tyre përfitues, duke përfshirë emrin e plotë, datën e lindjes, kombësinë dhe natyrën e kontrollit.

b. Qendra Kombëtare e Regjistrimit (QKR)

⁵⁴<https://qkb.gov.al/legislation/legislation-for-beneficiary-owners/laws/>

Qendra Kombëtare e Regjistrimit (QKR) luan një rol kritik në zbatimin e kuadrit publik të PP-venë Shqipëri. QKR-ja është përgjegjëse për menaxhimin e Regjistrimit Qendror të Pronarëve Përfitues dhe garantimin e respektimit të ligjit nr. 112/2020.

- **Përgjegjësitë:** QKR merr dhe regjistron të dhënat e pronësisë përfituese nga kompanitë dhe ka për detyrë të sigurojë që ky informacion të jetë i aksesueshëm dhe i përditësuar për publikun. Ai gjithashtu ofron udhëzime për kompanitë për respektimin e ligjit dhe është përgjegjës për zbatimin e dënimeve për mospërputhje.
- **Sfidat:** Ndërsa QKR-ja ka bërë progres, ka shqetësime lidhur me saktësinë, plotësinë dhe verifikimin e informacionit të regjistruar. Ekziston gjithashtu sfida për të siguruar që kompanitë të identifikojnë me saktësi dhe të zbulojnë pronarët e tyre përfundimtarë përfitues, veçanërisht kur përfshihen struktura komplekse të pronësisë.

15.1.2 Organet rregullatore që mbikëqyrin transparencën e pronësisë përfituese

Përveç QKR-së, disa institucione të tjera në Shqipëri luajnë rol në mbikëqyrjen dhe zbatimin e transparencës së pronësisë përfituese, veçanërisht nga këndvështrimi i pajtueshmërisë dhe monitorimit:

a. Agjencia e Inteligjencës Financiare (AIF)

Njësia e Inteligjencës Financiare (AIF) në Shqipëri, në varësi të Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, ka për detyrë zbulimin dhe parandalimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit. AIF luan një rol thelbësor në sigurimin që të dhënat e PP-ve të përdoren në mënyrë efektive për hetimin e krimeve financiare.

- **Përgjegjësitë:** AIF analizon transaksionet financiare, identifikon aktivitete të dyshimta dhe punon me autoritete të tjera (përfshirë QKR-në) për të gjurmuar rrjedhën e fondeve të paligjshme. AIF përdor gjithashtu të dhënat e PP-ve për të identifikuar asetet e fshehura, strukturat e paligjshme të pronësisë dhe krimet e mundshme financiare.
- **Sfidat:** Sfida kryesore për AIF është cilësia dhe afati kohor i informacionit të OB-së që merr. Pa të dhëna të sakta dhe të përditësuara, aftësia e AIF për të monitoruar dhe hetuar aktivitetet e paligjshme është e kufizuar.

b. Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve

Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve është përgjegjëse për garantimin e respektimit të ligjeve tatimore në Shqipëri dhe luan një rol në monitorimin e transparencës së pronësisë përfituese, veçanërisht në lidhje me detyrimet tatimore të shoqërive.

- **Përgjegjësitë:** Drejtoria e Tatimeve përdor të dhënat e PP-ve për të vlerësuar detyrimet tatimore të personave juridikë dhe pronarëve të tyre përfitues. Ai gjithashtu siguron që kompanitë të respektojnë rregulloret kundër pastrimit të parave (AML) dhe siguron një nivel zbatimi përmes auditimeve dhe hetimeve.
- **Sfidat:** Një nga sfidat me të cilat përballlet Drejtoria e Tatimeve është vështirësia e gjurmimit të pronarëve përfitues të fshehur në strukturat komplekse të korporatave. Për më tepër, sigurimi që kompanitë të raportojnë me saktësi informacionin e tyre për OB në dosjet e tyre tatimore mund të jetë një sfidë.

c. Agjencia Kundër Korrupsionit dhe Shërbimit Civil

Agjencia Kundër Korrupsionit dhe Shërbimit Civil (ACCSA) ka për detyrë të sigurojë që administrata publike e Shqipërisë të jetë e lirë nga korrupsioni dhe ajo ka një rol indirekt në kuadrin e pronësisë përfituese.

- **Përgjegjësitë:** ACCSA mbikëqyr zbatimin e nismave kundër korrupsionit, duke përfshirë sigurimin e transparencës në pronësinë përfituese të sektorit privat. Fokusi i agjencisë është në monitorimin nëse zyrtarët publikë ose personat e ekspozuar politikisht (PEP) janë të përfshirë në skemat e pronësisë së paligjshme.
- **Sfidat:** Një nga sfidat kryesore është të sigurohet që kompanitë dhe individët e lidhur me figura politike të jenë në përputhje me rregulloret për zbulimin e PP-ve . Natyra ndërkufitare e pronësisë së paligjshme dhe ndikimi politik e ndërlikon më tej këtë detyrë.

15.1.3 Roli i Shoqërisë Civile dhe Nismave të Transparencës

Organizatat e shoqërisë civile (OSHC) dhe nismat ndërkombëtare si Iniciativa për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI) luajnë një rol kritik në kuadrin institucional të Shqipërisë për transparencën e PP-ve .

a. Organizatat e Shoqërisë Civile (OSHC)

OSHC-të në Shqipëri, si Transparency International Albania dhe Instituti Shqiptar për Transparencën, kanë qenë të rëndësishëm në avokimin për një transparencë më të madhe të pronësisë përfituese dhe për të mbajtur përgjegjës sektorin privat dhe atë publik. Këto organizata shpesh veprojnë si vëzhgues, duke përdorur të dhënat e OB për të monitoruar industrinë nxjerrëse dhe sektorë të tjerë ku flukset e paligjshme financiare janë një shqetësim.

- **Përgjegjësitë:** OSHC-të avokojnë për reforma ligjore, sigurojnë akses publik në të dhënat e PP-ve dhe nxjerrin në pah mospërputhjet ose mangësitë në kuadrin ekzistues të PP-ve .
- **Sfidat:** Sfidat për OSHC-të përfshijnë akses të kufizuar në të dhëna të përditësuara dhe të besueshme dhe vështirësi në zbatimin e pajtueshmërisë në sektorë të ndryshëm, veçanërisht me strukturat komplekse të pronësisë në industritë nxjerrëse.

b. Iniciativa për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI)

Shqipëria është anëtare e EITI që nga viti 2014. Standardi EITI kërkon zbulimin e informacionit të pronësisë përfituese për kompanitë në sektorin nxjerrës.

- **Përgjegjësitë:** EITI përcakton një kornizë për transparencën e PP-venë industritë nxjerrëse, duke u kërkuar kompanive të zbulojnë pronarët e tyre përfundimtarë përfitues. Shqipëria pritet të përfaqësojë kuadrin e saj kombëtar me kërkesat globale EITI, të cilat përfshijnë raportimin dhe verifikimin e rregullt të të dhënave të PP-ve .
- **Sfidat:** Një sfidë është të sigurohet që të gjitha kompanitë përkatëse, veçanërisht ato me struktura komplekse pronësie ose filiale të shumta, të përmbushin kërkesat e EITI BO. Zbatimi i standardeve EITI nga Shqipëria ka përparuar, por nevojiten reforma të mëtejshme për të siguruar transparencë dhe verifikim të plotë.

15.1.4 Integrimi me standardet dhe sfidat globale

Kuadri institucional i Shqipërisë për zbulimin e PP-ve është krijuar në përputhje me standardet ndërkombëtare, veçanërisht Rekomandimet e FATF-së dhe direktivat e BE-së për

kundër pastrimit të parave (AML) dhe luftën kundër financimit të terrorizmit (CFT). Megjithatë, mbeten sfida të rëndësishme në sigurimin e pajtueshmërisë dhe zbatimit të plotë.

- **Sfidat me zbatimin:** Ndërkohë që ka kërkesa ligjore për zbulimin e PP-ve, Shqipëria përballet me sfida për të siguruar që këto ligje të zbatohen. Dënimet për mospërputhje ekzistojnë, por mekanizmat e zbatimit nuk janë gjithmonë të fuqishëm dhe ndëshkimet mund të mos jenë të mjaftueshme për të penguar mospërputhjen.
- **Bashkëpunimi Ndërkufitar:** Duke pasur parasysh kompleksitetin e strukturave të pronësisë përfituese, Shqipëria duhet të përmirësojë bashkëpunimin e saj ndërkufitar me autoritetet ndërkombëtare dhe vendet e tjera për të luftuar flukset e paligjshme financiare dhe për të siguruar që informacioni i pronësisë përfituese të jetë i qëndrueshëm dhe i verifikuar.

15.1.5 Rekomandime për Forcimin e Kornizave Institucionale

Për të përmirësuar kuadrin institucional të Shqipërisë në lidhje me pronësinë përfituese, mund të bëhen rekomandimet e mëposhtme:

1. **Forconi procesin e verifikimit:** Futja e mekanizmave për verifikimin e pavarur të PP-ve përpara se të dhënat të dorëzohen në QKR, mundësisht duke bashkëpunuar me institucionet financiare, autoritetet tatimore dhe rregullatorë të tjerë.
2. **Zgjeroni fushën e zbulimit të PP-ve:** Sigurohuni që të gjitha format e entiteteve juridike, duke përfshirë trustet dhe strukturat komplekse të pronësisë, të përfshihen në kërkesat për zbulimin e PP-ve.
3. **Përmirësimi i zbatimit:** Forcimi i gjobave për mospërputhje me kërkesat e regjistrimit të OB dhe rritja e kapacitetit të autoriteteve përkatëse (p.sh. QKR, NjIF, autoritetet tatimore) për të monitoruar pajtueshmërinë në mënyrë efektive.
4. **Nxitja e bashkëpunimit ndërkufitar:** Zhvilloni partneritete më të forta me organizatat ndërkombëtare dhe vende të tjera për të ndarë të dhënat e pronësisë përfituese dhe për të bashkëpunuar në hetimin e flukseve të paligjshme financiare.

Konkluzioni

Shqipëria ka bërë hapa të rëndësishëm në krijimin e një kuadri ligjor dhe institucional për zbulimin e pronësisë përfituese, por nevojiten përpjekje të vazhdueshme për të siguruar saktësinë, plotësinë dhe aksesin e të dhënave të PP-ve. Forcimi i kapaciteteve institucionale, përmirësimi i mekanizmave të zbatimit dhe përafrimi me standardet globale janë thelbësore për rritjen e transparencës dhe luftimin e korrupsionit dhe flukseve të paligjshme financiare në vend. Nëpërmjet reformave të vazhdueshme dhe bashkëpunimit me partnerët ndërkombëtarë, Shqipëria mund të sigurojë që kornizat e saj institucionale për transparencën e PP-ve të jenë efektive dhe të qëndrueshme.

16. Vendimi kryesor i Gjykatës së Drejtësisë mbi Pronësinë Përfituese

Vendimi më i dukshëm erdhi në çështjen C-37/20 (Komisioni i BE-së kundër Parlamentit dhe Këshillit Evropian), lidhur me interpretimin e Direktivës Kundër Pastrimit të Parave (AMLD 5), e cila prezantoi kërkesën që shtetet anëtare të BE-së të krijojnë regjistra qendrorë të pronësisë përfituese të kompanive dhe personave të tjerë juridikë.

16.1 Çështja para Gjykatës

Direktiva e 5-të e Bashkimit Evropian kundër Pastrimit të Parave (AMLD 5), e miratuar në vitin 2018, dhe ka mandatuar që informacioni i pronësisë përfituese të kompanive duhet të jetë i aksesueshëm për publikun. Megjithatë, kjo ngriti shqetësime për të drejtat e privatësisë. Disa Shtete Anëtare argumentuan se bërja publike e informacionit të PP-ve do të cenonte të drejtat e privatësisë së individëve, veçanërisht atyre me kontroll të kufizuar mbi kompanitë në fjalë.

Çështja kryesore ishte nëse akses i publikut në regjistrat e pronësisë përfituese mund të justifikohet sipas ligjit të BE-së, veçanërisht sipas Rregullores së Përgjithshme të Mbrojtjes së të Dhënave (GDPR) dhe Kartës së të Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian, e cila ofron mbrojtje të privatësisë.

16.2 Vendimi i GJED-së

Në vitin 2021, GJED-ja vendosi që qasja e publikut në informacionin e pronësisë përfituese është në përputhje me qëllimet më të gjera të BE-së për të luftuar pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit, por vetëm në kushte të caktuara. Gjykata konstatoi se natyra publike e regjistrave duhet të interpretohet si një mjet kyç në luftën kundër korrupsionit, flukseve të paligjshme financiare dhe pastrimit të parave, duke respektuar ende të drejtat themelore.

- **Qasja publike në regjistrat e PP-ve :** Gjykata vendosi që qasja e publikut në të dhënat e pronësisë përfituese lejohet sepse një transparencë e tillë konsiderohet si një hap i domosdoshëm në parandalimin e aktiviteteve të paligjshme financiare. Megjithatë, vendimi theksoi se duhet të ekzistojnë disa masa mbrojtëse për të siguruar që të dhënat të mos keqpërdoren ose shfrytëzohen në mënyra që mund të cenojnë privatësinë.
- **Konsideratat e GDPR:** Gjykata vendosi se e drejta për privatësi, e garantuar sipas GDPR, duhet të balancohet me interesin publik në parandalimin e pastrimit të parave dhe krimeve financiare. Për këtë arsye, Gjykata lejoi aksesin e publikut, por theksoi se akses i tepër i gjerë duhet të kufizohet. Kjo do të thotë që të dhënat personale brenda regjistrave të PP-ve duhet të jenë të aksesueshme vetëm për qëllime specifike, si parandalimi i pastrimit të parave, dhe jo për përdorim të përgjithshëm komercial.
- **Kufizimet në aksesin publik:** GJED-ja sqaroi se qasja në të dhënat e ndjeshme personale duhet të kufizohet për palët specifike, të tilla si zbatimi i ligjit ose gazetarët, të cilët kanë nevojë për të dhënat për qëllimin e hetimit të aktiviteteve të paligjshme.

16.3 Implikimet për Shtetet Anëtare dhe Shqipërinë

Për shtetet anëtare të BE-së si Shqipëria, vendimi i GJED-së ka implikime të rëndësishme për zbatimin e regjistrave të pronësisë përfituese dhe aksesin e publikut në të dhëna të tilla:

- **Reformat Ligjore:** Shqipëria, si një vend kandidat për në BE, duhet të harmonizojë ligjet e saj për zbulimin e pronësisë përfituese me kërkesat e Direktivës së 5-të Kundër Pastrimit të Parave dhe çdo jurisprudencë të lidhur nga GJED. Kjo do të thotë që Shqipëria duhet të sigurojë transparencën e informacionit të PP-ve, por gjithashtu të zbatojë masa mbrojtëse të përshtatshme të privatësisë për individët e përfshirë.
- **Aksesueshmëria publike:** Shqipëria, nëpërmjet Qendrës së saj Kombëtare të Regjistrimit (QKR), duhet të vërë në dispozicion të dhënat e PP-ve, siç kërkohet nga ligji. Megjithatë, zbatimi i aksesit publik duhet të balancojë me kujdes transparencën me respektimin e të drejtave të privatësisë në përputhje me vendimin e GJED-së.

- **Zbatimi i mbrojtjes së privatësisë:** Shqipërisë mund t'i duhet të rishikojë regjistrat e saj të PP-ve për t'u siguruar që ato janë në përputhje me GDPR, duke siguruar që parimet e mbrojtjes së të dhënave të respektohen duke siguruar ende transparencë për përpjekjet kundër pastrimit të parave dhe kundër korrupsionit.

Konkluzioni

Vendimi i GJED-së në lidhje me transparencën e pronësisë përfituese përfaqëson një zhvillim kritik në përpjekjet e vazhdueshme për të luftuar pastrimin e parave, korrupsionin dhe flukset e paligjshme financiare në të gjithë Bashkimin Evropian. Gjykata ka ripohuar se transparenca është jetike për adresimin e këtyre çështjeve, por që shtetet anëtare duhet të balancojnë aksesin publik në të dhëna me të drejtat e privatësisë së individëve, siç garantohen nga GDPR dhe Karta e të Drejtave Themelore.

Për Shqipërinë, si pjesë e procesit të saj të integritetit në BE, vendimi i Gjykatës nënvizon nevojën për zbatimin efektiv të ligjeve për zbulimin e pronësisë përfituese, duke garantuar gjithashtu që mbrojtja e privatësisë është në fuqi. Ndërsa Shqipëria ecën përpara në përafrimin e ligjeve të saj kundër pastrimit të parave dhe transparencës së korporatave me standardet e BE-së, vendimi i GJED-së shërben si një udhëzues i rëndësishëm në formësimin e qasjes së vendit ndaj zbulimit të pronësisë përfituese.

16.4 Vendimi i Gjykatës dhe vendet.

Në disa vende, megjithë përpjekjet për të rritur transparencën dhe për të luftuar korrupsionin, regjistrat e pronësisë përfituese (BO) nuk i zbulohen plotësisht publikut ose i nënshtrohen kufizimeve të rëndësishme. Ka arsye të ndryshme për këtë, duke filluar nga shqetësimet e privatësisë deri te rezistenca politike dhe sfidat ligjore. Më poshtë janë disa shembuj të vendeve ku regjistri i PP-ve nuk është i aksesueshëm publikisht ose është shumë i kufizuar:

1. Austri

Austria, ndërsa zbaton Direktivën e 5-të Kundër Pastrimit të Parave (AMLD 5), ka një regjistër qendror të pronarëve përfitues (Wirtschaftskammer ose Regjistri Austriak i Biznesit), por ai nuk është i hapur për publikun e gjerë. Në vend të kësaj, aksesimi është i kufizuar për disa palë të caktuara si institucionet financiare, agjencitë e zbatimit të ligjit dhe organet rregullatore. Ky kufizim është për shkak të shqetësimeve në lidhje me privatësinë, pasi Gjykata Kushtetuese austriake vendosi në vitin 2020 se qasja publike në të dhënat e BO-së shkel të drejtën e privatësisë sipas kushtetutës së vendit dhe Rregullores së Përgjithshme të Mbrojtjes së të Dhënave të BE-së (GDPR).

2. Luksemburgu

Luksemburgu ka një regjistër të pronësisë përfituese të krijuar si pjesë e angazhimit të tij ndaj Direktivës së 5-të LPP. Megjithatë, të dhënat nuk janë plotësisht publike. Në vend të kësaj, qasja është e kufizuar për disa subjekte, si autoritetet, institucionet financiare të rregulluara dhe organet e tjera kompetente, të cilët mund të kërkojnë të dhëna të PP-ve për qëllime specifike, duke përfshirë hetimet për pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit. Në vitin 2020, Luksemburgu futi kufizime në aksesin publik të regjistratit të PP-ve, duke përmendur shqetësimet në lidhje me privatësinë personale dhe pajtueshmërinë me GDPR.

3. Zvicra

Zvicra ka zbatuar masa për të përmirësuar transparencën në lidhje me pronësinë përfituese, por nuk mban një regjistër publik të PP-ve . Ligjet kundër pastrimit të parave të vendit kërkojnë që kompanitë të ruajnë informacionin për pronarët e tyre përfitues dhe t'ua vënë atë në dispozicion autoriteteve kompetente (të tilla si taksat dhe agjencitë e zbatimit të ligjit). Megjithatë, ndryshe nga shumë vende të BE-së, Zvicra nuk e lejon publikun e gjerë të aksesojë këtë informacion. Pozicioni i Zvicrës pasqyron qëndrimin e saj për balancimin e të drejtave të privatësisë me përpjekjet për të luftuar aktivitetet e paligjshme financiare.

4. Gjermania

Gjermania, ashtu si Austria dhe Luksemburgu, kanë krijuar një regjistër qendror të pronësisë përfituese nëpërmjet Aktit të Pastrimit të Parave. Megjithatë, regjistri nuk është plotësisht publik. Qasja u ofrohet autoriteteve qeveritare, zbatimit të ligjit dhe disa institucioneve financiare. Vendimi i Gjermanisë për të mos bërë plotësisht publik regjistrin e PP-ve është kritikuar nga avokatët e transparencës, të cilët argumentojnë se akses i plotë i publikut do të rriste përpjekjet për të luftuar korrupsionin dhe pastrimin e parave. Vendi ka përmendur shqetësimet mbi të drejtat e privatësisë së individëve, si dhe keqpërdorimin e mundshëm të të dhënave personale.

5. Danimarka

Danimarka krijoi një regjistër të pronësisë përfituese që synohej të ishte i aksesueshëm nga publiku sipas Direktivës së 5-të LPP. Megjithatë, në praktikë, Danimarka ka zbatuar kufizime për aksesin e publikut në regjistër. Informacioni mund të aksesohet nga institucionet financiare, autoritetet dhe palët e tjera të interesuara për qëllime specifike, të tilla si hetimi i pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit. Ashtu si vendet e tjera, Danimarka është përballur me sfida në balancimin e të drejtave të privatësisë me nevojën për transparencë.

6. Sllovakia

Sllovakia është një tjetër vend i BE-së ku ekziston regjistri i pronësisë përfituese, por ka akses të kufizuar. Megjithëse të dhënat janë të regjistruara dhe mund të aksesohen nga autoritetet publike dhe institucionet financiare, ato nuk janë lehtësisht të aksesueshme për publikun në një format të përshtatshëm për përdoruesit. Sllovakia, si shumë vende të tjera, po punon ende për të siguruar që përpjekjet e saj për transparencën e PP-ve të përputhen me AMLD 5 të BE-së, ndërkohë që adreson shqetësimet në lidhje me pajtueshmërinë me GDPR dhe privatësinë.

7. Qipro

Qiproja ka prezantuar një regjistër qendror të pronësisë përfituese si pjesë e përpjekjeve të saj për të respektuar AMLD-në e BE-së. Megjithatë, disponueshmëria publike e regjistrit ka qenë e kufizuar. Fillimisht, Qipro lejoi aksesin e plotë të publikut në regjistër, por më vonë futi kufizime për shkak të shqetësimeve se bërja e të dhënave plotësisht publike mund të çonte në shkelje të privatësisë. Si rezultat, akses i tani është i kufizuar në kategori të veçanta përdoruesish, duke përfshirë zbatimin e ligjit, institucionet financiare dhe autoritetet e tjera kompetente.

16.5 Pse regjistrat e PP-ve nuk zbulohen plotësisht në këto vende?

Disa faktorë kyç kontribuojnë në mungesën e aksesit të plotë të publikut në informacionin e pronësisë përfituese në këto vende:

1. Shqetësimet e privatësisë dhe pajtueshmëria me GDPR:

- Një nga arsyt kryesore për kufizimin e aksesit në regjistrat e pronësisë përfituese është e drejta për privatësi. Vendet që kufizojnë aksesin argumentojnë se zbulimi i informacionit personal (si p.sh. identitetet e pronarëve përfitues) pa garancitë e duhura mund të cenojë të drejtat e privatësisë së individëve sipas GDPR ose kushtetutave të tyre kombëtare.
- Vendimi i GJED-së për aksesin e publikut në të dhënat e PP-ve (siç u diskutua më herët) ka pohuar nevojën për një ekuilibër ndërmjet transparencës dhe mbrojtjes së privatësisë.

2. Rreziku i keqpërdorimit të informacionit:

- Vendet që kufizojnë aksesin në të dhënat e PP-ve shpesh citojnë shqetësime rreth keqpërdorimit të të dhënave personale, duke përfshirë për qëllime që nuk lidhen me hetimet financiare ose parandalimin e pastrimit të parave. Ekziston frika se të dhënat mund të shfrytëzohen për qëllime komerciale, përndjekje ose mashtrim.

3. Rezistenca Politike:

- Në disa vende, veçanërisht ato me një histori të niveleve të larta të korrupsionit, mund të ketë rezistencë politike ndaj zbulimit të plotë të informacionit të pronësisë përfituese. Politikanët dhe individët e fuqishëm mund të kenë frikë se aksesit i publikut në një informacion të tillë mund të ekspozojë pasuri të fshehura, pasuri të paligjshme ose skema korrupsioni.

4. Sfidat ligjore dhe kushtetuese:

- Vende si Austria dhe Luksemburgu janë përballur me sfida ligjore në lidhje me ekuilibrin midis të drejtave të privatësisë dhe detyrimeve të transparencës. Në rastin e Austrisë, Gjykata Kushtetuese vendosi se qasja e publikut në informacionin e PP-ve shkelte të drejtën e privatësisë sipas Kushtetutës austriake. Top of Form

17. Pronësia përfituese (PP) në MB

Mbretëria e Bashkuar ka qenë një lojtar i rëndësishëm në avancimin e transparencës globale të informacionit të pronësisë përfituese (BO). Vendi prezantoi reforma të rëndësishme dhe masa legislative për të siguruar që kompanitë të zbulojnë pronarët e tyre përfitues për të rritur transparencën dhe për të luftuar krimet financiare si pastrimi i parave, financimi i terrorizmit dhe korrupsioni. Këto reforma janë veçanërisht të rëndësishme pasi MB është një nga juridiksionet kryesore në promovimin e transparencës së pronësisë përfituese.

Më poshtë është një përmbledhje e qasjes së Mbretërisë së Bashkuar ndaj pronësisë përfituese, duke përfshirë legjislacionin kryesor, praktikën dhe gjendjen aktuale të regjistratit të PP-ve :

17.1 Legjislacioni kryesor mbi pronësinë përfituese në MB

Regjimi i pronësisë përfituese në Mbretërinë e Bashkuar ka evoluar në përgjigje të standardeve ndërkombëtare, duke përfshirë direktivat kundër pastrimit të parave (AML) të

Bashkimit Evropian dhe shtytjes globale për transparencë më të madhe në marrëveshjet financiare.

a. Akti i Kompanive (Zbulimi i Adresës) (Amendamenti) 2015

Akti i Kompanive (Zbulimi i Adresës) (Amendamenti) prezantoi një kërkesë për kompanitë që të zbulojnë identitetin e pronarëve të tyre përfitues në një regjistër qendror. Kjo ishte pjesë e përpjekjeve të MB për të respektuar standardet ndërkombëtare dhe direktivat e BE-së kundër pastrimit të parave.

- **Përkufizimi i pronarit përfitues:** Ligji përkufizon një pronar përfitues si një person që zotëron më shumë se 25% të aksioneve ose të drejtave të votës në një shoqëri ose që ushtron ndryshe kontroll mbi një shoqëri ose menaxhimin e saj.

b. Akti i Biznesit të Vogël, Ndërmarrjeve dhe Punësimit 2015

Akti i Biznesit të Vogël, Ndërmarrjeve dhe Punësimit i vitit 2015 kërkonte krijimin e një regjistri qendror të pronarëve përfitues në MB, i njohur si regjistri i Personave me Kontroll të rëndësishëm (PSC). Regjistri i PSC është pjesë e përpjekjeve të MB për të rritur transparencën e korporatës.

- **Njerëzit me kontroll të rëndësishëm (PSC):** Ky akt prezantoi kërkesën që kompanitë të mbajnë një regjistër të brendshëm të individëve që ushtrojnë kontroll të konsiderueshëm mbi to (KPS), që do të thotë ata me më shumë se 25% të pronësisë ose të drejtës së votës.
- **Regjistri i PSC:** Regjistri i KPS-së përfshin emrat, datat e lindjes, kombësinë, shtetin e banimit dhe një përshkrim të natyrës së kontrollit të mbajtur nga pronarët përfitues.

c. Direktiva e Pestë Kundër Pastrimit të Parave (AMLD 5)

Si pjesë e AMLD 5 të Bashkimit Evropian, Mbretërisë së Bashkuar i kërkohej të mbante një regjistër qendror të pronarëve përfitues të kompanive, trusteve dhe subjekteve të tjera juridike. Ndërsa Mbretëria e Bashkuar u largua nga BE në vitin 2020, dispozitat e AMLD 5 u transpozuan në ligjin e Mbretërisë së Bashkuar përpara Brexit dhe vazhdojnë të zbatohen.

- **Transparenca e pronësisë përfituese:** AMLD 5 kërkonte që informacioni i pronësisë përfituese të vihej në dispozicion të publikut. Kjo u zbatua në MB me regjistrin PSC, i cili u bë i aksesueshëm dhe i kërkueshëm publikisht përmes faqes së internetit të Shtëpisë së Kompanive.
- **Qasja publike:** Regjistri PSC i Mbretërisë së Bashkuar është i hapur për publikun, që do të thotë se çdokush mund të hyjë në të dhe të kërkojë detaje rreth pronarëve përfitues të kompanive në Mbretërinë e Bashkuar. Ky veprim ishte pjesë e angazhimit më të gjerë të Mbretërisë së Bashkuar ndaj përpjekjeve kundër pastrimit të parave dhe rritjes së transparencës së korporatave.

d. Akti i Kompanive (Raporti i Drejtorëve) dhe Pronësia Përfituese (Amendamenti) 2019

- Ky akt prezantoi masa të mëtejshme për transparencën dhe aksesin në lidhje me të dhënat e pronësisë përfituese, si dhe përmirësimin e saktësisë së regjistrit të KVV-ve.

17.2 Regjistri i KVV-së dhe aksesit publik

Një nga tiparet më të rëndësishme të sistemit të pronësisë përfituese të MB është Regjistri i Personave me Kontroll të rëndësishëm (PSC).

- **Çfarë Përmban:** Regjistri përmban detaje për individët ose subjektet që kanë kontroll të konsiderueshëm mbi një kompani, d.m.th., ata që zotërojnë më shumë se 25% të aksioneve, të drejta votimi ose kanë aftësinë për të ndikuar në kompani në ndonjë mënyrë tjetër. Informacioni përfshin emrin, datën e lindjes, kombësinë dhe natyrën e kontrollit të ushtruar nga secili pronar përfitues.
- **Aksesueshmëria publike:** Regjistri PSC është i disponueshëm publikisht përmes Companies House, regjistri zyrtar i kompanive në MB. Kjo do të thotë se kushdo, duke përfshirë gazetarë, studiues ose organizata të shoqërisë civile, mund të kërkojë në regjistrin për të identifikuar se kush kontrollon kompanitë në MB.
- **Qasje Falas:** Qasja në regjistrin PSC është pa pagesë dhe mund të shihet në internet në faqen e internetit të Shtëpisë së Kompanive. Informacioni përditësohet rregullisht, duke lejuar akses në kohë reale në të dhënat e pronësisë përfituese.
- **Pse ka rëndësi aksesit publik:** Aksesit i publikut në regjistrin e KPS-së shihet si një mjet kritik për parandalimin e pastrimit të parave, evazionit fiskal dhe aktiviteteve të tjera të paligjshme financiare. Ai lejon një kontroll të shtuar të strukturave të korporatave dhe pronësinë, duke ndihmuar në zbulimin e mekanizmave të fshehtë të pronësisë dhe kontrollit që mund të përdoren për qëllime të paligjshme.

17.3 Reformat e pronësisë përfituese të MB në përgjigje të standardeve globale

MB ka ndërmarrë hapa për të harmonizuar praktikën e saj të zbulimit të PP-ve me standardet ndërkombëtare të vendosura nga organizata të tilla si Task Forca e Veprimit Financiar (FATF) dhe OECD.

- **Rekomandimet e FATF:** Task Forca e Veprimit Financiar (FATF) është një organ ndërqeveritar që përcakton standardet për luftimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit. Rekomandimet e FATF-së kërkojnë që informacioni i pronësisë përfituese të mbledhet, mirëmbahet dhe të jetë i aksesueshëm për organet e zbatimit të ligjit, institucionet e rregulluara dhe publikun e gjerë.
 - Regjistri PSC i Mbretërisë së Bashkuar është në përputhje me standardet e FATF, pasi siguron që informacioni i pronësisë përfituese të jetë transparent dhe i aksesueshëm.
- **Iniciativat e OECD dhe G20:** Mbretëria e Bashkuar është gjithashtu një nënshkruese e angazhimit të OECD dhe G20 për të përmirësuar transparencën e korporatave. Regjistri publik PSC i Mbretërisë së Bashkuar është një pjesë kyçe e angazhimit të vendit ndaj këtyre nismave ndërkombëtare, të cilat janë krijuar për të luftuar krimin financiar dhe flukset e paligjshme financiare globalisht.

17.4 Sfidat dhe kritikën e sistemit të OB të MB

Ndërsa sistemi i pronësisë përfituese në Mbretërinë e Bashkuar shpesh vlerësohet për transparencën e tij, ka ende sfida dhe kritika në lidhje me efektivitetin e tij:

a. Kompleksiteti i Strukturave të Korporatës

- Disa kompani mund të përpiqen të fshehin pronësinë nëpërmjet strukturave komplekse të korporatës (p.sh., duke përdorur truste, kompanitë guaskë ose marrëveshjet e të emëruarve) për t'iu shmangur kërkesave të regjistrimit të PSC. Ndërsa regjistri kap shumicën e pronësisë përfituese, strukturat komplekse ndonjëherë mund të errësojnë pronarin e vërtetë.

b. Saktësia e të dhënave

- **Pasaktësitë** në të dhënat e paraqitura në regjistrin e KPS-së janë raportuar. Për shembull, disa kompani mund të dështojnë të përditësojnë menjëherë informacionin e tyre, ose mund të keq deklarojnë qëllimisht pronësinë përfituese. Sigurimi që informacioni të jetë i saktë dhe i përditësuar mbetet një sfidë e rëndësishme.

c. Shqetësimet e privatësisë

- Ndërsa qasja e publikut në regjistrin e KVV-së përgjithësisht mirëpritet për qëllime transparence, ka pasur shqetësime për privatësinë. Kritikët argumentojnë se ekspozimi i informacionit personal rreth pronarëve përfitues mund të çojë në ngacmime ose rreziqe sigurie për individët e përfshirë në biznese më të vogla ose lloje të caktuara të industrive me rrezik të lartë.

d. Zbatimi

- Zbatimi i rregulloreve që lidhen me pronësinë përfituese mbetet një shqetësim. Ndërsa kompanive u kërkohet ligjërisht të ofrojnë informacion të saktë dhe të përditësuar për OB-të, ka pasur raste kur kompanitë nuk i përmbushin këto kërkesa. Autoritetet mund të kenë nevojë të rrisin dënimet dhe të përmirësojnë mekanizmat e zbatimit për të adresuar mospërputhjen.

17.5 Zhvillimet e fundit dhe konsideratat e së ardhmes

Qeveria e Mbretërisë së Bashkuar është angazhuar të përmirësojë më tej sistemin e pronësisë përfituese, veçanërisht në dritën e nismave të reja globale dhe standardeve në zhvillim:

- **Reformat e ardhshme:** Qeveria e Mbretërisë së Bashkuar ka propozuar masa të reja, si projektligji për krimin ekonomik (Transparenca dhe Zbatimi), i cili synon të rrisë transparencën rreth pronësisë së pronave dhe të adresojë sfida të tilla si mashtrimi dhe keqpërdorimi i regjistrimit të KVP.
- **Zgjerimi i regjistrimit për të përfshirë subjektet jashtë shtetit:** MB po zgjeron regjistrin e saj të pronësisë përfituese për të mbuluar subjektet jashtë shtetit që zotërojnë ose blejnë prona në MB. Kjo është pjesë e përpjekjeve të qeverisë për të goditur pastrimin e parave që përfshijnë asete në pronësi të huaj në MB.

Konkluzioni

Sistemi i pronësisë përfituese në Mbretërinë e Bashkuar është një nga më transparentët në TPP, me një regjistrë PSC të aksesueshëm publikisht që lejon individët, autoritetet dhe organizatat e shoqërisë civile të shqyrtojnë pronësinë dhe kontrollin e kompanive. Mbretëria e Bashkuar ka bërë përparim të rëndësishëm në përafrimin e praktikave të saj me standardet

ndërkombëtare për të luftuar pastrimin e parave, korrupsionin dhe flukset e paligjshme financiare.

Megjithatë, mbeten sfida në sigurimin e saktësisë dhe përputhshmërisë së plotë të kompanive me kërkesat e zbulimit të PP-ve , veçanërisht kur bëhet fjalë për strukturat komplekse të pronësisë dhe mbrojtjen e privatësisë. Ecja përpara, reformat e vazhdueshme dhe përpjekjet për të mbyllur zbrazëtirat do të jenë vendimtare për ruajtjen e integritetit të regjimit të pronësisë përfituese të MB. Krye i Formës

17.6 Vështrime të Zbatimit nga MB.

Mbretëria e Bashkuar ishte vendi i parë në TPP që u angazhua për të bërë transparente pronësinë përfituese. Ky regjistër ishte i pari i këtij lloji globalisht dhe kërkon që subjektet e inkorporuara ose të regjistruara në MB të identifikojnë individë me kontroll të rëndësishëm mbi kompaninë. Në vitin 2016 ajo lançoi regjistrin e saj të pronësisë përfituese publike - ose Personat me Kontroll të rëndësishëm (PSC)⁵⁵. Një "KVV" përcaktohet me kritere që përfshijnë zotërimin e më shumë se 25% të aksioneve, kontrollin e të drejtave të votës, aftësinë për të emëruar ose hequr drejtorët ose ndikim të rëndësishëm mbi kompaninë ose aktivitetet e saj. Regjistri po rezulton i vlefshëm në luftën kundër keqpërdorimit të personave juridikë në Mbretërinë e Bashkuar. Megjithatë, ka pasur kritika për besueshmërinë dhe saktësinë e të dhënave në regjistër. Si përgjigje, qeveria e Mbretërisë së Bashkuar ka njoftuar planet për të prezantuar reforma në regjistrin e KPS-së që do të përmirësojnë besueshmërinë e të dhënave duke – ndër të tjera – duke siguruar verifikimin e detyrueshëm të identitetit.

17.7 Regjistri i personave me kontroll të rëndësishëm⁵⁶

- Themeluar në vitin 2016
- Fushëveprimi Individët që kanë kontroll të rëndësishëm mbi kompanitë e Mbretërisë së Bashkuar, UK Societas, partneritete me përgjegjësi të kufizuar (LLP) dhe partneritete skoceze të pranueshme, duke përfshirë partneritetet e kufizuara skoceze (SLP) dhe partneritete kualifikuese skoceze.
- Pronarët përfitues të regjistruar 8,686,901
- Kompanitë e regjistruara 7,276,356

Të dhënat e KPS-së përdoren gjerësisht dhe kanë qenë kritike në hetimet për krimin financiar dhe veprat penale të lidhura me terrorizmin. Ky raport ofron detaje të qasjes së Mbretërisë së Bashkuar dhe studime të rasteve të ndikimit që ajo ka pasur.

17.8 Rasti i Bejrutit

⁵⁵"Shërbimi i Shtëpisë së Kompanive", Shtëpia e Kompanive, nd, <https://find-and-update.company-information.service.gov.uk/>

⁵⁶<https://find-and-update.company-information.service.gov.uk/>

Foto: Reuters

Më 4 gusht 2020, ndodhi një shpërthim në një magazinë në portin e Bejrutit. Ajo u shkaktua nga shpërthimi i 2750 ton nitrati amoni që ishte ruajtur në mënyrë të parregullt prej vitesh në një magazinë në port të Bejrutit. Nitrati i amonit kishte mbërritur në Bejrut në shtator të vitit 2013 në MV Rhosus, një anije me flamur moldav për në Mozambik, në pronësi të një kompanie panameze.⁵⁷ Anija u detyrua të ndalonte në Bejrut pas një inspektimi nga autoritetet portuale të Bejrutit. Ajo kishte mbetur në port që nga ajo kohë, në fakt e braktisur, me një numër kreditorësh që bënin pretendime për pagesë kundër anijes dhe autoritetet portuale nuk arritën të kontaktojnë me pronarët. Shpërthimi rezultoi nga shpërthimi i tonëve nitrati amoni, një përbërje kimike e djegshme që përdoret zakonisht në bujqësi si një pleh me nivele të larta nitratesh, por që mund të përdoret gjithashtu për prodhimin e eksplozivëve.

I përshkruar si "një nga shpërthimet më të mëdha jo-bërthamore në histori", ai rezultoi në vdekjen e 211 personave dhe plagosur 7,000 prej të cilëve të paktën 150 kanë fituar paaftësi fizike; shkaktuar dëme të patreguara psikologjike; dhe dëmtoi 77,000 apartamente, dhe bëri të pastrehë mbi 300,000 njerëz⁵⁸. Të paktën tre fëmijë nga mosha 2 deri në 15 vjeç humbën jetën. Tridhjetë e një fëmijë kërkuar shtrimin në spital, 1000 fëmijë u plagosën dhe 80000 fëmijë mbetën pa shtëpi. Shpërthimi preku 163 shkolla publike dhe private dhe i bëri gjysmën e qendrave të kujdesit shëndetësor të Bejrutit jofunksionale, dhe ai preku 56 për qind të bizneseve private në Bejrut. Pati dëme të mëdha në infrastrukturë, duke përfshirë transportin, energjinë, furnizimin me ujë dhe kanalizimet, si dhe shërbimet komunale që arrijnë në 390-475 milionë dollarë amerikanë në humbje. Sipas Bankës Botërore, shpërthimi shkaktoi rreth 3.8-4.6 miliardë dollarë dëme materiale. Shpërthimi vlerësohet të ketë shkaktuar humbje kolektive prej 10-15 miliardë dollarësh.⁵⁹

Pas shpërthimit, hetuesit e krimit financiar Graham Barrow dhe Ray Blake u përpoqën të kuptonin njerëzit që qëndronin pas anijes së braktisur dhe ngarkesës së saj. Duke përdorur të dhëna nga regjistri i PSC në Mbretërinë e Bashkuar dhe të dhënat e Ukrainës, të aksesuara përmes regjistrarit OO, hetuesit ishin në gjendje të gjurmonin lidhjet e drejtpërdrejta midis kompanisë së regjistruar në Mbretërinë e Bashkuar që bleu nitratin e amonit, Savaro Ltd, me një numër kompanish të tjera dhe individë të sanksionuar përmes pronarit përfitues të regjistruar të kompanisë. Të dhënat nga regjistri i PSC në Mbretërinë e Bashkuar treguan gjithashtu se Savaro Ltd ndante të njëjtën adresë në Mbretërinë e Bashkuar me dy kompani të tjera, të dyja me lidhje me dy biznesmenë të cilët u sanksionuan për lidhje me regjimin

⁵⁷ Felipe Arizon, "The Arrest News: 11", Shiparrested.com, tetor 2015,

⁵⁸ Associated Press, "'Jo si çdo herë:' Viktimat e shpërthimit të Bejrutit duan të vërtetën", Zërat e Amerikës (VOA), 6 shkurt 2021,

⁵⁹ "Shpërthimi i Bejrutit: Çfarë dimë deri më tani", BBC, 11 gusht 2020,

sirian⁶⁰. Të tre kompanitë ndryshuan adresën dhe vendndodhjen e regjistrave të tyre në të njëjtën ditë, dhe emri dhe nënshkrimi i pronarit përfitues të Savaro Ltd. shfaqet në të tre formularët e ndryshimit të adresës. Edhe pse kjo nuk provon një lidhje midis kompanive ose domosdoshmërisht tregon ndonjë keqberje, ajo sugjeron një lidhje që ndihmoi më tej hetimin.

Ky rast ilustron rëndësinë e transparencës në pronësinë e kompanisë dhe transaksionet financiare, veçanërisht kur bëhet fjalë për aktivitete potencialisht të paligjshme ose të rrezikshme. Shpërthimi i Bejrutit ishte një ngjarje katastrofike dhe përpjekjet e hetuesve të krimit financiar si Graham Barrow dhe Ray Blake theksojnë se si të dhënat e kompanisë dhe të dhënat e pronësisë përfituese mund të jenë vendimtare në gjurmimin e përgjegjësisë.

Shpërthimi i Bejrutit më 4 gusht 2020, ishte një tragjedi shkatërruese - një nga shpërthimet më të fuqishme jo-bërthamore në histori. Ai vrau 211 njerëz, plagosi 7,000 dhe la mbi 300,000 njerëz të pastrehë. Shpërthimi u shkaktua nga 2750 ton nitrati amoniumi, një kimikat shumë shpërthyes. Por si përfundoi një substancë kaq e rrezikshme në portin e Bejrutit për kaq gjatë? Kjo është pyetja që hetuesit Graham Barrow dhe Ray Blake synuan t'i përgjigjen. Nitrati i amonit kishte mbërritur në Bejrut në vitin 2013 me një anije të quajtur MV Rhosus, e cila mbante një flamur moldav dhe ishte nisur për në Mozambik. Anija ishte në pronësi të një kompanie panameze dhe, pasi u ndal në Bejrut për shkak të problemeve teknike, ajo u braktis në fakt, e kapur në mosmarrëveshje ligjore dhe financiare. Për vite të tëra, askush nuk mori përgjegjësinë për ngarkesën, dhe ajo mbeti e ruajtur në mënyrë të rrezikshme në port - derisa goditi fatkeqësia në vitin 2020.

Çelësi për zgjidhjen e kësaj enigme qëndronte në të dhënat financiare. Hetuesit përdorën të dhënat e biznesit të disponueshëm publikisht, duke përfshirë regjistrin e njerëzve me kontroll të rëndësishëm (PSC) në Mbretërinë e Bashkuar dhe të dhënat e biznesit të Ukrainës, për të gjurmuar pronësinë e dërgesës. Hulumtimi i tyre i çoi në Savaro Ltd, një kompani e regjistruar në Mbretërinë e Bashkuar që kishte blerë nitratin e amonit.

Duke gërmuar më thellë, hetuesit zbuluan se:

- **Savaro Ltd ndau një adresë në Mbretërinë e Bashkuar me dy kompani të tjera.**
- Këto kompani kishin lidhje me dy biznesmenë të cilët u sanksionuan për lidhje me regjimin sirian.
- Të tre kompanitë ndryshuan adresën e tyre të regjistruar në të njëjtën ditë.
- Emri dhe nënshkrimi i të njëjtit person u shfaq në të gjithë formularët për këto ndryshime adresash.

Këto gjetje nuk vërtetonin domosdoshmërisht ndonjë gjë të paligjshme, por ato sugjeruan fuqishëm një rrjet kompanish që mund të ishin përpjekur të fshihnin aktivitetet e tyre reale.

Ky rast tregon se si strukturat e turbullta të korporatës mund të ndihmojnë që materialet e rrezikshme të kalojnë nëpër çarje. Ajo ngre pyetje të vështira:

- **Kush duhet të kishte marrë përgjegjësinë për nitratin e amonit?**
- **A po i mbulonin këto kompani qëllimisht gjurmët e tyre?**

⁶⁰Martin Chulov, "Biznesmenët me lidhje me Assadin të lidhur me ngarkesën e shpërthimit të portit të Bejrutit", The Guardian, 15 janar 2021

- **A mund të ishte parandaluar kjo tragjedi nëse pronësia dhe llogaridhënia do të ishin më të qarta?**

Kjo nuk ka të bëjë vetëm me një shpërthim - ka të bëjë me atë se si materialet e rrezikshme, krimet financiare dhe sekretet e korporatës mund të kombinohen për të krijuar fatkeqësi. Hetimi nxjerr në pah pse transparencja në pronësinë e kompanisë është kaq e rëndësishme. Nëse qeveritë do të kishin rregulla më të forta dhe do të zbatonin një mbikëqyrje më të mirë, ndoshta kjo katastrofë mund të ishte shmangur. Në thelb, shpërthimi i Bejrutit nuk ishte thjesht një aksident - ishte një dështim i përgjegjësisë në çdo nivel.

17.9 Si hetuesit gjurmuan ngarkesën e shpërthimit në Bejrut tek pronarët e saj

Kur hetuesit e pavarur të krimit financiar filluan të gjurmonin se kush ishte përgjegjës për ngarkesën e rrezikshme që shkaktoi shpërthimin në Bejrut, ata u përqendruan në një të dhënë kryesore: kompania që bleu kimikatet, Savaro Ltd. Falë regjistrat të "Njerëzve me kontroll të rëndësishëm" (PSC) në Mbretërinë e Bashkuar, i cili mban të dhëna publike të pronësisë së kompanisë, hetuesit ishin në gjendje të gjurmonin lidhjet e pronarëve të biznesit të Savaro Ltd. Regjistri OO, i cili mbledh dhe lidh të dhëna nga regjistrat e shumë kompanive, zbuloi më tej një lidhje me një kompani në Ukrainë. Kjo analizë ishte e mundur vetëm sepse të dhënat e PSC të Mbretërisë së Bashkuar ishin të disponueshme publikisht në një format të lexueshëm nga makina, duke e bërë të lehtë referencën dhe identifikimin se kush ishte i lidhur me këtë. Ndërsa hetimi është ende në vazhdim dhe nuk ka ende prova për keqbërje, ky rast nxjerr në pah rëndësinë e transparencës së korporatës - pa të, do të ishte shumë më e vështirë të zbulohesh se kush ishte përgjegjës për ngarkesën e braktisur dhe shumë të rrezikshme të anijes. Mbretëria e Bashkuar ka një mjet unik ligjor për të luftuar krimin financiar të quajtur Urdhri i Pashpjeguar i Pasurisë (UWO). Ky ligj u lejon autoriteteve të konfiskojnë asetet nëse pronari i tyre nuk mund të shpjegojë se si ato janë fituar ligjërisht – një armë e fuqishme kundër korrupsionit dhe pastrimit të parave.

Në vitin 2018, Agjencia Kombëtare e Krimit në Mbretërinë e Bashkuar (NCA) lëshoi UWO-në e saj të parë kundër një personi të ekspozuar politikisht (PEP) nga Azerbajxhani, duke përdorur të dhënat e pronësisë së kompanisë së hapur si provë kryesore. Rasti përfshinte Jahangir Hajiyev, ish-kryetar i Bankës Ndërkombëtare shtetërore të Azerbajxhanit, i cili u dënua me 15 vjet burg për mashtrim dhe përvetësim. Autoritetet vlerësuan se ai kishte nxjerrë 9 miliardë dollarë jashtë vendit—një shumë e barabartë me një të katërtën e PBB-së së Azerbajxhanit. Hetimi i MB-së u përqëndrua në pronat luksoze në Londër dhe investimet me vlerë të lartë që besohesh se ishin blerë me fonde të vjedhura. Një objekt kryesor ishte Klubi i Golfit Mill Ride në Berkshire, i cili u ble për 10.5 milionë funte në vitin 2013. Ndërsa pronësia e klubit të golfit fshihej pas një rrjeti kompleks kompanish, duke përfshirë një të regjistruar në Guernsey (një juridiksion që nuk publikon ende të dhënat e pronësisë përfituese), regjistri publik i BO në Mbretërinë e Bashkuar dha një zbulim të madh. Ai zbuloi se Zamira Hajiyeva, gruaja e Jahangir Hajiyev, ishte listuar si pronare e një kompanie në Mbretërinë e Bashkuar të lidhur me klubin, MRGC Ltd, për një ditë të vetme në gusht 2016 përpara se emri i saj të hiqej. Ky rekord i vogël pronësie njëditor mund të ishte i pamundur të gjendej në një sistem të mbyllur, por për shkak se MB i bën të disponueshme publikisht të dhënat e pronësisë përfituese, hetuesit ishin në gjendje të lidhnin pikat. Transparency International (TI), e cila monitoron aktivitetin e dyshimtë financiar, e quajti atë një shembull të përsosur se pse regjistrat e kompanive publike janë kaq të vlefshme.

Të armatosur me këto prova, autoritetet e Mbretërisë së Bashkuar lëshuan një UWO kundër Zamira Hajiyeva, duke kërkuar që ajo të shpjegonte se si e fitoi pasurinë e saj. Ajo u kundërpërgjigj në gjykatë, duke sfiduar urdhrin në çdo nivel. Pasi u refuzuan ankesat në Gjykatën e Lartë dhe atë të Apelit, ajo e dërgoi çështjen në Gjykatën e Lartë. Në dhjetor 2020, Gjykata e Lartë refuzoi të rrezonte UWO dhe urdhëroi Hajiyevën të zbulonte plotësisht origjinën e pasurisë së saj. Nëse ajo dështon të japë një shpjegim legjitim, autoritetet e Mbretërisë së Bashkuar do të konfiskojnë 22 milionë paund të aseteve të saj, duke përfshirë:

- Rezidenca e saj Knightsbridge,
- Kursi i golfit 11 milionë funte në Berkshire,
- Dhe prona të tjera nën hetim.

Të dyja këto raste – hetimi i shpërthimit të Bejrutit dhe goditja e MB ndaj pasurisë së fshehur – nxjerrin në pah fuqinë e transparencës në trajtimin e krimit financiar.

- Pa të dhëna publike për pronësinë e biznesit, gjurmimi se kush ishte përgjegjës për nitratin e amonit në Bejrut do të kishte qenë shumë më i vështirë.
- Në mënyrë të ngjashme, pa të dhëna të hapura mbi pronësinë e kompanisë, MB nuk mund të kishte qenë kurrë në gjendje të lidhte një person të ekspozuar politikisht me asete të dyshimta.

Kur kompanitë dhe individët përpiqen të fshihen pas shtresave të fshehtësisë, krimi financiar dhe neglizhenca nuk kontrollohen. Por kur informacioni i pronësisë është publik dhe lehtësisht i aksesueshëm, hetuesit mund t'i mbajnë njerëzit përgjegjës dhe, në disa raste, të ndihmojnë në parandalimin e fatkeqësive përpara se ato të ndodhin.

17.10 Rast Studimi: Pengimi i përdorimit të kompanive në Mbretërinë e Bashkuar për të lehtësuar korrupsionin

Partneritetet e kufizuara skoceze (SLP) janë përshkruar si "mjet ikjeje për individët e korruptuar dhe bandat e organizuara kriminale".⁶¹ Kjo formë relativisht e errët e korporatës u përdor për të lëvizur të paktën 4 miliardë GBP nga ish-Bashkimi Sovjetik si pjesë e Lavanderisë Ruse, një nga skemat më të mëdha dhe më të përpunuara në TPP të pastrimit të parave. [Në vitin 2014, 20 SLP u përdorën për të lëvizur mbi 1 miliardë dollarë nga bankat moldave].⁶³

SLP-të kanë veçori të caktuara që i bëjnë ato të dëshirueshme për t'u përdorur në krimin ekonomik transnacional. Si një subjekt juridik me bazë në Mbretërinë e Bashkuar, përdorimi i tyre mund të përcjellë një vello legjitimiteti. SLP-të kanë gjithashtu një "personalitet juridik të veçantë" - që do të thotë se ata mund të lidhin kontrata dhe të zotërojnë asete, ndërkohë që kanë gjithashtu kërkesa minimale për paraqitjen e dosjeve me autoritetet e Mbretërisë së Bashkuar. Megjithatë SLP-të kanë përdorime legjitime, analiza e shoqërisë civile për numrin e SLP-ve të reja të inkuorpuara çdo vit zbulon se numri pothuajse u dyfishua midis 2015 dhe

⁶¹Dominic Kavakeb, "Kompanitë e Mbretërisë së Bashkuar në zemër të rrethit të pastrimit të parave prej 2.9 miliardë dollarësh", TI, 4 shtator 2017, Gemma Cartin, "Offshore në MB: Analiza e përdorimit të Partneriteteve të Kufizuara Skoceze në korrupsion dhe pastrim parash", TI, qershor 2017,

⁶²David Leask dhe Richard Smith, "Kompanitë skoceze guacka pastronin 4 miliardë paund nga Rusia", The Herald, 27 Mars 2017,

⁶³Jacqy Gascoyne, "Përdorimi i partneriteteve të kufizuara skoceze në skemat e pastrimit të parave", MLROs.com, nd

2016, që përkon me fillimin e regjimit TPP të MB.⁶⁴ Meqenëse SLP-ve nuk iu kërkua fillimisht të depozitonin informacionin e PP-venë regjistrin e KPS-së në Mbretërinë e Bashkuar, organizatat e shoqërisë civile ngritën alarmin se SLP-të po përdoreshin për të shmangur TPP-in dhe i kërkuan qeverisë t'i sillte ato brenda regjimit të zbulimit.⁶⁵

Në qershor 2017, qeveria e Mbretërisë së Bashkuar ndërmori veprime dhe i futi SLP-të brenda fushës së rregullave të TPP, duke u kërkuar SLP-ve të regjistroheshin dhe të zbulonin pronarët e tyre përfitues në regjistrin e PSC.⁶⁶ Ndikimi ishte dramatik. Shkalla e krijimit të SLP-ve të reja ra me 80%, duke arritur nivelin më të ulët në shtatë vjet deri në tremujorin e fundit të 2017.⁶⁷ Kjo sugjeron se mungesa e transparencës para mesit të 2017 ishte një faktor i rëndësishëm në zgjedhjen e individëve për të përdorur SLP-të dhe sugjeron një efekt parandalues të bërjes publike të informacionit për OB-të. Ndërkohë që ndikimi i faktorëve të tjerë nuk mund të përjashtohet, kjo ofron dëshmi të forta fillestare për rolin e TPP në ndryshimin e sjelljes së individëve që përdorin automjete të korporatave.

Matja e rezultateve. Ndërsa ka pasur përpjekje për të vlerësuar ndikimin e reformave të TPP, veçanërisht përmes vlerësimeve të komisionuara nga qeveria e Mbretërisë së Bashkuar, vlerësimi i saktë i rezultateve mbetet një sfidë. Për të mbledhur mbështetje të mëtijshme për reformat e TPP, është thelbësore të zbatohen matje të përmirësuara të rezultateve duke u fokusuar në ndikimin e tyre në frenimin e korrupsionit, aktivitetëve të paligjshme financiare dhe rritjen e pajtueshmërisë tatimore.

Mbretëria e Bashkuar filloi konceptin e transparencës së pronësisë përfituese në vitin 2016 me prezantimin e regjistrin Personat me Kontroll të Rëndësishëm (PSC). Ky regjistrë kërkon që kompanitë të identifikojnë individët që mbajnë kontroll të rëndësishëm, zakonisht ata me mbi 25% pronësi, të drejta votimi ose ndikim. Informacioni i zbuluar përfshin detaje si emri i personit, data e lindjes, kombësia dhe roli i tyre specifik brenda kompanisë. Në vitin 2022, Mbretëria e Bashkuar zgjeroi kërkesat e saj për subjektet e huaja që zotëronin prona në MB. Regjistri i entiteteve jashtë shtetit (ROE) tani mandaton që këto subjekte të identifikojnë pronarët e tyre përfitues, ngjashëm me regjistrin e KPS-së. Kjo u pasua nga ndryshime të mëtijshme në vitin 2023 me Aktin e Krimit Ekonomik dhe Transparencës së Korporatave (ECCTA), i cili zgjeron përkufizimin e pronësisë përfituese, duke përfshirë ata që kontrollojnë pronat përmes të emëruarve ose besimeve. ECCTA forcon rolin e Shtëpisë së Kompanive, duke e lejuar atë të verifikojë saktësinë e informacionit të pronësisë dhe të zbatojë verifikimin e identitetit për pronarët përfitues. Kjo është pjesë e një shtytjeje globale për të përmirësuar transparencën dhe për të reduktuar aktivitetet e paligjshme financiare, pasi vendet kërkojnë gjithnjë e më shumë zbulimin e informacionit të pronësisë përfituese. Përpjekjet e Mbretërisë së Bashkuar po japin një shembull se si transparenca mund të zbatohet për të luftuar pastrimin e parave dhe për të rritur llogaridhënien.

18. Pronësia përfituese (BO) në Maqedoninë e Veriut

Maqedonia e Veriut, si shumë vende të tjera, ka prezantuar masa për të rritur transparencën në pronësinë e kompanive dhe personave juridikë në përputhje me standardet ndërkombëtare për kundër pastrimit të parave (AML) dhe luftimin e financimit të terrorizmit. Koncepti i pronësisë përfituese (OB) i referohet personave fizikë që në fund të fundit zotërojnë ose

⁶⁴Gemma Cartin, "Offshore në MB: Duke analizuar përdorimin e Partneriteteve të Kufizuar Skoceze në korrupsion dhe pastrim parash", TI, qershor 2017, 6,

⁶⁵Po aty, 4.

⁶⁶Të dhëna të forta mbi mësimet e nxjerra nga Regjistri i Pronësisë Përfituese në MB", Global Witness, 30 maj 2019

⁶⁷Nienke Palstra, "Tri mënyra se si regjistri i pronarëve të vërtetë të kompanive në Mbretërinë e Bashkuar po dëshmon tashmë vlerën e tij", Global Witness, 24 korrik 2018,

kontrollojnë një kompani, edhe nëse kompania mbahet përmes shtresave të personave juridikë ose të emëruarve. Maqedonia e Veriut ka bërë hapa të rëndësishëm në përmirësimin e transparencës së pronësisë së saj përfituese, duke u përafruar me rekomandimet ndërkombëtare, veçanërisht ato nga Task Forca e Veprimit Financiar (FATF) dhe Bashkimi Evropian (BE), në kontekstin e aspiratave të saj për anëtarësim në BE.

18.1 Korniza Ligjore për Pronësi Përfituese në Maqedoninë e Veriut

Për të siguruar një kornizë të fortë ligjore, qeveria prezantoi masat kryesore legislative, duke përfshirë:

1. **Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit (2018)** – Ky ligj urdhëroi që kompanitë të zbulojnë pronarët e tyre përfundimtarë përfitues (UBO) dhe vendosi rregulla strikte për verifikimin e të dhënave.
2. **Ligji për Regjistrin Qendror** – Sigurimi i bazës ligjore për Regjistrin Qendror të Maqedonisë së Veriut (CRM) për të mbikëqyrur Regjistrin e Pronësisë Përfituese.
3. **Ligji për mbrojtjen e të dhënave personale** – Sigurimi që mbledhja dhe përdorimi i të dhënave përputhet me standardet e privatësisë së BE-së.

Një UBO përkufizohet si një individ që zotëron ose kontrollon përfundimisht më shumë se 25% të aksioneve, të drejtave të votës ose të drejta të tjera në një kompani, drejtpërdrejt ose tërthorazi. Ky përkufizim siguron që strukturat e fshehta të pronësisë janë të zbuluara.

Për të zbatuar pajtueshmërinë, kompanitë që dështojnë të regjistrojnë UBO-të e tyre përballen me gjoba deri në 10,000 € dhe gjoba shtesë aplikohen për vonesa në përditësimin e informacionit të pronësisë.

Korniza ligjore në lidhje me pronësinë përfituese në Maqedoninë e Veriut është formuar kryesisht nga Ligji për parandalimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit, i cili pasqyron standardet dhe detyrimet ndërkombëtare që lidhen me transparencën e pronësisë.

a. Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit (2018)

Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit (i ndryshuar) krijoi bazën për regjistrin e pronësisë përfituese. Ai kërkon që të gjitha kompanitë, duke përfshirë personat juridikë, trustet dhe partneritetet, të identifikojnë dhe të zbulojnë pronarët e tyre përfitues. Kjo është bërë në përputhje me Direktivat e BE-së kundër Pastrimit të Parave dhe rekomandimet nga Task Forca e Veprimit Financiar (FATF).

Dispozitat kryesore të këtij ligji përfshijnë:

- **Detyrimi për kompanitë për të ruajtur informacionin e pronësisë përfituese:** Të gjitha kompanive u kërkohet të mbledhin, verifikojnë dhe mbajnë informacione të përditësuara për pronarët e tyre përfitues. Ky informacion duhet të dorëzohet në Regjistrin Qendror të vendit.
- **Përkufizimi i pronësisë përfituese:** Ligji përcakton një pronar përfitues si një individ që zotëron ose kontrollon, drejtpërdrejt ose tërthorazi, të paktën 25% të aksioneve ose të drejtave të votës në një shoqëri, ose në mënyra të tjera ushtron kontroll mbi shoqërinë nëpërmjet mjeteve të tjera.

b. Regjistri Qendror i Pronësisë Përfituese

Regjistri Qendror në Maqedoninë e Veriut ka për detyrë të mbajë një bazë të dhënash kombëtare të informacionit mbi pronësinë përfituese. Qëllimi i regjistrit është të sigurojë që të dhënat e pronësisë përfituese të jenë lehtësisht të aksesueshme për autoritetet kompetente, si autoritetet tatimore, organet e zbatimit të ligjit dhe institucionet financiare, për të parandaluar pastrimin e parave dhe aktivitete të tjera të paligjshme financiare.

- **Transparenca:** Ndërsa ligji kërkon që kompanitë të dorëzojnë informacionin e PP-venë Regjistrin Qendror, qasja e publikut në këto të dhëna ka qenë e kufizuar dhe regjistri nuk është plotësisht i hapur për publikun. Qasja në regjistrë u jepet kryesisht autoriteteve dhe subjekteve të rregulluara për qëllime të kujdesit të duhur.
- **Qasja në informacion:** Regjistri Qendror u lejon autoriteteve dhe institucioneve financiare specifike të kenë akses në informacionin e pronësisë përfituese për pajtueshmërinë me rregulloret kundër pastrimit të parave (AML), por ai ende nuk ofron akses të hapur për publikun, ndryshe nga sistemet në vende të tilla si MB.

c. Ligji i Maqedonisë së Veriut për Mbrojtjen e të Dhënave Personale (LPDP), i cili hyri në fuqi më 24 shkurt 2020, është krijuar për të përafruar me GDPR (Rregullorja e Përgjithshme për Mbrojtjen e të Dhënave) të Bashkimit Evropian. Me fjalë të thjeshta, ky ligj siguron që organizatat të mbledhin dhe përdorin të dhënat personale në mënyrë të përgjegjshme, të sigurt dhe transparente – ashtu si ligjet e privatësisë të ndjekura në të gjithë BE-në. Nëse jetoni në Maqedoninë e Veriut, ky ligj ju jep më shumë kontroll mbi të dhënat tuaja personale. Pavarësisht nëse jeni duke blerë online, duke u regjistruar për një shërbim, apo edhe thjesht duke shfletuar një faqe interneti, bizneset dhe institucionet duhet të respektojnë privatësinë tuaj dhe të mbrojnë të dhënat tuaja.

Sipas LPDP, ju keni disa të drejta të rëndësishme:

- **E drejta për të ditur** nëse një kompani mbledh ose përdor të dhënat tuaja personale.
- **E drejta për akses** të dhënat tuaja personale dhe kërkon një kopje.
- **E drejta për të korrigjuar** çdo informacion të pasaktë ose të vjetëruar për ju.
- **E drejta për t'u harruar**— mund të kërkon që në disa raste të fshihen të dhënat tuaja personale.
- **E drejta për të thënë jo** për përdorime të caktuara të të dhënave tuaja, si marketingu.
- **E drejta për të lëvizur të dhënat tuaja** nga një ofrues shërbimi në tjetrin (si kalimi i bankave ose ofruesve të telekomit).

Bizneset, agjencitë qeveritare dhe organizatat e tjera që trajtojnë të dhënat personale kanë përgjegjësi strikte sipas këtij ligji. Ata duhet:

- Jini të qartë dhe të sinqertë përse i mbledhin të dhënat tuaja.
- Mbledhni vetëm atë që është e nevojshme - asnjë informacion i tepërt ose i parëndësishëm.
- **Mbani të dhënat tuaja të sigurta** nga hakerat ose aksesit i paautorizuar.
- **Mos i mbani të dhënat tuaja përgjithmonë** - duhet të ruhet vetëm për atë kohë sa nevojitet.
- **Emëroni një zyrtar për mbrojtjen e të dhënave** (nëse përpunojnë shumë të dhëna të ndjeshme).

Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale (PDPA) është mbikëqyrësi zyrtar për privatësinë e të dhënave në Maqedoninë e Veriut. Nëse një kompani keqpërdor të dhënat tuaja ose shkel të drejtat tuaja të privatësisë, ju mund të bëni një ankesë me ta dhe ata kanë fuqinë të hetojnë dhe të gjobisin shkelësit. Në TPP e sotme dixhitale, pothuajse çdo gjë që bëjmë përfshin ndarjen e të dhënave personale – qofshin ato bankare, blerjet ose përdorimi i mediave sociale. Ky ligj siguron që kompanitë t'i trajtojnë të dhënat tuaja në mënyrë etike dhe me përgjegjësi, duke ju mbajtur të mbrojtur nga shkeljet e të dhënave, vjedhja e identitetit dhe keqpërdorimi i informacionit tuaj personal. LPDP e Maqedonisë së Veriut ndihmon vendin të qëndrojë në përputhje me standardet e intimitetit të BE-së, gjë që është thelbësore për tregtinë, biznesin dhe të drejtat e qytetarëve në një TPP të lidhur. Kështu që, herën tjetër që ndani të dhënat tuaja personale, mund të keni më shumë besim se të dhënat tuaja janë në duar të sigurta!

18.2 Përafrimi me standardet ndërkombëtare

Maqedonia e Veriut po përafron kornizën e saj ligjore me standardet ndërkombëtare në lidhje me zbulimin e pronësisë përfituese. Si pjesë e procesit të integritetit të vendit në BE, ajo ka përshtatur ligjet e saj në përputhje me Direktivat e 4-të dhe të 5-të të Bashkimit Evropian kundër Pastrimit të Parave (AMLD), të cilat kanë vendosur udhëzime të qarta për shtetet anëtare në lidhje me transparencën e pronësisë përfituese.

- **Pajtuueshmëria me FATF:** Maqedonia e Veriut është anëtare e Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF), e cila u kërkon vendeve të krijojnë mekanizma të transparencës së pronësisë përfituese. Rekomandimi 24 i FATF-së mandaton që vendet të zbatojnë regjistrat e pronësisë përfituese të aksesueshme nga publiku si pjesë e përpjekjeve të tyre LPP/LFT.
- **Direktivat e BE-së për LPP:** Reformat e Maqedonisë së Veriut janë në përputhje me Direktivat e 4-të dhe të 5-të të BE-së për LPP-në, të cilat vendosën kërkesën që shtetet anëtare të krijojnë regjistra qendrorë për pronësinë përfituese. Ndërsa vendi nuk është ende anëtar i BE-së, përafrimi i tij me standardet e BE-së është thelbësor për pranimin e tij në BE.

18.3 Sfidat në zbatimin e pronësisë përfituese

Megjithëse Maqedonia e Veriut ka bërë përparime në zbatimin e masave të pronësisë përfituese, ka sfida që lidhen me transparencën dhe zbatimin e këtyre rregulloreve:

a. Aksesueshmëria publike e Regjistrat të PP-ve

Ndërsa Maqedonia e Veriut ka krijuar një Regjistër qendror të pronarëve përfitues, qasja në këtë regjistër mbetet e kufizuar. Ndryshe nga regjistri PSC i aksesueshëm publikisht në MB, regjistri i Maqedonisë së Veriut nuk është i hapur për publikun. Qasja është e kufizuar kryesisht për agjencitë e zbatimit të ligjit, autoritetet rregullatore dhe institucionet financiare për qëllime të kujdesit të duhur.

- **Potenciali për reformë:** Ndërsa Maqedonia e Veriut përparon drejt anëtarësimit në BE, mund t'i kërkohet të lëvizë drejt aksesit më të madh publik të të dhënave të pronësisë përfituese në përputhje me standardet e BE-së. Kjo mund të ndihmojë në rritjen e efektivitetit të përpjekjeve të vendit për të luftuar pastrimin e parave dhe korrupsionin.

b. Verifikimi dhe saktësia e të dhënave të Pronësisë përfituese.

Sigurimi i saktësisë dhe besueshmërisë së informacionit të pronësisë përfituese është një sfidë e vazhdueshme. Në disa raste, kompanitë mund të përpiqen të anashkalojnë kërkesat duke ofruar informacion jo të plotë ose të pasaktë. Kjo mund të dëmtojë integritetin e Regjistrit Qendror.

- **Monitorimi dhe Zbatimi:** Për të adresuar këtë, qeveria duhet të përmirësojë monitorimin dhe zbatimin e rregullave të zbulimit të pronësisë përfituese, duke vendosur gjopa për mospërputhje dhe duke siguruar që të dhënat të verifikohen rregullisht.

c. Strukturat komplekse të pronësisë

Sfida e strukturave komplekse të korporatave mbetet problem për raportimin e saktë të PP-ve . Disa individë mund të përdorin ndërmjetës, kompani guackë ose truste për të fshehur pronësinë e tyre, duke e bërë të vështirë për autoritetet të gjurmojnë pronarët e vërtetë përfitues.

- **Masat kundër evazionit:** Maqedonia e Veriut duhet të zhvillojë më tej sisteme për të zbuluar dhe parandaluar taktika të tilla, duke siguruar që strukturat e pronësisë të zbulohen plotësisht dhe që pronarët përfitues nuk mund të fshihen lehtësisht pas strukturave komplekse ligjore.

18.4 Zhvillimet dhe perspektivat e ardhshme

Duke pasur parasysh kërkesat e rrepta të BE-së për transparencën e pronësisë përfituese, pritet që Maqedonia e Veriut të vazhdojë të përmirësojë regjimin e saj të pronësisë përfituese. Fushat kryesore për zhvillimin e ardhshëm përfshijnë:

- **Qasje më e gjerë publike:** Maqedonia e Veriut ka të ngjarë të lëvizë drejt bërjes së regjistrit të pronësisë përfituese më të aksesueshme për publikun si pjesë e procesit të saj të integritetit në BE. Kjo do ta përfronte vendin me synimet e BE-së për përmirësimin e transparencës së korporatave dhe trajtimin e flukseve të paligjshme financiare.
- **Verifikimi i përmirësuar i të dhënave:** Qeveria mund të prezantojë masa shtesë për të garantuar saktësinë dhe plotësinë e të dhënave të paraqitura në Regjistrin Qendror, duke përfshirë auditime të rastësishme dhe ndëshkime më të forta për mospërputhje.
- **Bashkëpunimi Ndërkombëtar:** Maqedonia e Veriut mund të rrisë bashkëpunimin me organet ndërkombëtare, si OECD, FATF dhe BE, për të përmirësuar efektivitetin e rregulloreve të pronësisë së saj përfituese dhe për të luftuar më mirë pastrimin e parave, korrupsionin dhe evazionin fiskal.

Konkluzioni

Maqedonia e Veriut ka bërë përparim të rëndësishëm në krijimin e një kuadri ligjor për transparencën e pronësisë përfituese, në përputhje me standardet ndërkombëtare, duke përfshirë ato të përcaktuara nga BE-ja dhe FATF. Vendi ka zbatuar masa të tilla si Regjistri Qendror i Pronësisë Përfituese dhe Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave për të rritur transparencën e korporatave. Koncepti i pronarit përfitues është i njëjtë në të dy legjislacionet

(Shqipëria dhe Maqedonia e Veriut) dhe bazohet në rekomandimet e Komitetit MONEYVAL të Këshillit të Evropës për Vlerësimin e Masave Kundër Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit, si dhe në përputhje me dispozitat e Direktivës së Katërt të BE-së (Direktiva e Katërt Fil15/8942). Metodologjia për regjistrimin e të dhënave të pronarëve përfitues në Maqedoninë e Veriut përbëhet nga një proces deklarativ, dhe Regjistri Qendror në Maqedoninë e Veriut menaxhoi regjistrimin e të dhënave të pronarëve përfitues pa një rol vendimmarrës në miratimin/pezullimin ose refuzimin e aplikacionit (regjistrimi në një formular “Miratimi i thjeshtë”). Megjithatë, mbeten ende sfida të tilla si akses i kufizuar i publikut në regjistrin e pronësisë përfituese, saktësia e të dhënave dhe përdorimi i strukturave komplekse të korporatës për të fshehur pronësinë. Duke ecur përpara, Maqedonia e Veriut ka të ngjarë të vazhdojë të përshtatë rregullat e saj të pronësisë përfituese për të përmbushur kërkesat e BE-së dhe për të forcuar përpjekjet e saj kundër pastrimit të parave dhe kundër korrupsionit, si pjesë e procesit të saj të integritetit në BE.

Transparenca e Pronësisë Përfituese (TPP) njihet si një mjet i fuqishëm për të rritur transparencën dhe për të forcuar llogaridhënien për flukset e paligjshme financiare (IFF) që përfshijnë korrupsionin, pastrimin e parave dhe evazionin fiskal

Ndërsa mundësitë për korrupsion mund të reduktohen në mënyrë efektive duke rritur efikasitetin përmes ofrimit të shërbimeve publike dixhitale dhe duke forcuar kontrollet përmes sistemeve kryesore të GovTech si sistemet e prokurimit elektronik, sistemet e integruara të informacionit financiar, listat e pagave, mobilizimi i të ardhurave vendase dhe sistemet e deklarimit të pasurive, korrupsioni i madh shpesh mbetet i fshehur nga strukturat komplekse të korporatave që errësojnë përfitimet e pronësisë. Nëpërmjet zbatimit të reformave TPP, vendet mund të përmirësojnë transparencën dhe të avancojnë përpjekjet e qeverive kundër korrupsionit, si dhe të përmirësojnë aftësinë e tyre për të zbuluar pastrimin e parave dhe evazionin fiskal në mënyrë më efektive. Transparenca e Pronësisë Përfituese (TPP) njihet si një mjet i fuqishëm për të rritur transparencën dhe për të forcuar llogaridhënien për flukset e paligjshme financiare (IFF) që përfshijnë korrupsionin, pastrimin e parave dhe evazionin fiskal. Ndërsa mundësitë për korrupsion mund të reduktohen në mënyrë efektive duke rritur efikasitetin përmes ofrimit të shërbimeve publike dixhitale dhe duke forcuar kontrollet përmes sistemeve kryesore të GovTech si sistemet e prokurimit elektronik, sistemet e integruara të informacionit financiar, listat e pagave, mobilizimi i të ardhurave vendase dhe sistemet e deklarimit të pasurive, korrupsioni i madh shpesh mbetet i fshehur nga strukturat komplekse të korporatave që errësojnë përfitimet e pronësisë. Nëpërmjet zbatimit të reformave TPP, vendet mund të përmirësojnë transparencën dhe të avancojnë përpjekjet e qeverive kundër korrupsionit, si dhe të përmirësojnë aftësinë e tyre për të zbuluar pastrimin e parave dhe evazionin fiskal në mënyrë më efektive.

18.5 Forcimi i transparencës në Maqedoninë e Veriut: Iniciativa e Regjistrimit të Pronësisë Përfituese

Në Maqedoninë e Veriut, vlerësimet e mëparshme të rrezikut të pastrimit të parave kishin treguar se një fushë e vazhdueshme e shqetësimit ishte mungesa e transparencës së strukturave të pronësisë në sektorin privat. Në vitin 2017, vendi filloi ta trajtojë këtë duke krijuar një Regjistër të Pronësisë Përfituese (BOR) që është plotësisht i integruar dhe në përputhje me standardet ndërkombëtare. Në funksion të procesit të ardhshëm të vlerësimit të ndërsjellë nga MONEYVAL - një organ i përhershëm monitorues i Këshillit të Evropës - në

vitin 2022, qeveria vendosi një theks të rëndësishëm në rritjen e përputhshmërisë me Rekomandimet 24 dhe 25 të Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF) dhe përmbushjen e angazhimeve në lidhje me pronësinë përfituese të Strategjisë, të përshkruara në planin e veprimit të Partneritetit Kombëtar të Partneritetit dhe Qeverisë së Hapur. 2018. Kjo u përforcua nga vendosmëria e vendit për të miratuar Acquis Communautaire të BE-së për këtë temë, veçanërisht direktivën e 4-të të BE-së Kundër Pastrimit të Parave dhe Kundër Financimit të Terrorizmit (AML-CFT). Për shumë vite, Maqedonia e Veriut u përball me sfida të rëndësishme në parandalimin e pastrimit të parave dhe korrupsionit, veçanërisht për shkak të mungesës së transparencës në strukturat e pronësisë së kompanive. Shumë biznese që operonin në vend kishin pronarë të fshehur, duke e bërë të vështirë për autoritetet gjurmimin e flukseve financiare dhe zbulimin e aktiviteteve të paligjshme. Kjo paqartësi krijoi mundësi për personat e ekspozuar politikisht (PEP) dhe individë të tjerë për të shfrytëzuar sistemin, duke përfituar nga kontratat publike dhe duke shmangur shqyrtimin ligjor. Duke e njohur këtë çështje, Maqedonia e Veriut filloi një reformë gjithëpërfshirëse për të sjellë transparencë në sektorin privat, veçanërisht në industrinë nxjerrëse, financat dhe prokurimet publike. Një hap kritik në këtë proces ishte krijimi i Regjistrimit të Pronësisë Përfituese (BOR) në vitin 2017. Ky regjistër u krijua për të përafruar me praktikën më të mira ndërkombëtare, veçanërisht me Rekomandimet 24 dhe 25 të Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF) dhe direktivat e BE-së kundër pastrimit të parave.

18.6 Shtytja për përgjegjësi më të madhe

Në vitin 2019, Republika e Maqedonisë së Veriut themeloi Regjistrin e pronësisë përfituese⁶⁸. Këto regjistra filluan të krijoheshin pasi u zbuluan shumë persona të ekspozuar politikisht. Informacioni për pronarët aktualë u bë menjëherë një nga mjetet më të rëndësishme në luftën kundër korrupsionit. Krijimi i Regjistrimit të Pronësisë Përfituese ishte një moment historik i madh në luftën e Maqedonisë së Veriut kundër korrupsionit. Regjistri ishte veçanërisht i rëndësishëm pasi hetimet zbuluan se shumë PEP kishin aksione pronësie sekrete në kompanitë që merrnin fonde publike. Duke u kërkuar bizneseve të zbulojnë pronarët e tyre të vërtetë, qeveria krijoi një mjet të fuqishëm për të rritur llogaridhënien e korporatave dhe për të parandaluar konfliktet e interesit. Për të zhvilluar regjistrin, Maqedonia e Veriut punoi me partnerë ndërkombëtarë, përfshirë Programin Global të GIZ-it për Luftimin e Flukseve të Paligjshme Financiare. Projekti përfshiu shumë aktorë, duke përfshirë:

- Regjistri Qendror i Maqedonisë së Veriut (CRM)
- Zyra e Inteligjencës Financiare (FIO)
- Agjencitë e zbatimit të ligjit
- Subjektet e biznesit

Zbatimi u strukturua në tre faza kryesore, që përfshin dy vjet:

1. **Projektimi teknik (9 muaj)**– Zhvillimi i specifikimeve dhe prokurimi i një shitësi përmes një procesi tenderimi në treg të hapur.
2. **Zhvillimi dhe testimi i softuerit (1 vit)**– Krijimi dhe rafinimi i një sistemi funksional.

⁶⁸<https://www.crm.com.mk/>

3. **Nisja dhe komunikimi publik (4 muaj)**– Edukimi i bizneseve dhe publikut mbi sistemin e ri.

18.7 Si funksionon Regjistri

Regjistri i Pronësisë Përfituese përbëhet nga dy module kryesore:

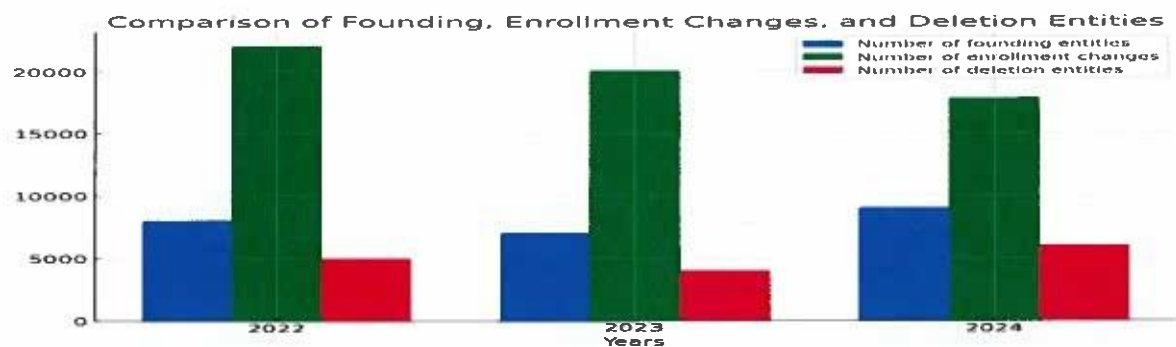
- **REVIS**– Sistemi i regjistrimit, i menaxhuar nga Regjistri Qendror, ku kompanitë dorëzojnë informacionin e tyre për UBO-në.
- **SORIS**– Një sistem analitik i organizuar nga Zyra e Inteligjencës Financiare, i krijuar për të zbuluar rreziqet dhe për të shënuar aktivitete të mundshme të paligjshme.

REVIS është segmenti i organizuar nga Regjistri Qendror që kryen të gjitha detyrat e përshkruara më sipër. Institucioni pritës i modulit SORIS është FIO. SORIS ka aftësi analitike, të tilla si kryerja e një analize bazë të profilit të rrezikut të aksesueshme nga FIO. Prandaj, ky modul i paracaktuar për analitikën në strukturën thelbësore të BOR tashmë parashikon përdorimin e mundshëm të të dhënave të vendosura nga autoritetet dhe shton një shtyllë drejt procesit të mbikëqyrjes së bazuar në rrezik, thelbësor për standardet e FATF. Subjektet e inkuorporuara në Maqedoninë e Veriut tani kanë detyrimin të regjistrojnë UBO-të e tyre në Regjistrin e UBO-së brenda tre muajve në vijim, pa kosto. Pas skadimit të kësaj periudhe të parashikuar për të siguruar respektimin e përgjithshëm, do të ketë një afat tetë ditor për regjistrimin e UBO-së. Subjektet që dështojnë të regjistrojnë UBO-të e tyre brenda periudhës së përcaktuar duhet të paguajnë një tarifë që varion nga përafërsisht 32 euro deri në përafërsisht 2600 euro, në varësi të madhësisë së subjektit dhe periudhës së vonës.

BOR është plotësisht dixhital dhe online, duke i lejuar bizneset të regjistrojnë pronarët e tyre përfutues përmes një portali publik. Informacioni i mbledhur përfshin:

- Emri dhe mbiemri i plotë
- Numër unik identifikimi qytetar
- Numri i identifikimit tatimor
- Data e lindjes
- Kombësia
- Adresa e banimit

Ky informacion ndërlidhet me bazat e të dhënave kombëtare si Regjistri Kombëtar i Popullsisë (NPR) dhe Regjistri i Njësive të Biznesit (BER) për të siguruar saktësinë. Vini re se aplikimet për regjistrimin e UBO-së mund të depozitohen nga (i) përfaqësuesi i autorizuar i subjektit, (ii) agjentët e autorizuar të regjistrimit, d.m.th. avokatët ligjorë që veprojnë si agjentë regjistrimi, ose (iii) persona të tjerë të autorizuar nga subjekti nëpërmjet sistemit të administratorit. Aftësitë kryesore funksionale të sistemit përfundimtar TPP në funksion janë se ai është një sistem plotësisht elektronik, online që mundëson regjistrimin e UBO-ve nëpërmjet një portali publik dhe me një grup informacioni të strukturuar dhe të standardizuar si emri dhe mbiemri i UBO-së, numri unik i identifikimit të qytetarit, numri i identifikimit tatimor, data e lindjes, kombësia dhe adresa e banimit.

Të dhënat futen nga subjekti i detyruar ose agjenti i tij i autorizuar i regjistrimit në sistem, i cili më pas referon identitetin e UBO-së nëpërmjet NPR dhe subjektit të biznesit paralelisht me BER-in përpara se të lidhin marrëdhëniet e tyre në një grup të dhënash të vendosur në CRM. Verifikimi i UBO-së kryhet nga institucioni financiar (banka), i cili vepron si banka parësore e subjektit afarist dhe i ofron shërbime financiare atij. Sistemi ndërlidh të dhënat për subjektet shtetërore dhe liston drejtuesit e caktuar si UBO. BOR gjithashtu lëshon certifikata regjistrimi për subjektet dhe mund të lëshojë ndryshime kronologjike në UBO sipas kërkesës. Në përgjithësi, përdorimi i të dhënave është i lartë, duke pasur parasysh 85,000 kërkesat individuale të vlerësuara për të dhëna nëpërmjet shërbimeve të integruara të internetit të BOR deri më sot. Të dhënat gjenerojnë gjithashtu të ardhura për CRM që deri më tani siguron autonomi të plotë të regjistrimit, qëndrueshmëri afatgjatë dhe burime për përmirësimet e sistemit dhe/ose të personelit të BOR. Mospërputhja për të regjistruar ose përditësuar UBO-në brenda 15 ditëve nga themelimi ose ndryshimi i pronësisë së subjektit afarist rezulton në gjobë. Gjithashtu, për interes publik, lejohet qasja e kufizuar në të dhëna me disa parakushte.

18.8 Ndikimi dhe Pajtueshmëria

Që nga prezantimi i tij, BOR ka parë pajtueshmëri të fortë:

- Nga mesi i vitit 2022, mbi 75,000 kompani (92.5% e subjekteve të detyruara) kishin regjistruar UBO-të e tyre.
- **71.000 persona fizikë** u identifikuan si pronarë përfitues.
- Sistemi ka trajtuar mbi 85,000 kërkesa individuale për të dhëna, duke demonstruar dobinë e tij për zbatimin e ligjit, institucionet financiare dhe shoqërinë civile.

BOR është gjithashtu financiarisht i qëndrueshëm, duke gjeneruar të ardhura nga tarifat e përdoruesve. Ky model i vetëqëndrueshëm siguron që sistemi të mbetet funksional pa u mbështetur në financimin e qeverisë.

18.9 Rritja e Akses Publik dhe Mbikëqyrja e Medias

Për të promovuar më tej llogaridhënien, Maqedonia e Veriut lejon akses të kontrolluar publik në BOR:

- **Gazetarët** mund të ketë akses në grupe të dhënash të kufizuara (emri, vendi i banimit dhe statusi i pronësisë) për raportim hetimor.

- **Organizatat e shoqërisë civile dhe publiku** i gjerë mund të kërkojë të dhëna për një tarifë të vogël.
- Sistemi përpunon rreth 20,000 kërkesa individuale për të dhëna publike në vit.

Megjithatë, për të mbrojtur privatësinë, aksesit në masë të të dhënave është i kufizuar dhe vetëm institucionet e autorizuar mund të kryejnë analiza në shkallë të gjerë.

18.10 Roli i Transparencës në Luftimin e Korrupsionit

Prezantimi i Regjistrimit të Pronësisë Përfituese ka përmirësuar ndjeshëm transparencën e korporatave dhe ka qenë thelbësore në zbulimin e korrupsionit. Studimet tregojnë se në 70% të rasteve të korrupsionit të nivelit të lartë në mbarë TPP, rol luajnë kompanitë anonime. Duke ekspozuar strukturat e fshehta të pronësisë, Maqedonia e Veriut e ka bërë më të vështirë për individët e korruptuar të manipulojnë kontratat e prokurimit publik ose të fshehin pasurinë e paligjshme.

Në prokurimin publik, për shembull, BOR u lejon autoriteteve të:

- **Identifikoni konfliktet e fshehura të interesit** në kontratat qeveritare.
- Sigurohuni që tenderët të jepen në bazë të meritës dhe jo të favorizimit.
- Forcimi i mbikëqyrjes së kompanive që marrin fonde shtetërore.

Duke integruar të dhënat e pronësisë përfituese në sistemet e prokurimit publik, Maqedonia e Veriut po përafrohet me Rekomandimin 24 të FATF dhe standardet globale kundër korrupsionit.

18.11 Reforma të qëndrueshme për të ardhmen

Ndërsa Regjistri i Pronësisë Përfituese është një arritje e madhe, qeveria mbetet e përkushtuar për:

- **Forcimi i zbatimit** për të siguruar që të gjitha subjektet e detyruara të respektojnë.
- **Zgjerimi i ndërveprueshmërisë**, duke integruar të dhënat RPP me më shumë sisteme qeveritare.
- **Rritja e aksesit publik** për të rritur më tej mbikëqyrjen e medias dhe shoqërisë civile.
- **Adoptimi i teknologjive të reja** të tilla si analiza e rrezikut të bazuar në AI për të zbuluar modele të dyshimta në strukturat e pronësisë përfituese.
- **Rritja e bashkëpunimit rajonal** me vendet fqinje për të ndarë praktikat më të mira dhe për të përmirësuar inteligjencën financiare ndërkufitare.

Maqedonia e Veriut ka dhënë një shembull të fortë për rajonin duke demonstruar se transparenca e korporatave mund të luftojë korrupsionin dhe të promovojë praktika të drejta biznesi. Me maturimin e sistemit, bashkëpunimi i vazhdueshëm me organizatat ndërkombëtare do të jetë kyç për përsosjen dhe zgjerimin e këtyre reformave. Përmes këmbënguljes dhe inovacionit, Maqedonia e Veriut ka ndërmarrë një hap të guximshëm drejt një ekonomie më transparente dhe të përgjegjshme, duke hapur rrugën rritjes së qëndrueshme dhe besimit më të madh të publikut në biznes dhe institucionet qeveritare.

19. Ndikimi real i transparencës së pronësisë përfituese në qeverisjen e burimeve natyrore

Imagjinoni sikur nafta, gazi, mineralet dhe hidrocentralet e një vendi të punonin vërtet për të gjithë – jo vetëm një grusht individësh ose kompanish të lidhur me pronarë të fshehur. Imagjinoni një vend ku pasuria natyrore ndihmon në ndërtimin e shkollave, spitaleve, rrugëve dhe bizneseve, në vend që të zhduket në llogaritë në det të hapur ose të nxisë korrupsionin.

19.1 Njerëzit meritojnë të dinë se kush i kontrollon burimet e vendit të tyre
Kjo është ajo që mund të ndihmojë në arritjen e transparencës së pronësisë përfituese (BO). Duke zbuluar njerëzit e vërtetë që zotërojnë dhe kontrollojnë kompanitë që operojnë në sektorin e burimeve natyrore, çdo vend do të sigurojë që pasuria e tij të përfitojë njerëzit e tij, jo vetëm elitat pas dyerve të mbyllura. Le të hedhim një vështrim më të afërt se si transparenca e PP-ve mund ta ndryshojë lojën, duke e bërë një vend më të drejtë, më të pasur dhe më të qëndrueshëm. Projektet e minierave, naftës dhe hidrocentraleve janë nisur, por qytetarët shpesh nuk e dinë se kush përfiton vërtet. Disa kompani përdorin drejtues ose struktura në det të hapur për të fshehur pronarët e vërtetë - shpesh individë të lidhur politikisht apo edhe aktorë të huaj pa interes të vërtetë në zhvillimin e vendeve.

Si ndihmon transparenca e BO:

- ◆ Nëse një kompani dëshiron të nxjerrë naftën apo mineralet e Shqipërisë, duhet të tregojë qartë se kush e zotëron atë.
- ◆ Njerëzit mund të kontrollojnë nëse zyrtarët e qeverisë ose të afërmit e tyre po përfitojnë fshehurazi nga marrëveshjet.
- ◆ Nëse një kompani është e përfshirë në ndotje ose shkelje të të drejtave të njeriut, komunitetet mund të mbajnë përgjegjësinë pronarët e vërtetë, jo vetëm ndërmjetësit.

Skenari i jetës reale: *Një qytet i vogël në Shqipëri po lufton me ujin e ndotur nga aktivitetet e një kompanie minerare. Njerëzit protestojnë, por kompania pretendon se është në pronësi të një investitori të huaj dhe refuzon të marrë përgjegjësinë. Me transparencën e PP-ve, qytetarët mund të kontrollojnë të dhënat dhe të zbulojnë se një biznesmen i njohur, i cili më parë ka mohuar përfshirjen, është në të vërtetë pronari i vërtetë. Kjo e detyron kompaninë të pastrojë aktin e saj.*

19.2 Ndalimi i korrupsionit dhe pastrimit të parave në marrëveshjet e burimeve

Nuk është sekret që korrupsioni mund të jetë problem në fushën e industrisë nxjerrëse. Disa licenca dhe kontrata mund të mos kalojnë përmes konkurrencës së ndershme, por përmes favoreve politike dhe marrëveshjeve të prapambetura. Më keq, disa kompani marrin paratë që fitojnë dhe i transferojnë në parajsat fiskale në det të hapur, duke shmangur taksat dhe duke e lënë vendin më të varfër.

Si ndihmon transparenca e BO:

- ◆ Parandalon marrëveshjet e fshehta, korruptive duke bërë publike pronësinë e shoqërisë.
- ◆ Ndalon politikanët të japin kontrata për kompanitë që zotërojnë fshehurazi.
- ◆ Lejon autoritetet tatimore të gjurmojnë se ku shkojnë paratë- jo më fonde "të zhdukura".

Skenari i jetës reale: *Një kompani e huaj fiton një kontratë për një projekt të madh hidroenergjetik, që premtim investime dhe vende pune. Disa vjet më vonë, kompania deklaron falimentimin dhe largohet nga vendi - por njerëzit më vonë zbulojnë se pronarët e vërtetë të kompanisë ishin politikanë vendas, të cilët e përdorën atë si para për të futur në xhep miliona. Me transparencën e PP-ve, kjo mund të ishte ekspozuar para dhënies së kontratës.*

19.3 Inkurajimi i kompanive të ndershme dhe konkurrencës së ndershme

Tani për tani, shumë kompani etike luftojnë për të konkurruar në vende të ndryshme të TPPës, sepse disa biznese fitojnë kontrata përmes lidhjeve personale dhe jo konkurrencës së ndershme. Kompanitë e mëdha që ndjekin rregullat, paguajnë taksat e tyre dhe investojnë në qëndrueshmëri shpesh humbasin nga lojtarët e fshehur me lidhje politike.

Si ndihmon transparencja e BO:

- ◆ Nivelon fushën e lojës në mënyrë që kompanitë më të mira të fitojnë - jo ato më të lidhura.
- ◆ Inkurajon më shumë investime të huaja sepse kompanitë ndërkombëtare u besojnë tregjeve transparente.
- ◆ Promovon kulturën e ndershme të biznesit ku suksesi vjen nga puna cilësore, jo nga marrëveshjet sekrete.

Skenari i jetës reale: *Një kompani e mirënjohur evropiane e minierave dëshiron të investojë në një vend në Ballkan, por ata hezitojnë sepse dyshojnë se tregu vendas kontrollohet nga interesa të fshehura. Me transparencën e PP-ve, ata mund të shohin qartë se me kë po konkurrojnë, duke i bërë ata më të sigurt për të investuar. Kjo krijon vende të reja pune dhe rritje ekonomike.*

19.4 Të sigurohet që pasuria e burimeve të qëndrojnë në vend

Burimet natyrore të një vendi janë një thesar - por a janë ata në dobi të njerëzve? Shumë shpesh, kompanitë që nxjerrin burime paguajnë pak taksa, duke përdorur strukturat në det të hapur për të zhvendosur fitimet jashtë vendit.

Si ndihmon transparencja e BO:

- ◆ Siguron që kompanitë të paguajnë pjesën e tyre të drejtë të taksave duke i bërë të dukshme strukturat e pronësisë.
- ◆ Rrit të ardhurat e qeverisë, kështu që më shumë para shkojnë për arsimin, kujdesin shëndetësor dhe infrastrukturën.
- ◆ Ndihmon autoritetet tatimore të godasin kompanitë që fshehin fitimet në parajsat fiskale.

Skenari i jetës reale: *Një kompani e nxjerrjes së arit raporton humbje të mëdha financiare çdo vit, duke paguar pothuajse asnjë taksë. Me transparencën e BO, hetuesit zbulojnë se kompania ka transferuar fitime në një kompani guackë në pronësi të të njëjtëve njerëz në një vend tjetër. Me këtë ekspozim, qeveria rikuperon miliona të ardhura tatimore të humbura.*

19.5 Mbajtja përgjegjëse e ndotësve për dëmtimin e mjedisit

Shumë kompani nxjerrëse shkaktojnë dëme mjedisore, por kur gjërat shkojnë keq, shpesh është e pamundur të mbash përgjegjësi. Transparenca e PP-ve siguron që pronarët e vërtetë të kompanive të burimeve të njihen, kështu që ata nuk mund të largohen nga përgjegjësitë e tyre.

Si ndihmon transparenca e BO:

- ◆ Nëse një kompani ndot ujin ose dëmton pyjet, njerëzit mund të gjurmojnë pronarët e vërtetë.
- ◆ Siguron që kompanitë të investojnë në praktika të qëndrueshme, duke e ditur se nuk mund t'i fshihen përgjegjësisë.
- ◆ Parandalon bizneset “godit-dhe-rreth” që shfrytëzojnë burimet dhe zhduken.

Skenari i jetës reale: *Një kompani e huaj merr një licencë për të minuar në një vend. Pasi nxjerrin atë që u nevojitet, ata braktisin vendin, duke lënë pas mbetje toksike. Autoritetet përpiqen të gjejnë personat përgjegjës, por kompania u regjistrua nën një pronar të rremë në një vend tjetër. Me transparencën e PP-ve, qeveria mund të gjurmojë pronarët e vërtetë dhe t'i mbajë ata përgjegjës.*

19.6 Forcimi i Reputacionit Global të Shqipërisë dhe Objektivat e Integritimit në BE

Ndërsa Shqipëria shkon drejt anëtarësimit në BE, transparenca në sektorin e burimeve natyrore është një kërkesë kyçe. Pa transparencë të fortë për OB-të, Shqipëria rrezikon të shihet si një vend me rrezik të lartë për korrupsion dhe pastrim parash, duke e bërë më të vështirë tërheqjen e investimeve dhe mbështetjes ndërkombëtare.

Si ndihmon transparenca e BO:

- ◆ Dëshmon se Shqipëria është serioze në luftën kundër korrupsionit dhe promovimin e praktikave të drejta të biznesit.
- ◆ Inkurajon investitorët e huaj më etikë për të sjellë vende pune dhe kapital në vend.
- ◆ Përafron Shqipërinë me standardet e BE-së dhe ato TPPërore, duke e sjellë atë më pranë anëtarësimit të plotë në BE.

Skenari i jetës reale: *BE rishikon progresin e Shqipërisë drejt anëtarësimit dhe thekson ligjet e transparencës së PP-ve si një sukses të madh. Kjo çon në investime të reja të huaja në energjinë e pastër dhe minierat e qëndrueshme, duke nxitur ekonominë dhe krijimin e vendeve të punës.*

19.7 Mendimet përfundimtare: Pse kjo ka rëndësi për çdo shqiptar

Transparenca e pronësisë përfituese nuk është vetëm një kërkesë ligjore – ka të bëjë me drejtësinë, drejtësinë dhe sigurimin që pasuria natyrore e Shqipërisë të përfitojë njerëzit e saj. Ndhmon për të siguruar që:

- Njerëzit e dinë se kush po përfiton vërtet nga burimet e vendit të tyre.
- Bizneset e ndershme kanë një shans të drejtë për të konkurruar.
- Qeveria mbledh taksat e duhura për të financuar shërbimet publike.
- Ndotësit dhe aktorët e korruptuar nuk mund të fshihen pas kompanive anonime.
- Shqipëria i afrohet anëtarësimit në BE dhe respektit ndërkombëtar.

Duke përqafuar transparencën e PP-ve, Shqipëria mund ta kthejë pasurinë e saj të burimeve natyrore në një forcë për të mirën, duke krijuar një të ardhme ku mundësitë, investimet dhe prosperiteti të ndahen nga të gjithë, jo vetëm disa të fshehura.

20. Perspektiva e Shoqërisë Civile mbi Pronësinë Përfituese në Qeverisjen e Burimeve Natyrore në Shqipëri

Nga këndvështrimi i organizatave të shoqërisë civile (OSHC-të), transparenca e pronësisë përfituese nuk është vetëm një kërkesë burokratike, por një mjet themelor për promovimin e drejtësisë, drejtësisë dhe zhvillimit të qëndrueshëm. Shoqëria civile luan një rol kritik në monitorimin, mbrojtjen dhe mbajtjen e autoriteteve përgjegjëse për të siguruar që burimet natyrore të Shqipërisë të përfitojnë të gjithë qytetarët, jo vetëm pak të privilegjuar. Më poshtë janë argumentet kryesore nga perspektiva e shoqërisë civile mbi rëndësinë e transparencës së pronësisë përfituese në qeverisjen e burimeve.

20.1 Sigurimi i interesit publik mbi fitimin privat

Sfida: Burimet natyrore i përkasin njerëzve, megjithatë ato shpesh shfrytëzohen nga elitat e fuqishme të biznesit dhe politikës. Në shumë raste, kontratat publike, licencat dhe lejet u jepen kompanive me pronarë të panjohur, duke çuar në humbje të të ardhurave shtetërore dhe shpërndarje të padrejtë të pasurisë.

Argumenti i Shoqërisë Civile:

- **Zbulimi i pronarëve të vërtetë të kompanive që operojnë në industritë nxjerrëse parandalon kapjen e burimeve nga elitat.** Shoqëria civile mund të monitorojë kontratat publike dhe të raportojë konflikte të mundshme interesi.
- **Komunitetet e prekura nga nxjerrja e burimeve kanë të drejtë të dinë se kush po përfiton.** Transparenca ndihmon në sigurimin që popullsia vendase të përfitojë nga të ardhurat nga burimet në vend që të zhvendoset ose të shpërfillet.

Shembull: Nëse një licencë minerare i jepet një kompanie, pronari i vërtetë i së cilës është një zyrtar qeveritar, shoqëria civile mund të ekspozojë konfliktin e interesit, të kërkojë llogaridhënie dhe të shtyjë për ndryshime politikash.

20.2 Lufta kundër korrupsionit dhe kapja e shtetit

Sfida: Sektori nxjerrës është një nga industritë më të prirura ndaj korrupsionit në mbarë TPP. Në Shqipëri, raportet tregojnë se strukturat e errëta të pronësisë janë përdorur për të përvetësuar fonde, për të shmangur taksat dhe për t'u përfshirë në ryshfet. Rrjetet e korruptuara përdorin kompanitë e para për të fituar tenderë dhe kontrata duke fshehur identitetin e tyre.

Argumenti i Shoqërisë Civile:

- **Transparenca e pronësisë përfituese ndihmon në thyerjen e ciklit të korrupsionit** duke ekspozuar strukturat e fshehta të pronësisë.
- **OSHC-të dhe gazetarët luajnë një rol vendimtar në zbulimin e rasteve të korrupsionit** përmes raportimit hetimor. Qasja në të dhënat e pronësisë përfituese i lejon ata të gjurmojnë skemat e korrupsionit.

Shembull: Një OJQ lokale zbulon se një kompani e dhënë një kontratë fitimprurëse për nxjerrjen e naftës është në pronësi të fshehtë të një anëtari të familjes së një ministri. Duke zbuluar këtë informacion, shoqëria civile mund t'u bëjë presion autoriteteve që të anulojnë marrëveshjet korruptive dhe të kërkojnë pasoja ligjore.

20 .3 Parandalimi i flukseve të paligjshme financiare dhe evazoni fiskal

Sfida: Miliarda dollarë humbasin çdo vit për shkak të evazionit fiskal, pastrimit të parave dhe flukseve të paligjshme financiare në sektorin nxjerrës. Shumë kompani përdorin entitete në det të hapur dhe kompani anonime guaska për të lëvizur paratë jashtë vendeve, duke e privuar shtetin nga të ardhurat shumë të nevojshme.

Argumenti i Shoqërisë Civile:

- **Drejtësia tatimore është një çështje e drejtësisë sociale.** Kur kompanitë fshehin pronarët e tyre të vërtetë, ato mund të shmangin taksat, që do të thotë më pak para për shërbimet publike si arsimi, kujdesi shëndetësor dhe infrastruktura.
- **Transparenca e pronësisë përfituese mund të ndihmojë autoritetet tatimore të gjurmojnë flukset financiare dhe rikuperoni të ardhurat e humbura.**

Shembull: Një raport hetimor zbulon se një kompani minerare e regjistruar në një vend i dërgon shuma të mëdha parash një kompanie guackë në një parajsë fiskale. Duke ekspozuar këto aktivitete, OSHC-të mund të shtyjnë për zbatim më të rreptë të ligjeve tatimore dhe politika më të drejta fiskale.

20.4 Promovimi i Drejtësisë Mjedisore dhe Sociale

Sfida: Nxjerrja e burimeve mund të ketë ndikime shkatërruese mjedisore dhe sociale. Shpesh, kompanitë e përfshira në shpyllëzimin, ndotjen e ujit dhe zhvendosjen e komuniteteve regjistrohen nën struktura anonime pronësie, duke e bërë të vështirë mbajtjen e tyre përgjegjëse.

Argumenti i Shoqërisë Civile:

- **Komunitetet e prekura nga projektet e nxjerrjes duhet të kenë të drejtën të dinë se kush është përgjegjës për dëmtimin e mjedisit.**
- **Transparenca e pronësisë përfituese ndihmon shoqërinë civile dhe grupet mjedisore të paraqesin ankesa ligjore kundër ndotësve dhe kërkojnë llogaridhënie të korporatës.**
- **Organizatat ndërkombëtare si Iniciativa për Transparencën e Industrive Nxjerrëse (EITI) ofrojnë praktikat më të mira për të siguruar që projektet e burimeve respektojnë të drejtat e njeriut.**

Shembull: Një kompani hidroenergjetike e lidhur me shpyllëzimin e paligjshëm zbulohet se është në pronësi të një biznesmeni të lidhur politikisht. Grupet e shoqërisë civile mund të mobilizojnë protesta, të kërkojnë rregulla më të rrepta dhe të ndërmarrin veprime ligjore për të mbrojtur mjedisin.

20 .5 Forcimi i Pjesëmarrjes Demokratike dhe Mbikëqyrjes Publike

Sfida: Pa akses në informacion, qytetarët nuk mund të marrin pjesë kuptimplotë në vendimet për burimet natyrore të vendit të tyre. Strukturat e paqarta të pronësisë dobësojnë qeverisjen demokratike dhe rrisin pabarazinë sociale.

Argumenti i Shoqërisë Civile:

- **Transparenca është thelbësore për llogaridhënien demokratike.** Njerëzit kanë të drejtë të dinë se kush kontrollon pasurinë e vendit të tyre.
- **OShC-të shërbejnë si vëzhgues, duke siguruar që kontratat e burimeve të jepen në mënyrë të drejtë dhe se të hyrat përdoren për përfitime publike.**
- **Pjesëmarrja e publikut në vendimmarrje rrit besimin në institucionet qeveritare.** Kur njerëzit ndihen të informuar dhe të përfshirë, ata kanë më shumë gjasa të mbështesin menaxhimin e përgjegjshëm të burimeve.

Shembull: *Një koalicion OJQ-sh shtyn për konsultime publike përpara projekteve të mëdha të shpimit të naftës. Ata përdorin të dhënat e pronësisë përfituese për të siguruar që vetëm kompanitë me reputacion që i binden ligjit marrin kontrata.*

20.6 Përafrimi i Shqipërisë me praktikat më të mira ndërkombëtare

Sfida: Shqipëria është pjesë e përpjekjeve globale për të luftuar pastrimin e parave dhe krimet financiare, duke përfshirë angazhimet e saj ndaj Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF), Partneritetit për Qeverisje të Hapur (OGP) dhe EITI. Megjithatë, mangësitë në zbatimin dhe pajtueshmërinë mbeten.

Argumenti i Shoqërisë Civile:

- **Ligjet më të forta të pronësisë përfituese do të ndihmojnë Shqipërinë të përmbushë standardet ndërkombëtare kundër korrupsionit dhe transparencës.**
- **Shoqëria civile mund t'u bëjë presion politikë bërësve për të zbatuar masa mbrojtëse më të fortadhe të parandalojë kthimin prapa në reformat e transparencës.**
- **Organizatat ndërkombëtare dhe investitorët e huaj favorizojnë mjediset transparente të biznesit.** Duke përmirësuar transparencën, Shqipëria mund të tërheqë investime të përgjegjshme duke reduktuar rreziqet e korrupsionit.

Shembull: *Një OJQ shqiptare për transparencë punon me partnerë ndërkombëtarë për të zhvilluar politika më të forta për verifikimin e të dhënave të pronësisë përfituese dhe ekspozimin e boshllëqeve në sistemin ligjor.*

20.7 Sigurimi i qëndrueshmërisë afatgjatë të burimeve natyrore

Sfida: Fitimet afatshkurtra shpesh kanë përparësi ndaj zhvillimit të qëndrueshëm dhe stabilitetit ekonomik afatgjatë. Pa transparencë, pasuria e burimeve natyrore menaxhohet keq, duke çuar në varfërim, konflikte sociale dhe pabarazi ekonomike.

Argumenti i Shoqërisë Civile:

- **Transparenca e pronësisë përfituese siguron që kompanitë që shfrytëzojnë burimet natyrore të jenë të përgjegjshme ndaj brezave të ardhshëm.**
- **OShC-të mund të avokojnë për planifikim afatgjatë, mbrojtje mjedisore dhe marrëveshje të barabarta të ndarjes së të ardhurave.**
- **Një sektor burimesh transparent dhe i rregulluar mirë mund të kontribuojë në rritjen e qëndrueshme ekonomike dhe të zvogëlojë varësinë nga ndihma e huaj.**

Shembull: *Një koalicion OSHC-sh punon me parlamentin për të futur legjislacionin që kërkon nga të gjitha kompanitë nxjerrëse të zbulojnë vlerësimet e tyre afatgjata të ndikimit mjedisor dhe strukturat e tyre të pronësisë përfituese.*

20.8 Konkluzioni: Fuqia e shoqërisë civile në mbajtjen përgjegjëse të pronarëve të burimeve

Organizatat e shoqërisë civile janë aktorët kryesorë për të siguruar që pasuria e burimeve natyrore të Shqipërisë të përfitojë të gjithë qytetarët, jo vetëm një elitë të privilegjuar. Duke kërkuar transparencë, duke ekspozuar korrupsionin dhe duke avokuar për politika të qëndrueshme, OSHC-të fuqizojnë qytetarët, mbrojnë interesin publik dhe forcojnë qeverisjen demokratike.

Thirrje për veprim

Për ta bërë transparencën e pronësisë përfituese efektive, shoqëria civile në Shqipëri duhet:

- ✓ **Vazhdoni hetimin dhe ekspozimin e strukturave të fshehta të pronësisë.**
- ✓ **Bashkëpunoni me nismat ndërkombëtare të transparencës.**
- ✓ **Nxitje për zbatim më të rreptë të ligjeve të pronësisë përfituese.**
- ✓ **Angazhohuni me komunitetet e prekura nga projektet nxjerrëse.**
- ✓ **Avokati për shpërndarje të drejtë të të hyrave nga burimet.**

Transparenca nuk ka të bëjë vetëm me pajtueshmërinë e biznesit – ka të bëjë me drejtësinë, drejtësinë dhe të ardhmen e njerëzve dhe mjedisit të Shqipërisë.

21. Perspektiva e Industrisë Nxjerrëse mbi Transparencën e Pronësisë Përfituese në Shqipëri

Nga këndvështrimi i kompanive të industrisë nxjerrëse—ato të përfshira në naftë, gaz, miniera dhe hidrocentrale—transparenca e pronësisë përfituese nuk është vetëm një çështje pajtueshmërie, por një mundësi për të ndërtuar besim, për të tërhequr investime dhe për të siguruar qëndrueshmëri afatgjatë. Ndërsa disa kompani fillimisht mund ta shohin atë si një barrë rregullatore shtesë, realiteti është se transparenca forcon industrinë duke krijuar një mjedis biznesi më të drejtë, më të qëndrueshëm dhe më të parashikueshëm. Ja se si kompanitë në sektorin nxjerrës të Shqipërisë mund të përfitojnë nga përqafimi i transparencës së pronësisë përfituese:

21.1 Ndërtimi i besimit publik dhe licencës sociale për të vepruar

Sfida: Mosbesimi i publikut në industrinë nxjerrëse është një çështje kryesore, me shumë qytetarë që besojnë se burimet natyrore kontrollohen nga elitat në hije, të cilat përfitojnë në kurriz të komuniteteve lokale. Ky mosbesim shpesh çon në protesta, vonesa të projekteve dhe madje edhe beteja ligjore që mund të rrezikojnë operacionet e një kompanie.

Perspektiva e industrisë:

- **Transparenca në pronësinë përfituese i ndihmon kompanitë nxjerrëse të fitojnë besimin e publikut duke treguar se nuk kanë asgjë për të fshehur.**
- **Kur komunitetet e dinë se kush qëndron pas një projekti, ata kanë më shumë gjasa ta mbështesin atë.**
- **Kompanitë që janë paraprakisht për pronësinë e tyre shmangin dyshimet e panevojshme, shqyrtimin e medias dhe reagimin publik.**

Shembull: Një kompani minerare në Shqipëri po planifikon të hapë një zonë të re pranë një komuniteti rural. Duke zbuluar pronarët e saj përfitues dhe duke treguar se nuk kontrollohet fshehurazi nga individë të ekspozuar politikisht (PEP), kompania ndërton në mënyrë proaktive besimin me popullsinë vendase, duke reduktuar kundërshtimin ndaj projektit.

21.2 Tërheqja e Investimeve të Huaja dhe Partneritetet e Biznesit

Sfida: Investitorët ndërkombëtarë dhe institucionet financiare janë gjithnjë e më të kujdesshëm në lidhje me investimet në vende ose industri të perceptuara si të errëta dhe me rrezik të lartë. Mungesa e transparencës mund ta bëjë më të vështirë për kompanitë nxjerrëse shqiptare sigurimin e financimit, tërheqjen e investitorëve ose hyrjen në sipërmarrje të përbashkëta me korporata shumëkombëshe me reputacion.

Perspektiva e industrisë:

- Investitorët preferojnë të punojnë me kompani që kanë struktura të qarta pronësie dhe praktika të forta qeverisjeje.
- Transparenca i ndihmon kompanitë të dallojnë veten nga aktorët e këqij që përdorin kompanitë guackë për t'u përfshirë në korrupsion, pastrim parash ose evazion fiskal.
- Korporatat shumëkombëshe që kërkojnë të jenë partnerë me firmat shqiptare do t'u japin përparësi kompanive që janë në përputhje me standardet ndërkombëtare të transparencës.

Shembull: Një kompani shqiptare e naftës dhe gazit kërkon të sigurojë financim nga një bankë ndërkombëtare për një projekt zgjerimi. Për shkak se ajo ka një strukturë transparente të pronësisë dhe është në përputhje me ligjet shqiptare të pronësisë përfituese, banka është më e sigurt në legjitimitetin e saj dhe jep kredinë.

21.3 Reduktimi i rrezikut të akuzave për korrupsion dhe çështjet ligjore

Sfida: Kompanitë që operojnë në mjedise të errëta rrezikojnë të akuzohen në mënyrë të rreme për korrupsion, pastrim parash ose marrëveshje të paligjshme. Edhe nëse ato janë në përputhje, mungesa e transparencës mund t'i bëjë ata një objektiv të hetimeve, shqyrtimit rregullator ose mbulimit të dëmshëm mediatik.

Perspektiva e industrisë:

- Zbulimi i qartë i pronësisë mbron kompanitë nga akuzat e rreme dhe hetimet e panevojshme.
- Ai i lejon bizneset të demonstrojnë legjitimitetin dhe pajtueshmërinë e tyre me ligjet kombëtare dhe ndërkombëtare.
- Ai zvogëlon rrezikun e lidhjes së pavetëdijshme me persona të ekspozuar politikisht (PEP) ose individë të përfshirë në aktivitete të paligjshme.

Shembull: Një media e huaj publikon një raport ku sugjeron se disa kompani minerare shqiptare kontrollohen nga interesa të fshehura offshore. Një kompani që ka zbuluar tashmë të dhënat e pronësisë së saj përfituese mund të provojë menjëherë legjitimitetin e saj, duke shmangur dëmtimin e reputacionit dhe betejat e kushtueshme ligjore.

21.4 Forcimi i mjedisit të biznesit dhe promovimi i konkurrencës së ndershme

Sfida:Shumë kompani nxjerrëse legjitime luftojnë për të konkurruar me firmat që përfshihen në ryshfet, favorizime ose praktika të tjera të padrejta biznesi. Kur informacioni i pronësisë fshihet, është më e lehtë për firmat e lidhura politikisht të fitojnë kontrata në mënyrë të padrejtë, duke krijuar një fushë loje të pabarabartë.

Perspektiva e industrisë:

- **Transparenca nivelon fushën e lojës, duke siguruar që kontratat dhe licencat të jepen në bazë të meritës dhe jo të lidhjeve të fshehura.**
- **Ai mbron bizneset etike që të mos nënvlerësohen nga kompanitë që përfshihen në korrupsion dhe evazion fiskal.**
- **Duke promovuar konkurrencë të ndershme, ajo nxit një industri më të shëndetshme dhe më të qëndrueshme.**

Shembull: *Një kompani shqiptare minerare humbet një kontratë qeveritare ndaj një konkurrenti misterioz që paraqiti një ofertë jashtëzakonisht të ulët. Kur të dhënat e pronësisë përfituese bëhen publike, zbulohet se konkurrenti është në pronësi të fshehtë të të afërmeve të një zyrtari të lartë qeveritar. Si rezultat, kontrata rivlerësohet, duke rikthyer drejtësinë në industri.*

21.5 Përmirësimi i Marrëdhënieve me Qeveritë dhe Rregullatorët

Sfida: Pajtueshmëria me rregullat është një shqetësim i vazhdueshëm për kompanitë nxjerrëse. Qeveritë dhe organet rregullatore në Shqipëri dhe ndërkombëtarisht po i kushtojnë më shumë rëndësi masave kundër korrupsionit, transparencës financiare dhe praktikave etike të biznesit. Kompanitë që dështojnë të respektojnë rrezikojnë gjoba, anulime kontratash apo edhe akuza penale.

Perspektiva e industrisë:

- **Pajtueshmëria me rregulloret e pronësisë përfituese tregon përkushtimin e një kompanie ndaj praktikave etike të biznesit.**
- **Transparenca redukton fërkimet midis kompanive dhe rregullatorëve, duke i bërë më të qetë proceset e pajtueshmërisë dhe duke reduktuar rrezikun e auditimeve ose hetimeve.**
- **Ai forcon sektorin nxjerrës të Shqipërisë duke e përafruar atë me standardet e transparencës të BE-së dhe globale.**

Shembull: *Një kompani hidroenergjetike që kërkon miratimin për një projekt të ri të digës e kalon lehtësisht kontrollin rregullator sepse ajo ka zbuluar tashmë pronarët e saj përfitues dhe mban një rekord të fortë përputhshmërie. Procesi i miratimit ecën më shpejt, duke lejuar që projekti të fillojë pa vonesa.*

21.6 Parandalimi i mashtrimit të brendshëm dhe rreziqeve të korporatave.

Sfida: Edhe brenda kompanive nxjerrëse, strukturat e fshehta të pronësisë mund të krijojnë rreziqe. Punonjësit, aksionarët dhe partnerët e biznesit mund të punojnë në mënyrë të pavetëdijshme me individë që kanë konflikte interesi, lidhje financiare të pazbuluara ose një histori aktiviteti mashtrues.

Perspektiva e industrisë:

- **Transparenca e pronësisë përfituese i ndihmon kompanitë të kryejnë kujdes më të mirë të duhur për partnerët, furnitorët dhe kontraktorët.**
- **Ai zvogëlon rrezikun e mashtrimit të brendshëm dhe siguron që të gjithë palët e interesuara të veprojnë në interesin më të mirë të kompanisë.**
- **E bën më të lehtë për drejtuesit dhe investitorët të vlerësojnë se kush e kontrollon me të vërtetë kompaninë dhe filialet e saj.**

Shembull: *Një firmë minerare shqiptare po shqyrton një sipërmarrje të përbashkët me një kompani vendase. Duke kontrolluar regjistrin e pronësisë përfituese, ata zbulojnë se partneri i mundshëm ka lidhje me një biznesmen të dënuar më parë për mashtrim. Kompania shmang një marrëveshje të rrezikshme që mund të kishte çuar në dëm financiar dhe reputacion.*

Përfundim: Një e ardhme transparente për industrinë nxjerrëse të Shqipërisë

Në vend që ta shohin transparencën e pronësisë përfituese si një barrë rregullatore, kompanitë nxjerrëse në Shqipëri duhet ta shohin atë si një avantazh konkurrues. Transparenca nxit besimin e publikut, tërheq investime, redukton rreziqet ligjore, promovon konkurrencën e ndershme dhe forcon marrëdhëniet me rregullatorët.

21.7 E ardhmja e Menaxhimit të Përgjegjshëm të Burimeve

- **Kompanitë që përqafojnë transparencën do të jenë më të suksesshme në sigurimin e fondeve, partneriteteve dhe mbështetjes së komunitetit.**
- **Transparenca do të ndihmojë në krijimin e një sektori nxjerrës të qëndrueshëm, të parashikueshëm dhe pa korrupsion në Shqipëri.**
- **Duke adoptuar praktikat më të mira në zbulimin e pronësisë përfituese, industria nxjerrëse e Shqipërisë mund të përputhet me standardet ndërkombëtare dhe të tërheqë investitorë globalë.**

Në planin afatgjatë, kompanitë që do të lulëzojnë në sektorin nxjerrës të Shqipërisë nuk janë ato që operojnë në fshehtësi, por ato që kanë prioritet integritetin, drejtësinë dhe qëndrueshmërinë afatgjatë.

22. Udhërrëfyesi për Transparencën e Pronësisë Përfituese (TPP⁶⁹)

1. Të kuptuarit e peizazhit aktual: Ku jemi tani?

Duhet të fillojmë duke marrë një pamje të qartë se si qëndrojnë gjërat me Transparencën e Pronësisë Përfituese (TPP) në Shqipëri. Është thelbësore të dimë se kush e kupton, kush jo dhe pse.

Për aktorët politikë dhe qeveritarë:

- **Shumë politikanë dhe zyrtarë mund të mos e kuptojnë plotësisht se si transparenca e pronësisë përfituese mund të ndihmojë Shqipërinë të trajtojë korrupsionin, të përmirësojë investimet e huaja dhe të forcojë sundimin e ligjit. MSG EITI Albania duhet të flasë me ta, t'i ndihmojë ata të kuptojnë se kjo nuk ka të bëjë vetëm me shënimin e kutive për marrëveshjet ndërkombëtare - ka të bëjë me krijimin e një vendi më transparent, më të drejtë dhe më të përgjegjshëm.**

⁶⁹ Beneficial Ownership Transparency

Për Organizatat e Shoqërisë Civile (OSHC):

- Disa OShC po punojnë pa u lodhur për të nxitur transparencën, por ato mund të mos kenë të gjitha mjetet teknike ose të kuptojnë se si TPP (Transparenca e pronësisë Përfituese) lidhet drejtpërdrejt me misionin e tyre për të luftuar korrupsionin dhe për të promovuar qeverisjen e mirë. Le t'i pajisim ata me njohuritë dhe mbështetjen e duhur që të mund të jenë avokatë të fuqishëm.

Për gazetarët:

- Gazetarët duhet të jenë sytë dhe veshët e publikut, megjithatë shumë mund të ndihen të humbur kur bëhet fjalë për raportimin në TPP ose të ndjehen sikur u mungojnë burimet për ta hetuar atë siç duhet. Investimi në njohuritë dhe mjetet e tyre do t'i fuqizojë ata për të ndihmuar në informimin e publikut dhe për t'i mbajtur institucionet përgjegjëse.

Për aktivistët:

- Aktivistët janë shpesh ata që janë më të lidhur me komunitetet, por ata mund të mos e kuptojnë plotësisht se si TPP mund të sjellë ndryshime domethënëse. Le t'i ndihmojmë ata të kuptojnë se TPP nuk është thjesht një politikë abstrakte - është një mjet i fuqishëm për të krijuar ndryshime reale dhe ata mund të jenë në vijën e parë të shtytjes për të.

2. Të mësojmë së bashku: Ndërtimi i mirëkuptimit përmes edukimit

Për aktorët politikë dhe qeveritarë:

- **Punëtori dhe Dialoge:** Sekretariati i EITI Albania duhet të organizojë seminare interaktive me liderët politikë ku ne thjeshtojmë konceptin e TPP dhe e lidhim atë me çështjet e përditshme – korrupsionin, praktikën e paligjshme të biznesit dhe mungesën e llogaridhënies. Imagjinoni një bisedë të hapur ku udhëheqësit kuptojnë se transparenca është aleati i tyre.
- **Shembuj të TPP-së reale:** Është një nevojë për të sjellë ekspertë globalë për të ndarë histori suksesi nga vende të tjera që zbatuan reformat TPP dhe panë përmirësime në qeverisje dhe besimin e publikut.

Për OSHC-të:

- **Ndarja e njohurive:** Krijimi i mjeteve dhe burimeve të krijuara posaçërisht për OSHC-të për të kuptuar se si TPP përshtatet në punën e tyre. Këta udhëzues do të jenë të thjeshtë dhe praktik, duke mbuluar gjithçka, nga ajo që është pronësia përfituese, deri tek mënyra se si ta gjurmoni atë dhe si ta përdorni atë për advokim.
- **Punëtori për Avokim:** Organizimi i punëtorive praktike ku OSHC-të mund të ndërtojnë aftësitë e tyre avokuese. Imagjinoni që ata të largohen me një plan që mund të fillojnë ta zbatojnë menjëherë – si të llobojnë për TPP, si të mobilizojnë qytetarët dhe si ta bëjnë zërin e tyre të dëgjohet.

Për gazetarët:

- **Trajnimi i gazetarëve për TPP:** Ofrimi i sesioneve të trajnimit që pajisin gazetarët me mjetet për të kuptuar TPP dhe për ta mbuluar atë me saktësi. Kjo përfshin trajnime se si të raportohet mbi regjistrin e pronarëve përfitues, këshilla hetuese për zbulimin e pronësisë së fshehur dhe mënyrat për të angazhuar publikun përmes tregimeve bindëse.
- **Bashkëpunimi me Media:** Inkurajimi i partneriteteve ndërmjet mediave investigative dhe shoqërisë civile. Së bashku, ata mund të punojnë në ekspozimin e rasteve të mospërputhjes, gjë që do të ndihmojë në edukimin e publikut dhe nxitjen për reforma më të shpejta.

Për aktivistët:

- **Angazhimi i komunitetit:** Sigurimi i sesioneve të trajnimit për aktivistët për të mësuar se si TPP lidhet me çështje si pabarazia, korrupsioni dhe drejtës. Duhet të lidhim pikat midis transparencës dhe vështirësive të përditshme me të cilat përballen njerëzit. Ata do të largohen duke u ndjerë të fuqizuar për të nxitur për ndryshim.
- **Tregimi dhe Mobilizimi:** Aktivistët janë të shkëlqyeshëm në angazhimin me publikun, kështu që do të përqendrohemi në ndihmën që ata të krijojnë fushata ndërgjegjësimi për rëndësinë e TPP, duke përdorur histori bindëse që lidhen me vlerat e njerëzve dhe tregojnë pse ka rëndësi për jetën e tyre.

3. Puna së bashku: Forcimi i Avokimit dhe Ndërtimi i Aleancave

Për aktorët politikë dhe qeveritarë:

- **Bisedat e hapura:** Ka të bëjë me ndërtimin e besimit. Organizimi i diskutimeve të vogla, intime në tryeza të rrumbullakëta, ku zyrtarët qeveritarë mund të kenë biseda të hapura dhe të sqarta me ekspertë dhe shoqërinë civile për të kuptuar më mirë përfitimet e TPP.
- **Partneritete Ndërkombëtare:** Së bashku me partnerët ndërkombëtarë si Sekretariati Ndërkombëtar EITI, duhet të krijojmë mbështetje për angazhimin e Shqipërisë ndaj TPP, duke ndihmuar qeverinë të shohë se kjo reformë përputhet me praktikën më të mira globale dhe do të rrisë reputacionin e vendit.

Për OSHC-të:

- **Ndërtesa e Koalicionit:** Bashkimi i OSHC-ve për të formuar një koalicion të fuqishëm. Imagjinoni një rrjet organizatash - duke punuar së bashku, duke ndarë burimet dhe duke koordinuar përpjekjet për të nxitur TPP. Kjo do të përforcojë zërin e tyre dhe do të forcojë mbrojtjen e tyre.
- **Fushatat publike:** Mbështet OSHC-të në nisjen e fushatave publike për të mbledhur mbështetje për reformat e TPP. Mendoni si një valë ndërgjegjësimi dhe veprimi, ku gjithnjë e më shumë njerëz fillojnë të kuptojnë pse ka rëndësi transparenca.

Për gazetarët:

- **Projektet investigative:** Gazetarët do të bashkohen me OSHC-të për të trajtuar histori të mëdha në TPP. Kjo mund të çojë në ekspozime të mëdha rreth strukturave të fshehta të pronësisë, me një ndikim të drejtpërdrejtë në opinionin publik dhe politikën e qeverisë.

- **Aleancat mediatike:** Ndhima e organeve mediatike për të krijuar një kalendar të përbashkët editorial për të mbuluar progresin e TPP, duke siguruar që ai të qëndrojë në qendër të vëmendjes dhe të bëhet një çështje prioritare si për publikun ashtu edhe për qeverinë.

Për aktivistët:

- **Mobilizimi i komunitetit:** Aktivistët do të jenë thelbësorë në nxitjen e kërkesës publike. Ne duhet t'i ndihmojmë ata të organizojnë aksione në rrugë, peticione në internet dhe forume publike që tregojnë se sa i rëndësishëm është TPP për njerëzit e zakonshëm. Do të ndihmojë në riformulimin e narrativës rreth transparencës si diçka për të cilën të gjithë mund të luftojnë.

4. Monitorimi i progresit: Sigurimi i gjërave që ndodhin

Për aktorët politikë dhe qeveritarë:

- **Planet e zbatimit:** Duke punuar ngushtë me qeverinë për të zhvilluar një plan të qartë veprimi për reformën TPP, me rezultate të matshme. Mendoni si një udhërrëfyes që përshkruan hapat, afatet kohore dhe përgjegjësitë, në mënyrë që të gjithë të dinë se çfarë po ndodh dhe kur.
- **Platformat e Transparencës:** Ndërtimi i një platforme të aksesueshme në internet ku publiku mund të gjurmojë progresin, të shohë se cilat kompani janë në përputhje dhe të identifikojë fushat ku nevojitet më shumë punë.

Për OSHC-të:

- **Ekipet e monitorimit:** Ndhima e OSHC-ve të monitorojnë regjistrin e pronësisë përfituese dhe të raportojnë për boshllëqet në zbatim. Imagjinoni një rrjet qensh mbikëqyrësish, të cilët vëzhgojnë pajtueshmërinë dhe sigurohen që qeveria të qëndrojë e përgjegjshme.
- **Raportet e pavarura:** Çdo gjashtë muaj, ne do të publikojmë raporte të pavarura të përparimit—duke treguar fitoret dhe sfidat e zbatimit të TPP, në mënyrë që të gjithë të shohin se çfarë funksionon dhe çfarë kërkon vëmendje.

Për gazetarët:

- **Mbulimi i vazhdueshëm:** Gazetarët do të vazhdojnë të gjurmojnë përparimin e qeverisë në TPP, me përditësime të rregullta dhe pjesë investigative që nxjerrin në pah se ku qeveria po ia del mbanë ose në çfarë dështon.
- **Tregimi që frymëzon veprimin:** Nëpërmjet tregimeve njerëzore, gazetarët mund të tregojnë se si reformat e TPP ndikojnë te njerëzit e zakonshëm—qoftë duke përmirësuar aksesin e tyre në shërbime apo duke pastruar praktikat korruptive.

Për aktivistët:

- **Përgjegjësia publike:** Aktivistët do të udhëheqin fushata për të kërkuar përditësime të rregullta mbi zbatimin e TPP. Së bashku, ne do të sigurojmë që komunitetet të jenë të vetëdijshme se si vendi i tyre po përparon në transparencë dhe t'i mbajmë vendimmarrësit përgjegjës.

5. Reflektimi dhe rregullimi i kursit

Për aktorët politikë dhe qeveritarë:

- **Sesionet e komenteve:** Pritja e seancave të reagimit me drejtuesit e qeverisë për të kontrolluar nëse reformat e TPP po funksionojnë dhe nëse ato kanë nevojë për rregullime. Kjo do të ndihmojë që reformat të qëndrojnë në rrugën e duhur dhe të vazhdojnë të plotësojnë nevojat e qytetarëve të Shqipërisë.

Për OSHC-të:

- **Strategjitë adaptive:** OShC-të do të mbajnë takime strategjike për të vlerësuar atë që po funksionon, për të ndarë mësimet e nxjerra dhe për të përshtatur përpjekjet e tyre avokuese. Duhet të qëndrojmë fleksibël dhe do të bëjmë rregullime sipas nevojës, duke u siguruar që të gjithë të qëndrojmë efektivë.

Për gazetarët:

- **Vlerësimi i mbulimit mediatik:** Takimi me gazetarët për të shqyrtuar se sa efektivisht raportohen çështjet e TPP. A rezonojnë historitë? A janë ata që nxisin ndryshimin? Kjo do të na lejojë të rregullojmë mirë përpjekjet tona dhe të përmirësojmë raportimin e ardhshëm.

Për aktivistët:

- **Komentet e komunitetit:** Aktivistët do të angazhohen me komunitetet lokale për të kuptuar se si ndihen ata për procesin TPP. A i shohin njerëzit përfitimet e një transparence më të madhe? Komentet e komunitetit do të na ndihmojnë të rregullojmë veprimet tona dhe të vazhdojmë momentin.

Përfundim: Të punojmë së bashku për një të ardhme transparente

Ky udhërrëfyes ka të bëjë me fuqizimin e të gjithëve nga zyrtarët e qeverisë tek aktivistët dhe gazetarët – për të parë vlerën e transparencës së pronësisë përfituese dhe për të punuar së bashku për ta bërë atë realitet në Shqipëri. Është një udhëtim bashkëpunues, ku secili prej nesh luan një rol kyç në nxitjen për një sistem më transparent, më të përgjegjshëm dhe të drejtë. Së bashku, ne mund ta bëjmë Shqipërinë një model transparence për rajonin dhe TPP - ën.

Ky punim u mbështet nga Fondi Shumëdonator i Mbështetjes Programatike Globale për Industrinë Nxjerrëse (EGPS), i administruar nga Banka Botërore. Gjetjet, interpretimet dhe përfundimet e shprehura në këtë punim janë të autorëve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Bankës Botërore, Bordit të Drejtorëve Ekzekutivë të saj apo qeverive që ata përfaqësojnë.